

ЗА ЈУГОСЛАВЈАНСКИХ РУСИНОХ

ОГЛАШКА.

У РНПД-у У РУСКИМ КЕРЕСТУРУ

мож тоти књіжки достац:

	Цена:
1. Књіжочка Рожанкова	8 Дина.
2. Азбука	10 "
3. Читанка за III и IV. кла	10 "
4. Християнска наука (Библия)	10 "
5. Правда кат. вири (Катекиз)	10 "
6. Граматика бачв. рускей бешеди	10 "
7. Стари Руски Календари	10 "
8. Молітвењики веќни	20 "
9. Молітвењики мали	10 "
10. Житіе св. Кирила и Метода	2 "
11. Правила РНПД-а	3 "
12. Др. Костельник: Ѓфтайова дзвінка — трагедия	8 "
13. Народни писмі	10 "
14. Я. Фейса: Нуиче, писмі	3 "
15. Преосв. Владика: Служба Божа (нове)	3 "

ЦЕНА ТОГО КАЛЕНДАРА 10— ДИНАРА.

ВИДАТЕЛЬ И ВЛАСТИТЕЛЬ:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ КЕРЕСТУР.

Русином-читачом Р. Календара.

У пречежких обставинах общей швейцарской кризи и чешко-сцюх привредного и заробкового живота, народи ше чежко ориентую у национальним животу и у тим позднин дошли до чудного препородзеня новых наук фашизма, гитлеризма, большевизма и коммунизма.

Будзме голем себе искрени и припознайме: цо зме нешкя и яки зме?

Непобитна є правда, же нашо два основни валали з нашей дідовщини Подкарпатской Руси прекрасне ше развивали и ширели по богатей Бачкей и Сриме през блізко 200 роки.

Наш руски народ вшадзи бил радо прияти чи як слуга и рботнік, чи як третичар-половичар, чи аж як купец жеми-хижки, бо нас шицки припознавали як вредних, мирних и богобойних жительях. Так зме ше утверdzeli по бывшай Бачкей и Сриме.

Жили зме и учели ше од моцнейших народах од нас Немцах и Мадярох. Свою книжочку зме не мали, ані не могли мац, ані новинку. Чули зме и читали дацо зоз нашей прадіовщини Горніци, а и то не було кожому приступне. Гу тому и там слични обставини пановили. Не мали зме вічого своєго у просвіти нашей, бо ей ані не було.

Єдини священіки отримовалл народну свидомосць, а учителі лем двоме-троме ведно у двох наших маткох Керестуре и Коцуре.

Тому шицкому не мож ше чудоваць, бо таки теди були обставини, на котри ми які вплив не могли мац. Нашо народолюбци руски Копчай, Лабош ст.-илирец, Кузмак ст., Вукич (у Коцуре), то були наисце мудри людзе, котри народ руски очували у його характеру и рускосці.

Главна за нас тата подія, же нашо Русини до нашей славянськай держави Югославії не утрацели свой народни характер руски — свою нацию. Іще зме не чули до тераз, же би дасден Русин одрек ше своей нациї. Инак були таки и су, алб то прежнідбу лебо пре даяки інъши материальни интересы. Русин и нешка на добром гласу як вредни и честни рботнік, котри свою виру и нацию неда нізач.

Предложене на 3. стр. дещичкох.

ЗА ЮГОСЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

РОК ВИДАНЯ XV.

зложел

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВІТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,

подпредседатель Р. Н. П. Д-а.

Видатель и властитель:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО

РУСКИ КЕРЕСТУР.

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА

1934.

(СИЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим			
14	1	Гиларий	
15	2	Сильвестр п.	Мавро оп.
16	3	Малахий и Горд.	П. Марцел
17	4	Собор 70 ап.	Антон п.
18	5	Навеч. Богоявл.	Св. Фамил.
19	6		Мария м. [†]

Слунко:
Виходзи: Заходзи:
1. на 7 г. 59 м. 4 г. 16 м.
15. " 7 " 46 " 4 " 33 "
31. " 7 " 31 " 4 " 57 "

Мешацово мені:)

- ④ Поля 19. на 4 г. 44 м.
Ост. штв. 27. на 8 г. 59 м.
⑤ Нови меш. 3. И. на 5 г. 27 м.
Д Перша штв. 10. И. на 10 г. 25 м.

**Сторочне нагадоване
о хвалі:**

Тот мешац з вельку жиму почина, а то тирва аж до 30. — 31. витор и мегчайша хвиля.

Роботи у газдовстві: Кед хвиля допущи вивожуме гной на польо. розруцуйме го. — Хлів часто отверац, статок чисто тримац, вонкан а годзину два випушац. — У загради копац, риголовац, гноїц. — Овоц чисциц, орезовац, таманіц гушеніц. Прущики за каламене одкладац. — За виніцу готовиц жем, риголовац за садзе не лози.

Початок — то лем пол роботи.

**Добре почац то добре, —
але добре законьчиц —
лепше.**

*) Дні мешацовых и слунковых менех, як и нагадоване о хвалі по новим календару значени.

20	7	Соб. св. Іоана Кр.	Фабіян
21	8	Прп. Георг. и Ем.	Агница дів.
22	9	Мч. Полянекта	Викентий
23	10	Св. Григорий Нис.	Зар. Пр. Д. М.
24	11	Пр. Теодосий В.	Тимотей
25	12	Мц. Татьяна	Обр. Павла
26	13	Мч. Ермил и Стр.	Поликарпо

27	14	Пр. Отци на Син.	Іван Зл. [†]
28	15	Павел Тив.	Аполонія
29	16	Покл. вер. ап. Петр.	Франьо с.
30	17	Пр. Антоній В.	Марина дів.
31	18	Св. Атаназ и Кир.	Петро Н.
1	19	Пр. Макарій ег.	Ігнат м.
2	20	Пр. Евтимій В.	

3	21	Пр. Максим исп.	Блазій [†]
4	22	Ап. Тимотей и Ат.	Вероніка
5	23	Сщм. Климент	Агата д.
6	24	Пр. Ксения	Доротея д.
7	25	Григорій Б.	Ромулд
8	26	Пр. Ксенофонт	Іван од. Б.
9	27	Прен. м. Йоана Зл.	Аполонія

10	28	Пр. Ефрем	Сколаст. [†]
11	29	Пр. м. Ігнатія б.	Указ. Г. Лур.
12	30		Евлалій
13	31	Мм. Кир и Йоан	Стефан оп.

Дзень	Дні вінік		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

(ЛЮТИЙ)

28 ДНІ

По новим			
14	Штв.	1	Мч. Трифон
15		2	Валентин Фавст
16	Соб.	3	Симеон и Ана Юлиана дів.

17		4	Пр. Ісидор	Н. 70. Дона
18	Пон.	5	Мц. Агафія	Симеон б. ②
19	Вов.	6	Пр. Вукол	Конрад
20	Стр.	7	Пр. Партен	Елефтерій
21	Штв.	8	Мч. Теодор	Елеонора
22	Пят.	9	Мч. Никифор	Ст. с. Петра
23	Соб.	10	Мч. Харалампий	Петро, Дам.

24		11	Сщм. Власій	Н. 60. а. Мат.
25	Пон.	12	С. Мелетій	Вікторин
26	Вов.	13	Пр. Мартиніян	Александ.
27	Стр.	14	Прп. Аксент	Леонард
28	Штв.	15	Ап. Онізим	Роман оп.
1	Пят.	16	Мч. Памфіл	Албін
2	Соб.	17	Теодор (Зад. соб.)	Симпліцій

3		18	Лев папа	Н. 50. Кунег
4	Пон.	19	Ап. Архіп	Казимир
5	Вов.	20	Лев еп.	Евзевій ②
6	Стр.	21	Пр. Тимотей	Попелна стр.
7	Штв.	22	Обр. мч. у Евг.	Томо акв.
8	Пят.	23	Сщм. Полікарп	Іван од Б.
9	Соб.	24	Обр. гл. Йоана Кр.	Франциска

10		25	Тарасій е. Поч. п.	I. п. чиста
11	Пон.	26	С. Порфирій	Евлогій
13	Вов.	27	Пр. Прокопій	Григорій ③
14	Стр.	28	Пр. Василій	Никифор

Служко:

Виходані: Заходані:
 1. на 7 г. 30 м. 4 г. 59 м.
 15. " 7 " 9 " 5 " 21 "
 28. " 6 " 46 " 5 " 42 "

Мешацово мени:

- ② Поля 18. на 12 г. 17 м.
 ① Ост. штв. 26 на 11 г. 14 м.
 ② Нови меш. 5. III. на 3 г. 40 м.
 ③ Перша штв. 13 III. на 1 г. 30 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1—2. молга, 2—6. шніг а по
тим тварда юма до конца
мешаца.

Роботи у газдовстві: Кед
ше жем розмражела ешеньську
ораніну дерляц. Так ісце и
пашкюни. Кертечини поровнац.
— У заградки градки порих-
тац за шаце. У заклонетих
местах уж мож шац мак, мар-
хву, петрушку, шленат, гра-
щок. — Овоци чисциц, оре-
зованац и шприцовац од койя-
ких хоротох и чкоднікох. —
Пчоли, кед хвіля допуци мож
випушиц на чисцене. — Квоки
насадзиц.

Господи, помож, да зро-
бим, що сцеши, — а вец за-
поведай що сцеши. (Св. Авг.)

Дзень	Д н е в н і к	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

МАРТ
(МАРТ)
31 ДЗЕНЬ

ІІІ

По новим		Святыни	Відомості
14	Штв.	11 Мч. Евдокия	Матилда
15	Пят.	2 Сщм. Теодот	Лонгин
16	Соб.	3 Мч. Евтрапий	Кириак

Слунко:
Виходзи: Заходзи:
1. на 6 г. 44 м. 5 г. 43 м.
15. " 6 " 16 " 6 " 5 "
31. " 5 " 43 " 6 " 58 "

17	4	Пр. Герасим	ІІ. п. Патриц.
18	Пон.	5 Мч. Конон	Кирил еп.
19	Вов.	6 42 мучен.	Осиф обр.
20	Стр.	7 Сщм. у Херсону	Теодозий ^Ф
21	Штв.	8 Теофілакт	Венедикт
22	Пят.	9 40 мучен.	7 ж. Пр. Б.
23	Соб.	10 Кодрат (Зад. соб.)	Фурмент

Мешацово мени:
 ④ Полня 20. на 6 г. 31 м.
 ⑤ Ост. штв. 27 на 11 г. 51 м.
 ⑥ Нови меш. 3. IV. на 1 г. 11 м.
 ⑦ Перша штв. 10. IV. на 6 г. 42 м.

24	11	Софронія	ІІ. п. Гаврил
25	Пон.	12 Пр. Теофан	Гаврил
26	Вов.	13 Прмч. Никифор	Емануел
27	Стр.	14 Пр. Венедикт	Іван дам.
28	Штв.	15 Мч. Агапія	Іван кап.
29	Пят.	16 Мч. Савин	Евстазій
30	Соб.	17 Алексій (Зад. соб.)	Квірин

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**
1—6. жимно, 7—9. влажно,
13—15. диждж, 18—20. лядо-
вица, 22. цепли диждж, 26.
ясно и красна, цепла хвіля,
31. хладне време.

31	18	Кирил ер.	ІІ. п. Амос
1	Пон.	19 Мч. Хрис. и Дар.	Гуго еп.
2	Вов.	20 Пр. Отци	Франьо
3	Стр.	21 Пр. Яков	Рихард ^Ф
4	Штв.	22 Сщм. Василий	Ісидор
5	Пят.	23 Мч. Никон	Вінценц
6	Соб.	24 Захарій (Зад. соб.)	Сіксто

Роботи у газдстві: Накеди
жем мелка постане треба яркі
варна шац. Кед єшеньських
шацох верх сухи — треба дер-
ляц, луцерни и бетеліни шац.
— У заградах мож шицко шац
и вчастни кромплі. *Овоци*
чисниц, оштриговац, ніщиц
кревнувшу на яблоньох. Гу-
шеніц спальовац. — Лозу тे-
раз треба садзіц и одкривац.
Вчастне резане опасне.

7	25	Іларіон (Покл. с.)	V. п. Алберт
8	Пон.	26 Соб. Арх. Гаврила	Діонізій
9	Вов.	27 Мч. Матрона	Марія кл.
10	Стр.	28 Иларіон (Покл. с.)	Матилда
11	Штв.	29 Сщм. Марко	Лев п.
12	Пят.	30 Пр. Іоан ліств.	Юлій п.
13	Соб.	31 Пр. Іпатій	Герменегіл.

День	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

(ЦВІТЕНЬ)

30 ДНІ

По новим			
14	1	Пр. Мария єг.	
15	Пон.	2 Пр. Тит чудотв.	Лидвина
16	Вов.	3 Пр. Никита	Турбій
17	Стр.	4 Пр. Йос. и Геор.	Аникита б.
18	Штв.	5 Мч. Теодул	В. штв. ④
19	Пят.	6 С. Евтихий	В. пяток
20	Соб.	7 Пр. Георгий	В. субота
21	8	Квітна	
22	Пон.	9 М. Евпсихий	
23	Вов.	10 М. Терентій	Юрай м.
24	Стр.	11 Сщм. Антип	Фиделіс
25	Штв.	12 Пр. Василий	Марко єв.
26		13	Клето м. ④
27	Соб.	14 Велька субота	Озана
28	15		Н. Била
29		16	Петро м.
30		17	Катарина с.
1	Стр.	18 Пр. Йоан дек.	Філіп и Як.
2	Штв.	19 Пр. Йоан ветх.	Атаназій ④
3	Пят.	20 Пр. Теодор тр.	Обр. Креста
4	Соб.	21 Сщм. Януарій	Флоріян
5	22	Пр. Теодор	2. и. по В. Н.
6	23		Йоан дам.
7	Вов.	24 М. Сава стр.	Станіслав
8	Стр.	25 Ап. Марко	Св. Йосиф
9	Штв.	26 Сщм. Василій	Григор. наз.
10	Пят.	27 Сщм. Симеон	Антоній ④
11	Соб.	28 Ап. Яков и Сос.	Франьо
12	29	Мм. у Кизики	З.н. Панкрат
13	Пон.	30 Ап. Яков	Серваз

Слунко:

Виходзи: Заходзи:
 1. на 5 г. 41 м. 6 г. 29 м.
 15. " 5 " 12 " 6 " 50 "
 30. " 4 " 44 " 7 " 11 "

Мешацово мени:

④ Поля 18. на 10 г. 10 м.
 ④ Ост. штв. 26. на 5 г. 21 м.
 ④ Нови меш. 2. V. на 10 г. 36 м.
 ④ Перша штв. 10. V. на 12 г. 54 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

До 11. жимно и сухо, 16 до 17. так жимно, же у заградах квице помаржне (ружмарин). Од 26. до конца цепло. 28. гирмене и бліскане.

Роботи у газдовстві: Не вивозіти гной, треба вивесци, браніц бетеліни. Докончиць треба шаше репи и у другей половини мешаца кукурицу и кромплі висадиць. Овоц чисниць, садниць и каламиць. Як одквитне овоц шприцовац. — Статок добре кармиц пред роботами.

Лепіше других богацац, як сам буц богати.

Дзень	Дневник	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	и.

МАЙ

(МАЙ)

31 ДЗЕНЬ

По новим	Святыни	Святыни
14 Вов.	1 Прп. Еремия	Бонифаций
15 Стр.	2 С. Атаназий	Иван сал.
16 Штв.	3 Пр. Теодозий	Иван неп.
17 Пят.	4 Прмц. Пелагия	Паскал
18 Соб.	5 Мчц. Ирина	Венанций

19	6	Прав. Иов	4. н. Петро
20 Пон.	7	М. Акакий	Бернард с.
21 Вов.	8	Ап. Иван б.	Феликс м.
22 Стр.	9	Пр. м. о. Николая	Юлия д.
23 Штв.	10	Ап. Симон З.	Десидерий
24 Пят.	11	Сщм. Мокий	Иван пр.
25 Соб.	12	Елифаний и Гер.	Урбан п.

26	13	Мц. Гликерия	5. н. Филип
27 Пон.	14	М. Исидор	Беда
28 Вов.	15	Пр. Пахомий	Августин
29 Стр.	16	Пр. Теодор	Магдалена
30 Штв.	17	Ап. Андроник	Симона
31 Пят.	18	М. Теодот	Мария пом.
1 Соб.	19	Сщм. Патрикий	Грациан

2	20	М. Талалей	6. н. Еразмо
3 Пон.	21	Константин и Ел.	Клотилда
4 Вов.	22	М. Василиск	Квирин б.
5 Стр.	23	Пр. Михаил	Бонифаций
6 Штв.	24	Святые мчц. Гер.	Норберт б.
7 Пят.	25	Обр. гл. Иоана Кр.	Роберт оп.
8 Соб.	26	Ап. Карп	Медардо б.

9	27	М. Терапонт	Герасим
10 Пон.	28	Пр. Никита	Русадля пон.
11 Вов.	29	Мц. Теодосия	Варнава ап.
12 Стр.	30	Пр. Исакий	Онуфрий
13 Штв.	31	Ап. Ермий	Антон пад.

Служно:

Виходзі: Заходзі:
 1. на 4 г. 43 м. 7 г. 12 м.
 15. " 4 " 21 " 7 " 31 "
 31. " 4 " 5 " 7 " 50 "

Мешацово мейі:

② Поля 18. на 10 г. 57 м.
 ③ Ост. штв. 25. на 10 г. 44 м.
 ④ Нові меш. 1. VI. на 8 г. 52 м.
 ⑤ Перша штв. 9. VI. на 6 г. 49 м.

Старочне нагадоване
о хвилі:

1—6. красно и цепло, потом
три дні витрова хвіля і з нова
до 18. красна суха хвіля так,
же пре сушу шаца страдаю.
28—29. цепли и плодоносни
дняждж.

Работы у газдовству: Вчасті
ярні зос покарму зашати поля
поорац, погноіц, і з кукурицу
лебо мишилин'юм зашат. — У
заградакі плец, окоповац, пре-
сади висадзіц. — Лозу каламіц,
шприцовац од переноспорі. —
Пчоли помладзиц од моцней-
ших. Роене почина.

Ніч так не богаці чло-
века як алмужна.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

(ЧЕРВЕНЬ)

30 ДНІ

По новим			
14	Пят.	1	М. Юстин Василий В.
15	Соб.	2	С. Ник. (Зад. соб.) Вид м.

16		3	Пр. Тройца ^㉙
17		4	Адолф
18	Вов.	5	Сщм. Доротей Ефрем
19	Стр.	6	Пр. Висарион Гервазий
20	Штв.	7	Сщм. Теодот
21	Пят.	8	Влм. Теодор стр.
22	Соб.	9	Алойзий Г. Павлин

23		10	Сщм. Тимотей Н. 2. Агрип.
24	Пон.	11	Ап. Вартоломей Рожд. Й. Кр.
25	Вов.	12	Пр. Онуфрий Вилим
26	Стр.	13	Мц. Аксилина Иван и Пав.
27	Штв.	14	Прор. Елисей Ладислав кр.
28	Пят.	15	Прор. Амос Шерцо Ис.
29	Соб.	16	С. Тихон

30		17	М. Мануил Н. 3. Іл. ів. Іав. ^㉚
1	Пон.	18	М. Леонтий Пр. Крев Хр.
2	Вов.	19	Ап. Юда Нащ. Пр. Б.
3	Стр.	20	Сщм. Метод Илиодор
4	Штв.	21	М. Юлиян Удалрик
5	Пят.	22	Сщм. Евсевий Кирил и Мет.
6	Соб.	23	М. Агрипа Исаия пр.

7		24	Н. 4. Вилибальд
8	Пон.	25	Мц. Феврония Елизавета ^㉛
9	Вов.	26	Прор. Давид Вероника
10	Стр.	27	Прор. Самсон Амалия д.
11	Штв.	28	Пр. муч. Кира и І. Пий п., Олга
12		29	Мохор
13	Соб.	30	Собор 12 ап. Маргарета

Слунно:

Виходзи: Заходзи:
 1. на 4 г. 5 м. 7 г. 51 м.
 15. " 4 " 59 " 8 " 2 "
 30. " 4 " 2 " 8 " 4 "

Мешацово мени:

㉙ Поля 16. на 9 г. 20 м.
 ㉚ Ост. штв. 23. на 3 г. 21 м.
 ㉛ Нови меш. 30. на 8 г. 25 м.
 ㉜ Перша штв. 8. VII. на 11 г.
 28 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1—8. красно, 9—10. диждж,
по тим молгава а по тим кра-
сна хвиля; котра до конца ме-
шада потрима.

Роботи у газдовстві: Куку-
рицу, цвіклу и кромплі око-
пац. Коситба ше збліжку треба
ту ней шицко порихтац. — У
заградки залізац, плец. Жим-
ську капусту мож пресадзовац.
— Виніцу кед квитне не шле-
бодно шприцовац, а по тим
окоповац и вязац. — Овоц лі-
чиц од креиней вши. — Од
ччолох мед выберац и чисто
тримац кошніци.

Цо худобному даваш —
себе даваш.

Скупару нігда не досц.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дн.	п.	Дн.	п.

(ЛИПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новым			
14	1	Врч. Косма и Дам.	Н. 5. Бонав.
15	2	Пол. ч. Р. Пр. Д. М.	Генрик
16	3	М. Якинт	Г. од Кар. ⑤
17	4	С. Андри кр.	Алексий
18	5	Пр. Атанасий	Фридрих
19	6	Пр. Сисон В.	Винкент п
20	7	Пр. Тома и Ак.	Илия прор.
21	8	М. Проковий	Н. 6. Данил
22	9	Сщм. Панкратий	Мария М. ④
23	10	Пр. Антоний	Аполинарий
24	11	Мц. Евфимия	Христина
25	12	М. Прокло и Ил.	Ап. Яков
26	13	Саб. Арх. Гаврила	Ана
27	14	Ап. Акила	Пантелеон
28	15	Ап. Владимир	Н. 7. Ионкент
29	16	Сщм. Антиноген	Марта д.
30	17	Вмц. Марина	Авдон ②
31	18	М. Якинт и Емил	Игнатий л.
1	19	Пр. Макрина	Петро
2	20		Алфонз
3	21	Прор. Симеон	Августин
4	22	Мария Магд.	Н. 8. Доминик
5	23	М. Трофим	Мария шнїг.
6	24	Мм. Борис и Хліб	Преображенє
7	25	Усп. Ани	Кастан ③
8	26	Сщм. Ермолай	Кирияк
9	27	Вм. Пантелеймон	Іван виан.
10	28	Ап. Прохор	Ловро м.
11	29	М. Калиник	Н. 9. Сузана
12	30	Ап. Сила и Андр.	Клара д.
13	31	Пр. Евдоким	Іполит

Слунко:

Виходзи: Заходзи:
 1. на 4 г. 2 м. 8 г. 4 м.
 15. " 4 " 14 " 7 " 57 "
 31. " 4 " 32 " 7 " 40 "

Мешацово мени:

④ Поля 16. на 6 г.
 ⑤ Ост. штв. 22. на 8 г. 42 м.
 ⑥ Нови меш. 30. на 10 г. 32 м.
 ⑦ Перша штв. 7. VIII. на 2 г. 23 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1—4. велика горучава, 5.
дажджовно, котре трима аж
до 19., а по тим красна хвilia.

Роботи у газдовстві: Коситба і возитба. Сцерне такой
зугориц, а мож іще мугар і
др. пошац. — У Заградки жим-
ську шалату шац, цибулю ви-
німац. — Овоц шприцовац,
хробачну овоц зберац и зні-
щиц. — Виніцу тресцирав око-
пац, вязац. — Пчоли, кед суша
кармиц треба, да не однімаю
од других. Отвори за вилемо-
ване зужковац. — Старац ше
за покарму статку.

Скупи вецей троши — ле-
ніви вецей ходзи.

Кельо глави — тельо
думи.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим			
14 Стр.	1 Макавеи (Поч. поста)	Евсевий	Служо:
15 Штв.	2 Прм. Стефан		Виходзі:
16 Пят.	3 Пр. Исак далм.	Якім	Заходзі:
17 Соб.	4 7 отроки у Ефесу	Гияцінт	1. на 4 г. 33 м. 7 г. 38 м. 15. " 4 " 53 " 7 " 17 " 31. " 4 " 15 " 7 " 46 "
18	5 М. Евстигній	М. 10. Елена	Мешацово мени:
19	6	Людовіт б.	④ Полня 14. на 13 г. 44 м. ⑤ Ост. штв. 21. на 4 г. 17 м.
20 Вов.	7 Прм. Дометій	Стефан	⑥ Нови меш. 29. на 2 г. ⑦ Перша штв. 6. IX. на 3 г. 26 м.
21 Стр.	8 С. Еміліан	Іван фр.	⑧ Полня 12. IX. на 3 г. 26 м.
22 Штв.	9 Ап. Мафтей	Тимотей	
23 Пят.	10 М. Лаврентій	Філіп	
24 Соб.	11 М. Евпіло	Вартоломей	
25	12 М. Фотій и Ан.	Н. 11. Людовіт	Старочне нагадоване о хвалі:
26 Пон.	13 Пр. Максим	Шерцо Мар.	1—2. вселька горучава, 2 до 19. дижджовно, 29. красно, а по тим до конца мешеца пре- менліво.
27 Вов.	14 Прор. Михей	Осіф кал.	
28	15	Аугустин б.	
29 Штв.	16 Нерук. Образ	Усіжновеніє	Работы у газдеству: Угоре- нне, оране наставиць. Конопи обраць, мочиць. — У заградки парадичи, папригу за жиму од- кладгц. — Недобру овоць ні- щиць. — Виніцу чувач од чкод- лівих птицох. — Кед би чи- стець пре сушу похібел, муша- ше пчоли и у августрі кармиць.
30 Пят.	17 М. Мирон	Ружа д.	
31 Соб.	18 Мц. Флора и Лавра	Раймунд	
1	19 М. Андри стр.	Н. 12. Егідій	
2 Пон.	20 Прор. Самуїл	Зенон	И швіння пое жалудз, але не попатри на древо.
3 Вов.	21 Ап. Тадей	Мансвет	За добре — не чекай добре.
4 Стр.	22 М. Агатонік	Розалія	
5 Штв.	23 М. Луп, Іриней	Лаврентій	
6 Пят.	24 Сщм. Евтихій	Захарія	
7 Соб.	25 Ап. Вартоломей	Марко кр.	
8	26 М. Адриян и Нат.	Н. 13.	
9 Пон.	27 Пр. Пимен	Петро	
10 Вов.	28 Пр. Мойсей	Николай	
11	29	Пулхерій	
12 Штв.	30 С. Йоан, Павел	Мено Марії	
13 Вят.	31 Пол. ч. пояса Б.	Амат б.	

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		днн.	п.	днн.	п.

(ВЕРЕСЕНЬ)
30 ДНІ

По новим			
14 Соб.	1 Поч. Индикта	Воздвиж. ч. кр.	
15	2 М. Мамант	Н. 14. Никомед	
16 Пон.	3 Сщм. Антим	Людмила	
17 Вов.	4 Сщм. Вавила	Рани св. Фр. Кс.	
18 Стр.	5 Прор. Захария	Осиф кап.	
19 Штв.	6 Чудо Арх. Мих.	Януарий	С
20 Пят.	7 М. Созонт	Евстахий	
21	8	Матей ап.	
22	9 Прав. Яким и Ана	Н. 15. Маврикий	
23 Пон.	10 Мц. Минодора	Текла д.	
24 Вов.	11 Пр. Теодора	Руперт	
25 Стр.	12 Сщм. Автоном	Клеофа	
26 Штв.	13 Сщм. Корнилий	Киприян	
27 Пят.	14 Воздв. ч. Креста	Косма и Д.	•
28 Соб.	15 Вм. Микита	Вечеслав	
29	16 Вмц. Ефимия	Н. 16. Михал арх.	
30 Пон.	17 Мц. София	Ероним	
1 Вов.	18 Пр. Евмений	Ремигий	
2 Стр.	19 М. Трофим	Ангел хр.	
3 Штв.	20 Вм. Евстатий	Тереза од М. И.	
4 Пят.	21 Ап. Кодрат	Франьо ас.	
5 Соб.	22 Сщм. Фока	Плацид	Д
6	23 Зач. Иоана Кр.	Н. 17. Бруно	
7 Пон.	24 Мц. Текла	Рожанец	
8 Вов.	25 Пр. Евросима	Бригита	
9 Стр.	26 Иоан богосл.	Диониз	
10 Штв.	27 М. Калистрат	Франьо. Б.	
11 Пят.	28 Пр. Харитон	Емилій	
12 Соб.	29 Пр. Киряк	Максим	•
13	30 Сщм. Григорий	Н. 18. Едвард	

Слунко:

Виходзі: Заходзі:
 1. на 5 г. 16 м. 6 г. 44 м.
 15. " 5 " 34 " 6 " 15 "
 30. " 5 " 56 " 5 " 44 "

Мешацово мени:

С Ост. штв. 19. на 3 г. 23 м.
 • Нови меш. 27. на 6 г. 29 м.
 Д Перша штв. 5. Х. на 2 г.
 40 м.
 • Поляня 12. Х. на 5 г. 39 м.

Старочне нагадоване
о хвилі:

1—4. красна хвіля, а по тим
гирмене і претаргнуще хмари,
по тим до 20. красна хвіля.
Далей диждж і пременъїва
хвіля.

Роботи у газдеству: Зао-
стати мугар покошиц. Ошлеб-
бодзену жем од плodoх такой
зорак. — У заградки койяси
газ і дудви спаліц. — Здрави
овоци ше за жиму одкладаю.
— Пчоли на жимовню уложиц,
слаби фамилій з моцнейшима
зложиц.

Хто легко вери, — легко
ше спрэведзе.

Не будз клеветнік ані
зраднік у народу.
(ІІІ. Мойс. 19.)

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новым			
14	Пон.	1 Покров Богород.	Калист
15	Вов.	2 Сщм. Киприян	Терезия д.
16	Стр.	3 Сщм. Дионизий	Гедвига
17	Штв.	4 Сщм. Еротей	Маргарита
18	Пят.	5 Мц. Харитина	Ев. Лука
19	Соб.	6 Ап. Тома	Петро ал. С

Слунко:

Виходзі: Заходзі:
 1. на 5 г. 57 м. 5 г. 57 м.
 15. " 6 " 17 " 5 " 14 "
 31. " 6 " 42 " 4 " 44 "

Мешацово мені:

⌚ Ост. шт. 19. на 11 г. 36 м.
 ⚡ Нові меш. 27. на 11 г. 15 м.
 ☽ Перша штв. 4. XI. на 0 ч.
 12 м.
 Ⓜ Польня 10. XI. на 3 ч. 42 м.

Старочне нагадоване
о хвилі:

До 13. неприємни диждж,
 14. хмарно, 15. диждж, 19. кра-
 сно, 24. диждж а вец красно,
 29—31. хладно, молгаво.

Роботы у газдовству: Жито
 треба пошац, а так и раж, ярец.
 — У заградки вивяц желеня-
 ву, прекопац и погноїц. —
 Овоцни дрэнка обвязац зос-
 ліпидлом процив чкодівих хро-
 бачкох. Виніци ше обераю.
 Статок ше привикуе на суху
 потраву. — Коло чпохола мир-
 ма пановац.

Папіца до лястая, а чло-
 век до роботи створени.

20		7 М. Сергій и В.	Н. 19. Іван К.
21	Пон.	8 Пр. Пелагія	Уршула
22	Вов.	9 Ап. Яков	Кордула
23	Стр.	10 М. Евлампій	Ігнатій
24	Штв.	11 Ап. Філіп	Рафаїл арх.
25	Пят.	12 М. Прор. Тар.	Хрисант
26	Соб.	13 М. Карп и Пап.	Еварест

27		14	
28	Пон.	15 М. Лукиян	Ап. Симеон
29	Вов.	16 М. Лонгин	Нарцис
30	Стр.	17 Прор. Осій	Марцел
31	Штв.	18 Єв. Лука	Вук б.
1	Пят.	19 Прор. Йоіл	
2	Соб.	20 Вм. Артемій	Задуш дзень

3		21 Пр. Іларіон	Н. 21. Губерт
4	Пон.	22 С. Аверкий	Карло б.
5	Вов.	23 Ап. Яков	Мирко
6	Стр.	24 М. Арета	Леонард
7	Штв.	25 М. Маркиан	Енгельберт
8		26	Богдан
9	Соб.	27 М. Нестор	Теод. (бонждар)

10		28 М. Терент и Н.	Н. 22. Андрі
11	Пон.	29 Мц. Атанасія	Мартін б.
12	Вов.	30 М. Зіновій	Еміліан
13	Стр.	31 Ап. Стахій	Станіслав

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дні.	п.	Дні.	п.

(ПАДОЛИСТ)

30 дні

По новим			
14 Штв.	1 Врч. Косма и Дам.	Иосафат	
15 Пят.	2 М. Акидин	Леопольд	
16 Соб.	3 М. Акепсим	Едмунд	

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
1. на 6 г. 43 м.	4 г. 42 м.
15. " 7 " 5 "	4 " 23 "
30. " 7 " 27 "	4 " 9 "

Мешацово мені:

⌚ Ост. штв. 18. на 1 г. 36 м.
 ⚗ Нови меш. 26. на 3 г. 36 м.
 ⚗ Перша штв. 3. XII. на 8 г.
 28 м.
 ⚗ Поляя 10. XII. на 4 г. 10 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1—4. красна приемна хвила,
5—6. бура, а по тим три дні
моцни диждж. До 16. з рана
молговито, 17—25. хмарно и
жимно а по тим диждж.

Роботи у газдовству: Кажду
ешеньську заостату роботу та-
раз треба закоńчиц. Преспа-
тиц брадла и шено. — У за-
градки копане и гноене. —
Овоцни деревка ище мож пре-
садзовац. — Пчоларски справи
ушориц и чисто тримац.

По работах сладки одпо-
чывок.

Кажду ческосц воля
преможсе.

24	Пон.	11	М. Мина, Виктор	Н. 24. Іван од кр.
25	Вов.	12	Сщм. Йосафат	Катарина
26	Стр.	13	С. Йоан Зл.	Конрад
27	Штв.	14	Ап. Филип	Валерян
28	Пят.	15	М. Гурій (Поч. посту)	Состен
29	Соб.	16	Ев. Маftей	Сатурнін
30		17	С. Григорій	Ап. Андри

1	Пон.	18	М. Платон и Ром.	Н. 1. Адв. Елігій
2	Вов.	19	Прор. Авдій	Вавіяна
3	Стр.	20	Пр. Григорій дек.	Франьо кс. ☺
4	Штв.	21		Варвара
5		22	Ап. Філімон и Кек.	Сава оп.
6	Пят.	23	С. Амфілох	Николай
7	Соб.	24	Вмц. Катарина	Амвросій

8	Пон.	25	Сщм. Климент п.	Н. 2. Адв.
9	Вов.	26	Пр. Алипій	Леокад ☺
10	Стр.	27	Вм. Яков	Пренос х. Б. Д. М.
11	Штв.	28	Пр. Стефан	Дамас п.
12		29	М. Парамон и Філ.	Максенцій
13	Пят.	30	Ап. Андри	Луция д.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

(ГРУДЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим			
14	Соб.	1	Прор. Наум
			Спиридион
15	2	Прор. Авакум	Н. З. Адв. Крист.
16	Пон.	3 Прор. Софроний	Аделгайда
17	Вов.	4 Вмц. Варвара	Лазар
18	Стр.	5 Пр. Сава	Грациян
19	6		Владимир
29	Пят.	7 Св. Амвросий	Амон
21	Соб.	8 Пр. Патапий	Ап. Тома
22	9		Н. 4. Адв. Езекон
23	Пон.	10 М. Мина, Ерм.	Виктория
24	Вов.	11 Пр. Даниил, ст.	Адам и Ева
25	Стр.	12 Пр. Спиридион	
26	Штв.	13 М. Евстрат, Ор.	
27	Пят.	14 М. Тирс, Левкий	Ев. Иван
28	Соб.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29	16	Прор. Агей	Тома б.
30	Пон.	17 Прор. Даниил	Давид кр.
31	Вов.	18 М. Севастиан	Сильвестер п
1	Стр.	19 М. Бонифтий	
2	Штв.	20 Сщм. Игнат	Мено Иисус.
3	Пят.	21 Мц. Юлиана	Геновева
4	Соб.	22 Вмц. Анастасия	Тит
5	23	М. 10 у Криту	Телесфор
6	Пон.	24 Навечер. Р. Хр.	
7		25	Луциян
8		26	Северин
9		27	Марцелин
10	Пят.	28 Мм. 20 тысяч.	Павел п.
11	Соб.	29 Младенци	Гигин
12	30	Мц. Анисия	Св. Фамилия
13	Пон.	31 Пр. Мелания	Богомир

Служок:

Виходзі: Заходы:

1. на 7 г. 28 м. 4 г. 8 м.
 15. " 7 " 44 " 4 " 6 "
 31. " 7 " 51 " 4 " 15 "

Мешацово мени:

Ост. штв. 17 на 10 г. 57 м.
 Нови меш. 25. на 6 г. 49 м.

Сторочне нагадоване
о хвалі:

1. красно, потым вітор до
15., 16—20. жимно, 21—29.
хмарно и по тим шнейг и твар-
да жима.

Роботи у газдовстві: Крем
жимского ораня воікашня ро-
бота стой. Гной ще вивожує.
— У заградках попри цеплей
хвілі мож копац. — Овоци
чиесциц, орезовац и шприко-
вац. — Пчоли треба да мирую.

Робота од трох злож
чува: досадносци, од гри-
ху и од нужди.

Дзень	Дневник		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

РОК 1935

е прости и ма 365 дні або 52 тижні и єден дзень.

ШТИРИ ЧАСЦІ У РОКУ.

Початок яри: 21. марта на 14. годз. 18. мин. по пол. Теди дзень и ноц єднаки.

Лето почина: 22. юна на 9 годз. 38 мин. пред пол. Теди дзень вайдлугши а ноц найкратша.

Початок ешені: 24. септембра на 0 годз. 39 мин. в ноци. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почана: 22. десембра на 19 годз. 37 мин. в ноци. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ЗАМЕЦНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У 1935. р. буду 4 слунково и 2 мешацово зацемнуца. —
У нас не будзе видно ані єдно зацемнуце.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква

Ц.

Вруци літо або недз. буква з., з.

Фашенги длуги 7 тижні.

Триод (недз. митар.) почина 4.

(17.) фебр.

Недзеля мясопустна 18. фебр.

(3. марта).

40 Мученики 9. (22.) марта.

Поклони 28. марта (10. апр.).

Благовіщене 25. марта (7. апр.)

4. недз. поста.

Велька Ноц 15. апр. (28. апр.)

Вознесение Хр. 24. мая (б. юна).

Русадля 3. юна (16. юна).

Петров пост 2 тижні и 5 дні.

Велька ноц латинска тидзень

пред нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. Валія Богоявлен. и Рожд. Иисуса Христа.
2. Вельки пост од пондзелку недзелі сиропустней (25. ф.) до Велькай Ноци.
3. Петров пост од пондзелку по недзелі Всіх Святих (10. юна) до Петра и Павла.
4. Машки Божей пост од 1. авгуаста до Успення Б.
5. Усікновение ч. глави св. Йоана Крест. 29. авгуаста.
6. Воздвижение ч. Креста 14. септембра.
7. Крачунски пост (Филиповка) од 15. нов. до Рожд. И. Хр.
8. Каждей среды и пятку през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

I. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должносты отримац пост во пондзелки, среды и пятки на котры дні допущено по било, а на други дні (вовторак, штварток, суботу и недзелю) шлебодно ёсц мясо. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторак, штварток, суботу и недзелю) *пред полуценком и вечерау* вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котры мясо ёзда! Отченаш и 1 Богородице Діво вимодліц. Препоруче ше и добри діла твориц, нащывяц хорих, даровац худобним. — Того разрешене вредзи и на таки постни дні, кед на іх даяке заповедане швего церковне пада.

II. Од того общого разрешеня виняті: 1) Цали перши тидзень и страсни (велькі) тидзень велького посту. У тих двух тижнях ніч не шлебодно ёсц мясо. По было допущено лем вовторак, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през по било.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котры роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котры слаби.
3. Тоти, котры чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше врачаю.
4. Самодруги и мацери, котры дойча.
5. Работніки, котры чежку работу конъча.
6. Таки котры не маю іншыє ёсц, як и. пр. жобраци, слугове, подражни (путенствующи).

У таких случаіох не потребно одпушене од посту модліц, бо таких св. Церква уж разрешала.

ЗАГАЛЬНИЦI (СЕРТИСI).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.
2. Медзі недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Субота пред недзелю мясопустну.
2. Субота пред недзелю 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТИ.

(По новим числу.)

1. десембра, спомен виглашэння уединеня Сербох, Горватох и Словенцох до єдинственай держави *Кральовини Югославій*.

17. десембра — *родзены дзень* Його Величества Краля Александра I.

ЙОГО ВЕЛИЧЕСТВО АЛЕКСАНДАР I,
КРАЛЬ ЈУГОСЛАВИЈЕ.

Ей Величество краљица МАРИЈА.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество краль Александар I, родзени 17. децембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921. р.

Ей Величество краљица Мария, родзена у Готи (Саска) 8. јануара 1899. р.; винчана у Београду 8. јуна 1922. р.

Їх Величества перши син:

Його кральске Височество Петро, нашлідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. року.

Його краль. Височ. Томислав, р. у Београду 19. I. 1928. р.

Його краль. Височ. Андрей, р. на Бледу 28. VI. 1929. р.

Брат и шестра Його Величества:

Його краль. Височ. Дьорде, родз. 27. авг. 1887. р. на Цетиню.

Ей краль. Височ. књгиня Елена, вд. Јована Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕЙ ЦЕРКВІ.

Його Святійшество **Папа Пійо XI**, патріарх запада, римські епископ, нашлідник св. апостола Петра 265-ї. Родзел ше 31. мар. 1857. р., т. е. ма 78 роки. На папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. епархия крижевска.

Епископ: преосвящени **Др. Дионисий Няради**, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. епархії у Америки.

1. Епархия Пітсбуржка (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. **Василій Такач**, бива у Гомстеду.

2. Епархия Філадельфійска, владика: преосвящ. **Константин Богачевски**, бива у Філадельфії.

3. Епархия Канадска владика: преосвящ. **Василий Ладика**, бива у Едмонтон Алта.

4. Епархия у Южній Америці у Бразилиї, владики нет.

Грк. кат. епархії у Галиції (Польськей).

1. Архиепископия львовска, митрополит: ексцеленц. **Андрей А. граф Шептицкий**, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом іменовані 17. I. 1901. р. Пом. епп. **Др. Іван Бучко**.

2. Епархия перемисльська, владика: преосвящ. **Йосафат Конциловский**, імен. 1916. р. Пом. епп. **Др. Григорій Лакота**.

3. Епархия Станиславовска, епископ: преосвящ. **Григорій Хомшин**, імен. 1900. р. Пом. епп. **Др. Латишевский**.

4. Епископ у Луцку: не пополнєте.

Грк. кат. епархії у Подкарпатской Руси.

1. Епархия Мукачевска, епископ: преосвящ. **Алекс. Стойка**, імен. 1932, бива у Ужгороду.

2. Епархия Пряшевска, епископ: преосвящ. **Петро Гайдич**. Пошвецени за епископа у Риму 25. III. 1927. р.

Наша перша друкована книжка.

Пред 30 роками ми не мали ніякей друкованої книжки на нашій бешеди. Ми не мали ані єден примирник найцигурнейшого доказу нашої Просвіти, ми не мали своє друковане слово. Аж 1904. року, кед у Жовкви Габор Костельник друкував свой перши твор идилски венец „З моего валала“, ми ступели до кола зос просвищенима народами, од того часу и ми мame свою культурни уста, свой культурни язык. Не лем того, але и иншак, тата наша перша книжка ма велику важносць, сама по себе, так же кед би и не була перша, вона би затримала достойне место у нашої літератури. То можеме видзиц и по тим, же ше ище теди, кед наша бешеда була скоро непозната и у руским народзе на Горніци, Галичини и индей, велики українски ученык пок. Володимир Гнатюк, обширно приказал туту книжку у „Літер. Наук. Вістнику“ под титулу „Поетичний талант між бачванськими Русинами“. Гнатюк ше виражел похвално о цалим труду нашого Нестора, за котрого теди ище не знал ані наш шицок народ у Бачкей и Срімє. Ипак книжка у народу не барз позната. У „Руских Новинах“ писал о ней С. Саламон, але я зато ище раз винесем ей змист:

У І. часци поет описув у прекрасних стихох початок ко-
ситби. Баць тут початок прекрасни, а просто и на кратко по-
ведзени:

„Слунко горе, витрик шущи, жито ше коліше,
А шкорванчик з нього вилет и лєци вше више.
На початку уж зашивал гласом як од меда:
Раз жалошнє, раз весело — описац ше не да“.

И при векших народах не єден би ше поет пишел зос та-
кими стихами! А цала писня ше преліва од богатства думох и
сликох, цо их твори фантазия нашого поета:

„Узих уж и глас препилки, а лем коса бринї,
Утне житко, кед пререже, як струна задавнї.
Чловек коши, класки валя — жена му одбера,
Хлапец мали пред ю идзе — порвисла пресцера“.

— — — — —
„Под тополю стриблолістку — у погодним хлатку,
Цо ей лісца так блісклю на слунковим златку,
Стой там им гомбалочкя, при ней дзвівче кучи;
У гомбалки дaeцко мале — роботнік щ' буц учи“.

Вечар вечарес и дружтво зос роботи идзе до дому. Дома
ше вечера, а пред вечеру:

„У дітку ще пребилому шерцю розограло,
Гей док млади вон дараз бул, як ще то орало;
Древени плуг — штири коні под нім ще зноєли,
А стиковаць вше ши мушел — аж ци руки иледи.
Дає машини теди були? — Та аж до єшеньї
Вше на гумні брадла стали ще не потлачені.
Даекеди шнігово ташки уж в хмарах летали,
А вони ще полни шопи невятого мали“.

По приповедки вечера за малим столом, през пихи и фаризейства, котре поет видзел у швеце. По вечери ще лега, по молитви, котра тиж прекрасно описана.

У II. писні поет описує звожоване, тлачитбу, особено муше удал опис старей тлачитби, кед „по клашу штири коні през дзень вше бегали.“ Як крашне випатра валал, описує поета, кед брадла позвожени та ще пиша „Як чупор гускох билих, що уж злетнуць маю“. По коситби и тлачитби, легине рано в недзелю поставаю коні и там ще по сцернянкох вельо назбераю:

„И розкладу зос терекох пламень так червени
Ягод на выходу слунка шветом роздриляни.
И з устами розгорену жирячку роздую,
А на чуткох заренка ще пуком розпукую“.

И приходзи єшень, а з ню ламачка, а по ней оберачка. Особено прекрасни описи оберачки, кед ще млада челядзь одвеже до виніци, дзе реже грозно, и до гордовох зношує, а „боси ноги вец белави бобки прицискую“, и так ще прави вино. Вино ще зношує дому и

„З погариком газда сладке вино зачерьпue,
Перши погарик подавигнє и шумне винчує:
„Слава Богу — того року крашне ще зродзело,
Цале нам обисце биле з шицким забогацело“!

У III. часци приходзи жима. Щніг веє з густых хмарох дзеци ще радую, и з хижі викукую голем през облак, же би щніг видзели,

„А вон пада як кед би ще мотилі роєли,
И вос билима кридлами мило трепецели“.

Щніг западал, и поетови ще цали швет привидзує як ёдна била плахта, лем цо древа и хижочки стирча, и з под билей ще шапки на шицко немо припатраю. Шкорванка и препилки нет, лем ляд и цомплі, а дзеци ще вишли на щніг бавиц, та ще шором „Як катонаци“ шліскаю. Даедни ще дорадзели и вицагли санки, та ще буду санкац. По тим ще замарзнути врацаю дому щешліви, бо

„Нач палати им високи, кед ніски хижочки
Таки су им врешашліви, таки прелюбочки?
Та у німа шицко маю, цогод лем им треба —
Шицко злато: цеплу стреху и кромочку хлеба“.

Санкац ще буду не лем дзеци, але и легине! Коньом триви повиплетовали, крашне их повичесовали, и запрагли, та ще иду санкац. Виду з двора и зос санкох гукне мощны глас рускай шпиванки, и гурчи валадом. Шпиваю и хлапцы и дзивчата! Шпиваючи ще санкаю, швет ще на ніх припатра, а „слаба баба здихла себе — на то подумала кед и вона так ще дараз на санкох санкала.“ Даеден пайташ их з далека збачи, и дочекує зос полну лопату, та щніг на ніх руци, и шпиване ще нараз претаргнє од веселого шміху,

„Ta їх млади чарни власи нараз побилели,
А ліца им так червени ще почверенели. —
И шмеюца ёдно друге вец ще отрепую,
А попри тим ще іще баржай в виском пришалюю“.

Кед ще насанкали, приходза дому, дзе их мац випатра, и „на остатку ёдну зашпиваю“. Вечар до газдині, на прадки, але на прадки, яки скорей були, а котри наш Нестор так прекрашне описує у тей писні:

„Ту колескох од кудзелі, врецеюх фуркане,
Ту веселе и легиньох, дзивчатох шмеляне,
Ту шпиванки непрестане преслатке гурчане,
Ту ей ягод ташка кридлох до неба летане,
Ту в' на младе шерцо з огњем розпалюе,
Ту в' на любов — радосць його гласом прэгварюе.
Ценким гласом дзивче водзі язіка свойого
Красне слово — шпиваночку до шерца любого.
За ню шицки мило гурча з полними гласами,
И ей шерцо так провадзе з своими шерцами“.

Таки були стари прадки! По тим ще идзе до дому, а мешачок дражки ошвицує, младеж бистрым оком провадзи, на ню ще припатра.

У IV. часци приходзи опис нашого Крачуну. Почина з раном на Крачунску Віллю. Шицко веселе, а

„Дзеци як ще лем пребудза, уж мацер пятаю,
Чи готовы в' ни торбички за шпиване маю.
А у пецу пуха пруде, пламень забовчуе —
Чека гладни на бобальку, що ще вишулькуе“.

Дзивчэ рихта крачунске древо, „крачун прави“. Виша овоц на крачунске древо, та вец „Яблука и орехи златком озлацуе“.

Змерка ше, а воно чека и „слуха одкаль то пес бреше? Та затим ше воно гласом з роднай хижи ода, за нім з дому отцовскаго пойдзе ягод млада.“ Хижя спораена, на столе гори швичка, а слама чека. И накеди ше позберали, найстарши брат пошол и уноши слamu до хижи, и крашне виньчус вельке швето. Кед вивинчовал слamu розсыпую зос зольніци, и теди

„Од радосци од небеснай шерца задуркую,
З милоту ше и шятосцу якуш прелівую.
А на очах од радосци слизя препатрує
И наоколо стояцим око напольнью“.

Оцец одповеда синови на винчованку, та шеда за стол и єдза мед, риби печени, капушніки, бобальки!

„Шедва старши так за столом -- и иста незвеста,
Хтора други дзень мац не сце шедзацаго места.
Дзеци малы лем по сламы любко ше валию,
По цалей ю хижя вони в рук'ми намесцаю“.

Мац дзелі дзецом червени яблука, и красни орехи, таки мили нашим дзецом. И нараз ше зачуе питане под облаком: „Дате ся нам навеселити?“ Радосни глас гукне з хижи: „Даме, даме!“ Вонка ше шпиванка чуе, як кед би ангели шпивали: „Народил ся Ісус Христос....“ У тим „цали валал небесны оргони“, по цалим валале гучи писня!

„И у час тот цали валал тайна шята, слатка, —
И у час тот цали валал росквитла загратка,
Дзе лелій, гвоадзик, ружа гарлом зашпивали,
З побожносцу, з щашлівосцу, з любову спахали“.

Дзеци иду од хижи до хижи шпиваюци, а „вифлеем уж бара ритки — дараз вецей було“. И жалуе поет над траценьем вифлеема! Кед иду шицки до церкви, поетови ше видзи, же крижик на церкви у його валале указуе людзом драгу до вертепу, як гвізда, цо указовала тром царом. И цали валал идзе за туту гвізду шпиваюци „С нами Бог“, и ступа до Божаго дому.

У V. писні описуе поет яр. Фашенгі прешли, и пришли работы! Валал цихо, лем дараз чуц глас женох, цо ше сходза гу каменому крижу, на молитву Розпятому. Шицко идзе до поля, дзе ше оре, и обрабя жем, же би могла нови плоды приношиц. Дома остава, лем ёдна стара баба, „цемна а и слаба“ и приповеда о своих путованьех до Риму и Єрусолиму. Ту мал поет слику своей баби пред очми, и прекрасно описуе ту стару жену, яки було, а и ище ёст велью у нашим богобойним народзе. Кед до церкви задзвоня, шицки иду до дому Божаго,

„А лем ёдна стара сама у хижи остава,
Давно ей сгаснути очи и слабосц не дава,
Же би вона недалеку церкву походзела,
Же би там на шятам месце Богу ше модлела“.

—
„Мирна шедзи и пацерки по руках пребера,
Од тей жеми и од неба рай вона вибера“.

Описуе поет надалей и прекрасне рано, яке мож видзиц у його валале и по других валалох у Бачкай, и скончует зэс коситбу.

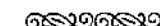
Велька важносц тей кніжки, хтора нам отворела дзвери до дружтва культурных народох того швета, велька важносц, и по тим, же то наша перша кніжка, а и у непроповедзенай краси самей писні, лежи тиж велька вредносц. Наведзены стихи указую моц пирка нашага Нестора през 30. роками, и ми можеме повесц, же ше ані ёден наш други поет так високо не дзвигнул у описованию, у тей „класичнай простоти“. Бо ту ніч нет, цо бы было чежко розумиц, або цо бы было незвичайне, але шицко просте, обычне, а прекрасне. Чловек, кед пречита „З мойого валала“ аж у души заплаче чом поет не описал и Вельку Ноц так як цо описал и Крачун. Не будзем подробно виношиц цо шицко добре и прекрасне у тей кніжки, але можем повесц, же кед би небуло кніжки „З мойого валала“ у нашей литературы было бы едно празне место, хторе би нам віше було на очах.

Евген Тымко.

Цо ма кожди Русин паметац?

1. Радовац ше свойому славянському отечеству.
2. Радовац ше своеї народнай шлебоды.
3. Любici, куповиц и читац свою руску кніжку и Руски Новини.
4. Не дац ше звесці цэнваром, котры купую од нього прадідовску виру и руску нацию.
5. Подпомагац, буц членом РНПД-а, бо воно є едине, искрене, народне и просвітне. Без нього би зме, крем наших обычных звадох и спричкох, ніч не мали, ані би за нас ніхто не знал.
6. Даровац на Нар. Просвітни Дом у Р. Керестуре, бо вон є власносц шицких югославянских Русінох.
7. Старац ше, же би у кождым руским валале тиж бул руски Нар. Просвітни Дом.
8. Основовац у кождым валале нашам філіали РНПД-а, читальні и шпивацкі дилетантски дружтва.
9. Талантливи дзеци на добры места и до добрых школах давац, да себе мудрих и пожертвовных народных водвоях віховаме.
10. Не радовац ше згадом, але шириц вшадзі братску злогу, бо у ней лем наша моц.

Именик членох

Руского Народного Просвітного Дружтва у Р. Керестуре.
(Составел II. касир дружтва Фа Осиф).

Якто и до тераз каждого року ше видала мала статистика членох Р. Н. П. Дружтва, так и того року соопштуеме шицких членох нових, а и тих цо прешли вишу класу.

Але на жалосць мушим повесци, же ше барз мало явели того року за членох, як цо ше видзи зоз тогорочнай статистики. Кажды рок ше поволую Руснацы зос цалого краю, да ше цо вецеи упину и ступя за членох Р. Н. П. Дружтва, як цо то и видземе у других народох.

На концу именика мame составену статистику, хтора нам точне указуе, як ше шир и з якай количини од початку до тераз дружтво.

Утемелітельни члени II. класи:

Текуще число	Членарское число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	718	Конарев Евдоким уч.	Ст. Врбас	100	-
2	720	Джуна Владо 489 х. н.	Руски Керестур	100	-
3	721	Ковач Микола	"	100	-
4	722	Ковач Яким 322 х. н.	"	100	-
5	719	Няради Мирослав 568 х. н.	"	100	-
6	717	Сивч Михал	"	100	-

Рочни члена:

Текуще число	Членарское число	МЕНО ЧЛЕНОХ	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	376	Бесермені Берци	Ст. Вербас	10	-
2	375	Арвай Михал	"	10	-
3	374	Абодич Мелания	Коцур	10	-
4	377	Варга Веруна	Ст. Вербас	10	-
5	378	Варга Михал	"	10	-
6	379	Гадняй Габор	"	10	-
7	380	Говля Митро	"	10	-
8	381	Дюрков Габор	"	10	-
9	382	Дюрков Леонка	"	10	-
10	383	Кандрач Мирон	"	10	-

Текуще число	Членарское число	МЕНО ЧЛЕНОХ	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
11	384	Кандрач Дюра	Ст. Вербас	10	-
12	385	Кандрач Ферко	"	10	-
13	386	Кандрач Янко	"	10	-
14	387	Кочиш Дюра	"	10	-
15	388	Кочиш Михал	"	10	-
16	389	Кишиюас Янко	"	10	-
17	390	Медеши Янко	"	10	-
18	391	Миклош Дюра	"	10	-
19	392	Дротар Михал	"	10	-
20	393	Киш Йовген	"	10	-
21	394	Новта Владо	"	10	-
22	395	Новта Дюра	"	10	-
23	396	Новта Натала	"	10	-
24	397	Новта Феброня	"	10	-
25	398	Пельга Янко	"	10	-
26	399	Прегун Етела	"	10	-
27	400	Рац Люба	"	10	-
28	401	Ризнич Петар	"	10	-
29	402	Сакач Амалка	"	10	-
30	403	Сакач Емил	"	10	-
31	404	Сакач Янко	"	10	-
32	405	Сегеди Мелана	"	10	-
33	406	Шанта Цецилия	"	10	-
34	407	Шайтош Мелана	"	10	-
35	408	Пушкаш Влада	"	10	-
36	409	Чизмар Михал	"	10	-
37	410	Зупков Янко	"	10	-
38	411	Фекете Владо	"	10	-
39	412	Хлебашко Мелана	"	10	-
40	413	Дудаш Владо 972 х. н.	Руски Керестур	10	-
41	414	Джуна Дюра 108 о. х. н.	"	10	-
42	415	Гарди Владо 861 х. н.	"	10	-
43	416	Гарди Янко	"	10	-
44	417	Гадняй Янко	"	10	-
45	418	Говля Янко 108 х. н.	"	10	-
46	419	Ерделі Микола 947 х. н.	"	10	-
47	420	Ежденци Яким 340 х. н.	"	10	-
48	421	Ковач Данил	"	10	-
49	422	Надь Дюра 351 х. н.	"	10	-
50	423	Папгаргай Кирил 529 х. н.	"	10	-
51	424	Пастернак Яким 80 х. н.	"	10	-
52	425	Грубеня Владо, чиновник	"	10	-
53	426	Сакач Емил	"	10	-

Даровали на Р. Н. П. Дружсто у 1934 року

	Дин.	п.
1 Назберано на храм церкви у Р. Керестур	230	—
2 Петра	121	—
3 Дунак Янко Барбетон Америка	154	22
4 Виславски Микола Р. Керестур	40	—

*Даровали на Руски Народни Дом
у Руским Керестуре од початку до тераз.*

	Дин.	п.
1 Екселенция Др. Дионизий Няради владика Крижевци	5000	—
2 Преч. Надь Димитрий, каноник, Крижевци .	5000	—
3 Монс. Преч. Мудри Михайло парох Р. Керестур	5000	—
4 Глова Павлович Иля, Р. Керестур	5000	—
5 † Др. Штолц Франя, адвокат Кула	1500	—
6 Др. Секель Йосиф, адвокат Кула	1000	—
7 Пап Денчи Р. Керестур	1000	—
8 Олеар Ана Р. Керестур	1000	—
9 Жилник Данил Р. Керестур	1000	—
10 Гербут Йовген Р. Керестур	1000	—
11 Макай Дюра, дештар Р. Керестур	1000	—
12 Преч. Др. Я. Шимрак, каноник Загреб . .	1000	—
13 П. Гирйовати Ирина родз. Олеар Бачинци .	600	—
14 Пап Дюра, инженер Паланка	500	—
15 Бурчак Михал Петровци	500	—
16 Няради Михал, дзияк Р. Керестур	550	—
17 Маца Я., инженер Нови Сад	400	—
18 Др. Наливайко Андри, дохтор Р. Керестур .	400	—
19 Школяре назберали	1395	—
20 Назберано на 10 рочней схадцки у Р. Керест.	1238	—
21 О. Милий, священик, Клевеланд	280	—
22 Солонар Єлена, аптекарка Р. Керестур . .	250	—
23 Няради Штефан, тарговец Р. Керестур . .	250	—
24 Преч. Др. Шаятович Д., каноник, Крижевци .	200	—
25 Єрделі Михал, тарговец Нови Сад	200	—
26 Арт Лудевит, пекар Р. Керестур	200	—
27 Миклошевски Рускл школяре	300	—
28 Джуня Михал мл. Р. Керестур	150	—
29 О. Фирак Михайло, парох Пашкоревци . .	150	—
30 На крачун назберано у саночним. Мудри парох и Сегеди Я.	140	—
31 Мирон и Юлиян Колесар Р. Керестур . . .	110	—
32 О. Черняк Михайло, парох	100	—

	Дин.	п.
33 Живанович Д. Нови Сад	100	—
34 Музик, дроштво Чизмар Якова Р. Керестур	100	—
35 Поливка Андрей, инженер у Паризу	100	—
36 Душан Чизмар, тарговец Р. Керестур	100	—
37 Арт Янко Р. Керестур	100	—
38 Костелник Михал Ст. Врбас	100	—
39 Шанта Мария, качмарка Р. Керестур	100	—
40 Колесар Єфрем Р. Керестур	100	—
41 Рац Вероника, учителька Дюрдьов	100	—
42 Н. Н., Р. Керестур	75	—
43 Бильня Денчи 1211 х. н. Р. Керестур	55	—
44 Поливка Михайло, упр. шк. у п. Р. Керестур	50	—
45 О. Дудаш Габор, Драге	50	—
46 Арт Карол, тарговац Р. Керестур	50	—
47 Арт Йован, тарговац Р. Керестур	50	—
48 Зоз кресцинох Фа Надежди Р. Керестур . .	50	—
49 Надь Янко Р. Керестур	50	—
50 Надьордьових братох за пок. брата Михала Р. Керестур	30	—
51 Медеши Йовген, уч. IV. р. Р. Керестур . .	30	—
52 Н. Н., Андряшевци	30	—
53 Сегеди Михал Р. Село	20	—
54 Олеар Михал Р. Керестур	20	—
55 Бесерминї Б., дзияк Ст. Вербас	20	—
56 Гарди Габор, тутор Ст. Вербас	10	—
57 Дудаш Янко, уч. V. р. Р. Керестур	10	—

Виказ членох по их биваню од початку до тераз.

Текуще число	НАЗВАНІ МЕСТА	Почесни члены			Рочни члены	Ведно
		Утемелительни члены I. класи	Утемелительни члены II. класи	Рочни члены		
1	Америка	7	5	6	—	18
2	Андрияшевци	—	—	1	—	1
3	Бачинци	2	8	3	—	13
4	Бела Пуста	—	1	—	—	1
5	Беркасово	3	3	3	—	6
6	Брчко	1	—	—	—	1
7	Вел. Бечкерек	1	—	—	—	1
8	Гедеш	1	—	—	—	1
9	Дюрдьов	3	20	24	—	47

Текуще число	НАЗВАНС МЕСТА	Почестни члени	Утемелітельный члени I. класи	Утемелітельный члени II. класи	Рочни члени	Ведно
10	Дяково	1	2	—	—	3
11	Жабаль	1	—	—	—	1
12	Коцур	1	44	41	8	94
13	Козарац	—	—	2	—	2
14	Кула	2	1	—	—	3
15	Крижевци	2	—	1	—	3
16	Канижа	—	1	—	—	1
17	Львов	2	—	—	—	2
18	Миклошевци	8	12	19	—	39
19	Нови Вербас	—	1	—	—	1
20	Петровци	1	7	14	—	23
21	Пишкоревци	2	2	21	—	24
22	Радатович	—	—	1	—	1
23	Раєво Село	1	—	—	—	1
24	Руски Керестур	46	112	217	15	390
25	Сараєво	—	—	3	—	3
26	Сотин	—	—	—	1	1
27	Стари Вербас	—	6	13	47	66
28	Торжа	3	—	—	—	3
29	Пекла Пуста	2	—	—	—	2
30	Шид	1	3	5	—	9
31	Загреб	1	—	2	—	3
32	Нови Сад	4	2	—	1	7
33	Митровица	1	1	—	—	2
34	Ястребац	—	—	1	—	1
35	Футок	—	—	—	1	1
	Ведно . . .	93	232	377	73	775

- Дзе злога, там Божи благослов.
- Ганьба гришиц, а не виправиц грих.
- Не досц зле не робиц, але треба и добре твориц.
- Блажени миротворци, бо ше синове Божи назву.

† о. дионизий, владика.

Препровадзме тот ювилейни рок у „Христу Исусу“.

Св. апостол Павел у своїх посланиых препоручуе шицким вирним 168 раз, а св. апостол Иван 24 раз, да жию и умераю у „Христу Исусу“.

У тих двох словох находзи ше бесконечно глібока наука, о котрой людзе премало раздумую и премало ей ше тримаю.

Як шицким читательем нашого Руского Календара познато, папа Пий XI. предлужел преславу изванреднога ювилейного року на цали швет и у своім послианию поволуе шицких християнох, да 1900. рочницу откупеня швета по Христу Исусу як найдстойнейшее препровадза и да ше духовно препородза. О тим нашим препородзеню жадам написац даскельо слова у тогорочнай науки на основу народней пословици: „Познай себе, будзе з тебе“.

I. Цо за нас християнох Исус Христос?

Велі християне не знаю о Исусу Христу вецей як то, же вон: „друга особа пресвятай Тройцы, котра пред 1900 роками охабела небо, зишла на тот швет и вжала од пресятай Богородицы, человеческу природу и жила на тим швеце як Бого — чловек през 33 роки;

же Вон за нас церпел, на крижу умар, воскрес и потым ше заш на небо врацел;

же нам принесол з неба Божи правди и научовал нас през три роки на тим швеце;

же основац свою святу Церкву, котрой придал свою власц, да место Нього тераз научуе шицки народы, да ўм дзелі святы Тайни и да з німа управя и водзі их до вичного щесца;

же тера з пребива медзи нами у пресв. Евхаристиі.

Правда, же котри тельо знаю о Христу Ісусу, досц знаю, але то не шицко, бо, „Ісус Христос вчера и днес тойже и во вики“: Вон и нешка жиє медзи нами.

II. Як и две жиє нешка Ісус Христос медзи нами?

Едного дня рушел же жид Савло зос Тарсу на вельку драгу: пошол вон зос главного граду вибраного народу у Старим Завиту Єрусолиму зос писмом Велького Священіка до граду Дамаску. Чул же ше християне розмножели и у Дамаску, а вон як найвекши неприятель пришагнул Єхови, же их шицких витамані. Зоз нїм ишло вельке дружтво наоружаних людзох, да му буду на помоци. Кед же вони уж прибліжували гу красному Дамаску, нараз як даяка бліскавка зашивицела необична шветлосц з неба, котра вдерела зоз Савлом до жемі и вон чул силни глас:

„Савле, Савле, прецо ме прешлідуеш?“

„Хто ти Господи“, пита Савло.

„Я Ісус котрого ти прешлідуеш“, чул Савло отвіт.

У души Савловей настала велька буря. Вон пита самого себе: „Якого я Ісуса прешлідую? Та я мам роботи лем зоз християнами. За Ісуса сом чул, же пред даскельома мешацми бул осудзени од нашого Синедрия на шмерц и же бул на криж прибити. Чул сом и други ствари, але то не може буц правда. Я не прешлідую Ісуса, але його вирних. Док тата буря владала у души Савловей, думал вон себе умириц и не слухац слова, котри мало предтим чул. Але його цемни очи шведочели йому, же ту велька сила з неба, и вон по краткей але чежкей духовней борбі вигваря слова: „Господи, цо сцеш да зробим?“ На тот вопрос достал отвіт, послухал и пошол до Дамаску не як неприятель Христа Ісуса, але як покорнік, котри ше през три дні модлел и посцел, да себе зослужи прешвицене и душевних и тілесних очох. Знаме, цо ше знім познейше стало: од Савла постал апостол Павел, котри ше найвецей потрудзел у розшириованю царства Ісуса Христа, на тим швеце.

III. Цо знача слова: Я Ісус котрого ти прешлідуеш?

Слова тоти тельо знача: же Ісус Христос и християне так звязаны медзи собу, же хто прешлідує християнох, вон прешлідує и самога Ісуса Христа.

Слово „Християнин“ толкую святы Отцове од найстарших викох як: „други Христос“.

Лудвика, дзвівка французького краля Людовита XV., котра познейше ступела до оштрого Кармелітанського монастиру, да покутує за грихи своєго отца, як мале дзецко раз ше бара разгнівала на свою учительку и у гніву так на ю скричала: „Чи ви не знаце, же я дзецко вашого краля?“ Учителька ей мирно отвітвала: „А чи ви не знаце, же я дзецко того, котри Ваш Бог?“ Кед Лудвика чула туту глїбоку правду св. вири, вона ше умирела и длиго о тим роздумовала.

И наисце кажди християнин, котри у ласки Божей, вон праве дзецко Боже.

Господь Бог створел наших прародителюх Адама и Еву у ласки освящающей. Тота іх ласка дораз од початку іх живота вязала з Богом. Але понеже чловек ма шлебодну волю, Бог жадал од Адама и Еви, да ше вони зоз свою шлебодну волю зато одлуча: да признаю Бога своїм верховним Паном, од котрого маю шицки своє дари. Бог жадал од наших прародителюх послушносц и покорносц безконечному Божому достоїнству. Вон ім так гуторел: „Я вам уделел небесни дари — свою ласки. — Од вас жадам, да ме припознаце Богом своїм, своїм Господом и Паном“.

Знаме цо ше стало: нашо прародителе у раю сцели ше по Божих дарох воздвигнуц як да шицки Божо дари вони сами себе приобрели. Створене у своєй непредуманосци и у своїм шаленству не сцело припознац своєго Створителя своїм Господом и страцело своє достоїнство. По словах св. Павла „чловек остал през Бога на тим швеце“. (Ефеж 2, 12.)

Кед уж нашо прародителе у раю не знали право ценіц дари-ласки Божо, котри іх з Богом вязали, а цо да повеме о людзох наших часох?

Господь Бог єдини совершено позна вредносц ласкох Божих и прето Вон твори єдно чудо за дру-

гим лем да чловека заш приведзе до того, цо вон у раю страцел по своїх прародительлох.

Вельке було чудо Божей безконечнай доброти и любови, кед Вон створел перших людзох зоз надприродніма ласками и зробел іх своїма дзецими. Алё велько векше було чудо, цо го зробела безконечна мудросць и доброта Божка, кед Бог Отец послал з неба на тот швет свойого єдинородного Сина, да пре нас постане чловеком и да место нас задоволі правди Божей и да нам заш прибави шицки Божо ласки.

Безконечна доброта и любов Божа зробела и треце чудо: єдинородни Син Божи не задоволел шлем зоз тим, же постал чловеком, нам у шицким ровни крем гриха, и же за нас плацел длузтво, яке ми були длужни правди Божей за нашо грихи. *Вон нас шицких звязал зоз собу — зробел нас членами свойого тайнственного тіла.*

IV. Цо нам о тим тайнству гутори сам Иисус Христос?

Господь Иисус Христос през три роки поучовал своїх Апостолох и ученікох о своїм царству. Алё до конца свойого живота не могол о тим тайнству гуториц своїм Апостолом, бо були пренаполнети зоз духом того швета и не могли порозумиц глубоки тайни його царства. Даскельо годзини пред свою шмерцу открыл Иисус Христос тово тайнство своїм Апостолом у єднай причти. Поучуюци людзох у Юдеї, Галилеї и Самарії переходзел Вон велькораз зос своїма апостолами коло красних виніцох, котри на горуцим палестинским слунку приношили красни гиризди сладкого грозда. Даваюци своїм Апостолом тестаментарни своё науки прегварел гу нім медзи другим и тоти слова:

„Я прави чокот, а мой Отец винограднік. Кажду лозу, котра у мне не принесе плода, Вон одотнє, а кажду, котра приноши плод, очисци, да ище векши плод принесе.... Якдо лоза неможе принесць плод сама од себе, кед не остане на чокоту, так и ви, кед не останеце у мне...“ По другираз наводзи тоту исту науку, да го шицки добре разумя: „Я чокот а ви лози, кто остане у мне, а я у нім, тот принесе вельки плод.“

бо през мене не можеце нічого зробиць. Кед дахто у мене не остане, будзе одруцени як одруцена лоза и висхне и вежню го и одруца го до огня и згори.... З тим будзе преславени мой Отец, же ви принесшеце велько плоду...“ (Иван 15, 1—8.)

Преслава св. року.

Тоту науку научел св. апостол Павел од самого Иисуса Христа, кед бул подзвигнуты до „третього неба“ и вон ю толкує у шицких 14 своїх посланийох на вшеляки способ, лем да ю людзе добре порозумя. Найяснейше ю толкує на присподоби з людским тілом,

кед у першим посланию Коринтяном так гутори: Як цо тіло єдно, а ма вельо члени и шицки члени єдного тіла, гоч іх ест вельо, творя лем єдно тіло: так и Христос... Тіло не з єдного члена, але з веліх... Витіло Христово и члени од часци (І Кор. 12, 11—27.) На другим месце у тим истим посланию так гутори: „А чи ви не знаце, же вашо тіла то члени Христово?... Хто ше вяже з Господом, вон єден дух з Господом“ (І Кор. 5, 5—18.)

Тоту исту науку толкує св. апостол Павел и у цалим посланию Ефежаном и так на концу доконьчує: „И ви уж не цудзи, але сожителє зос Святима и домашні Богу. Вибудовани сце на фундаментах Апостолах и пророках, дзе краеуголні камень сам Ісус Христос. На нім цали будинок зложени рошне на святу Церкву у Господу.“ (Ефес. 2, 19—21.)

V. Яка наука виходзи зос тих местах св. писма за наш живот?

Превельо нам зробел Господь Ісус Христос, кед нас одкупел на древу крижа, дзе плацел место нас правди Божей нашо длузтво за шицки грихи цалого роду людского. Але Вон ище вецей за нас зробел:

кед нас зос собу звязал до єдного таїнства своєго тіла. А прецо? Бо тераз, кед небесни Отец патри на Господа Ісуса Христа, видзи у нім и шицких тих, котрих Вон откупел. Св. Іоан Зл., котри може буц же найлєпше розумел науку св. Павла, так о тей науки пише: „Були зме Жидзи, погане, раби... А цо зме тераз? Чи може буц ангели? Не. Тераз кажди християнин у своїм тілу представя самого Христа Господа“.

Прето кед ми у ласки освящающей дацо церпиме, з нами церпи и сам Ісус Христос. Св. Фелицита, мученіца, так гуторела у цемніци Картажкей: „У часу моїх мукох будзе зомну и примнє сам Ісус Христос, бо я пре ньго церпим“.

Бешеду мученікох толкую и Св. Отцове: „Церква церпела у Христу Ісусу, кед Вон за ню церпел: Христос тераз церпи за Церкву, кед вона за Ньго церпи“ — гутори св. Августин.

Цо вредзи за нашо церпеня, то вредзи и за нашо шицки добри діла. Прето:

кед ше у ласки Божей доброму Богу модліме, модлі ше знами и Ісус Христос;

кед прави християнин церпезліво подноши духовне убожество и вирека ше самого себе з любови гу Богу, засладзуве му тоти шицки його діла убожество Ісуса Христа у Вифлеему, Мисиру и на крижу;

кед прави християнин ревносно оконьчує апостольску роботу, теди ше його робота вяже з ревносцу Христа Господа як мали поток з вельку рику, и сам Бог прима шицки таки діла з найвекшу приемносцу.

VI. „Єлици во Христа крестистеся во Христа облекостеся“ — „Котри сце ше у Христа кресцели, до Христа сце ше облекли.“ —

А тераз попатъме и добре порозумме любов пре святей Тройци гу нам. О любови Бога Отца гу нам гутори св. апостал Павел у своїм посланию Ефежаном так: „Благословени Бог и Отец Господа нашого Ісуса Христа, котри нас благословел зоз шицким благословенством духовним у небе по Христу.

Так як нас вибрал у Нім пред створеньем швета да будземе святы и непорочни пред нім у любови; Вон нас призначел да будземе вжати за Його синох по Ісусу Христу по уподобаню своєй волі на похвалу слави своєй ласки, по котрой нас помиловал у своїм возлюбленним“ (Ефеж. 1, 3—6.).

Бог Отец од вика постановел да нас зроби своїма дзецыми пре Ісуса Христа.

А кеди нам даровал Ісус Христос Син Божи тот живот ласкох своїх? Вон нам то даровал, кед место нас церпел на древу крижа найстрашнейши муки, и кед свой живот жертвовал за нас, да нам заслужи живот вични.

Християне! Гутори вельки Bossuet: „Патьце на Ісуса Христа на крижу, як Вон церпи, патьце на Ньго! Ми ше зоз Його ранох родзели. По своїх неописивих больох даровал нам Ісус Христос нови живот.

Ласка, котра нас пошвецуе, дух, котри нас роби дзецыми Божими вицекло ведно з креву зоз отворених

ранох Ісуса Христа. Ми дзеци креви, дзеци найстрашнейших церпеньюх Сина Божого.“

А цо нам зробел св. Дух?

Св. Дух на дзень нашого кресця звязал нас зос тайнственим тілом Ісуса Христа у воді препородзеня и зробел нас дзецми Божіма. То цо Бог Отец од вика жадал, цо нам Син Божы на крижу заслужел, доконьчел Св. Дух на дзень нашого кресця. Тот дзень, кед зме ше кресцели, „указала ше любов и ласка Спасителя нашого Бога и Бог нас вибавел по купелі препородзеня по Св. Духу“. (Тит. 3, 4, 5.).

Св. Августин, котри през 18 рокі ішол по злих драгох, и за котрого його велька мац св. Моніка не престала молітви до Господа посилац, да ше обраци на праву драгу, не престала го опомінац, и карац, по 18 роках почал слухац глас Божы, котри го волал на уста його мацери и обрацел ше гу Господу. Ведно зоз радостну мацеру мали ше обидвойо повраці зос Риму до Африки и чекали на ладю у пристанищу Остог не далёко од Рима. Була красна ярня ноц, яка ше найлепше може видзіц у Італії. През цалу ноц розгваряла велька мац зоз своім сіном о доброти и красоты Божей. Тоти бешеди записал св. Августин у своій прекраснай кніжкі, котру видал под меном „Споведз“. Ту вон описал цалі свой живот, да на своім прикладу укаже безконечне милосердие Боже гу гришніку. У тей кніжкі вельораз ше вириваю зоз души Августіна покорніка слова: „О Господи, дай да спознам Тебе и да спознам себе, и досц ми будзе“. И Бог вислушаў його молітву: Августин спознал достойнство человека християнина, а спознал и Господа Бога и дальши свой живот препровадзal у найвекшай смиреносцы, неутрудимей роботи за Божу славу и за спасенеі своіх ближніх.

Таке жадане и св. Церкви, котра нас на уста Вселенського Архиєрея Пия XI. поволуе, да цали тот рок препровадзиме у покути и да ше вельо модліме:

за шлебоду св. Церкви у шицких державох швета;

за мир и злагоду шицких народох;

за благослов Божы у місійных роботох;

за поврат до Церкви Христовей шицких тих народох котри од ней одпадли;

за надложене Богу за тоти зневаги, яки му наноша безбожкі и за іх обращене на праву драгу;

да Бог зніщи роботу безбожнікох у Русії, на Україні и по других странох швета.

През цалі минули рок Св. Отец папа Пій XI. у своіх бешедох, яки тримал паломніком зос целого швета, віше и віше на шерцо шицким покладал тото жадане:

Модліме ше Христу Спасителю, да по його отвітанню спознаме достойнство, на яке нас Бог подзвігнул по ласкох Святого Духа. Ми постали єдно з Христом Спасителем, котри по своей шмерци надвладал грих. Уклоньме прето зоз своій души кажди грих по ювілейских споведзох, бо то найстрашнейша ствар, кед чловек „християнин“ гриши. Господь Ісус Христос положел свой заслуги и ласки до Тайни покаяня. У тей ше тайни можеме очисциц, умиц и знова украшиц свою душу з ласкамі Св. Духа. Далей нас опоміна Св. Отец, да тот ювілейни рок препровадзиме у велькай самозатаї. Понеже нас Христос Спаситель зоз собу звязал и через себе зоз шицкими християнами, то його жадане, да у тим року:

зробіміце цо вецей добра своім братом и за обще добро,

да тримаме отворени очи, и да добре меркуєме и да кождому укажеме, же познаме достойнство и свой и свойого ближнього,

да добре меркуєме на тих, котрих Бог придал до наших рукох, да іх провадзиме по драже, яку нам Вон сам указал и яку нам указуе по св. Церкви,

да кажди цо вецей раз оконччи ювілейски условия у тим року, и да посцігнеме ювілейски отпуст и за себе и за своіх покойних.

Послухайце глас Велького Архиєрея Пия XI. та препородзиме и себе, и свой фамилії, нашо парохій и цале дружтво.

„Познай себе, будзе з Тебе!“

Св. зединене у Сриме, Славонији и у Пейчки.

Кажда добра идеја ма своих присташох, але и своих противниках; — и цо красша и векша идеја то веџеј и моќнейших будзе мац непријательох.

Св. церква је безусловно найкрасша постанова на тим швеџе, бо ју постановел сам Исус Христос; та је арозумеле, же вше мала, нешкана ма, а и више будзе мац и наймоќнейших непријательох. — У перших викох христијанства през 300 роки погански царове прешлідовали Церкву Христову, и сцели ју цалком унічтожиц. Але џо вишло з того прешлідованја? Тисечи мученици зашали зос своју креву нашене, з когого церква вишла, так би повесиц, ище моќнейша јако була. — Були ту и не кирвати борби, борби, котри је водзели коло дајпоједних правдох вири; — так настали вшелјаки кривовирства. Але Церква Христова стоји јак скала, проци котреј не можу ніч зробиц вјаки бурї! — Знаме надалей, же је цала восточна церква одорвала од Риму, але Христова Церква зато лем стоји и будзе стац до конца швета, бо Исус Христос гварел, же ју анї сили пекельни не преможу. Були велї, котри назад ступели до Церкви Христовеј, але зато мушели прејсц през вељки борби, па велї и живот свой дали за св. зединене, јак и. пр. Св. Јосафат. Саме зединене ипак не препадло, но и нешкана стоји и моќно је трима, бо го сам Бог хранеј, а и тераз го хранеј.

Чудна зато ствар, же на концу 17—20. столетија було зединене и у Сриме, па у Славонији и Пейчки, и то медзи Сербами а и тераз го нет. Розвяз на тот вопрос дам на концу, а и тераз лем у пар словох подам того, ћо Др. Јанко Шимрак, наш каноник и професор на универзитету у Загребу, обширно написал у *Spomenici Kalendaru* за 1934 р. о зединеню у Сриме и у Славонији.

Лонгин Раич.

У Фрушкеј Гори у Сриме ест једен православни манастир, котри је вола Хопово. У 17-им столетију бивали там и владикове. У тим чаше бул тот манастир зединен зос Церкву Христову; бо јак гвари једен наш владика Константин Станић, котри лично нацивел Хопово (1810 р.), там је находза списи (голем је находаји), з котрих видно, же монахи у Марчи и монахи у Хопово були медзи собу повязани и преходзели з једнога манастира до другога. (А знаме же монахи у Марчи були зединени).

На концу 17-го столетија там бул владика Лонгин Раич. На жаль о њем барз мало знаме. Знаме лем тельо, же походзел зос одличнай фамеліи и побожнай, припознавал над собу власц Папи Римскаго и щиро визнавал католицку виру.

Йов Раич.

За Јова Раича, брата Лонгина Раича, тиж мало знаме. Вон бул перше игумен манастира св. Николая у Ораховици, и бул барз облюбени од народа. Як таки мал вељки ввплыв и на

Масиј медзи поганами.

самих панотзох, та ше не чудуєме, же зос нім прешли на католицку виру и 17 парохове.

Вельке було торжество, кед визнавали исповиданє католицкей вири, а тото исповиданє положели у исусовацкей церкви у Пейчки. Перше ше дали поучиц од Исусовцох у правдох вири, а 18. I. 1690 р. на Служби Божій, котру служел сримски владика Франко Янь, торжествено обещали Богу у присутносци велького числа народу, же буду вериц и отримовац шицко, що св. католицка вира каже вериц и отримовац. Же останю тварди у тей вири зобовязали не лем себе, але и шицких вирних, котри ше находзели медзи Дунайом и Драву. Свой послух заш подредзели Еутимию Негоморевичу, архимандритови манастира св. Архангела Михаила у Грабовцу, котри так исто бул зединени зос католицку церкву.

Йов Раич бул познейше владика, але що ше з нім далей случело то не знаме. У владичству го нашлідзел:

Петроний Любібратич.

Петроний Любібратич бул найславніший наш владика у Срімі, але на жаль и о нім барз мало знаме. Вон бул владика у Хопову, а правдоподобно под його власц подпадал не лем Срім но и Славонія. Гоч бул монах (чина св. Васілія) знал ше зато добре знайсц и у політики, па прето мал досц вельку повагу и на царским дворе у Бейчу. З єднай страни бул надарени у природних способносцих, а з другей страни бул стални и моцни характер, прето го поштовал шицок народ. Але мал проци себе и велького неприятеля у особи Арсения Чрноевича.

Арсений бул правда владика, але з нім командовал, так би повесц, сам диявол. З єднай страни ше приказовал пред католицкими владиками, же в грекокатолік, а з другей страни (кед уж так поспрavedal владикох) бунтовал народ проци Папи Римскога и проци католицкей вири. Понеже бул природно барз надарени знал хитро за себе народ предобиц, а да може мац цо веckшу повагу на царским двору у Бейчу дал себе назвиско Чрноевич, як би то вон походзел зос кральовскай фамелії у Црнай Горі, гоч властиво ані бешеди о тим нет, же би вон з тей фамелії походзел.

Такого ето неприятеля мал Петроний Любібратич. Йому наисце було чежко подношиц пастирску службу, бо з єднай страни бул худобни, па гнетка мушел ходзиц од хижи до хижи

гледац милостиню, а з другей страни Арсений бунел народ проци нього и руцал вшеліяки клевети на нього, а що найгоршее: грожел ше му и зос шмерцу.

Претаки обставини Петроний мушел зохабиц Хопово, и пресел ше до Пакрацу недалёко од Загребу, дзе и умар 20. XI. 1703. р.

По його шмерцы Арсений Чрноевич розширел вистку, же ше Петроний Любібратич пред шмерцу одрекол католицкей вири, и тата вистка ше зачувала аж до нешкі медаи незадіненими. — Аñі ше не треба чудовац, же таки чловек як Арсений таку вистку розширел. Подобно зробили и тоти катонаци, що чували гроб Исусов; кед их старшини подплацели, розширели вистку, же апостоли в ноци пришли и вжали цело Исусово з гробу; и, як гвари св. Писмо, тата вистка ше зачувала аж до нешкі (т. е. до того часу як св. Писмо було написане).

По шмерци Петрония Любібратича бул владика Йоанікій Любібратич, але понеже Арсений уж мал шлебодни руки на царским дворе (бо не було Петрония) то му пошло за руку уклоніц го зос владичства; — и так св. зединене препадло у Срімі, Славонії и у Пейчки.

Конец.

Чом препадло св. зединене у Срімі и у Славонії? — На сам прец тото зединене не було досц укріпене. Ту ше нашли лем даскелью особи, котри послухали глас Божі, да ше назад навраца до католицкей церкви, але сам народ не бул досц приготовени на тото зединене; а по друге: випатра, же ше и сами католіцки владикове не досц старали, да тото зединене утвердза. Дияволу було лèтко одже унічтожиц св. зединене; тим лèгчайше, кед мал у рукох таке красне орудие якцо бул Арсений Чрноевич. — Єдини Жумберак остал тварди у вири; и то баш було за нас Русинох вельке щесце, же, кед пришли нашо дідове до тих крайох, уж нашли братох и шестри зединених у правей Церкви Христовей.

Ми видзиме, же ше и нешкі дзепоєдни одрекаю Ісуса Христа и Його святей Церкви, але наш народ остава тварди у вири! Вон віше бул и віше будзе послушни Папи Римскому, наистниківі Ісуса Христа на жемі, и нèда ше зваліц, гоч які бурі приду на ньго! Тоти, котри нешкі рубу на панотзох и на свою виру, котра их одховала, то шмеце, котре неспада до хижі; — вай го вітор неше! Кед го однеше чистейши будземе!

О. Венедикт Сабов ЧСВВ.

Християньске виховане.

Кажды параст, кед сце да му жем зродзи велью доброго зарна, муши велью робиц коло того заренка, с котрого ма вироснуц нове зарно. Вон муши першэ жем обробиц; муши ю поорац, гоч и двараз, да не рошнё на ней ніч інъше крем того чо пошее; вон муши туту жем и погноиц кед треба; саме зарно муши добре очисциц, да з нім не спаднё до жеми даяке інше нашене, котре би вец завадзала тому зарну; на концу вон муши пошац туто зарно, и то муши выбрац згодни час на то, да му хвиля не начкодзи. Кед уж так шицко поробел, вон чека цо Бог да. И, кед ё добри християнин, вон ше модлі Богу, да му Бог да, да туто заренка, цо го пошал, принесе добры урожай.

Кед чловек не будзе робиц коло зарна и коло жеми, теди и урожаю не будзе мац віякого. Але и Бог кед неда дижджу и слунка и хвилі, теди тиж не будзе ніякого урожаю. Бог и чловек одже ведно робя, а материялни хасен ма лем чловек.

Цо ёден параст роби коло жеми и коло зарна, то кажды оцец и кажда мац маю робиц коло дзецка. Дзецко, то як туто зарно, коло котрого маю родичи обходиц, да з нього вирошнё полни чловек, характерни чловек. Якцо кажды параст муши обрабяц свою жем, бо то його задача, так кажды родитель муши виховавац свойо дзецко, бо то його должност.

Цо значи одже виховавац? Виховавац значи робиц шицко туто, цо служи до того, да од дзецка постане полни, характерни чловек. У вихованю иду до рахунку два особи: тот цо виховав и тот кого ше виховав. Тот цо виховав муши буц уж совершени чловек, бо позната нам тута присловка: „ніхто не може дац того, чого сам нема“; так и ту: вихователь не може од дзецка зробиц характернаго чловека, кед ё сам не таки. Да добиєме одже ясне понятие о вихованю, особливо о християнским вихованю, побешедуеме дакус: 1) о дзецку, як предмету вихованя; 2) о прикметах характернаго чловека, котры ма постац по вихованю; и 3) о свойствах доброго вихователя; а на концу даскельо слова о способу вихованя.

А. Дзецко.

Предмет вихованя ё дзецко. На дзецко мушиме прикладац вельку важносц у каждым погляду. А чом? Дзецко ё насампредз чловек. Знаме у чим ше розріжнює чловек од животині. Роз-

ріжнює ше у тим, же чловек ма шлебодну волю и розум, а животиня того нема. Дзецко од свайго народзеня исто так ма розум и шлебодну волю, лем тельо, же ше воно ище неможе служиц зос тим разумом и зос туту волю.

Дзецко ё надія фамелії и целаго народу; ми помреме а на нашо место приду туты, цо су тэрэз дзецы.

Дзецко ё створене Боже, котре заслугує, да ше го люби, бо в чисте, невине, чийо неупорядковані страсци ище не разрушані. Лож и обманьство тутаго швета ище ше го не дорушели.

Дзецинське шерцо ище не погубене, воно ище нема ніякі потаскіні интересы проци Бога, проци вири, проци чловека; воно ё отворене на шицко, цо лем може войск до шерца. Кед войдзе до шерца зле, воно ше погуби, кед войдзе добра, воно будзе добра.

Гоч дзецко ма велью добры прикметы, воно зато ма и свой хиби. Еден вихователь, котри добре познавал дзецы, гвари, же у дзецку ёст туты природзены хиби: упартосц, нагли гнів, любоморносц, склоносц неправду гуториц, и власна любов. Шицки туты хиби, правда, указую не добру страну дзецка, але вони су таки, же их у дзецинским чаце легко мож викореніц. Туты хиби, гоч су природзены дзецку, зато су глубоко не укоренети. Баш пре туты хиби дзецко заслугує нашу любов и милосердие гу ньому, бо воно ё з ўдней страни миле, а з другой страни не свидоме ё того зла, яке настане, кед ше туты хиби з нього не викореня. Ми видзиме туты хиби, а воно их не видзі; прето ше мушиме змиловац над нім и помочи му одстраніц туты, цо познейшэ може начкодзиц його животу. Од кеди нашо прародителі зогришели, од теди и людска натура склона на зле, па и не чудо, кед у дзецку видзиме такі склоносци; но проявіно, можеме ше бац од таких дзецоў, котры не указую ніякого жытва на себе, бо на таких мож приложиц тот вислов: „То ціха и обманчива вода; з ней веце злого вирошнё як доброго“.

Шицки туты зли страни сами од себе знікну, кед ше пойдзе на руку тим добрым странам, яки ше находза у дзецку.

Попатъм лем на його чоло, на його ліцо, на його очі! Там ше одбива душа тутаго дзецка. Па якцо св. апостол Павло гвари за любов: „...вона шицко вери, шицкому ше нада...“, так и за дзецко можеме повесц. Шицко цо вредне любови и цо добра, воно гледа; цо вельке и племеніте, тому ше чудуе; зле не предчуе, а доброму не завидзи. Шицкому, цо щеніліве, воно

ше радуе. Хто його люби, того и воно люби. Хто ше укаже пред нім чеснотліви, того воно почитує. У ньго нет пустей слави, нет злоби ані огорченя. Кед ше приповеда даяке геройське діло, його шерцо дурка, його очи ше швица. При патрунку даякого нещесца, слизи му иду з очох. — Тоти шумни прикмети дзецка Ісус мал пред очми, кед гварел: „Наисце вам гварим, кед ше не обрацице и не будзене як дзеци, не войдзене до Царства Небеснаго“.

Дзецко одже ма велью шумни и добри прикмети, и кед тим добрым страном дзецка будземе исц на руку, кед их будземе укрипльовоац так да запуша глібоки корень до их души, теди зли склоносци не годни влапиц глібоки корень и вони скорей чи познейше муша знікнуц. Шумне виповед еден воспитователь: „Дзецинство, то простота, чистота, невинносц. Дзецко є радосц за терашньюосц а надія за будучносц“.

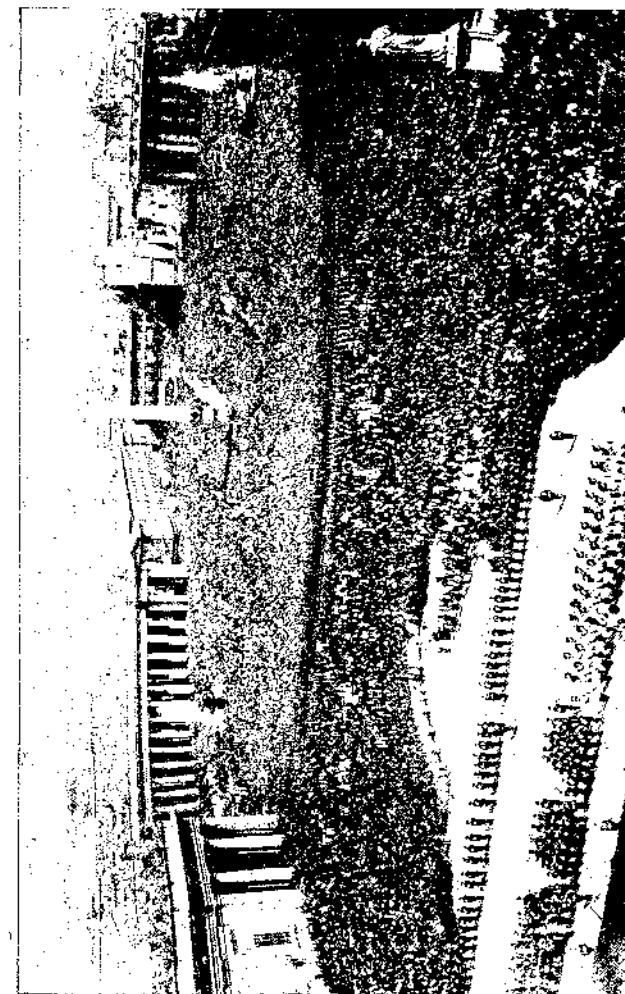
Б. Прикметы характерного человека.

Предмет вихованя є одже дзецко. Воно є як тот ценки пруцік з котрого ма вироснуц грубе древо. Цо красшє и цо лепшє обходзіме коло младого дрэвка, то лепшє з нього древо вирошнє. И кед сцеме да просто до горе рошнє, то мушиме мерковац док є ище младе, да не будзе нагнуте на ёдну або на другу страну. Так исто бува и зос дзецком! Кед сцеме да з нього будзе полни, характерни чловек, то мушиме дораз од младых роках усадзовац до його души шицки прикмети характерного чловека.

Велью ше чуе тото слово „характер“, „характерни чловек“, але чежко дац ясне понятие, цо знача тоти слова, цо то значи буц „характерним“. Нам за тераз досц знац телью, же „характер“ означуе цошка „стаемнаго“. Кед чловекова воля стаемна у добрым, и кед чловек свой добри постанови випольнює стаемно и докладно, теди гвариме же тот чловек ма добри характер. Кед заш, з другой страни, чловек ма зли постанови, и стаемно их виполнює, теди гвариме же тот чловек ма зли характер.

Чловек християнин є теди характерни, кед ма у себе шицки християнски чесноти, бо чеснота означує стаемносц у добрым діланю. Яки же чесноти мушки мац кажди християнин? По першее мушки мац три богословски чесноти, а то су: вира, надія и любов. Кажды християн мушки вериц цо Господь Бог обявел и цо церква Христова приказуе вериц и отримовац; кажды хри-

стиян мушки мац надію, же будзе на вики щешліви, кед будзе по тей вири жиц; кажды християн мушки любиц Бога, кед сце да го Бог ущешліви. Тоты чесноты чловека украшую баржей зоднуга, украшую його душу гу Богу самому. Но чесноты, которы

Преслава св. Ювілейного року у Риме.

з вонка указую характерносц чловека су иньши. Ту мame насампрец любов ближнього, вец умертвлене и, на концу щиросц.

1) Перша прикмета характерного чловека є одже чеснота любови ближнього. Кед ше питаме, чом еден чловек добри а други зли, то на концу конца мушиме повесц, же прето, бо еден ма любов гу ближньому а други нема тей любови. Праву

любов гу ближньому свойому ма лем тот, котри не гледа лем свой власни хасен, але баш жада добре свойому ближньому. Вон одже не будзе осудзовац свойого ближнього; вон не будзе огваряц свойого ближнього; не будзе увредзовац го, ані ше сам не увредзи гоч зацо; вон будзе цешиц свойого ближнього; будзе му помагац у нужди, гоч му и самому будзе чежко. Св. Йоан гвари: „Премили, кед нас Бог так полюбел, то и ми мушиме ёден другого любиц“. А як мушки випатрац тата любов, то найкрасніе описує св. Павло: „Любов церпезліва, добростила, любов не завидзі, любов ше не хвалі, не виноши ше, не робі тато, цо неприличне, не гледа свойо, не раздзелой ше, не дума на зле, не радуе ше неправди а радуе ше правди, шицко подноши, шицко вері, шицкому ше наздава, шицко церпи“.

2) Друга прикмета характернаго человека є умертвлене. Хтори є человек умертвлені? Умертвлені тот человек, котри зна самого себе надвладац т. е. котри зна надвладац свойо зли страсци. Вецей раз придзе человекові таке, да ше нагніва; кед є умертвлені, вон ше будзе знац стримац од гніву. Вецей раз придзе человекові таке, да себе дозволі забаві або тілесни роскоши, и то недозволені, гришні; кед є умертвлені, вон ше будзе знац стримац од того. Вецей раз придзе человекові таке, да дакого окламе, або несправедліво затрима чи вежне щудзе; кед є умертвлені, вон то не зроби, бо вон пануе над своим шерцом. Св. Писмо гвари: „Лепши муж церпезліви од мощнаго, и тот цо пануе над своим шерцом од того, цо одніма вароши“. Вецей раз нам ше трафи нагода бешедовац з таким человеком, з котрым нам ше аж чежко вец розисц, бо нам мило з нім бешедовац. Цо то значи? То значи, же тот человек умертвлені; вон пануе над своим шерцом, и нѣда, да го його власни страсци надвладаю. Св. Амброзий гвари: „Хто сце угодзиц и удоловіц шицким най не гледа ні у чым свойого хасну, але хасен своих ближніх“.

3) Треца прикмета характернаго человека є щиросц. Характерні человек не же нігда не пове неправду, але і бешеди його віше будзе ясна. З його бешеди не будзе мож легко заключиц, же вон дума тато и гевто. Вон не будзе круциц геваль тамаль, да го ніхто не розуми. Гоч би йому дакеди и барз хасновало повесц малу неправду, вон ю не пове, бо вон люби правду.

Ето, то су прикметы ёдного характернаго человека. На ёдному ше вони очитую баржай, на другому меней, уж одповедно до талантох яки му Бог удзелел.

В. Прикмети доброго вихователя.

Горе описаны человек ёст человек, котри постал од ёдного дзецка по вихованю. У виробеню такого человека вельо стой до самого вихователя. Да то вихователь легчайше посцигнє, мушки мац ище окремны прикметы, котри су власни ёдного вихователя.

Кого мы розумиме под „вихователем“? Перши вихователь, розуми ше, є Бог. Вон створел кождому человекові душу; Вон одже кождого и виховує. Но ту бешеда о другорядним вихователю, а то є: 1) онец и мац, 2) учителе. У поединіх заведенійох, як у семінару, конвікту, на место отца и мацери су поставени настоятель того заведения; — то исте вредзи и заманаси.

Ёден знаменити человек так описує достоинство вихователя: „Нет на жеми племенінейші мисії як: дійствовац на людску душу зос жаданьем оплеменіц ю. Найславнейши людзе старого віку були не политичаре, не войовніки, не котри владали зос державу; но тоти, котри дали души глібоке знане, велькодушни чувства, шветло и живот, и котри своіому потомству зохабели премоц правди и чесноти“.

Достоинство вихователя є вельке, бо вихователь є на место Бога поставени, да виховує дзеци. Але да будзе наисце достойністей чесці, то вон сам мушки буц чеснотліvi.

1) Мушки давац добри приклад своим дзецом. Латынска присловка гвари: „longum iter per praecepta; breve et efficax reg exempla“ т. е. длугоца драга по приказох; кратка и успишна по прикладу. Кед ше одже дава добри приклад, скорей и сигурнейше ше посцигнє жадана ціль.

2) Добри вихователь надаляй мушки буц стаемни. У чим стой тата стаемносц? Вон ше віше мушки строго тримац свойого права. Нігда не шме попущиц, да дзеци надвладаю. Особливо не шме буц таки слаби, да дзецом да робиц, цо ше им лем сце. Св. Писмо гвари: „Пануй над хлапцом, бо іншак хлапец будзе пановац“.

3) Добри вихователь мушки буц пожертвовни. Нет сумні, же виховане є ёдна чежка должност. Хто не пожертвовни тот ю не годзен віпольніц так як треба. Хто научи человека пожертвовним буц? Любов научи шицко, вона и тато научи. Зос таку любову ше одношел Христос гу дзецом, кед гварел: „Пушчце малих, най приду гу мн€“.

4) Да вихователь може добре виховавац, пажадуе ше од нього и обилюсц у знаню. Вон мушки дац становите воспитане дзецку, мушки го поучавац. Прето мушки сам набрац того знаня, да вец може своим дзецом придац.

Кед вихователь будзе мац шицки тоти прикмети, теди Бог да свою помоц, и плод вихованя ше укаже у познейшим живоце того дзецка.

Г. Способ вихованя.

Кед познаме предмет вихованя т. ё. дзецко; кед познаме циль, яки ма посцигнуц виховане т. ё. да од дзецка будзе полни, характерни чловек; кед познаме самого вихователя т. ё. Його прикмети — теди уж маме и ясне понятис о вихованю.

Велі ше лем вец питаю: як то треба виховавац? О способу, як треба виховавац, пишу ше груби кнїжки, а у пракси, так би повесц, ніякого хасну нет.

Не мож какди способ приложиц на кажде дзецко, бо кажде дзецко ма свой темперамент. Ёдно дзецко живе, веселе — друге заш цихе, бояжліве; ёдно є одважне и шмелле — друге заш недзбале и леніве. Да можеме найсц способ вихованя, мушиме добре познац дзецко; мушиме добре познац його темперамент, його природзени добри и зли страни. Кед го добре упознаме, теди и сами будземе знац добре выбрац способ, як да коло нього обходзиме, и як да ше зглядом нього тримаме.

Цо до тілесного обходзеня, мушиме мерковац на його здраве, да ма добру поживу, чисти воздух, чувац го од шицкаго цо му може начкодзиц у здравю. Воопще: треба ше тримац гигиени.

Добре давац дзецом награди, кед н. пр. дзецко у школи добре учи. Добре им напоминац, же за добре справоване люби Бог дзеци, и Вон им заплаци.

Трафи ше, же дзецко дакеди и схіби, и то од свой дзеки; теди воно заслужело и кару. Найлепши успих будзе мац тата кара, кед дзецко само припозна же схібело и кару заслужело. Прето, треба исц за тим, да дзецко саме од свой дзеки приме чи пристане на кару, бо то жада шлебода людской волі. Да ше то посцигне мушки ше дзецко добре поучиц цо добре а цо зле.

Красни уплив роби на дзеци читане библиі, катаиза, и ивыши добри читаня.

Крем тих природных средствох вихованя ми християне маме и надприродну помоц, а то су св. Тайни. Особливо часта св. споведз и часте св. Причастие успишно дійствую на добре виховане дзецка. Розуми ше, тоти средства ше уживаю теди, кед уж дзецко дошло гу розуму.

* * *

Параста, котри обрабя свою жем, вельо раз знайду чежки часи. Бог на ньго вельо раз допущи крести: не да му дижджу, або му превельо да води; не да му слунка, або го одвише гресь. Кед є добри християнин, вон теди попатри на небо, и полни вири пове: „Господи помож ми!“ Але зато не будзе нарикац на Бога, но у шицким ше зда на волю Божу.

Так и у вихованю вельо раз чловека знайду чежки хвилі, бо попри шицкому стараню, вельо раз дзецко пойдзе по злей драги. Кед вихователь добри християнин, вон теди тиж полни вири попатри на небо и пове: „Господи, дай ми поради!“ Але у шицким ше зда на волю Божу. Бог теди ощешліви го, якто ощешлівел и св. Монику, котра ше безнастано модлела Богу, да обраци вій сина Аугустина. Бог ю вислушахал. Аугустин ше обрацел зос гришней драги на святу драгу. Теди вона влапела руку свійого сина Аугустина, положела ю на своє колено, попатрела на небо и прегварела: „Пре єдно сом ище лем жадала жиц, да тебе, сину мой, увидзим як християнина... нешка ми добри Бог сполнел моё жадане...“.

О. Венедикт Сабов ЧСВВ.

ЛЮБОВ.

У єдним дворе 7-рочни хлапец бега коло отца и мацери и весело подскакуе. „Цоже ши таки весели?“ — пита ше оцец. „Апо, я Вас любим, зато ше так радуєм“. „Сину — гвари мац — принес ми у каньчове води“. Хлапец такой весело бере каньчов и принесе мацери води, а мац задовольна зос своим дзецком лем прегвари: „Злати єден!“ У души хлапца заш лем исти чувства: „Мамо, я Вас любим!“

Але, ето, на столчку шедзи єден легинъ — легинъ є гоч ма уж 25 роки, — шедзи задумани. Озвеш ше гу ньому? — вон на це лем сумно попатри. Питаш ше му дацо? — вон ци

лем нагінівачи вирекнє цошка, що ані не порозумиш. Вон стане и будзе ходзіць, але до роботы ше не лапа. Йому цошка хіби...! а до? У його души нет любові! Прето на нім и не видно ніякого вешеля, ніякого живота. Правду гутори св. Йоан: „хто не люби, тот є мертві“.

Зос кождай любові повстала вешель у людской души, але не кожда любов дава чловекові єднаку радосць. „Цо я любім?“ и „прэцо я любім?“ Пітай од чловека одвіт лем на тоти два питання и кед будзе щири на ніх одвіт, одсаднем ці яка радосць пануе у його души; повем ци, чи тата радосць ущешлівлює його душу чи не, чи вона тривала чи не, чи ше вон може наісце назваць ішешлівим чи не.

Любов Бога.

Любім шпів птицох
Слунечко красне
И запах квеца
И небо ясне

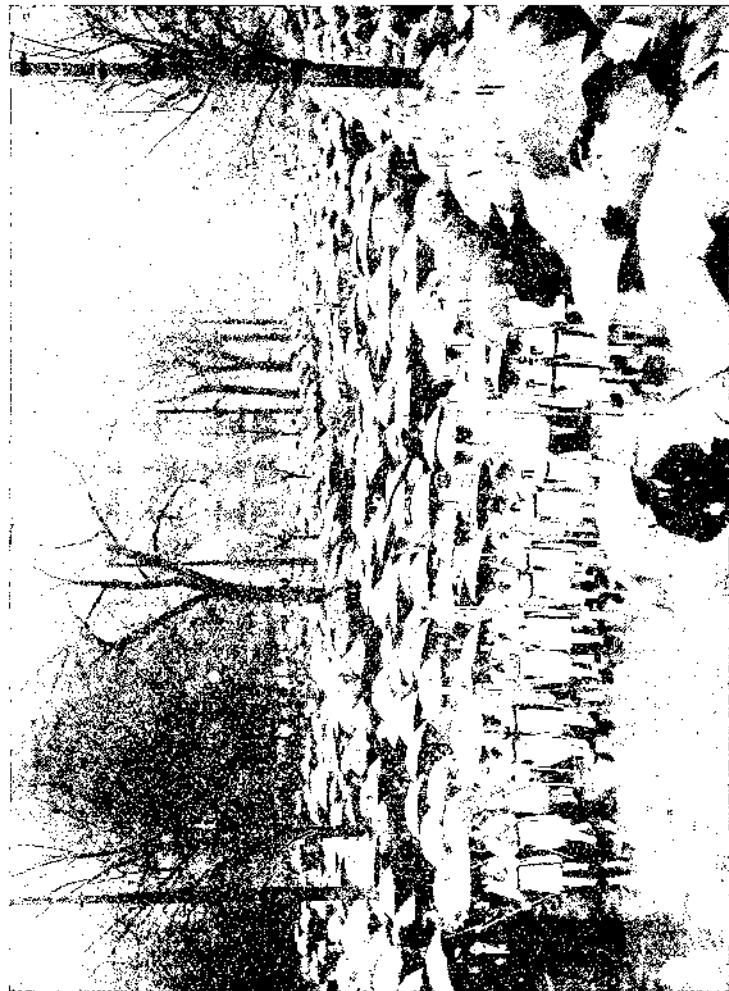
Найвецей япак
Любім Гевтого
Цо нам швет створел
И краси Иого

(Габор Букатко — у писні: „Цо любім“).

1. Чловек уж у своій натуры ма усадзене, же люби тото цо красне, цо добре, цо совершеннене. Попатъме на ёдного школованого чловека и цо обачиме? Вон чыта кнїжкі, новині; вон будзе живо расправяць о вшэліяких вопросох: чи то буду соціялни вопросы, чи філозофичны, чи багасловски, чи уж яки там. Вон будзе любиць кнїжкі и наўково бешеди, бо у віх находити цошка красне, цошка добре, цошка, цо наполнює його шерцо зос любову. — Попатъме на пааста! Вон люби коні, статок, ушорюе свойю обісце як найкрасаше, роби польскую роботу: шеё, коши, звожуе, оре, ламе... вон роби, а роби з любову! Чом? бо у тей роботы находити цошка, цо црицагує його шерцо. — А попатъме найпосле чловека, котри ма шицкі прикмети доброты. Попатъме на ёдного доброго хлапца, яки вон? Вон весели, нікому не упрекосци ані зле не роби, зос кождым мило бешедуе, о нікім зле не дума, нікого не огваря, кождого люби и кождому добре жичи, сам ше не миша там дзе го не треба, слуха отца и мацер, радо ходзи до церкви, зос зліма хлапцами ше не дружи, свойю чува а цудзе не руша, крашне ше справуе, а и других зос своим справованьем розвешелюе; з ёдним словом: вон добри и кожди го люби, бо ма у себе добри прикмети, котри спонукую чловека на любов. А яка же ішце красна його душа! Шак вон ше часто споведа и причаща;

нігда чежко не гриши; юго душа одже безнастано злучена з Божеством Исуса Христа и у ней безнастано быва Дух Святы.

Але шицко тога цо видзіміе красного и доброго у природы и на чловеку, то шицко цо? То лем одблеск Божей Красоты и Божей Доброты. Ми гвариме, же якиш предмет ясны и шветли,

Преслава ювілейного року у дні дзяджу.

але ипак сама ясносць и сама шветлосць то слунко, котре го разшвицуе; — так исто и природа красна и чловек добри, але сама краса и сама доброта є Бог, котри дал шицкому тога цо ше нам пачи, а нам дал шерцо, котре люби тога цо добре и цо красне.

2. Ёдна жена достала шумни дар и то несподзивано; гутому достала тот дар од такей особи, за котру ёштай найменай сподзивала, же вона то зроби. Цо то значи? То значи, же ю тата особа любела скорей, як вона знала за тулу любов, а можебуц ю любела скорей, як вона ю. Але, чи не так, кед уж прияла тот дар, вона муши буц вдячна тей особи, муши припознац ёй любов гу ёй и вратиц тей особи любов за любов.

Руцме свой погляд на Господа Бога! Іще нас не было на швеце, а Вон уж думал на нас — Вон думал на нас од вика! Кед пришло нашо време дал нам живот, дал нам ласку Св. Крещения, дал нам ласку християнской вири. Дар, цо нам Бог дал, ёсавае — а то ё душа, котра ё образ Божи, и ласка освѧщающа, по котрой зме дзеци Божо. — Іще нас не было на швеце, Иисус Христос прелял Свою Пресвяту Крев за нас, и то прелял од Своей безконечнай любови гу нам. „Так Бог люби тот швет, же дал Ёдинородного Сина Свойого, да ніхто, хто го вери не загине, але да ма живот вични“, гвари Иисус Христос. — Але то ище не досц! Же би ёше Иисус могол з нами чим баржай злучиц, установел Пресвяту Евхаристию, и дава Самого Себе нам на поживу у Святим Причастию. Ту наисце мож приложиц слова Духа Святого як гутори по пророку Єремії: „Зос вичну любову я тебе любим; прето мам милосердие над тобу и прицагуем тебе гу себе“.

Цо да вратиме Богу за тулу Іого любов? Св. Йоан гвари: „Любме ми Бога, бо Вон нас скорей полюбел“. — Кед патриме на тот швет и на шицко, цо на швеце, поведаме зос св. Аугустином: „Небо и жем и шицко ми гутори, же я Тебе мушим любиц, мой Боже“.

3. Чловек ма шерцо, котре ё створене да люби; прето вон муши мац цошка, до чого будзе привязани зос цалим своим шерцом. Тото цошка, цо чловек люби зос цалим шерцом своим, ё не хто иниши як сам Господь Бог. Кед чловек забудзе на правдивого Бога, вон себе найдзе свойого бога; а тот бог будзе хто? То будзе або особа, котру будзе любиц зос неурядзену любову, або то будзе бogaцтво, котрого ёштай будзе пажерно добывац, або то будзе уж гоч яка пристрасц до жемскага добра або роскошованя. Але шицки тати жемски добра и роскоши ё можу? Можу нас за даяки час заспокоиц; вони нам можу на жаль вирвац з души визнане правдивого Бога; але нам не можу дац тато ё найглавнейшее; не можу нам дац праве щесце и

задовольство у нашей души. Чловек віше будзе цошка нового жадац, а у души будзе мац лем немир и неспокой. Прето и гвари св. Аугустин: „Нашо шерцо створене за Бога, и не находзи спокою, док у Богу не отпочине“. Хто люби Бога тот наисце щешліви на тим швеце, бо його душа наполнита зос необычну потіху, зос потіху, яку не зазнава тот, цо ё привязани гу жемскому добру.

4. Добре робиме, кед Бога любиме прето, бо зос тим спашиме свою душу и так посцигнеме вичне щесце. Але кед Го так любиме, то кого властиво любиме? Любиме самих себе, то ё наша власна любов; то ё любов Бога, але любов несовершена.

Кед любиме Бога не пре нас самих, але пре Ньюго Самого, пре Іого Доброту — то ё совершенна любов Бога. Зос туту любову Бога любел св. Аугустин кед гвари: „Гоч ме и до пекла руциш, то я Тебе не престанем любиц, Господи, бо Ты Сам по Себе достойни любови!“

Моя мац.

Писателе о вихованю дзецах, якцо и сами вихователе, гваря же першое виховане дзецу дава його мац. Іще ёше дзецко не народзело, а мац го уж муши вихововац, бо ёже муши чувац чежкай роботи и, цо найглавнейшее, муши ёже чувац алкоголного напою (вина, пива, руму и т. д.), бо иншак придае дзецу на тот швет уж зос приклоносцу до алкоголного піца. По народзеню мац го учи вигваряц перши слова, и перши понятия дзецу маю буц о Богу. Мац муши учиц свойо дзецу Бога познавац и Іого любиц, бо тато спознане о Богу глубоко остава у души дзеца и помали віше баржай ёже развіва — так як зарно ручене до жеми помали ёже развіва и вирошне з ньюго крашне развіта ростина.

Ту ёже здогадуем свойо покойней мацери, котрой на першым месце мам подзековац свойо виховане. Перши слова моей мацери були гу мне: „Влатку, Бог на небе, на жеми и на каждом месце“, „Бог шицко видзі; пред нім ёже ніхто не може скриц“, „Бог шицко може“, „Бога мушиме любиц, бо ё Добри“. Іще сом ані до школи не ходзел, а до церкви з отцом віше ме мац посылала. Чувства любови гу церкви и гу панотцом у мене мудро збудзowała. — Да, мамо, Ви мне лем на добрей драги віше trimали, а од злого дружтва сце ме хранели. Добре робиц сце ми віше казали, а од злого чувац ёже сце ме учели. Богу служиц,

Бога любиц, Богу ше модліц, же то найкрасше, віше сце ми напоминали, и да будзем добри, да ме Бог люби, віше сце ми гуторели. Да, мамо, Ви ме лем о добрим поучовали! — Ваш син Влатко не забул на тоти вашо поуки! Вони йому и нешка стоя віше пред очми! — нагадую му добру мацер, чиєй цело спочива у жимним гробу и чека на славне воскресене. За ёй душу вдячни син приноши на олтару безкровну жертву Господу Богу,

О. Венедикт Сабов ЧСВВ.

Любов близнього.

I.

У єдним не злим дружтве розгваряли ше даскельо хлопи и койочим бешедовали, да им жимски вечар цо скорей прейдзе. Нараз ше озве єден и гвари: „Але тот Митро хитри, пале вшадзи ше винайдзе! Знаце, мнє ше пача таки людае!“ Други ше заш озве: „Цо думаче, як тот наш дзияк шумнє шпива! Яки лем у ньго красни а моцни глас! Дал би Бог, да віше мame такого дзияка!“ Треци заш: „Але знаце, тот Дюра, гоч кельо ма бриги, віше є весели! Цо люби франтовац! Не дзбал бим. гоч би сом го цали дзень и ноц слухал бешедовац!“ — У тей и подобней бешеди и вечар им прешол.

Нет такого человека, котри би голем єдну або другу особу не любел пре даяку уж прикмету. Єден люби того, бо є услужни, други гевтого, бо шумнє шпива, треци заш іншого, бо є весели. Єден люби другого, бо му є приятель, оцец и мац любя сина и дзивку, бо су им дзеци, син и дзивка любя отца и мацер, бо су им родичи.

Але чи досц мац лем таку любов, кед сцеме, да ше достанеме до щесца вичного? Чи ше тата любов може назвац права християнска любов? Ісус Христос гвари: „Бо кед любице лем тих, цо вас любя яку плацу достанеце? Чи то не робя и митаре? И кед здравкаце лем приятельом, цоже особлившого робице? Чи то не робя и невирни? Будце даклем совершени, якцо є совершени Отец ваш Небесни“. — Кед любиме тих цо нас любя, ми задоволюєме природному закону любови, але Бог положел человека до надприродного стану, и лем у надприродним стану може посцигнүц праве щесце, вичне щесце. — Прето и наша любов близнього муши буц надприродна

любов. Ми те находзиме у надприродним стану теди, кед ше находзиме у ласки освящающей т. ё. кед не мame на души чежки грих. И кед любов виходзи з такей души, теди ше може назвац надприродна любов. Але, да наша любов близнього будзе совершена християнска любов не досц да лем душа будзе у надприродним стану но и причини тей любови муша буц тиж надприродни. А яки то?

1.) Ёдна побожна особа бочка криж. Опитай ше ей чом го вона бочка? „Шак вон представя Ісуса Христа, котри умар за нас на крижу“, одпове. — Син далеко од свойого дому, а на столе му віше стої слика його отца и мацери; а чом? бо тата слика му представя його родичнох, його наймилых добродійох. Але чи ест дахто, котри би нам векше добро зробел як Сам Бог? Шак од Бога баш шицко добро походзи, бо Вон є сама Доброта. А знаце цо душа людска? Вона образ и по-добра Божа. Чи мож одже любиц Бога а ненавидзиц близнього? Не мож! Якцо тот, цо обесчесцує образ, обесчесцує того, кого тот образ представя, так и тот цо мержи гоч лем єдну особу, мержи самого Бога. — Ми можеме буц процивни засадом нашого близнього, кед видзиме же ше тати засади процивя закону Божому або природному; ми можеме або, лепше повесц, мушиме осудзовац дїла нашого близнього кед тати дїла гришни, тим баржей, кед вони и других доводза до гриху, але близнього свойого як человека мушиме любиц. Мотив одже нашей любови близнього муши буц не яка там природна прикмета человека, але Сам Бог. Любиц близнього мушине пре Бога, и кед го так любиме, теди наша любов надприродна любов, права християнска любов.

2.) Ёден человек барз зневажел єдну особу, котру сам цар барз поштовал и любел. За тато своё зле діло бул осудзены на шмерц. И ніхто ше не чудуе тей чежкей кари, бо тот человек зневажел, так би повесц, самого цара, а цара укривдзиц євельке зло.

Пред 1900 роками на Голготи медзи двома злодіями вишел на крижу прибити єден человек и умар у найчежших мукох. То бул Ісус Христос: прави Бог и прави человек. Чомже Вон на крижу умар? Ісус Христос каждого человека так люби, же ше дал розопяц за ньго. То тот исти Ісус, котри гварел: „По правдзе вам гварим, цо сце год зробели единому од тих моих найменьших братох, мнє сце зробели“. Кажды человек є брат

Христов, и Иисус Христос каждого человека люби як своего брата. Чи мож одже любиц Иисуса Христа а ненавидзиц ближнього свого? Не мож!

3.) Свята вира нас учи, же по шмерци нас чека велька награда, кед будземе так жиц, як нам вона приказує. Тота награда ше вола небо. У небе вични рай; там чловек щешліви, а да ше не муши бац же страци тото щесце; там чловек задовольни и весели, а тому задовольству и вешелю нет края анї конца; з єдним словом: чловек у небе ужива блаженство. А у чим властиво стой тото блаженство? У любови! бо лем любов чловека роби блаженим. Чи мож вецка и подумац, же ше там достане тот, цо у своим шерцу ноши ненависц? „Нову заповед давам вам, да любице єден другого“ — гвари Иисус Христос.

4.) Пред Христом була непозната єдна наука о любови, а то є любов гу неприятельом. Же погане ненавидзели своих неприятельох тому ше не треба чудовац, бо вони анї правого Бога не знали. Але чудно, же народ Израелски не познавал ту любов, гоч бул народ выбраны от Бога. Израилтяне любели свой народ, але цудзи не любели. Вони анї у приватним живоце не знали за любов гу неприятельом, бо у ніх було правило: „зуб за зуб, око за око“. Аж кед пришол Иисус Христос, Спаситель и Откупитель швета, положел одношене єдного чловека према другому на новим фундаменту, а тот фундамент є: любиц не лем свого приятеля, але и неприятеля свого. „Чули сце, же було поведзене: треба любиц ближнього свого, а мержиц неприятеля свого. А я вам гварим: любце неприятельох своих (добре робце тим, цо вас мержа) и модліце ше за тих, котри вас преслідую (и очарнюю). Да будзеце синове Отца свого Небеснаго...“ гутори Иисус Христос. Цо Иисус научовал, то нам и зос Своим прикладом указал. Патъме лем на Ньго, як виши на крижу медзи жему и медзи небом у вельких болях! Док Го жидзи вишмеюю, Вон прегваря слова полни любови: „Отче отпуш им, бо не знаю цо робя“. Шак хто векши неприятель Христов як гришник воопще, а ето Иисус за ніх або лепше повесц, за нас умера!

II. Як мame любиц ближнього свого?

1.) Ми мушиме щиро любиц нашого ближнього. Тота любов ше ма находзиц не лем у словох, но вона муши виход-

зиц зос нашого шерца. За укриплене тей науки най нам буду пред очми лем два места зос св. Писма:

а.) Св. Яков гвари: „кед брат або шестра буду голи або през кождодневней поживи, а пове им дахто од вас: идце у мире, зогрейце ше и насицце ше, а не даце им, цо им потребно за тіло, яки хасен?“ На тоти слова не нужно давац ніяке пояснене.

б.) Св. Йоан гвари: „Хто ма благо того швета, и видзи брата свого у нужди и запре пред нім шерцо свойо, як може остац любов Божа у нім? Дзеци, не любме зос словом анї з язиком, але зос ділом и зос правду“. На тоти слова тиж не нужно давац пояснене.

2.) Щиро мушииме любиц не лем єдну або другу особу, але шицких людох. Ми мушииме мац шерцо полне любови не лем зглядом того, хто нас люби, але зглядом шицких: чи вон нам приятель чи не, чи вон син нашого народа чи не, чи вон припаднік нашей держави чи не. Правда, діла любови на зверх мушииме баржей указовац тим, цо нам бліжней стоя, бо и св. Писмо н. пр. гвари, же ми мушииме баржей любиц своих родичох як цудзих; так исто кажди муши баржей любиц свой народ як цудзи: але од свой общей любови нікого не шмеме включовац.

Св. апостол Павло гвари: „Я би сцел, да сам будзем одлучени од Христа за своих братох, за мою родзину по креви. Шак вони Израилтяне“. Св. Павло бул Израилтянин и свой народ так любел, же бул готови и живот свой дац за ньго, але Слово Божо ширел не лем Израилтяном, но и Сирийцом и Македонянам и Греком и Римляном. Гриша одже тоти, котри свой народ превисоко ценя, котри го ценя, так би повесц, ац самого Бога, а цудзи народ погордзую (то су т. зв. фальшиви националисти), але гриша и тоти, котри ніч не тримаю до свогого народа, котри ше ганьбя свого народа, або ище горшее: котри зрадзели свой народ.

3.) Ёст вельо таких, котри можебуц и вельо доброго зробили за ближніх своих, и по их ділох мож би было заключиц же вони наисце щиро любя ближнього свого, але у тей любови ёст цошка, цо не у шоре. До тей их любови ше закраднул єден толвай, котри им цалу заслугу одобral, а тот толвай ше вола „пуста слава“. Кед сцеме, да наша любов ближнього будзе совершена, мушииме ше чувац тогого толвая и любиц ближ-

нього не прето, да нас людзе хваля и славя, але прето, же Бог так сце.'

Єдному школьнію пришло на улічки не добре и замлел. Коло нього ішол єден чловек на кочу, и кед го обачел, як лежи през свидомосци, дораз зишол з коча, пришол та ньому и завжал ше за ньго. Не одлуга школьній пришол та себе и такой винял пенежи да заплаці тому чловекові за діло милосердия. Але чловек ше зачудовал: „Шале пенеж за услугу, на яку обовязані каждый християнин та ближньому своєму за Христа?“ и несмел прияц награду. Школьник сцел дознац голем як ше вола тот добри чловек, але вон лем тельо гварел: „Чи ви знаце за мено милосердного Самаряніна?“ и пошол далей. Тот чловек зробел цалком по науки Ісуса Христа: „А ти кед дзеліш милостиню, най не зна твоя ліва рука, чо роби твоя права рука“.

О. Венедикт Сабов ЧСВВ.

Ест на полю и отровней трави,
Так и кніжки не шицки су прави.
Яки чловек и кніжка ё така:
Єдна добра — друга наопака,
Добру читай, вона най це водзи,
А од злей най Бог це ошлебодзи.

(Сп. Петранович.)

СВІТСКЕ ЧТЕНИЕ.

Рок 1934.

1

Радую ше нашо шерца
Бо тата Просвіта
Котру велі зніщиц сцели
Вше красше розквита.

Рошне вона ягод зарно
До жемі руцене,
Цо нам пошал наш Владика,
Ми отховац сцеме.

Наша нам Просвіта мила
Ягод запах квета,
А сигурно не висохне,
Док жие „Поета“.

Перши писні Вон зашпивал
Не шпивал задармо
Бо Просвіта ягод слунко
Швици шицким „славно“!

2

Роки преходза, людзе умераю,
Але Просвіта на вики остава,
Бо шицким людзом и шицким народом,
Вона вельку силу, вични спомінъ дава.

Пред петнац роки и у нас воскресла,
Зашвицела моцно, ягод слунко з неба,
Любіц ю мушиме и помагац щиро,
Бо ёй при Русинох на вики жиц треба.

3

Двацец роки як нас шицких водзиш
Владико, зоз нашого народу,
Шицки биди и нашо жаданя
Ти виношиш место нас Господу.

Велі бриги уж прейг Тебе прешли,
Да очуваш tot наш мали народ,
Ми Ци любов рускей души dame,
А за бриги най Ци плаци Господа!

4

Ти нам перши красни писні шпивал
Перши кричтал: „зобудзце ше браца!
Шицки бриги од себе одруцце,
Дні радосци гу нам ше навраца.“

Ти нас зоз сну твардого зобудзел
Зруцел зоз нас нашо ярмо чежке,
Ридну мову учел ши нас любиц
И Просвиту почитовац лепше.

Ище велі писні Ти нам шпивай,
Наш Поето, у далеким краю,
А шицки Ци руски браца
„Многа літа“ радошне жадаю!

Бучко Петро.

Доокола мено „Руснак“
З чесцу цали швет спомина —
Аж до нешкя краине квитнє
Стара руска дідовщина.

Гей, а тераз, мили браца,
Чи да ше уж розидзема?
Хто сце тото — на шміх швета
Сце да ше запрепасциме.

(Г. Костельник).

ДЮРА БИНДАС.

XV рочніца
Руского Народного Просвітного Дружтва.

Нацо народ, цо през шерца,
Цо през мена, през язика,
Цо през книжки, през науки?

Г. Костельник.

Пред дас 20 роками вожел ме єден газда на кочу на желеznницку стацию у Срімі и пита ше ме: „Модлім вас, поведце ми, цо tot наш школяр Н. Н. дума? Чуем, же уж ма два докторати, а ище ше вше учи, а чи то добре будзе?“ — Я му толковал, як то добре за того нашого младого хлапца, же сце и може цо вецей науки назберац, бо то будзе йому и народу на хасен, — а вон ми одповед: „Паноцец, я досц мудри и вельо знам, але кед ше зидзем зос людзми, правим ше, як да сом не таки.“

У тим вельо правди у нашим живоце.

Руснак ше оздаль прето правел глупим и нерозсудним, бо видзел коло себе мудрейши и ученьши народи, а з тоту свою якби „глупосцу“ сцел вибачиц, виучиц мудросц інших наційох, бо вон ше не мал з чого учиц. Вон видзел, же го други ученьши лем спрэведаю и вихаснью на свойо, а вон не ма нікого, його слово нігдзе не примаю.

То ми єден прости чловек гуторел, а у себе наисце бул досц мудри, бо днешні швет таки, же кед ше указуеш мудрим и сцеш цошка добре людзом, — вони це не поразумя и не уверя, же им добре сцеш, а скорей уверя тим, цо им обецую жем, плацу, службу...

Мне ше ушол tot честни задаток, да у тогорочним Р. Календару, котрого сом як власне дзецко з нова приял, опишем дійствоване Руского Народного Просвітного Дружтва у його петнацрочним живоце.

Гоч ми кус не згодне баш о тим писац, бо сом и сам меджи першима основателями и роботнікамі нашей просвітній маткі, должностносц ме примушує, да и тото зробим за мой народ, за котрого сом лем и до тераз жил и трудзел ше.

Цо то Просвіта?

Швет постой велі тисячи роки, а людзе — народи ше развивали у нім постепено и падали у своім розвиваню, напредо-

ваню, котре єдино од того сvisне було: чи людзе припознавали живого Бога Створителя, — чи себе сами правели богох. Так нас учи история роду людскому.

Понеже чловек найсовершеньше створене Божо и крем цела ма и душу на образ Божи, з котру вон чувствуе, дума, учи ше, усовершуе ше и спознава свойого Бога — Створителя (погане, неверни, голем Го гледаю), жис не лем тілесним, але и духовним животом.

Було людзох од початку швета и нешка их ест, котри одпадли од живого Бога, та глашели людзом, же швет не од Бога створени, але ше сам створел, а чловек ше аж од маймuna виродзел. Таки шмишни и глупи (гоч и од „учених“ людзох походза) науки нешка уж ані остатні пастир не припознава.

Од початку чловеческого живота на жеми, розвивал ше — усовершовал ше род людски віше баржей и баржей, гоч то при поединих народах лем барз помалючки ишло. Тото розвиване, усовершоване живота людскаго на жеми воламе просвіта — культура. Просвіта не була єднака при кождым народу, прето гуториме: тот лебо тот народ на таким и таким степену просвіти бул, лебо е.

Нешка ше кажди чловек учи, кед сде да мудро и легчайше живот провадзи. У Европи найменей ест людзох неписменых. Ту просвіта високо стої. Але нешка уж и восточни народы мало заоставаю за западними: Руси, Українци, Японци, Хинци, Індийци, Турки... Швет ше нагло розвива. Читац — писац муши знац кажди. Нешка у просвітним змаганю людзе вельо напредовали. То не лем у науки и мудрословию (філозофи), але ище баржей у практичных видумствах. Уж на шицко ест машини, котри вельо зною чловеческай роботи однімаю. Людзе путую уж през коньох не лем по жеми (біцикли, жезлэніцы, автомобили), але и по воздуху и през широки моря и до вельких висинох (воздушни ладі), слухаю гласи — бешеду и видза далеки краї и особи на радию и т. д.

Кед себе земледілец купи єдину машину, з котру и сам зна управяц и обрабяц свою жем лебо ремесло, — цеши ше и аж є пишни, же таке дацо ма у своей власци, але ше спреводзи, кед себе дума, же тата машина — то його видумство. Вон видал лем пенеж за ню и зарабя з ню, а док дошло до тей машини вельо ше глави на тим трудзели, док до того дошло,

а хтори баш доконьчел — усовершел туту машину можебуц же у найвекшим худобству законьчел свой живот.

Учитель-професор учи дзеци худобни и богати, талантліви и слабоумни єднак. Попри тим вон у найвецей случайох остава худобни и церпи нужду у койчим, а ученніки, котры вихасновали

науку уживаю богати плоды науки свойого учителя. Так було и так будзе віше зос науку и зос просвіту. Прето уж от давна поганьска пословица гутори: кого богове сцу карац, поставя го за учителя (воспитателя).

Гоч то виковична правда, ипак ше нашли и у нашым маленьким народу пожертвовни учителе-воспитателе и просвітни

водьове народни по шветовей войни, котри не жаловали свой труди и способносци, да своїх братох опущених од далёкай своеї рускай родзини приведу на таки степень просвіти, яки то маю їх моцнейши браца Славяне и иньши сушедове, меджи котрима вони жио.

Ето, так настала и наша перша и наймоцнейша просвітна організація: Руске Народне Просвітне Дружтво.

Цо зробило РНПД-о у 15 рочним живоце?

На тот вопрос уж тераз по роках плодного успіху не чекко одвітоваць, бо уж не слова, але діла сами гуторя.

Чежки бул початок: добри и моцни темель положиць основаній просвітній народній організації — дружтва, бо ніхто себе од югославянських Русинох не верел, же би мі могли ше просвітоваць и учыць на нашій власній и худобній бешеди. О тим язиковим вопросу сам народ мал одлучиць, а то вон зробел на першій велькій сходзкі югославянських Русинох у Новим Саду 3, VII. 1919. року, на котрой з одушевленьем прията резолюція: „*Понеже ше наш югославянськи руски язик указал способним за водзене культурного розвитка нашого народа, понеже ма у себе свойства и силу дальнего розвиваня, понеже наш югославянськи руски народ не сце опушиць и забуць свой прадідовски язик, але го сце усовершиць, прето ше прима, да ше язик нашей рускей писовні, на котрим ше ма темеліць, будоваць и розвиваць просвіту нашого югославянського руского народа, вежме топт наш живи мацериньски язик, на котрим бешедую терараз нашо Русини у Бачкей, Срімє и Славонії.*“

На тим нашим народним собору основане Руске Народне Просвітне Дружтво, „котрому ціль будзе: зачуваць народны характер Русинох и розвиваць и розширюваць руску народну просвіту и у культурных вопросах вішадзи застуваць інтересы Южных Русинох.“

Уж на тей сходзкі були дзепоедни браца, „неверни Томове“, котри ше процивели, да ше у нашій писовні употреблює наша бачко-срімска мацериньска жива бешеда.

Же РНПД-о добре и мудро зробело, кед вжало народны прадідовски язик як темельне средство за нашу писовню, доказом су тоти „неверни Томове“, котри ше претопели на днешніх „батогашох“ и створели себе якеш „цивильне культурне дружтво“ и то о петнац роки по тим и пишу на тей истей бедружтво“

шеди, котрой ше теди ганьбели и витаманіц ю сцели. З того факту є ясно, же нашо „цивильни просвітителі“ лебо припомінаю, же зме так добре зробели, лебо и тераз народ спрэведаю. Охабме тих народных гробарох най ше и далей у своій упартей злослівосци блукаю. „То су людзе, котри лем о себе дзбаю, а свой народ спрэведаю“. РНПД-о не дзелі Русинох на „клерикалцох“ (по ўх: попове и людзе, до ше жегнаю и до церкви ходзя) и „цивілох“ (по ўх: новтараше, писаре, дохторе, котри ше ганьбяя прэжегнац и до церкви прысад). РНПД-о є основане за шицких югославянських Русинох, гоч би якого звания вони були, кожди ма место у ём...

Цо зробило РНПД-о у тих петнац роках свайго живота? Иого робота и дійствоване обширно описане у Руском Календару 1930. р. по нагоди Х-рочнаго ювілея дружтва. Шыцким нам у памеци силне народне одушевлене на за нас историчнай народній сходзкі у Р. Керестуре 25. VIII. 1929. р. у присутстві першого руского Владики, впреосвяц. Дионізія, заступніка Міністра Просвіти, Вель. Жупана и иньших заступнікох власці. Були там заступані и браца Словаки, а наш народ зос шицких странах у огромным числу. То бул наисце найвекши наш народни праздник, на котрим зме явно указали нашу національну свідомосць.

На тих рочних просвітніх сходзкох (уж 15) собрані югославянськи Русини явно манифестували крем свой рускай національнай свідомосці и одушевлени патріотизам гу своіму отечеству Югославії и Його Величеству Кралю своіму Александру I, од котрого віше на народни прывіт достали и одвіт милостивого припознання.

Уж од свойого початку старало ше Просвітне Дружтво о найнужнейших потребах просвітніх за наш народ. Прето коло себе зберало и збераць шицких способных пишемнікох младых и старших.

Главна робота була цо баржей розшириц ідею РНПД-а, цо вецеі членох назберац и остарац ше о початковым вихованю народа у руским духу.

Вельке є добро каждого народа його школи, та ше и нашо РНПД-о на сам предз о тим старало. Водітеле РНПД-а добре порозуміли: „Цо з нас будзе, кед ше мі сами не остараеме за нашо рускі школи зос рускими кніжкамі? Теди нам власц одредзи своё державни кніжкі, але их не добиєме задармо, але за пенежы. — Плаціц будзеш, а свой мац не будзеш.“ (Павіч:

Р. Календар 1922, стр. 9.). Прето ше просвітне дружтво дораз остарало о потребних школских кнїжкох.

Видано перше *Чишанку* за III. класу основних школох (М. Поливка) и *Азбуку* (Поливка-Мудри), котри кнїжки як школски учебніки и вешка ше хасную и по вецейраз су друковани. То барз добри бул початок и пожадано би було да ше з тим предметом ище баржея заинтересую фахово-педагоги нашо интелектуалци.

Гоч идея народней свидомосци уж глібоко зашла до народу, пречи кождому було чежко писац дацо на своїм языку, бо то дотля ище ніхто не пробовал. Гоч зме кожди знали свою бешеду, але кожди писал по своїм правопису: єдни по горватско-сербским, иньши по українським лебо велькоруским (росийским)... Прето написал утемелітель нашей южнорускей писовні Др. Габор Костельник: *Граматику бачваньско-рускей бешеди*, у котрой точно одредзел правила як треба по нашей бешеди писац. — Не велі людзе читали тоту з вельким познаньем и ученосцу написану кнїжку — але вона є шемель нашей просвіти. Без неї були бы зме писовно худобни як и скорей. Праву вредносці тей кнїжки оцена аж нашо потомки. З друку вишла початком 1923. р.

Просвітне дружтво остарало ше о потвердзеню и друкованю дружтвених правилох од світской власци.

Шлідовали иньши виданя Просвіти. За школски дзеци друковано по другираз: *Правди кат. віри* (катализ) од преосвящ. Владики Дионізия, котре видане вельки Добротвор даровал РНПД-у: — и: *Християнска Наука* (Біблія), зложена од Ю. Павича.

Видано вецей кнїжки побожного содержаня як н. пр. *Кнїжочка Рожанцова* и *Житие св. Кирила и Метода*, апостолох Славянських.

Една од найвекшай вредносці кнїжка є: трагедия у 5 дійох *Ефтайова дзівка*, написана у стихох од Др. Г. Костельника. Представяна була першираз у Коцуре 1925. р. Предмет ей барз озбильни, вжати з исторії народу Израелского, та ю кус чежко добре представляц. Даэ ю представляли народ ю барз полюбел. Тота трагедия шмело може стац о бок сличных умотвореньюх вельких культурных народох, а мож твердзиц, же ані не ма кожди векши народ таку кнїжку.

Позберано (Ос. Костельник-Біндас) и народни писні особено старши по Сріме и Бачкей и видано под меном: *Народни писні* р. 1927. О тим барз крашне написал Осиф Костельник у Р. Календару 1928. р.: *Русин у писні и живоце*. Народ жие и напредує у писні и з писню. У ней виліва свойо чувства и ду-

Відросвящ. Владика Дионізий у дружтве зводства РНПД-а.

маня. — Гоч ми не войовни народ, та не маме геройску славу прешлосци, ипак ше указало, же и ми маме красни исторични и лирични писні.

1929. р. видало РНПД-о шумни дзедински писні надобудного младого поети Янка Фейса: *Пупче*, котри критика з вельку похвалу прияла. То уdatни и легки писні за нашо мили дзеци.

РНПД-о помогало и школярох руских и од часу до часу припомоци им давало. Пожадано би было да то у будучносци обильнейше роби.

Нагле культурне напредоване югославянских Русинох признали велі културни народи якто: Серби, Горвати, Немци, Чехи, Українци и др. и високо дзвигали нашо просвітни змаганя. Так н. пр. нашо браца з нашей дідовщини Горніці — Подкарпатской Руси з вельку похвалу писали о нас. Доношиме писню, которую тамошні єден писатель теди под меном Горняк о нас писал и нас витал:

Бачваньским братом

Полецели соколіки, далеко по швеце
Вилецели з тих Карпатах на далеки степи —
Там, дзе філув, шумує — морйо колошисте,
Там вони нове гніздочко устроили себе.
Там дзе ровна, равнесенька, Бачка премилена,
Там однесли своё шердо — полецели бистро! —
По тей ровні преширокей загучела писня,
Яку нігда ніхто не чул — така пречудненька!
Пліло слово — по тей жемі — оживели гай,
Хтори здичени турецки копита здолтали, —
Дзе зашихнул пташечки шпив — дзе не було жица
Там с Карпата бистри соколи — нову жынь започали.

И по пустых половинох — як вражия сила,
Залунало руске слово — руска писнь премила.
Моцни руки мозолісті — мали рай створели,
Чарни дзівоцки очи зос шміхом вешелели.

Так на тей премилей Бачки жис род од прадід
Руски народ, з руских Карпат, уж полдруга століт,
Не зрадзели свою виру — не предали слово,
Любя його — любя шицко, що шерцу приросло.
То будз, Бачко, мила Бачко, брату ты наш мили —
Будз с Карпата поздравени — твоя жынь витана;
Прим мой щири братски прывіт ту з того Карпата,
Дзе и твоя колісочка кедиш ше гойдала.

Нігда ми не забудземе, дзе жиєце, браца!
Не запомнэм вашо добри, щири, руски шерца —
Най вам Господь и на далей у шицким помога,
Же би цали руски народ обвивала слава!

Дальша робота РНПД-а.

Уж на початку ступаня до животу започало РНПД-о видавац *Руски Календар*, котруму бул редактор през 12 рокі Д. Біндас, а вец два рокі М. Фірак, а тераз з нова приял редактарство Д. Біндас.

У тих календарох, котры лем мено мали календарске, а заправо то були народны альманахи, назберано богате число поучных и забавных статый, актовки, историчны статі, пісні, народны и складаны зос прешлосци и теразшньюсци, народны присловки и мудры віречения и т. д. На странах Руского Календара шорую ше вельке число одушевлених писательох од шицких званий и наук. Спомнеме лем даскельо мена тих пионирах рускей просвіти: впр. Дионізій, владика; Др. Габор Костельник; И. Крайцар, судия; О. Лабош, апотикар; Др. Наливайко, Др. Жильник лікар; Др. Гайнал, Гербут, Др. Винай адвокати, Осіф Костельник, Мих. Рамач, судийове; Я. Ерделі, Канюх, Др. Калай — професоре, М. Полівка, Я. Шандор, О. Фа, Я. Костельник, Надь, Ф. Еперт, Я. Фейса, М. Няради, М. Ковач ... учитель; Мудри, Біндас, Павіч, Черняк, Фірак, М. Буила, В. Сабов, священіки и вельмо младых школярох (Тимко Е., Саламон, Віславски, Бучко ...) и земледілцох (П. Дудаш, Малацко, Біркаш М...) — и велі други. Кажды ше радо трудзел и давал цо найкрасшэ мал и найхасновите рускому народу.

Народ радо примал свою едину кніжку и чыта тати календари з нова и з нова, — бо у іх находзі лем свойо, котре му ніхто не може подац, крем його властных дзецеох, цо го іскрено любя.

Календари су полни з красними образкамі зос народного жыява.

Обок Руского Календара почало РНПД-о 1923. р. видавац и *Руски Новини* (редактор Д. Павіч, а од трох роках видатель и редактор М. Фірак). То други главны орган РНПД-а, у котрим велі писатель участвуя и рускому народу даваю здраву поуку, забаву и висти зоз швета и з руских крайох.

Крем того видало РНПД-о дванац кніжкі за народ поучнога, побожнога и забавнога содэржаня.

Просвітне Дружтво у перших дзешец рокох свойого жыява нагло напредовало, а по тым ше кус застановело. Тото застановяне ё ипак не знак висталосци лебо назадованя. Воно и далей коньчело и коньчи свою задачу. Обща шветова криза

не посановала ані туту нашу организацію. Вона ю не поколебала, лем кус застановела у напредованю. Чежки матер. терхи, котри тэраз народ муши подношиц, — главна су причина прецоменей находзи РНПД-о добротворох, подпомагательох и новых членох. Попри тим шицким бачиме знаки, же у дружтву започнё нови и плоднейши живот, як до тэраз. У чежких материальних незгодах дзвига ше народна свидомосц моцно, котри факт гарантуете дальши хасновити розвиток РНПД-а.

Уж у першым початку Просвітного Дружтва обачела ше обща жадосц, да ше крем друкарні набави єдно место и дом, котри би лем просвіти служел. У початку чежко було красну идею до живота привесц. Удало ше то пред трома роками кед РНПД-о купело готову красну хижу за „Народны Дом“ од вд. Павлович за суму 240.000 Дин. Гоч Дружтво видало на туто циль шицку свою готовину, але з тим положело РНПД-у нови и сигурни темель будучносцы. У тим Дому маю простране место и шицки други культурни организації. Уж югославянськи Русини знаю, видза и уживаю свою першу просвітну народну змаганьщину. То ё од тэраз штредок рускай просвіти, там ше браца зос шицких странох схадзаю, прошивицу, забавяю и цеша у своім власним Дому.

Ето таки були нашо просвітни змаганя и успіхи у тих петнац роках живота РНПД-а. Правда, видно, же ми старши ту и там покус виставаме у роботи, але за нами шлідую младши, хитрейши народни роботніки, котри истов драгов предлужа роботу и ошвижа Руску Просвіту!

Ой Просвіто, матко наша мила,
Най ци Русин кажди писню шпива!
Покля Русин таким будзе,
Швет му будзе ягод рай.
На Бога ше наздавайме,
О Господи, то нам дай!

Янко Гірьовати.

Д. БИНДАС.

**ХХ. Рочница
Вис. Преосвяще. Владики Дионизия.
(1914—1934)**

Покля жиц твой народ будзе,
Твое мено не забудзе,
Вельки наш Предняку!

І. Костельник.

Каждому народови у його судьбоносних часах посила Бог вельких людох — водьох народу, котри народ свой виводза на праву драгу гу доброму и щесцу.

За нас югославянських Русинох таки судьбоносни часи були у часу шветовей войны и по ней. Мали народик як ми а на далеко одтаргнуты од своєго руского стебла, лёгко би рознесли силни габи порушани з повоєнним національним и вирским рухом.

Такого водю и духовного предняка даровало Прорвідінне Боже югославянським Русином и епархії крижевацькій у світлей персоні впреосвяще. Владики Дионізія, котри у року 1934. у цихосци и скромносци преславел свою двацец рочніцу кермованя єднай часці Церкви Христовей: Епархії крижевацькій. Тота ридка преслава не окончена зос вельку параду, бо то не допущала скромносц Високого Достойніка, але у тей нагоди не було души пространей епархії крижевацькій, котра би не дзвигла своєю благодарни молитви гу Господу и чувства любови дзецинській гу своєму Добрійови и духовному Отцови.

Як Вон дзвигнул и возродзел епархию свою и Його стараня за вирско-просвітни живот югославянських Русинох, — описане то при нагоди Х. рочніці ювілея впреосвяще. Владики Дионізія у Р. Календару 1925. р.

Славне владінне було у перших дзешец роках, а у других дзешец роках ище славнейше и плодоноснейше.

Од малючка выбрані на службу Господню бул Вон у младеньческих часах своїх верни и іскрени друг

своім ровешніком, як священік пожертвовни сотрудникік и помагатель своїм собратом и добри пастир своїому стаду, а як Архиерей постал „шицким шицко“, добри пастир, котри душу свою полагає за свойо овци. За Ньго и за живота Його мож повесц, же бул: „правило вири“, котру вшадзі утвардовал и научовал, и „образ кротосци“, бо нігда не глядал свойо интересы, котри Вон ані нігда не мал, але потребована свойх дзецеох, котри Вон през розлики єднак притульвал гу свойому отцовскому шерцу.

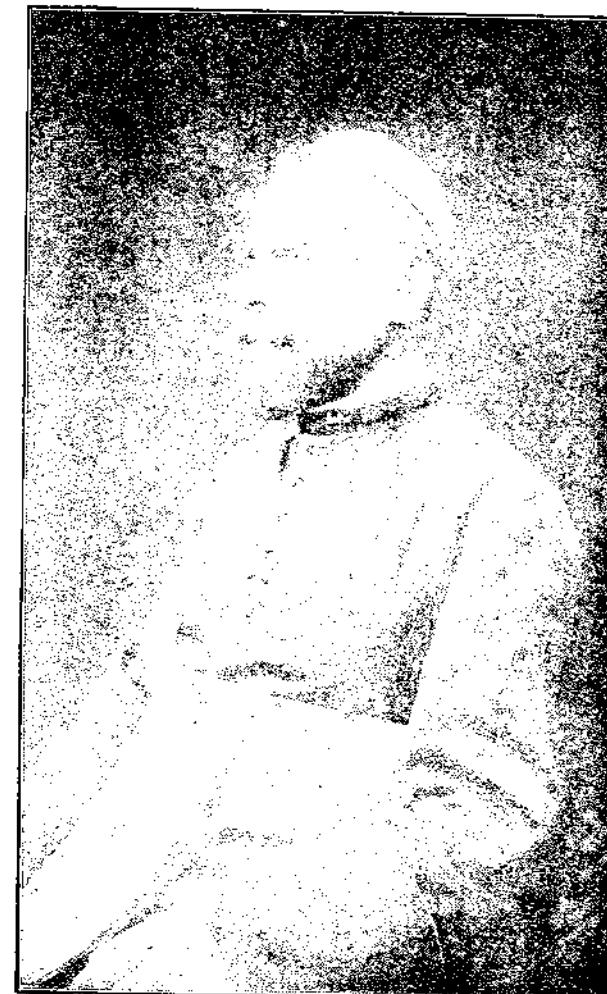
Шицким нам познати чежкосци каждого роду у котрих жиєме. Чежко нам было привикац на нагли пременки живота у шицких станох теразшніх роках, жаловали зме ше и споминали (ми старши) лепши прешли часы. Але тоти подїи и пременки способу живота так нагло напредовали, же зме ше уж и ужили — привикли на іх.

Та не лем у нас таки розвиток и животни пременки, але то и по цалим швеце. Вшадзі народи жадаю мир и щесце и шицки гледаю гу тому цілю дойсц цо скорей, нагло и у тим средства не вибераю. У каждой и веckшай нації и держави явлю ше нови водьове и спасителі, котри зос своїма планами порушую души свойх соплеменікох и глаша свойо програми — правила: як би дойсц цо скорей гу пожаданому щесцу и благостоянню. У тих змаганьох и напрямох находзи ше и вельо баламуті. А прецо то? Людзе и глібокоумны гледаю щесце и задовольство, але то шицко робя през Бога, а у вельо случайох, мож твердзіц, же и проціво Бога то робя, — та ето главна причина ўсіх неуспіху вшадзи.

Пречи (ипак) швет, и людзе на нім, нешка вре баржай як гоч кеди, — и сам Бог зна гу чому то дөведзе. Будучносц и судьба и поєдиних народох прекрита зос фатъолом неизвестносци. До тераз вшадзі и у шицких змаганьох лічения кризох и чежкосцох бачіме лем спреводзки и лем спреводзки!...

Таке положене живота гражданох у каждой держави нешка. Але тоти животни обставини тикаю ше

и духовного живота людзох по цалим швеце, тикаюше вони и самей Церкви Христовей на жемі, котру би кажди пророк, спаситель, водя поєдиного народу

Др. Дионізій Няради, владика крижевицкі.

сцел задобиц за свойо змаганя, лібо як то ми звікли гуториц „за свою политику“.

У таким положеню находзи ше на швеце кажди валал и кажда держава — цали швет. Пророках, спа-

сительюх, водьо, казательнікох за щесце людох тельо — як печурки, — а народи и далей лем стукаю, вельо церпя, страдаю и чекаю правого Спасителя. До тераз, цо далей вше смутнейши вид на щешлівшу судьбу швета. А дзе найду затрацени людзе свойо щесце и ратунок у днешніх чежкосцох?

Од кеди швет шветом доказане, же народи, котри були верни живому Богови дошли и уживали праве щесце жемскe. Ето то є путоказ, до котрочо теразшні швет и його водьове ище не дошли. А чи годни дойсц до ньго дотля док несцу того Бога у своім дружтве, совитох (схадзкох) шветовых, фамилийох, док Го вируцую зоз законах, зоз школох, зоз свойого т. зв. моралу, док, оздаль прето, и поедини припрости людзе гледаю цошка, цо и сами не знаю цо, а потри тим вше споминаю „спорозум“, гу которому искрено вігда не приставали?

Днешні швет ше находзи ище вше у врацей атмосфери далеко од праведносци и любови ближнього, котри правила єдини Христос — Бог исправно глашел и нешкa глаши через своіх апостолох и іх нашліднікох.

Ето у таких обставинох, котри и у нас, як и по цалим швеце панью, — владичествовал впреосвящ. Дионізій у тих двацет роках свойого пожертвовного дійствования за Бога и свой народ.

Не потребно ми ту споминац його чрезвичайну любов гу кождому у своеї епархii; Його старане за кожду душу у епархii, гоч би вон остатні слуга — служніца, роботнік були. Вон за каждого мал часу и добре отцовске слово, а кед лем могол, помогол и материально.

Не жаловал труд, час и здраве свойо нігда и ніучим, лем да каждого видоволi и на прави християнськи живот наведзе.

Так вон виховал, мож повесц, не лем свойх свящеñікох, але и світских — цивильну интелигенцию, учительюх и др., гу котрим вше му шерцо отворене було.

Старал ше и трудзел, да свойому народу пода поуки и покріпеня вирского у шицких напрямох, а гу тому и сам участвовал як перши роботнік вшадзи по

каждей парохii, не чекаюци ніякай слави и паради, але лем добро и шерца свойх дзецеох.

Нет тей парохii, гоч би и найменьша и найдальша була (як н. пр. парохii на граніци грецкей), же би Вон и попри найвекших чежкосцох не нащивел свойо

Духовни везжбы учителькох.

дзеци и знiма побешедовал, покрiпел, поучел их и утверdzел у св. правдох вири.

Його отцовске шерцо и любов ма старосц дзень и ноц за шицки Його дзеци, котри ше ширцом находза по пространей держави Югославій. Не забува на нікого и наисце є „каждому шицко“!

У тих пречежких часох за нашу епархию, будним оком патрел Вон на шицки страни свого Владичества. Вшадзи нэвистато писал, гуторел, наказовал — научовал, шмелел у св. вири, як прави апостол Христов. А народ ше вше цешел, радовал и утвердзовал, кед видзел свого милого Владику, же не забува о нім.

Найчежши часы у Його живоце були, кед чул, же Його дзеци, котры Вон так барз любел, — гоч и у малым числу, — охабяю свою праділовску виру, одцудзую ше од ней и од своеї рускай нації, — пре нагварки и лукави обецунки злосливых агитаторох. То Його найвекхи боль бул у живоце, и гоч то випатра лем як жертва поединих виродох рускай нації и вири, „котры лем за себе дзбаю, а свой народ предаваю“ ипак то Його шерцо болело и з отцовску любовиюше и далей модлі за ёх навраценя.

Як перши и найдостойейши син свого руского народа, не забул на ньго, гоч з єднаку любову обходзи свой духовни дзеци, наших братох грк. Горватох.

Будне провадзи Вон кожди просвітні рух наш и вше в перши медзи роботнікамі и дарователямі. Небуло ище тога числа Руских Новинох и Руского Календара, у котрих би Вон не участвовал зос свою роботу — писаньем. Шицки знаме и благодарно припознаваме, же Вон ёс найвекхи добротвор РНПД-а.

Прето и наш Р. Календар при нагоди двацэт рочніцы владичества високопреосвященого *Кир Дионізія* приключуе ше гу желаньем шицких вірнікох епархій крижевашкай а особено нас Русинох зос молітву: Най. Господь Бог пожие нашого милого и доброго Архіпастира високопреосвященого Дионізія во здравії и долгоденстві на многая и благая літа!

„Длugo, длugo зме чекали
Тото нашо красне лето,
Перши руски наш Владико,
Швиц нам, грей нас водз нас, владай
На многая літа“!

(І. Кост.)

С. САЛАМОН.

Прегляд творчосци Габра Костельника.

Творчы талант Г. Костельника незамірно податны, еластичны. Круг засыкання широкі, а світогляд вироблені по длугей самостійней працы. И прето хто сде упзнац фізіономію нашого Нестора и ровночасно найвекшого українскаго філозофа през час 30-рочній діяльносци, мушы буц добре обзнакомени у шицких ділянкох, на котры ше його робота разцаговала, же би могол оценіц, які вредносци унесол вон на науковим и літературним полю. Тым чежше то за нас, котры ледво до мame доступ до його творох писаних у горватской або рускай літературнай бешеди.

Мало познати Г. Костельник медзи нами. Ми го знаме як автора патріотичных писньох, співанкох о його родімим краю, його людзох, як автора, котры незвіклъ точно и характеристично змальковал жывот нашай далекай еміграції у приповедкох, котры на жаль до тераз ище не выдані ведно, як автора „Сфтайловай дэзивкі“ и „Гу Христові“.

Костельник як філозоф и богослов, завжати вояк у войни за свой народ, виру и шицко цо жем наша вредного ма, Костельник — Українець — за нас остал закрити. Так уж пошло нашо жыце, же мало барз остало звязкох, котры біз нас тримали ведно з шерцом целей нації и указовали нам, як вено біз. Медзи тима безчисленима клітинами, котры працую у тілу народному — находзіше и вон. Можеме го зараховал до тих нєкаждодневних роботнікох у загради оловянини. А кельо вон зробел укажу нам гоч далеко не полни тоти титулы главнейших творох и студийох выданих на протягу 30-рочній роботи. Розуми ше, же подзелене таке и скаталогизоване писаня його то лем подане матеріялу до лепшого знаходзеня ше у велькай кельосци його роботи, гоч може не вше найудатнейше зробене. Ипак перши раз нашему читачови будзе гоч сухо поданы перегляд обширенайшы творчосци того з котрим ше пишімеме пред культурным шветом.

Творчосц його можеме подзеліц на літературну и наукову. Скоро у шицких одзінкох тих двох напрямox потребовал вон свой силы. Кельо ше у тим йому удало показац себе и одкриц снагу твореня, нешкя ше не упущеюме розберац. Огранічиме ше до вираховання по категорійох його твори; и так:

I. Літературна творчосць.

A. Поезія:

1. *Balade i romance*, Загреб 1907.
2. *Gorske simfonije* (Žumberak), Загреб 1912.
3. *Trenuci*, у мешачніку »Prosvjeta«, Загреб за 1912. р. Попшвєщені вони жени, а поставали на тлі преживаньох и описах природи у Галичині. Змистом и форму найвецей уdatни з шицких писаних у горватським язику.
4. *З моjого валала*, Жловка 1904. Перша наша книжка. Обширнійше о ней у Р. Новінох за 1934 р. ч. 52.
5. *Препасц винїци*, поема у Р. Кал. за 1924 р.
6. *Встань Україно!*, Львів 1917. Зборнік писньох полних патріотизму и радосци одчутей теди, кед постала наша держава. Нешка вона сконфіскована през польски власци.
7. *Помершій донечці*, Львів 1921.
8. *Писня Богові*, Львів 1922. Найвекша, а поетично на найвекнішій ровніні витримана од шицких других. Прелята з глібоким роздумованнями о долі человека и його цілю. Твор претолковани на німецку и горватську бешеду.
9. *Іскри*, кратки філозофично-поетични малюнки друковані у »Дзвенох« з 1932—33 рр. Подобно як и у »Пісні Богові« стретаме глібоко порушени питання. Полни вони илак животней радосци и свидомосци истновання Бога у природі.

Крем ту згаданих находзім койяки писні разруцаны по горватских, руско-українских часописох, и алманахох и наших календарох, а и цали збирки ище не друкованы (Slovenske idile, Biserje, Ritni srca, Ritni duše и др.) За красши уходза писні за дзеци у »Світ дитини« за 1925—1930 рр. друк. у Львове.

B. Драма:

1. *Єфпайова дзвінка*, трагедия на V дії, Срем. Карловци 1924. Коло »Пісні Богові« найзначнійши твор створены на основі біблійнай истории о Єфтаю, ізраїльским князю и його дзвінки єдиніці. По наших сценох часто представльована з немалым успехом тата драма.
2. *Іу Христови*, крачунска драма за дзеци на III дії, Р. кал. 1923 р. На літературнай бешеди появела ше преробена у виданю »Дому українскай молоді« за 1934 р. под титулом »До Вифлеєму«.

C. Проза:

Ту треба зараховац велі приповедки писаны на нашей и літературнай бешеди. Ограничиме ше до найглавнейших. Друкованы у Р. Календаре:

1. *Давни пайташки*, 1922 р.
 2. *Смутна гдовица*, 1927 р.
 3. *Кредла и Кредланя*, 1927 р.
 4. *Коні гуторя*, 1928 р.
 5. *Валалски чловек...* 1928 р.
 6. *Муша буц черкошки*, 1931 р.
 7. *Дідо шутор...* 1933 р.
 8. *Агафія, старого попа дзвінка* 1934 р.
- Писаны на литер. язику.
9. *Незвичайна доля* (приповедка з керестурского живота), у Календаре Просвіти, Львів 1919 р.
 10. *Сотнар вугля* (метер угля, прип. з часох шветовей войни), у Календ. Просвіти за 1920 р.
 11. *Кінь мізантроп* (Конь, що зненавидзел людзох, прип. з часох шветовей войни), у »Українским Слове« 1916 р.
 12. *У відгомин церкви* (»Як іх церква научела«), у »Ниви« 1929 р.
 13. *Христови спокуси*, у »Ниви« за 1926 р.
 14. *Цар над соняшниками*, у »Дзвенох« за 1934 р.
 15. *Когутки піють на славу Божу*, у »Дзвенох« за 1934 р.
 16. *Великі люди з біблійного музею* (6 приповедки), Жловка 1924.
- Згадаме му ище описи з драги:
17. *Зі Львова до Риму*, у »Ділє«, укр. дневнику, за 1925 р.
 18. *По Італії* (доконъчене попредъного), у Ниви 1927 р.
 19. *Через давню Угорщину*, у »Ділє« 1930.

D. Літературна критика:

1. *Smrt Smail-age Čengijica*, анализа епосу горв. поета Ивана Мажуранича под тым меном. Друкована лем I часц (у мешачніку »Luč«), а друга ше затрацела.
2. *T. Шевченко з етично-релігійного становища*, Львів 1910 р. Помірени ту виразы у нашого народного гения за и проци вири я Бога.
3. *Ломання душі* (критика трох великих українских пашематікох: Івана Франка, Володимира Винниченка и Павла Тичини).

Львів 1923. В незвичайно оштроумни способ виказує, як філозофичні ідеї достали свої вираз у літературі и ровночасно якій єй и пародови чходи принесли нездрави погляди новочасних безбожних учених. Утрати вири у поезії доводзя до утрати самей поезії: «Кельо хто страцел Бога, тельо страцел души; а кельо хто страцел души, тельо страцел поезій».

4. „Пан Тадеуш“, критика найславнейшого польського твору А. Мицкевича, у Ниви 1928 р.

5. *Недоля величного автора* у »Діле« 1929 р. Паноцец П. Камінський з XVIII в. написал книжку о тим, як не мудро Українци уніяти робя, же так латинизую свою Церкву. Книжка тата ше запрепасцела, а нашла аж по шветовей войни. Г. Костельник доказує ёй автентичносць, брані ёй автора, хтори, гоч сам бул уніят, так оштро писал процы латинизованю нашей Церкви, та указує на літературни вредносци и драгоценны думки.

6. *У відповідь проф. Сп. Смольці* з нагоди його книжки »Die russische Welt«, Львів 1917. Поляк Stanislav Smolka барз очарнел українски народ, а Г. Костельник го оштро збива.

7. *Книга Проповідника* (Kochelet), критична аналіза у »Ниви« за 1912. р. То пояснення чежки до зрозумени места у біблійнай книжки цара Соломона »Казательник«.

До того роду працох спада и цали шор літературних критикох друкованих у »Постуницу«, »Ізвонох« и других часописах, до котрих посыпал автор своєю рукописи.

II. Праци в обсягу богословско-религійних и церковно-обрядових питань.

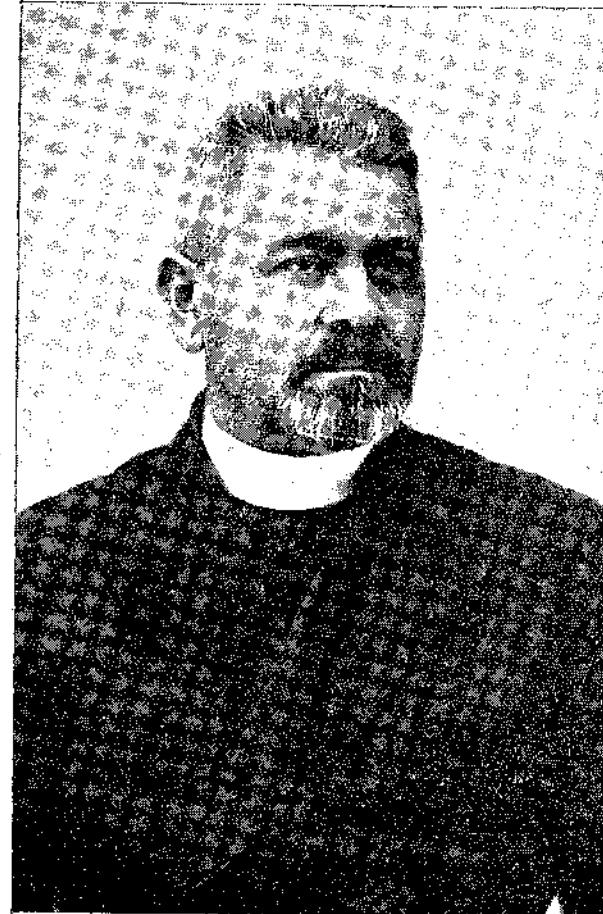
1. *Спір про епіклезу між сходом і заходом*, Львів 1928.

Книжка тата наробела вельо крику медэи теологами. Бешеда у ней о науки восточнай и западнай Церкви, що ше дотика претвореня хлеба и вина на тіло и крев Христа подчас св. Литургії. У тим питаню не цалком єднаки погляди по єдним и другим боку. Г. Костельник брані становище восточнай нашей Церкви. Професор о. Спачіл, єзуїт, предруцел, же наш автор вихваля нашу літургию, а римску же барз мало цені. Гоч о. Спачіл признал, же книжка тата генияльно написана мушел ще Г. Костельник одрекнуц катедри професора на українскай Богословской Академії у Львове и од 1931. уж не виклада у ней. У звязку з критику спомнутого рецензента написал наш автор одповедз п. т. »Замітки до рецензії проф. Спачіля на мою книжку »Спір про епіклезу« у »Ниви« 1929.

2. *Християнська аполятистика*, (учаше з ней у гімназийах) Львів 1925.

3. *Психология віри* у »Ниви« 1926, 1927. рр. До тераз ище ніхто зос таку легкосцу и глібокосцу не виявиш, цо то вира а цо наука.

4. *День Тайної вечера*, Львів 1928.

Др. Габор Костельник.

5. *Прольот до віри в триединого Бога* »Нива« 1932 р.

При помоци подобнощох у природи стара ше автор олег-чад приняца вири до того найвекшого таинства нашей вири. У швеце часто стратаме появи, котори нам гоч кельо тельо пояснюю способ истнования Божеской Троїци.

6. Сотворення у «Ниви» 1923—1924 рр.
7. Моральне зло, «Нива» 1925 р.
8. Мамона неправди, «Нива» 1929 р.
9. Народна чи вселенська Церква? Львів 1923.
10. Релігійний шалан, «Діло» 1930 р.
11. „Царство небесне“ у Євангелію, «Нива» 1930—1931 р.
12. Свої не прияли Його, «Нива» 1930—1931 р. Велька критика книжки, яку написал жид проф. О. Клаванер о Ісусу Христу.
13. Дух фарисеїзму, «Нива» 1931 р.
14. „А я вам кажу, щоб ви зовсім не клялися“, «Нива» 1931 р.
15. Коротка аналіза Господ. молитви, «Нива» 1928 р.
16. Надзвичливий світ, «Нива» 1927 р.
17. З великої п'ятниці (рефлексії), «Нива» 1926 р.
18. Зайві (непотребні) настягання св. Письма «Нива» 1927 р.
19. Найновіша „вчені“ версія про Христове воскресіння, «Нива» 1933 р.
20. Нова доба нашої Церкви, «Діло» 1926 р.
21. Проповіди до радія, «Нива» 1933 р.
22. Стояння і клячання в Церкві, «Нива» 1928 р.
23. Дві унії, «Діло» і «Katolički List», 1926 р.
24. Доля унії, «Нива» 1924—1925—1927 р.
25. *Respice finem* (меркай на кінець), «Нива» 1924 р.

Стать то проци целибатній реформи, котра ше теді починала у галичині уводзіць.

Як редактор «Ниви» през дзешице рокі написал вон вельо-без або з прибраним меном. За дахтори ше статі або брошюри цалком певно зна, же су його, але ми їх ту не можеме споминаць. Часи його редакторства припадаю на переход завжжатей борби помедзь двома струями восточну і западну у нашій церкви. Розуміш, же напади приходзеля не лем збоку своїх, і по переконанню противных, але і з боку польських і православних українських кругох.

Даскелью працох з того обсагу іще чека на друковане. Преходзиме до його роботи на філософічним полю. Даскелью нових поглядох унесол вон до гамбару науки. Медзі шветовима ученими кругами твори його написли на живи одгук і часами оштуро дискусію.

III. Праці з філософії, соціології, історії і філології.

У латинській бешеді видана докторска розправа:

1. *De principiis cognitionis fundamentalibus*, Leopoli 1913. (Основни правила пізнання).

2. *Три розправи про пізнання*, Жовква 1925. То найвекша його книжка.

3. *Становище християнської фільєсофії*, Діло, 1931. Виказує ту автор, же схоластична філософія не може нешкі вановаць над природничими науками. Дзекотры поняття тей давній християнській філософії неможеме погодзіць з нешкайшими здобутими по вельких трудах і прето нам потребна така христ. філософія, хтора би виплівала з новочасних природничих наукох і так над німа запановала. Студия тата премосцує драгу і приготовує драгу нової науки о чловечай душі представеней у книжки.

4. *Зародкова душа*, Львів 1931. То аж революційна наука о чловечай души. Думки, же Бог твори кажду чловечу душу у хвилі зачатя не да ше погодзіць з біологічними фактами, же душу нови організм отримує од родичнох. То зародкова душа, котра ше находити у нашеню мужеского і жіночого полу. Розуміш, же вона не цалком іще виробена і же паралельно з розвойом організму розвиваю ше і сили такей зародковай души посталей у хвилі зачатя. Студия тата опарта моцно на біології і вимагала незвичайно трудны студії. Як дополненя «Зародковай души» є слідуюца книжочка.

5. *Генеза мужеского и жіночого полу*. Львів 1933.

6. *Становище її походжження людини* (тераз ше друкує) На вельки розмири почата книжка проци теорії еволюції Карла Дарвіна. Г. Костельник прима сам еволюцию лем у таким значению, же вона виявеннє божого створення.

З ділянки метафізики написал слідуюци розправи (крем докторской дисертациі і дакотрих часцох у книжки «Три розправи про пізнання»):

7. *Поняття нетації і нічого*, у Альманаху українских богословів 1914 р.

8. *Границі вселенної*, Львів 1924.

9. *Das Prinzip der Identität Grundlage aller Schlüsse* (преклад з українскогго оригиналу) Львів 1929. Шицки логични правила при заключованю зведзени на єдно «Правило тоистосци», що ше до тераз нікому з філозофох не удало.

10. *Ordo logicus* (логичний порядок, лем титул по латински) Львів 1931. За логіку розправа тота од великої важносци, але писана лем за спеціялистох. Попри »Границі вселеної« найчежше писана.

Згадаме на тим месце іще:

10. *Поняття матерії в старинних атомістів и в нинішній фізиці*, Львів 1932.

11. *Матерія і дух* (реферат) Львів 1934.

Вецей до поезії як ту треба сломнуц и філозофични розважаня 12. „Світ як вічна школа“. По своїм характеру подобни вони до »Пісні Богові« лем вецей у ніх роздумовання, розуму як шпиву, шерца.

З соціології важніші:

13. *Границі демократизму*, Львів 1919. Обешедована ту наука демократизму и однощене до релігії и Церкви.

14. *Християнство і демократизм*, Львів 1918.

15. *Новочасний націоналізм, «Мета»* 1932 р.

16. *Наполеон і Сталін «Мета»* 1933 р.

17. *Большевізм — новітній кльовн християнства «Нива»* 1929. р.

18. *Большевицька інквізиція, «Діло»* 1930. р.

З історичних нарисох попри велі други меншого обєму спомінаме ту історію:

19. *Кріжіївській епархії*, у »Ниві« 1932—1933 р. Важне згадат, же ше — по доказах Г. Костельника — перши владика нашого владичества не волал Симеон *Вратаня*, як то шицки історики до тераз думали, же ше спервоци так волала наша епархія: »вратаньска«, то значи еміграційна епархія (за Сербох емігрантох, цо сцекли з Турскай до давній Австро-Угорщини).

20. *Граматика бачвансько-русской бешеди*, Ср. Карловци 1923. Правила граматики, синтакси и правопису поставени Г. Костельником уживаме нешка у наших виданьох, гоч дзекеди одчуваме потребу збліженя их вецей до літературній бешеди. Преробене видане у духу українізуючому — то задача наших новших учених на полю бешедознавства.

ТАБОР КОСТЕЛЬНИК.

Когуцики кукурикаю — Богу на славу.

(Істина правда).

— Чи ме познаце, паноцец?

— Не, не познам вас. Дзеже зме ше видзели?

— Ша пред двацет роками сце ме видзели — не паметаце?

— у студитским манастире.

— А, так, так! Тераз паметам! Чомже сце не остали у манастире? Чи сце сами виступели?

— Не, паноцец! Мне одпущели з манастиру, а Бог ми шведок, же я не бул ні у чим виновати. Нагуторели на мене. У швеце сом у початку барз бидовал. Ой, койяке сом прешол. Але помали, помали, як ше гвари, постал сом „чловек“. Оженити сом, мам жену и дзеци, мам ту у варошу шумну хижу, 9.000 долари сом дал за ню. Тарговец сом, таргуєм...

— Го, шумне! Слава Богу!

— Вера, слава Богу, бо то ми лем Бог так помог. Знаце, у яких временох живеме. Барз легко мож шицок маєток страциц. И моё пенежи озда дзешец раз, як ше гвари, „на власки вишели“. Але сом віше баж найлепше трафял. При шицких пре-менкох якош сом віше остатні час добре вихасновал...

Знаце, же не я сам од себе бул таки мудри и осетени, лем ме так Бог провадзел.

Тот мой госц, мой давни учень, бул крашне облечени чловек, не барз учени, але и не прости, бо у манастире ше и по латински учел. Видзел сом по нім, же іще не оконьчел, цо сцел, та сом го понукнул шеднуц. Шедли зме обидвоме,

— Я, паноцец, пришол гу вам, не лем да ше вам похвалим, але и сцем ше вас цошка опитац. Мал сом єдну чудну пригоду у живоце. Уж давно, пред трицет роками. Але вона ми не сходзі з памети. Питал сом ше уж и владикох и панотзох, да ми ю потолкую, але не можем повесц, же би ме задоволела та одповедз. Та чи би ми ви не знали дацо вецей о тим повесц?

— Ой, приятелю, (я ше притим кус ошміховал), якже вам мам напредок дацо обецац? Чи мам, як то гваря, „куповац мачку у завязаним меху“? Цо?

— Шицко, шицко вам попріповедам, лем ше кущик сцерпце, паноцец. То не мож так легко, з двома-трома словами. Сцем,

да знаце шицко. Першее вам мушим повесць, же я віше од малючка бул побожны. Родзел сом ше на калудера, а — видзице — судбина ми не дала буц калудером. Але я ше зато не гнівам на калудерах у студитским манастире. Віше сом гу нім ходзел и тераз ходзим. Волем би сом буц калудер, як того, чо сом, але треба од Бога приятц, чо вон дава.

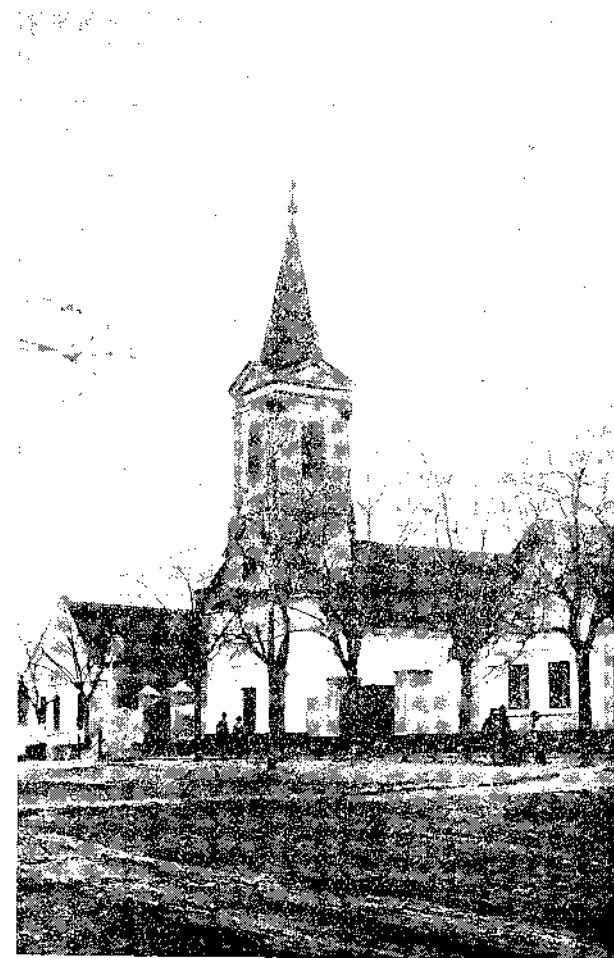
— Добре, приятелю! Але дзе же тата ваша чудна пригода?

— То было так, паноцец. Кед сом мал штэрнац роки, а то был Вельки Пятак, та ме мац самога охабела дома. Шицки пошли до церкви на „вінос плащаніці“. Мац ми наказовала: Паметай, же нешка Вельки Пятак, найвекши пост у цалих року, бо на Вельки Пятак Ісуса Христа розпяли. Кед биш был барз гладни, та себе одкраеш фалаток хлеба. Але з дому ци не шлебодно виходзіц, аж док ше ми з церкви не враціме. Треба хижу чувац. А меркуй на квоку, чо шедзи на вайцох. Баж тераз буду з вайцох курчатка виходзіц, та их выберай спод квоки, же би іх не подавела. Пале ту шитко, та до нього будзеш курчатка класц, а покриеш іх зос туту стару хусточку, же би ім було цепло. У шитку ше курчатка осуша. Не забудз, меркуй!

Остал сом сам у хижі — зос квоку, чо шедзела на вайцох у мірици, у куцику. Дзень бул ясны, красны — паметам як нешка. Наисце небодлуга курчатка почали виходзіц. То була дас дванаста годзіна, та од дванац так дас до двух годзін шицки курчатка вишли з вайцох. А я іх, як ми мац погуторела, выберал спод квоки та сом іх кладол до шитка. Я барз любел мою покойну мацер, та сом ей ні у чым не сцел превредзіц. През цале време лем сом на курчатка мерковал и ніч сом не едол. Але, знаце, то не була ніяка робота, та сом ше притим модлел и думал о Христе, бо я зос школи шицко о Христе знал и віше барз того любел. Думал сом себе: Ох, Господи небесни, яки ти добри! Свойого Сина ши послал на жем, да нас спаши, а його недобри людзе розпяли. Ище и апостол Петро ше од страху одрек Ісуса Христа, аж му когут, кед вноци за-кукурикал, припомнүл, же чо вон зробел — та ше теды Петро покаял. Але ище не досц, же ше Син Божи за нас дал разпяц — ти нам, Господи небесни даваш таки красны курчатка, да нам и вони, як апостолови Петрови тот когут, припомінаю твою добросц и славу, да не забуваме за тебе. Ох, Боже, наисце ци мушиме дзековац и за тоти курчатка, чо нам іх даваш...

А знаце, паноцец, шицко младе міле, а курчатка озда най-милши. Та сом іх, котре ше уж осушело, бочкал и благословел, жегнал, як божи дар.

У тим ми скоро прешло тото време, док ше нашо, оцец и мац, зос церкви не врацели.

Руска парохия, церква и дзияковня — Ст. Вербас.

— Но, добре, приятелю, але дзе же тата чудна пригода?

— Ище, ше кущичко сцерпце, паноцец! Повем вам, чо було далей. По поладню я пошол гу Христовому гробу — гу плащаніці. На Вельку Суботу мац осталася дома, а я з отцом пошол

до церкви. Кед зме пришли дому, курчата уж ходзели по хижи зоз квоку. В недзелью, на Вельку Ноц пошли зме рано шицки тройо до церкви зос паску. По служби пришли зме дому зоз пошвецену паску. Мац такой випущела квоку зос дзири под падку. На двор зме ище не випуштовали курчатка, бо були барз манди, а то ище не было досц цепло, та лем по хижи ходзели.

Кед зме шедли за стол, есц пошвецене, а ёден когуцк зос тих малих наших курчаткох, чо ім было лем на треци дзень, станул наштред хижи, випросцел главку, потрапал зос криделкамі, та закукурикал — так исто, як стари когуты кукурикаю, лемже зос ценким гласом. Онец попатрел на мацер, мац на отца, а и я уж розумел, же то не было обычне. Але дораз закукурикал други кочуцк, треци — так шицки, чо були когуцки.

Онец ше прежегнал та претварел: „Свят, свят, свят Господь!“ За отцом прежегнала ше и мац и я. И так нашо когуцки кукурикали през шицки три дні Велькай Ноцы, док було швето. Не як да на команду, же би шицки нараз кукурикали, але як обычно когуты кукурикаю. Кед ёден почал, та за ёмм закукурикал други, треци... А вец престали кукурикац и почали знова кукурикац аж вешені, кед ім уж спадало. Чудне то було видзіц, як така дробенява кукурика. Паметам, же онец не раз о тим гуторел: „Одкеди жисем, та сам таке ані не видзел, ані о таким не чул.“ А сущедзи, кед до нас пришли у тих трох шветочних дньох Христовага воскресения, та сцекали з нашого дому, кед чули и видзели, як тоти нашо манди когуцки кукурикали, бо же то „нэсамовите“ та же не добре вищуе, Лемже ше нам ніч недобре не случело. Але то наисце було чудне, бо — подумайце себе, паноцец — кед би то кукурикал лем даёден когуцк, але то кукурикали шицки когуцки, чо були, а кукурикали лем през три дні Велькай Ноцы, док було швето, а вец престали.

Та ѿ ви на то повече? Чи то було од Бога, на божу славу, чи ше лем так трафел? Але якже ше могло так трафіц?

— А цоже вам гварели владикове и панотцове, котрих сце ше питали?

— Шицки мі гварели, же то мушело буц Богу на славу, бо когуцки кукурикали лем през шветочни дні Велькай Ноцы, ані предтим, ані потым. Але то и я сам ше так здогадовал. А сцел бім знац дацо вецей, кед би мож. Чи я притим дацо не

завинел: можебуц сом, кед сом тоти курчатка жегнал, прегришел, бо сом велького Бога прызвал на малу ствар? Як кед би сом зос св. причасцу таке дацо зробел, чо не спада. Та мі тово віше на шерцу.

— Но, но (я ше притим ошміховал), прето можеце буц зошицким мирни! Сигурно сце не претришели, але божу славу помножели. Добре, же сце на мне трафели: я то опишем! Добре?

— Шак добре, добре, але якже то ше стало? Як ви то розумицце?

— Як? Людзе не знаю, же їх думы и чувства то велька сила, кед прейду свою обычну меру, кед вискоча зос своїх обычных колаях. Ви тим курчатом „поврачали“!

— Я? не, панонец, я ше теди лем модлел, я ніч не врачал — я ані нігда у живоце не знал, як то ше врача.

— Ні треба знац! Лем треба у своеї души розбудзиц туту силу, котра, як Христос каже, може и гори преношиц. Ви озда о тим уж чули, же кед сильно патриме на дакого чо шпи, та ше збудзи; а кед за даским патриме, та ше на нас огляднє. Хто то робі? Душа зос свою думу. Кед ви тоти курчата спод квоки вибирали, кед сце їх бочкали и жегнали, та сце ім *наруцели* свою побожну думу, же маю буц Богу на славу, як тот когут, чо апостолови Петрови зос своим кукуриканьом припомнул Христове слово. Побожни думы и чувства були теди у вашей души барз моцни и ніхто ім не завадзял, бо ви були сам у хижи и посцели сце. Вони од вас так ишли, як цепло од розогратого пеца; и як ше цепло наруцуе воздухови и стваром, чо блізко пеца, так ше и вашо побожни думы наруцели тим вашим малким курчатком...

— А, так може буц! так може буд! Паноцец, тераз будзем мирни. То було наисце Богу на славу, и през мойого гриха.

— Так, наисце Богу на славу!

Хторе древко не заквита,
Тото ше вицина —
Народ тот препаднє, чо ше
Гу небу не спина!

(Г. Кост.)

ГАБОР КОСТЕЛЬНИК.

Цар над слунечніками.

Як тот перзийски цар зос приповедки, и я нашол на швеце лем єдного наисце щешлівого человека.

Щешлівец, цо о нім гутори перзийска приповедка, бул худобни пастир, ані кошулі на себе нє мал. А дідо Маслей — то вон бул тот єдини щешлівец на швеце, цо сом го нашол — мал кошую и нє едну, мал и копійка и коч, и швинку себе кажди рок викармел та забил, але не мал свою хижу та жедлярел през цали свой живот. Можебуц ми не уверице, можебуц себе подумаце, же то лем у кніжкох таке пишу. Поволам вам достойного шведка, цо барз добре познал діда Маслея.

През седем роки бивал дідо Маслей у моей по-кайней баби. А вона ми нераз гуторела:

— Лем єдного наисце щешлівого человека познала сом на швеце — діда Маслея. Так му Бог дал, бо сам од себе знаже нє мог би буц таки. Вон бул іньшаки, як шицки людзе: вон бул... но, нє знам іньшак повесці, вон бул щешліви, як святы на небе. — Кед баба цудзим людзом о тим гуторела, оправдала тото свой виречене:

— Знаце, я би и сама нє верела, кед би сом діда Маслея сама нє познала, кед би ми о вім приповедал гочяки чловек з валалу, цо нігдзе нє бул, ніч не видзел и ніч нє зна. Але я и у Єрусолиме була и у Риме, трицец роки сом сама газдовала як гдoviца, зос панами ше познам нє од нешка, мойо двоме синове високи школи звершили, наш паноцец парох то ми сват, я и у горватскаго бана при столе єдла (єден од синох моей баби учел баново дзеци) — а такого щешлівца, як дідо Маслей, я нігдзе веций нє видзела. Подумайце себе, йому шицко ишло на радосц! То ест таки побожни людзе, же нігда не залаю, гоч яка їм прикросц. И дідо Маслей нігда не залал, лемже нє пре побожносц, а... пре щесце. Його щесце было мощнайше од шицких непригодах и бригох, цо спадаю на каждого чловека, як арда на железо. Так му Бог дал! Вон

бул як злато, цо не ардзавес ані у води, а ми шицки зос желеza.

Раз — приповедала баба далей — врацел ше дідо Маслей з поля, зос динянкох, з полним кочом герегох и диньох. Вон бул динянкар. Я баж вишла вонка, а на кочу шицки дині потрапани и заблацени, и сам дідо цали од блата, а друк од коча зламани.

Я заламала руки:

— Пребог, та цо же ше случело? яке нещесце! И цо думаце, озда же дідо Маслей залал, як би бул зробел кажди іньши хлоп при такей непригоди? О, не, вон не бул таки! Обрацел ше зос твару гу мне, весели, як кед би ніч, та гвари, показуюци зос батогом у руки:

— Там на капитаньской улічки, на концу валала, дзеци ше бавели; єден хлапец бул пребрани за стравидло, а дурна кобула ше го злекла, та скочела на бок, коч ше преврацел, дині ше висипали до блатнаго бегельчика, друк ше зламал... Але людзе дораз прибегли та ми помогли... Ша цоже? Лем то ми цліве, же набили того хлапца. Шак то дзеци! А мойо дині... Ту ше дідо зашмяял, та гвари: Треба то ше и швіньном дасраз наесц сладких диньох! Чловеческе нещесце може висц швіньном на щесце; а іх щесце то и за людзох щесце, бо швіні не жию пре себе, але пре людзох...

— Подумайце себе — гуторела баба — дідо Маслей ище так и зафрантовал зос своей непригоди!

А мне було над нім жаль, та му гварим:

— Яй, яй, діду, як вон барз сануем! Як ше чежко мушкице трапиц на тим швеце! Фалатка свогаго поля не маце, людске арендуеце, свою хижу не маце, у людской жедлярице...

Горки вам живот!

А вон, подумайце себе (хто би ше таке сподзивал?), вон ми одповед, як святы з неба:

— Ой, газдиньо, не гуторце таке, не уквилуйце Бога! Я, слава Богу, барз щешливи на швеце! Не могол би сом буц щешлівши! Я не мам фалатка жеми? Не мам хижу? Патъце — указал зос руку на небо-

цале небо мойо, ані царови не швици слунко иньшак, як мne!... А на жеми?... Я цар над слунечніками!

— Кед вон тото вирек — коńчела баба — я зрозумела, же вон не таки чловек, як иньши. Ми шицки зос жэлеза, а вон бул як да зос злата.

Дідо Маслей мал на думи слунечніки, до юх кожди рок садзел доокола своїх дінянкох. Певно дакус франтовал, кед себе назвал „цар над слунечніками”, але у тим було вецеj правди, як шали.

А лёгчайше буц цар над людзми, як цар над слунечніками.

* * *

Кед би сом вас одвед там, дзе жил дідо Маслей, на туту широку ровніну, як стол, вам би ше певно видвело, же сце випадли зос аероплану, та спадаце по пустых просторах неба та ше збліжуеце гу неминутей шмерци на жеми. Така то пражніна! А дідови Маслејови ше видзело, же вон, як його слунечніки, рошнє зос жеми та ше спина гу небу, же би го цале обяц, гу шерцу прициснүц.

О, тоти процивни становиска, з котрих людзе патра на живот и швет!

Шицки людзе, до познали діда Маслея, патрели на його живот, як обычно на живот худобного чловека. На яр и влєце дідо Маслей бул дінянкар. Виарендавал дас пол голыта жеми недалёко валала, копал, садзел, полівал, розвожел по валале дозрети гереги и діні, предавал, же би назберац даяки грайцар на жиму. А вжиме помагал моцнейшим газдом у жимушніх работах, найчастейше лупал кукурицу. И ту модерни машини одобрали од худобных людзох работу и хлеб, бо машина зос бензиновым мотором нешка лущи кукурицу, як кед би диждж падал.

А теды, у роках діда Маслея, шедали людзе, кажди на свой стольчик, до мал на предку крижком забити нож, та гур-гур чутку зос шицких бокох. Налупац 100—200 метери кукурицы то була длуга и чежка робота. А гоч теды у нас меней поля обрабяли, як тэраз (теды бул вельки яраш), та и теды було досц газдох, цо мали кукурицы по даскелью сто метери.

Так зос чежку, кождодневну роботу своїх рукох предзераł ше дідо Маслей през живот. Ёдол хлеб „у зною свога чола“, як написане у бібліі за Адама, вигнатого зос раю. Гуторели людзе: То ище щесце, же дідо Маслей през дзецах, лем сам зос бабу, бо ху-

Метлы праva — Коцур.

добному чловекови горко у людской хижки зос дзеци. Дзеци вше дацо напаратую, а оец и мац муша дзень на дзень „випивац“ за ніх од газди. Але иньши себе думали баж наопак: Кед би дідо Маслей мал дзеци, та би бул себе купел даяку хижку, не мушел бы жедляриц

през цали живот. А и стари уж тот дідо Маслей, дзеци би му помогали, не мушел бы ше на старосц так трапиц...

Гоч як себе людзе думали, віше їм сходзело на нещесце, на незавидну долю діда Маслея.

Але наш дідо інъшак видзел швет и свой живот. Добре то моя баба гварела, же вон бул не таки, як інъши людзе. Вон бул щешліви, гоч и худобни.

Вон бул богати на душу — „цар над слунечнікамі“.

* * *

Динянки себе дідо Маслей ушорйовал, як шицки динянкае у нас. На предку од драги з єдней страни коліба зос наду (а наду у нас досц); з другей страни викопана долінка, як да студня, же би було одкаль брац воду за поліванє; до долінки ше сходзи по двохтroph гарадичнох. Вонконцом и крижком динянкох чиста дражка, по єдней страни сами гереги, по другой дині. Динянки доокола обсадзени зос слунечніком.

Паце, попатыце ше на діда Маслея: стої на своіх динянкох, на дражки, зос канту у руки — цошкаль ше задумал. Шицки рошліни іще млади — слунечніки дідови лем по колена. А дідо цали у билим — як Араб у своім бурнусу. То певно 1000-рочне облечиво у тих странах; шак мадяре го не могли принесц зос сивера, дзе жимно, але го ту мушели застац и превжац од Славянох, цо ту бивали. Гачи широки, як широка сукня; кошуля кратка, а ей рукави длуги и широки. Шицко з билого домашнього платна. Облечиво, як не мож лепше, принаровене гу горучави: и найменьши витрик ма доспуп гу целу, та го хладзи.

Наш дідо закасал рукави по локцы — а животна радосц так бухала од нього, як горуцосц од силнога ярнога слунка у нашым kraю. Не знал дідо Маслей ані за коморочки, ані за гени, ані за атоми, ані за електрони,* але вон іх зос душу слутел. Каждей, и найменьшай, ствари у природы вон ше чудовал и за

* Коморочки и гени то найдробнейши складніки каждого живого цела (и рошлінох). Атомы и електрома то найдробнейши складніки мертвай матерії.

вельку ствар ю тримал. Та и тераз ше задумал: Яке то чудо, же зос копиня може висц квице — таке квице жовте, як злато, а зос жаленого копиня? (Вон думал о квицу сваіх герегох и диньох.)

И душа му гуторела, же то сам Бог твори, лем вон може таки чуда твориц. И гуторела му душа, же вон, дідо Маслей, помога самому Богу у його твореню, же вон — божи помоцнік...

Ту ни-а була тайна його незармуценого, віше живого щесца. Якже ше мал дідо Маслей чуствовац, худобним, нічтожним и прибитим, як му мала досадзовац и як го мала мучиц його робота, кед вон мал ясну и стаємну швидомосц, же вон божи помоцнік та же на швеце нет мали ствари?! Кадзи попатрел, там находзел непроповедане богацтво божаго створеня. Ніхто го не научел подпатрац тоту найвекшу тайну од шицких тайнох — така була його душа. На нас, обычных людзох, приходзи таке „надихнуце“ лем ридко кеди. Обично теди, кед маме даяку роботу, зос хтору ше сподзиваме посцигнуц даяке одкрице, цо швет ище не знал; або кед маме швидомосц, же твориме дацо барз вельке; або кед ше сподзиваме, же посцигнеме вельки пенежи. О, теди кожда робота и чежкосц, як да е ніч, а чуствуєме лем радосц и роснүце души — приплів богацства живота.

Як радошнє ношел воду дідо Маслей та полівал гереги и дині! Зрана, же би слунко не попарело. Як радошнє копал, плел, допатрал — „помагал самому Господу Богу“, же би посадзене нашене допровадзиц до квица, квице до плоду, а плод до полнога дозреца...

* * *

Летушні дзень коло Маковея. Уж ше давно слунечніки пребудзели зос сну и зос чежкима свойма главами поклонёли ше слунку и свойому газдови, дідови, та зос своім и оштрым и благим запахом, як кед би ше помишал запах конопох и руменцу, насицели воздух над динянками. Тераз дідо Маслей — цар над слунечнікамі. Тераз му жем плаци за його працу. Динянки — як да су завалены зос бараньчатами — зос

цемніма и билима: з герегами и динями: „Повиштриговане” лісце герегох, як да зос стриблом посыпане, уж не рошне, ту и там сохне, але зато рошню гереги; и дині рошню, лемже гереги векши. Дідо з рана збера дозрети дині и гереги, зноши їх до коліби. Окреме склада гереги, окреме дині.

А вше бешедує з німи, як зос дзеци.

— Го-го-го! Пале им ше, па! Яка велька, а од сподку била!

— Но, но, я ци поможем! Шак ти сама не знаш ходзиц!

Так, так, обрациц це треба: сподок на верх — на слунко, до слунка! Цагні но слунко до себе, пожеленееш, пожеленееш, як Бог наредзел!...

А ти пругаста, подлугаста — о, тебе уж време до коліби, та медзи людзох, уж време! Презрета недобра — страциш свою славу, бо страциш соки, та будзеш як здирвета! Шак то старосц — не радосц ані у вашим родзе!

— Га-га-га! — розшмейл ше дідо весело гу найвекшай дині.

— Пале як ше розпукла! Як паперов мешок, полни зос цукром! Озда ши не з паперу!... Но, но, лем гибай до коліби, до хладку, там одпочинеш!

Рано баба приходзела з кочом на динянки, дідо наполнел коч, та пошол до валалу предавац.

— Гереги! дині! — кричал розцагуюци, якби шпиваюци, та з ёдней уліци ишол на другу.

— Діду, ноце-ле розкрайце ми, паце тоту герегу, чи добра?

Дідо мах зос ножом, герега трищи, як кед би була од ляду. Сциснул з бокох герегу, а на розкратому месце указала ше червена утроба гереги, як пацерки зос кирявей роси.

— Ой, добра! — зрадовала ше жена, цо куповала.

А дідо зос триумфом:

— И я думам, же добра, бо божа! Ша то ю Бог створел, а я лем мерковал да ше ей даяка кривда не стане. А кед ше жени єднали, бо же драго, дідо Маслей заш на свойо зводзел:

— Драго?!... А я вам гварим, же то задармо! Най би вам, або гоч кому іншому, дали шицки пеннежи швета, та таке ніхто не створи. То лем єден Бог може таке твориц! Ви од Бога купуєце! Кед би гереги не зродзели та би требало за ніх дзешецраз тель заплациц!

Інъши герегаре при такей згоди ше верабожаю и преклінаю, же то наисце телько кошта, бо же тото и гевто; а дідо Маслей лем так гуторел, и добродушно ше ошміховал.

И мал дідо Маслей славу, же його гереги найлепши. Дзеци прибегали гу мацери та ей досадзували: „Мамо, купце гереги! Тот дідо предава, цо ма вше таки добри гереги!”

Кед бул добри рок на гереги, та ше нашому дідови зродзели и таки вельки гереги як мирица.

Жысме у тайнох, хто зна, чи ше щешліва душа діда Маслея, віпраменяюци до швета не удзеляла и його герегом та диньом?

* * *

Розпредал дідо Маслей свой дневни набор, та ше врацел зос кочом на динянки. Баба ше одвезла до валалу, а дідо остал на динянкох. Тераз наш дідо нема ніякай роботи, лем зос оком водзиц по динянкох, же би ше герегом „даяка кривда не стала”.

Дас пред годзину видзвоніли на поладне. Така горучава, же аж слуненчнікі млею. Лісце диньох ше поскруцовало, само ше храні од спеки и нечутно блага небо, да зошле диждж. Але наш дідо чуе тога нечутне благане та поцеша омлеле лісце: „Будзе то, будзе диждж! Да Бог!”

Далеко паше ше вельке стадо кравох. Бидло зос шицкого валалу. Озда веций як два езри глави. И як да пляваю по морю.

Як? Одкаль же ше ту вжало морю? Моря нет, лем так випатра. Ясни, ясни, як зос билей молги габи заляли цали видок, та пляваю, пляваю...

За нашого діда ту тайни нет. То од спеки. Огень з неба так ходзи по швеце у нашим краю... Наша „фа-

таморгана“! Чудна меланхолия преніка душу од того виду, якаш поэзия зос другого швета. Не розумиш, чом у нас тото зявиско так прозайчно презвали, же почуштом „баба кози гоні“. Озда пре дзеци, а можебуц сами дзеци.

Дідо Маслей позна шицких людох у валале — и старших и дзеци; позна вон и шицки крави па коні, гоч іх кельо. Хто же би іх лепше мал познац, як не вон, цо ше вләце вожи кажди божи дзень по шицких уліцох и улічкох, пред кажду хижу става, зос шицкима людзми бешедус, шицкому ше припатра.

И не досадзуе ше наш дідо ані теди, кед на динянкох нема ніякей роботи.

Його душа полна зос инвентаром живота — запольнёта и зос хижами у валале и з людзми и з коньми, кравами, з думами о ніх, зос споменами и з „благоволением“ за ніх. Шицко тото то його, його родзене, йому міле, його власносц. Ніч то прето, же вон не ма право предац ни-а тоти шицки крави з целого валалу и одложиц пенежы до кишені. Ой Боже, шак то шицки людзе муша жиц, а вон, дідо Маслей, нікого би не сцел уквиліц пре свою приемносц. Або то богач шицко поє, цо ма?

Дідо Маслей решетовал у своіх думох богачох, котрих познал, и виходзело му, же щесце не ідзе у пари зос богацтвом, же воно не у богацтве, але у души человека. Ёдни богаче скупи, шицкого себе жалую, та лем векшу роботу и бригу маю пре свойо богацтво; иныши видумую себе даяки ціль, цо го не можу посцигнуц, та през потреби огорчую себе живот; зашмыши нещешліви пре фамелию.

Тельо іх щесца, кельо з оком и з шерцом залапя зос свойого добра. А так и нашему дідови шлебодно ше цешиц у шицким — у тим, цо на небе и на жемі, цо його и цо людске. И цудзе добро на таки способ става його власносц.

Баж того позбавени тоти, цо шедза у цемніци, и нещешліви су, же не можу свойо око и свойо шерцо вешеліц зос богатим инвентаром живота: зос тим, цо на небе и на жемі, цо нашо и цо не нашо.

Ходзи дідо Маслей по динянкох, „цар над слунечнікамі“, цо помага Богу у його творению, а отворени швет пред нім.

Там стадо кравох з целого валала; а ту бліжей, на боку, валал у гущави цемних древох, а били, били хижи ше вибліскую на слунку як жвератко. (Нігдзе не знаю так крашне биліц хижи, як у нас: мури аж ше бліща).

И дума себе дідо (бо знаце, же человечески думи нігда не можу мировац):

— Не дай, Боже, огню! Таке шицко сухе як папер!... Слунко спалело пажицу на червену цеглу... Алё будзе, будзе диждж, да Бог!

Вечар пришол гу нашему дідови сушед динянкар. Принес шейсц чутки кукурици. Розпаліли огень. Печу, ёдза, смакую.

Сушед, як обычно людзе, нарика на сушу, на тото и гевто — на шицко. Наш дідо, як кед би گереги полівал, так цеши сушеда и себе.

— Сушедзе, не паметаце? — було ище горшее, та зме прежили! Бог поможе!... Ша то не може буц вше лем добрэ, бо... Га, чуеце, сушедзе! Цо думаце, кед би чловек нігда гладни не бул — шак ані би му єдзене не смаковало — ніяке! А кед ё гладни, та му и скорка черствого хлеба баржей смакуе, як хорому не знам яки лакотки. Та, знаце, кед би нам у живоце вше за дзеку ишло, та би зме озда були таки, як хори — през смаку у живоце...

Длugo сушедзи бешедовали, приповедали, ведно шедзели. А ноцне небо виступело над німа у цалим своим маєстату. Далекі гвізды як кед би ше прибліжовали гу жемі, ставали ше вше яснейши та трепали зос своїма стрибернастіма таємніма праменяями, як били голуби зос своїми кридлами, кед леца. Млечна драга, тот венец неба, розгарнула свойо загадочни, дробни пацерки, же би ше жем чудовала тайном неба.

Кельораз наш дідо попатрел на небо, здихнул гласно:

— Свят, свят, свят Господь!

* * *

Од мешаца не було дижджу. Гоч и надходзели хмари, та якиш таки „замкнути“ у себе, закинчліви, же ніяк не могли видац зос себе диждж. Дакеды ше спущели два-три капки — таки груби, як кед би голубяче вайцо спадло на жем та ше розбило. Телью шицкого. Видзело ше, же такой — такой плюшне диждж, а то нет та нет.

Аж ёдного дня по поладню появела ше груба, бура хмара на западу, зошицким нізко при жемі, залапела дали край неба та почала исц така якашик зашульканы, як велька габа на морю, грожаца, готова до войни.

Од ней поцагнул хладновати витор. Розпечена жем ше стресла и дихнула на ньго зос огњом. Жем и небо почали ше зос собу пасовац.

Витор поцагнул моцнейши, а жем шпурнула проци неба зос прахом аж гет до хмарох, чо ше видзельовали од тей велькай, силней, мацериньскай хмари и ишли опредз ней. Прах закрыл цале небо. Настало цемно. Витор гвіжджи, гучи, шалес, як кед би ше шицкі чорти з пекла вирвали, та згина до жемі кожду рошліну, кожде древо, неше сламу, плеву, зрива стрехи зос хижкох. Так ше видзи, же ше шицка жем преврати од западу на восток.

Буря. Бачваньска буря, до турні з церквох зруцує, брадла розноши по польох и з ёдного валалу до другого валалу.

Наш дідо ше сковал до своеї коліби цо на щесце зос своім зведзенім боком с тої гу западу, одкаль буря ідзе. Жегна ше и модлі, а коліба, як калап на главі, вше ше зрива, же би одлецы зос бурю до швета. Блісло, загірмел силни перон таки побідносны, як кед би звистовал приход самого небеснога Владара. Неодлуга загірмел други перон — на іншым месце неба, па треци, штварти... Витор прицых, спаднул диждж. Диждж спредз груби и ридки, вец віше густейши, як кед би ше морйо з неба ляло на жем. А блісканя, а перони — о, Боже, ёден страх! Небо ше дре, черепчи, палі ше на кождым месце нараз, а віше.

Од тресканя жем йойчи и хліпа. Диждж чече, бешнє; перони на хвильку преставаю. Вец заш перони бешнєю, диждж слабнє, а после перонох ище баржей бешнє.

Шицко то тирвало два годзіни и указало ше слунко.

Швет ше наново народзел. Таки млади, же аж за очі лапа. Ище на востоку видно цемну хмару и кеди — некеди чуц одтамаль глухе дуднене. Благословена бачваньска жем, цо, як решето, препущела шицку воду до своіх глібинох!

Вишол наш дідо зос своєй коліби, та гутори сам гу себе:

— Дал Бог! Дал Бог! Добри Бог и милосціви!... И обишло ше през чкоди!

Та ходзел наш „цар над слунечнікамі“ коло своіх слунечнікох, дзвигал іх зос жемі, же би ше випросціли, хтори ище були валушни; и хтори були зламани, тоти дідо зберал до коліби, поцешуюци себе и слунечнікі, же за такі благодатни диждж вредно прецерпиц таку невельку чкоду.

Пришпивовал себе наш дідо церковну писню: „Хресту твоему покланяємся, Владико, и святое воскресение твоє славим“. Любел шпивац тоту писню, бо вона „розвязавала“ його шерцо, цо трагични моменты чловеческого живота віше зводзело на воскресение.

Лемже дідо Маслей не мал красни глас, ані не знал добре шпивац. Ша кед би му Господь Бог ище и тот дар дал, та озда би мушел буц ангел, не чловек.

* * *

Пред седем рокамі така иста буря не посановала діда Маслея. Засипала його дінянкі зос таким каменцом, же на ніх ніч не остало, лем сам каменец. Кед ше каменец розтопел — виступела гола жем, збита на єдно блато. То було коло Петра, кед гереги ище квитли и лем цо ше завязовали.

Попатрел наш дідо на свою дінянку та заплакал. Дзвігнул очі гу небу та гвари:

— Господи, вжал ши одо мнё мой хлеб, як од Йова! Але врациш ми го одвойне!

И забринутей своєї жени гварел:

— Не старай ше, жено! Бог себе пожичел од нас нашу працу! Але Бог пожичене врача одвойне!

И наисце же други рок таки гереги и діни ше зродзели нашему дідови, яки нігда не мал ані предтим, ані потім.

* * *

Давно умар щешлівец дідо Маслей, а такого члова-
ека я вецей не нашол.

Нашо шерца oddзечую ше Богу лем зос чвирка-
ньом ташка, а шерцо діда Маслея було соловейом
за Бога.

Тарас Шевченко.

9. марта 1934. року прешло 120 роки од родзеня найвекшого
нашого руско-українського поета Тараса Шевченка, пребудителя
и пророка України.

Шевченко ше нородзел у Моринцох, як син пааста-крипака
на маєтку Енгелдартса. Іще за живота мацери, хтора умарла у
його 9. року живота, Шевченково семейство преселел Енгелдарт-
до Кириловки, по хторей Тарас так познати, и хтора ше часто
наводзи место Моринцох, за родзене му место. По шмерци
своєї мацери церпел Тарас при своєї мачохи, але му живот
мал даяки добри боки, док му у 11. року живота не умар и
оцец. Од того часу Тарас ше скита. У тринадцятим року вон
валалски чобан, що описал крашнє у писні „Миє тринасти
преходзел, пас сом баранчата за валалом...“ Сцекал и з дому,
бул врацени назад, бул и лакайом свогого пана, а на концу ше
учел мальовац у мальара Шираєва. Кед пришол до Петрограду
упознал ше зос Жуковским, вельким росийским поетом и по
його стараньох, купена Шевченкови шлебода 22. мая 1838. року.
Шлебодни Шевченко ше записал на Академию у Петрограду,
дзе попри малярству почина писац перши свой твори. Року
1840. видава своё перши писні под меном „Кобзар“. Рок
по тим друковал поему „Гайдамаки“. Кед постал шлебодним
артистом на яр 1843. р. народ го витал по цалей України, як
своего велького писателя-поета и народного члова-ека. Того

истого року видал Тарас и нову поему „Іван Гус“. По путованю ше Шевченко врацел назад до Петрограду, дзе скончел Академию 1845. року. И знова ше поет врача гу своєму народови и обходзи мили краї своєї України. Баш кед ишол до Київа при переходе прейг Дніпра бул арештовани зос Костомаровим, нашим славним историком. Заварти бул пре роботу „Братства Св. Кирила и Мефодия“, дружта за злогу медзи Славянами, хоч вон. зос трецим членом тедишинього водства нашого народу Кулішом, ані не спадал до того дружтва. Пре роботу проци цара бул осудзени на доживотне заслане до Азії як вояк. Чежко то спадло на душу нашого народу, и на душу чувствительного и горячого поета! Перши борец новей руско-українській ідеї мушел зос своїма сотрудниками пойсц на Голгофту. Же би пресуда ище баржей начкодзела Тарасови, забранене му було мальовац, и писац по українски. Вон з початку писал, але то було обачене, та го послали ище глібше до Азії до горших крайох, дзе не мог вецей робиц. Дзешец найлепши роки страцел там наш поет и борец, и по шмерци цара Ніколи I. бул од його наслідника помилован, по заслугох грофох Толсти. Хори ше врацел поет на свою Україну. Оженел ше, але шесца не нашол. Хорота и брига за народ мучели го и вон випущел свою натрапену душу на 47 роки живота, 10. марта 1861. р. Остатні дні му прешли дакус веселши, бо цар Александр II. даровал крипаком шлебоду. То було єдине вільне жадане нещешлівого поета.

Шевченко у першим шоре народни поет, и як таки мушки буц одраз народней души, цо Шевченко и справди на кождым своім твору указує. Вон націонални поет, и политицки борец. Вон сцел збудзеці свой народ, хтори бул жадни шветла. Вон сцел, же би ше вигладзели дружтвени неправди. Наш поет, раб по походзеню ніяк не мог церпіц владу немешох над виму-
ченима хліборобами. Чувствовал вон, же народ не зосце вично
церпіц тих немешох-боярох, и же ше раз побуні. У „Посланню“. Шевченко наглашує свой страх од буни народней и опомина
тих, цо:

„Правдою торгують,
І Господа зневажають,
Людей запрягають
В тяжки ярма, орутъ лихо,
Лихом засіваютъ.“

Опомина их, а кед то не помага, поет ше грожи:

„Схаменіть ся! будьте люде,
Бо лиxo вам буде;
Розкують ся незабаром
Заковани люде;
Настане суд, заговорят
І Дніпро ї гори,
І потече сто ріками
Кров у синее море...“

Така красна жем, а народ пре панщину и други неправди так страдал як нігде! Шевченко то знал и то його боліло. Нераз вон себе здиховал у чувствителней души:

„... Аж страх погано
У тім хорошому селі;
Чорніше чорної землі
Блукают люде
Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли,
Німи на панщину їдуть,
І діточок своїх ведуть!
І я заплакавши, назад
Поїхав знова на чужину.“

Крем тей фарби у творах Шевченка ище ше моцнейше одразує його глібока и щира любов до мацери України. Вон любел свою намучене отечество, хторе немало щесца, же би квітло шлебодне, як други отечства менших нароах, але ше борело и теди за свою права, як и нішкa. Нігда Шевченко не мог забуц валали на України, тоти вечари, цо их препрощадзел на валалах при своим народови. У єднай писні читаме таки стихи горуци од любови гу родзеному краю:

„І виріс я на чужині,
І сивію в чужому краї,
То одинокому мені
Здається, красчого немає
Нічого в Бога, як Дніпро
Та наша славная Вкраїна.“

Шевченко любел свою мацер Україну розумно и вирно. Дзе були похибки при старих, при наших дідох, вон признавал и наглашовал у поеми „Гайдамаки“:... “ най видза отцове и унуки, же их дідове хиби правели, най ше заш братую зос своїма неприятелияма, най ше зос житом, як зос златом украшена, през меджох и конца на вики шири од моря до моря славянска жем.“ Шевченко мал приятельох и медзи Поляками, хтори з нім були у засланю, а вшеліяк з тих найважнейше приятельство зос польским поетом Браниславом Залесским. Крем того Тарасов приятель бул и вожд новей польской литератури Адам Мицкевич. З віма робел наш поет за добре шицких Славянох, бо вон жадал віше єдну демократску державу шицких Славянох, за разлику од российских панславистох, хтори сцели, же би шицки Славяне ше претопели до Руссох, и пришли до держави Романовых — до Россій.

Прекрасни твори Шевченка, кед ше пренеше у духу до прешлосци, до кирдавей и славней исторії нашого народу. Кед дума надиходзи на гайдамакох и козакох, вец поетов гений става моцно на власни ноги, и дзвига ше на кридлох високо. То його найпопуларнейши и найкрасши твори: „Гайдамаки“, „Іван Підкова“, „Гамалія“, „Тарасова ніч“ и телі други. У єднай писні вон шпива гайдамаком:

„Гайдамаки
Гуляють, карають;
Де проїдуть земля горить,
Кровю підпливає.“

Шевченко думал, же за шицку биду України виновати гетьман Зиновій Богдан Хмельницкий, хтору 1654. року склопел зос российским царом Олексом дагварку и прикалчал Україну гу Москви. У писні „Розрита могила“, хтору приношиме на другим месту Тарас напада оштро Богдана, як и у писні „Суботав“. Там му з іронію гутори: „Не так то ше шицко стало, як ти думал, Зиновіє, Олексов пайташу!“ Руси-Москале робели шміх зос народних святынь, а одродзени дзеци ше обеговали зос Москалами, як буду мучиц украински народ, и гажиц його святыні. У болю заплакал Шевченко: „Доборела ше Україна до самого конца, горше од Поляка, розпинаю ю ей власни дзеци!“ И заш поет опомина:

„Загинеш, згинеш, Украино,
Не остане знак на жеми!
А ти пишела ше кедиш
У добрим и розкошу...“

Место календару малке, и не мож вецей писац, але я ше старал у тих даскельох смушког описац и приказац нашему народови у Югославії нашого найвекшого поета и будителя нашого народа Тараса Григоровича Шевченка. Най ми ше пребачи, кед сом не мог досц дзвигнуц фигуру того велького мужа нашей руско-українскей истории, хтори заслужел, же би ше го споминало, док наш народ живе, док постоя Славяне, док ест на швеце народах, хтори жадаю шлебоду! У часу кед нашо браца под червеним ярмом не можу oddац своіому пророкови чесц, яка му припада, треба да му ми укажеме нашо почитоване, а з тим почитованьом укажеме и тим, до нам не сцу вериц, же ми одлучели твардо чувац нашо руско-українски традиції, же ми не допущиме щипане нашего народа, же ми не допущиме, же би ше нам на хрибет пришило мено „зраднік“ пре зраду, хтору би зме зробили нашим прадідом, кед би зме пристали буц Русове-Москале! Укажеме тим несіном руско-українского народа, же ми оставаме при нашим народним пняку, и поведзме цини Тарасовей тово, цо вон за живота шпивал Котляревскому:

„Праведная душа! приими ж мою мову,
Немудру та ширу, приими, привітай!
Не кинь сиротою, як кинув діброви,
Прилини до мене хоч на одно слово,
Та про Україну мені заспівай!
Нехай усміхнеться душа на чужині,
Хоч раз усміхнеться, дивлючись, як ти
Всю славу козацьку за словом єдиним
Переніс в убогу хату сироти“.

Еугеній М. Тимко.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО:

Розрита могила.

Швету цихи, краю мили,
Моя Україно!
Прецо тебе зрабровали,
Прецо, мамо, гинєш?
Чи ти рано пред швитаньом
Бога не модлела?
Чи ти дзеци свойо мали
Добру не учела?
— „Модлела ше, турбовала,
Дзень, ноц я не спала:
Дзеци свойо допатрала
Розуму учела!
Виростало мое квеце,
Мойо добри дзеци, —
Пановала и я кедиш
На тим ширим швеце;
Пановала! О, Богдане,
Нерозумни сину!
Попатри тераз на мацер —
Свою Україну!
Цо це кедиш колісала
И колішуци шпивала
Нєщесному роду,
Цо шпиваюци плакала —
Чекала шлебоду!
Ой, Богдане, Богданочку!
Кед би я то знала,
На певно бим тебе
У коліски задавела
Под шерцом приспала!
Степи мое запредани
Жидови, Німоти,*
Дзеци мое на цудзини,
На цудзей роботи!

* Німota — Немци, хтори мали досц маєтку на України, а баш Шевченко родзены на маєтку єдного Немца Енгелхардта.

Та Дніпро, брат мой пресиха,
Бидну мнє зохабя,
А могили мили мойо,
Москаль ми розрива!
Лем най рие, розкопує,
Ша гледа нє свойо!
А тим часом най зраднїци,
Най лем подростаю,
Та поможу Москальови,
Гажиц и пановац,
З мацери розтаргану
Сорочку зцаговац!"
Криста — крижком розкопана,
Розрита могила.
Та що вони там гледаю?
Цо там закопали
Татари нашо? — Ех, кед би то,
Кед би нашли тото,
Цо там поховане,
Нє плакали б' дзеци —
Мац слізи б' не ляла!

Прешпивал Е. М. Тимко.

Кадзи швет идзе?

Кед настали горки и чежки газдовски часи 1928. и 1929. року найперше за поєдини держави, а веџ и за цалу Европу и за цали швет, політичаре и економисти (знанственікі газдованя) у перши час нє знали и нє могли найсц правей причини смертельній загибелі чловеческого роду: страшней газдовской (економской) кризи, якей швет од своєго постаня не зазнал и не запаметал.

Тота криза газдовства, цо нє інъше як валяне и препадане шветской будовлі змаганя за материялними добрами, богатством и капиталом, не почала медзитим 1928. року. Вона ше зачала ведно зос світску войну. Веџ през войну вичерпowała назберани добра и маєтки. Руйновала шицко благо настартане и назберане, назбиване до громади у столітіях мирней-

шого жывота чловечества з вельку трапезу, витирвалосцу и церпевлівосцу.

По войни, так ше видзело, залічи ше тата нещесна загибель и препасц, котра загрожела щешлівей долі чловеческого роду.

Цо ше медзитим стало? Зло ше ище баржей розмножело и залапело таки розмири, же му конца нє мож запатриц.

Гутори ше звичайно, же криза лебо повесц незвисне и препадліве стане чловеческого роду постої у трох главных напрямох чловеческого жывота: у моралу (ведно и у вири), у политики (державним жывоце) и у газдовству. Чи то зошицким правда? Чи можебуц ми то можеме обачиц у наших валалох и у штредовиску у котрим жысме?

Кед ше добре розпартриме перша, найважнейша и найглавнейша криза, котра залапела швет, то газдовска криза. Вона поцагла за собу нешори у политичним (державним) жывоце и моралу (добріх звичайох), а веџ тиж и у вири.

Ми добре знаме, як ше кожда держава силув, да своіх звничниках (чиновнікох) плаци кед нє з добру плацу, а то голем тельо, да можу з плацу, як так на край висц. А прецо? У першим ряду прето, бо зна, кед звничники нє годні зос свойі плаци жиц, вони ше даю у своеі роботі поткупиц, або почню поткрадовац державу, як ше гвари настане корупция (погубеносц).

Так ето и у швеце. Кед ше газдовски порядок покивує у свойх темельох и кед людзе, котры віщера мали маєток, нешка ходза на надніцу, котру добиц нє можу, чи може ту буц добрих звичайох и добрей дзеки у людзох? Чловек чувствительне существо, котре з вельким церпеньем патри, як му у часу препада добро, о котрим ше цали живот старал. Препадане того добра, то унічтожене и самого його живота. Чловек, котры сам препада ведно зос своіма, не може мац ані гу другим милосердия. Хто ше дави и за сламку ше лапа.

Так ето видзиме, же газдовска криза повиврацала и шицок дотерашній порядок як у державним жывоце людзох так и у звичайох.

Як уж спомните на початку кризи 1928. року ище нє були досц ясни и извесні ей причини.

После шейсц роках ей чежкого и страшного панования, у нешкашні време уж мож обачиц найглавнейши ей причини и мож баржей предвидзіц кадзи ей шліди иду, як скорей.

Попробуйме ту розпатриц тоти причини и будучносц до котрой ідземе шлідуюци у тим писаня политичарох и економистох, котры нам познати з новинах, кніжкох и розправах.

У главним мож спомнунуц ёднац причини, котры дрилели на чловечески род чежку терху газдовскай кризи. То су: 1) світска война, 2) аутаркія (самовластие, заверане граніцох), 3) политичкі неізвисносцы и незадовольства, 4) гиперпродукція (превельке превыводзене) зарна и воопще земледільских продуктох, гиперпродукція фабриканьскай роби, 6) рускі большевізам, 7) наоружане державох, 8) державны длуства, 9) непорядок у продукції (превыводзеню) доброх газдовских, 10) превельке напредоване техники (машинох), 11) пенежны поряткованя (ушореня).

Розпатриме тоти ёднац причини кус подрабнейшэ, да видзиме, чи ше годно вигажыц зос кризи, кеды и якім способом.

1) *Світска война*. Шыцкі зме уж певно нераз читали и слухали, кельо світска война зруйновала економских (газдовских) доброх. За штири рокі не робело ше іншэ, лем ше трошчело и руйновало. Шыцка трапеза людзох ішла лем на правене оружия (муниции) и такого материяла, котры бул потребны до войны, бо кожда страна у войны сцела якім было способом посцігнуц побиду. Дабоме на тот способ чловечество дупло трацело: нове ше не стваряло, старе ше руйновало.

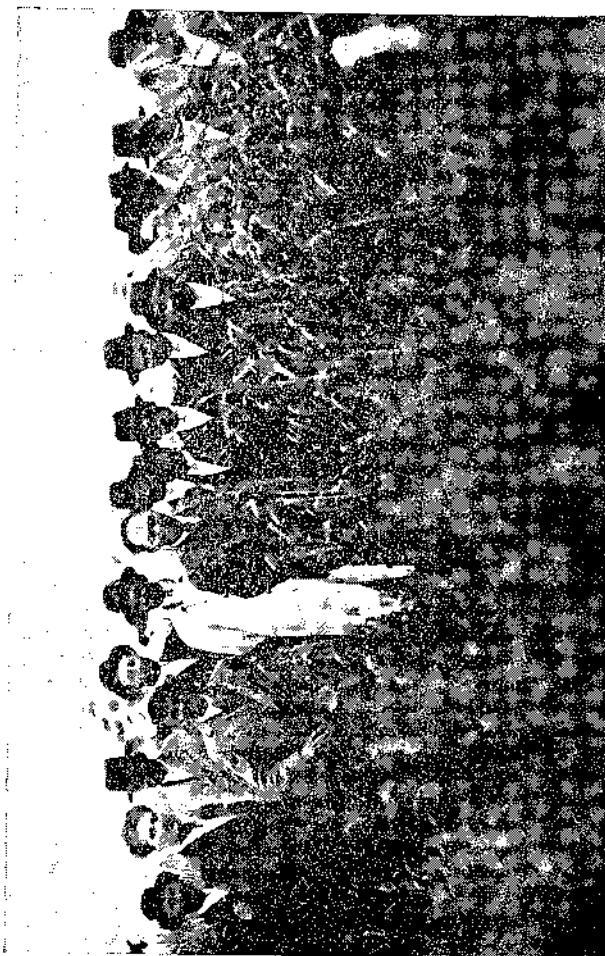
2. *Аутаркія*. Аутаркія то такі способ газдованя ёднай державі, по котрим держава ідзе за тым, да шыцкі добра, котры ёй потребны сама працьера (превыводзі) у своіх граніцох так, да не муши ніч куповац и набавяц з других державох.

Таке газдоване предлагали вельораз дзепоедни економисти и предвойну. А же таке газдоване потребне вибачели державі у войни, бо тэди видзели, яка то велька хіба, кед держава у своім обисцу нема шыцко, цо ёй потребно. Так на пр. Русія у Карпатах побита лем прето, бо немала оружия, ані гэта не могла у своіх фабрикох досц працьерац, а з Французскай и Англіі не могла го на време набавіц.

Так и тото зло вируцела и видала зос себе война. Тот нови способ газдованя, котры шыцкі державі по войни почали запровадзовац у найгорши час, помервел и помотал сильно газдовски порядок у швеце, котры и през того уж бул порушаны и поківани.

А чом то помервело газдовски порядок? Скорей були у Еўропі державі котры ше баржей занімали з фабриканьскую

роботу (індустрийски держави) и другі, котры ше баржей занімали зос земледілством (аграрни держави). Зос індустрийских державох вивожели ше фабрицкі виробі до аграрных державох, а зос аграрных державох вивожели ше до індустрийских державох земледілски продукты (виробі). Так ше раба преходзела и ёдны и другі державі жили у задовольству.

Кооператыва на Рынкавані — Р. Керестур.

По войни ше тот порядок погубел. Індустрийски держави почали ше старац, да ше и их державяне до веце занімаю зос земледілством, да не муши драго плаціц земледілски продукты, цо би их куповали у других державох. Аграрни заш держави почали дзвігац фабрикі (індустрию), да их державяне

сами виробюю фабрицки вироби и да их не муша драго плацци, кед би их куповали у других державох.

На тот способ пришло ше до того, же у индустрійских державох попрепадали силни фабрики, бо не мали дзе вивожиць свой вироби, а у аграрных державох цени земледілских виробох пришли нінач, бо их нет дзе вивожиць.

3. *Політичкі неізвисносці і незадовольства.* Кажде газдоване напредовало и могло напредоваць віше лем теди, кед були мирни политичкі обставини у швеце. Світска война тельо-пременела европську карту, як можебуць ані една скорейша война. Вона пременела и віменела стане, яке уж столітиями траяло у Європі. Дабоме, же таке стане не може буць одразу черстве и певне. Побити держави незадовольни зос своїм станьом и не можу ше так на фришко ужиць до того, же то уж навше так муши буць. У самих нових державох, котри ше основали и повекшали по войни, политичкі обставини ше помали утвєрзую и віяшнюю. У шицких заш державох вре политичкі живот пре чежки газдовски обставини, котри за собу охабела война и повоені газдовски пременки.

При таких обставинох капитал (пенеж) ше скрива. И вшельяк лем у малей и ограніченей кельосци преходзи державни граніци. То тиж причина, же ше газдовски живот спера.

4. *Гиперіодукція земледілских виробох.* За време войни и после войни у Америку почали у вельких розмирох зос машинами обробойоваць жем. Америка прето тельо зарна вируцела на пияць и по такей туней цени, же зошицким збила цену зарна у Європі. И так на жаль отпадла пригварка наших земледілцох у Бачкай и Сріме, же вони робя на панох. Іх жито постало „паном“ непотребне, бо добили туньше.

Цени зарна спадли тиж и пре способ газдованя, котри ше вола аутаркія и котри уж описані.

Понеже у аграрных державох цена земледілских продуктох пришла нінач, не могли тоти держави куповаць фабрицки вироби и так попрепадали велью фабрики у индустрійских державох, як уж спомните при описанню аутаркії. Работнікі, котри робели у тих фабрикох, остали през роботи и так настала велька безроботносць, у котрой мільйони людах остало през роботи, и котра найвекша опасносць у газдовской кризи.

5. *Гиперіодукція фабриканських виробох.* Вона уж постої в тим, же аграрни держави не можу куповаць тоти вироби, бо

немаю зач. Гу тому ше по войни велью виробівало фабриканськи вироби, бо у войни ше барз витрошли, а як ше найглавнейши потреби намирели, нараз настало вельке засицене на пияць. У найновіше време ширя ше висти, же ше у Япону и Русії индустрія (фабрики) незвичайно и сильно розвила. То заш грожи индустрійским державом.

6. *Руски большевизам.* Вон от початку по войни порушал газдовски порядок у швеце. Перши почал зос завераньом граніць (аутаркія). Так уж дораз по войни задала Русія чежке вдерене индустрійским жемом, бо вона пред войну увожела барз велью фабриканськи вироби, а по войни ше то нагло пременело.

У Русії на іншаким фундаменту газдоване, як у гоч котрой держави на швеце. Там нет приватней власносці, але шицко державне. Таке газдоване ма зошицким іншаки цілі и іншаки успіхи, як так волане капіталістичне, котре признава приватну власносць и шлебодну конкуренцию (обеговане). Таке стане длуго ше не може отримаць, бо ше газдовства державох мишаю и єдно ма вплив на друге. Так випатра, же ше не отрима ані чисте капіталістичне газдоване ані большевистичне (соціялістичне), але ше найдзе даяки штредок.

И тата неізвисносць у газдованю, тото гледане новых драгох (уреби о охорони земледілцох, фашизам, Рувелтово плани) и то вельку забуну уводзи до газдовских обставинох.

7. *Наоружане державох.* Світска война не лем же витрошила держави, вона их нагнала и наганя их на нови трошки. Шицко оружие витрошло ше у войни, тераз треба що скорей нове правиць. Понеже ше увидзело, як чежко страдали побити, кожда держава ше з горучку оружя, бо вельки страхи на ніх приходза. Тото наоружане потпомага и превельки, фалшиви націонализам, за котри ше скрива капіталізм, котри не жада ніяки газдовски пременки и за то твердзі, же кожда и найменьша газдовска пременка грожи обставаню нації и держави. Держави медзітим преходзя през тоти твердзеня капіталістох и настая помогнуць найширшим станом своих державянох, бо знаю, же ше обставане держави темелі на общественным благостаню державянох.

8. *Державни длуства.* Же би держави кельо тельо приведли до порятку свойо финансії (приятки и видатки), котри ше барз покивали пре вельки видатки у войни и по войни,

мушели правиц длуства. Меньши европски держави задлужение при векших, а скоро шицки европски держави задлужени Америки. Треба тэраз тоти длуства виплацац, а треба и интерес плаццац. А як у тих чежких часох? То ище баржей прициска газдовски обставини шицких державох, а превельки порциі послідок такого станю.

9. *Непорядак у продукції газдовских доброх.* То ясни послідок шицкого, цо уж спомните. Аутаркія, обеговане, надбиване, чежки обставини, превельки видатки нужно до того водза. Твердза дзепоедні економісти, же ше порядок уж ані не годзен по природним цеченю стварох створиц, але лем зос дагварку державох у их граніцох.

10. *Превельке напредоване тэхники.* Машина вшадзи уж одменюе члова. Прето ёден капиталист може купиц машини и виробиц зос німа силни вироби з пар людзми. А кому их преда, кед милиони и милиони буду з фабрикох вируцены гладовац на уліцы?

То ёден од найчежших вопросох. Чи тоти милиони віше буду лем чекац на уліци милостиню, котра ше им уделі? Чи віше буду чекац лем як непотребни ціні на тим швеце?

Чловек и його робота уж не вредзи ніч. Бо кед вон стане з роботу, дзешеце мінівалушки и способны чекаю, цо го заменя. Чи вон вец може мац свідомства и шмелосци, да ше вдери по першох: я знам, я зробел?

11. *Пенежны порядковання.* Шицким познате яки пременки пенеж дожил у войни и по войни. Тоти пременки певно велью помогли непорядок, котры настал у газдованю.

То би дакле були причини кризи, котрих есть як видзиме не мале число. Да видзиме, чи есть тому ліку и дзе и кадзи идземе. Велью пророки ложны а може и правдиви нагадую будущы часы вихаснуци чежки помервени обставини терашніх часох легковирие людох. Велью политичаре и економісти тиж нагадую будучносц и ставяю свойо предлоги о спасаваню прэпадающего роду чловеческого.

Так випатра, же би ше на нешкашні обставини з велькай часци могли приложиц слідующи пророчества Исаіі пророка:

„Ето Господь віпражні жем и будзе пуста, превраци ю и розшее бывательлох ей. И будзе священік як народ, пан як слуга, пані як служніца, предавец як купец, котры дава пожичку як котры бере пожичку, котры бере ползу як котры дава. Зошиц-

ким ше віпражні жем и зошицким ше поодніма. Бо Господь гварел тото слово... (Ісаія 24, 1—7, 20).

Попатъме медзитим, яки ліки есть тей чежкай хороти кризи и чи есть надіі, да швет придзе на лепше и по котрой драги швет ше пуша. Кед зме нашли причини кризи и кед вони правдиви, вец не чежко саднущ у чим ей лік. За кажду поедину причину кризи мame и ей лік. По тим би было може ше повесц' ёденац способы, з котрима би ше могло одлегчац стане, у котрим жие чловеческі род и то: 1) світскі мир, 2) шлебодна тарговина, 3) политичкі порядок, 4) зменьшане и ушорене продукції земледељскіх виробох, 5) зменьшане и ушорене продукції фабриканській робі (еспапу), 6) знішнене большевізма, 7) розоружане, 8) порядковане (ушорене) державных длуствох, 9) порядковане (ушорене) продукції газдовских доброх, 10) порядковане (ушорене) роботніцкіх одношеньох, 11) порядковане вредносці пенежох.

Розпатриме тоти ёденац способы подробнейше.

1. *Світскі мир.* По світской войни треба да настане світскі мир. До нешкі того миру нет. По войни людзе и далей воюю, цо зос язиком, цо зос наоружаньем, цо зос так воланима газдовскими войнами. Народи ше мержа и мержача и то авікус не тая. Правда дипломаті ше сходза и прэгваряю, правя пакты (дагварки), правя ше паради, але мержня стара остава. Пакты на концу оставаю „мертве слово на паперу“. Робота за мир требало би да добие озбильнейшу форму. Не пакты, не мудри а празни слова, не паради, але діла треба да укажу праву дзеку за мир. Тоти діла су ясны: розоружане и гаранцій, о котрих новини телью пишу. У тим напряму до тэраз велью пробоване, а ніч не зробене.

Тот мир мож на два способы посцигнуц: лебо да ше шицко порядкує так, да война не будзе возможна голем за двацет до трицет рокі, лебо да ше порядкує так, да война вообще на длуге и длуге време не будзе возможна т. е. у идеалним змислу, да вообще не будзе возможна. Едно и друге мож посцигнуц з вельким и трайним розоружаньем и гаранциями (осигураньем за тих, цо би могли буц нападнути).

2. *Шлебодна тарговина.* Тарговини треба дац шлебоду. Граніцы державох отвориц, царини зніщиц, або зменьшац. Кед ше сце пременка вивесц у газдованю ёднай держави, мож то

вивесц и по мали по плану, да ше и не обачи, а не нагло, да ше унічтожи тих, котрим би тата пременка мала хасновац.

3. *Політички порядок.* Побидзени держави требало би, да ше ужюю до того, же порядок, котри настал по войни, не случайні випадок войни, але природни розвиток чловеческай історії. Народи, котри були под ярмом Немцох и Мадярох, не могли навше остац под тим ярмом, не можу ше назад до ньго враци и кед би их ше врацело, не було би тей сили, да их под нім затрима, бо пришол дзеъ „пребудзеня и свидомства“. Кед побидзени держави то ній сцу и не можу увидзиц, певно би могли увидзиц, же голем за длуге време не годни в'яки своіо плани вивесц. Вони легко можу увидзиц, же перше чловечество треба да ше враци до доляного благостояння, аж веъ би ше могла провадзиц война, котра би одлучела, чи ище ёст возможносці над другима зос насилством пановац. Дакле у станю у яким є тераз Европа треба да ше цалком змири найменей 20 до 30 роки. Лем так ше чловечество годно охраніц од чежкай загибелі газдовской кризи.

4. *Зменшане и порядковане продукції земледильских продуктох.* Тото зменшане у першим ряду требало би да зроби Америка. Вона ма за то досц способи и легко би то зробела, бо ма досц други жридла газдовски, да своё богатство натомесц на других странах повекша. Европски держави, кед би були у зрозуменю, тиж би легко нашли способу, да Америку на то примуша (догварка о множеню зарна).

Держави би тиж требали, да баргей водза контролу о тим, що ше ше. У першим ряду зос совитом, а по потреби й зос законами требало би да одредзу, що ше ма шац.

5. *Зменшане и порядковане продукції фабриканськай роби.* Народи у догварки треба да зробя невозможними чкодліви „дампінги“ т. е. руцане на пияц роби, котре ма за ціль пренагле и превельке знижене цени роби. Держава треба да водзи контролу над продукцию фабриканськай роби. Продукция треба да ше коньчи по плану.

6. *Зніщене большевизму.* Кед би цали швет преквітнул од благостояння и отдихнул од кризи, Русия би ше нашла обколешена. Большевизам би сам од себе спаднул, бо не було би причини зошицким зніщиц чловекову индивидуалну (особну) шлебоду, кед би ше указало, же и през того швет може жиц и напредовац.

7. *Розоружане.* Лем зос розоружаньом мож посцигнуц світски мир, о котрим уж бешедовано. Розоружане не лем же би осигурало світски мир. Воно би силно зменьшало видатки державох, а то би силна помоц була за напредоване у газдовству.

8. *Порядковане державных длуствох.* Пре обставини до яких вошли держави по войни, найправеднейше би було, кед би ше тоти длуства отпущели за 70%. То би було вельке одлегчане за воени длуства и газдовски швет би швитко омоцнел.

9. *Порядковане продукції газдовских доброх.* О тим уж бешедовано при спомнцу о порядкованю продукції земледільских виробох и фабриканськай роби. Потребни плани, по котрих би ше мали продуцирац: 1) найнужнейши ствари за жительюх, 2) меней нужни ствари, 3) луксузни ствари, 4) ствари за вивоз.

10. *Порядковане робошніцких одношеньюх.* Понеже техника (машини) превладава у чловечай роботи, роботніцки одношения треба да добиу цалком нове ліцо. У фундаменту муша ёст пременіц. Машина не шме чловека прегажиц. Чловек треба да з машину прегажи свою „горку долю“. О тим ше ма старац держава. Треба роботне време так порядковац, да цо векше число роботнікох будае приведзене до роботи. Безроботносц то препасц дружтва. Чловекова шлебода и вредносц треба да будзе загарантавана, през того скорей або после приходзи дзивина и анархия (безвластие).

Треба да ше уведзе нови дружтвени порядок, котри би не шмел буц ані капиталистични зос потполну шлебоду власносці и конкуренції, ані молох комунізма (большевизма), по котрим держава ма шицко, а ей члани ніч. Требало би охабиц шлебоду власносці, прыватну ініцыятіву (проводзене роботи по прыватних, недержавных планох), шлебоднє обеговане (конкуренцию), але поставиц им ясни граніци и вжац их под дружтвену, точ и благу контролу. Требало би зменьшац превельки разлики у дзельби економских доброх, а у першим ряду осигурац возможносц кождому державяну да ма, що му найнужнейше за живот.

11. *Порядковане вредносці пенежсох.* Пенежи треба да маю стаємну вредносц, як мали пред войну. Треба увесц златну валуту. Експерименты зос так волану паперову валуту най ше охаби, док швет придае до порядку.

Так би випатрали способи, на котри би ше криза могла одлегчац, па и цалком зніщиц. А як випатраю обставини, чи ше годни тоти способи и віпольніц?

Кажды од тих ёденац способох, то ёден вельки и чежки проблем (вопрос) сам за себе и каждый ётварди орех, од котрих каждый политичаре накушовали и накушели, але ище анё ёден не розкушили.

По терашніх обставінох так випатра, же швет ідзе слідующів драгов:

1. До розоружання віроятно не придзе, але ще война годна оддриліць на дзешец рокі або и далей.

2. Держави ще боя войни и пре то ще боря проци отвореня граніц тарговини. Сцу нагло збогаціц и прето ще тримаю аутаркії. Віроятно, же то дакус попущи, кед приду держави до векших газдовских чежкосцох.

3. Окрем Руслі, котра ма свой окремни способ газдованя (большевизам), у Европи найбаржай ще до газдовскаго порядку своіх жительськох умишала Италия (Мусоліни) и Немецка (Хітлер). Так випатра, же потполнна шлебода власносци (приватней) и капиталистични систем газдованя траца свою моц. Приходза ограничэння и державна контрола.

4. Згляdom на порядковане роботніцких одношеньох найвецей до тераз од капиталистичных державох зробела Америка. Предсідатель Зединеных Америцких Державох Рузвелт одредзел, да ще роботни тидзень зменьша, роботни дзень скраци, а истовремено роботнікова надніца (плаца) повекша.

5. Швет ідзе у напряму нового индивідуално-соціяльнаго порядку мішаного, шлебодного и дружтвеного порядку, аутаркії (самовластия) и нових войнох.

Кед тим напрямом швет пойдзе о пейдзешат до осемдзешат рокі над бачку ровніну буде ще куриц коміни фабрикох, по ровніни буде орац трактори, а можебуц тиж пасц овци и бараньчата. Лем каждый пияти чловек будзе земледілец, а други буду исц до фабрики.

Не знам чи теди чи познейше будзе. Не знам чи так будзе, чи іншак. Але верим, же іншак будзе як тераз. Бо и скорей на гумне тлачели, а вец на машини.

Ето, кадзи швет ідзе. До нового порядку, неизвеснаго. Зберайме знаня и вири до Бога и шицкого доброго, да нас нови порядок не залапи непріправных и да нам ненапакосци понад меру. Лем замоцнєте, черстве древо подноши и найчежши бурі.

Др. М. Вінай.

МИХ. МУДРИ.

Свята Жем и ей святыні.

Християнски Єрусолим.

У прешлорочним календару читали эме историю Св. Жеми и препасц Єрусолима и других местах. 70-го р. по Христу побил и розогнал народ жидовски по цилим теди познатым швеце — силни цар римски Тит и зохабел як страшне розваланскаго град Єрусолим на вични памяток шицким народом пре издайство и невирство на Христу Месії. Од теди до нешкаго постої народ Жидовски лем прето, да будзе живи шведок Христовей победи, слави и правди. Вон тоши пред народом Християнским Біблию — Св. Писмо Ст. Завіта, хторе шведочи за Христово посланство и його Івангелію. По словох апостола Павла так остане до конца швета, кеди остаток Израїля припозна Месію Христа.

1.) Остатні борби Израїля за шлебоду.

По розваляню Єрусолима по ц. Титу врацели ще ипак разсплашени Християне под водством владики Симеона зос варощику Пели, дзе ще скрили на час — назад до Єрусолима, — але их мир не тирвал длуго, бо жидзи розшати по Египту, Кипру и Киренейки дзвигли ще не одлуга на оружие, да себе зос оружием вивоюю шлебоду, и однею Єрусолим од Римянох. Но, дармо силне юнацтво Жидох, дармо их очайна окрутносц над Греками и Римянах, хитри генерал римски Лизий-Квінтус — знова их побил, розбил и розогнал широм швета. Конечне уничтожене жидовскаго народу у Палестини стало ще за цара Гадрияна, котри владал од 117—138. р. по Христу зос римскую державу.

Хто бул у Риме видзел гроб того цара у формі ёдней округлей поткови — як ёдна силна твердиня, хтора ще нешкага вола ангелска твердиня.

Тот цар видал розказ, да ще на месце опустошеного Єрусолима збудуе ёдна римска колонія — твердиня за римску войску под меном Єлия Капітоліна, и там да ще збудуе вельки храм главному — паганскому богу Юпитеру и нечистей богині Венери лем прето, да ще отамац одбию и жидзи и Християне. Гу тому з ёдним декретом забранял жидом обрізаніе. З тим декретом були потрафени Жидзи до шерца. То Жидзи не могли

поднесц. Зявел ше еден шмели жид, хтори ше видал за Месию, и прозвал ше „Сином-Юди“ Бар-Когба. Повстане ше розширело як огень. Езер места ше утврдзели як гради, и 50 брэги за одбрану приготавели.

Вибухла III. жыдовско-римска война. Цар Гадриян поволаў з Британіі свайго найлепшага генерала, Юлия Севера, і тот дал остатні удар жыдовскай державі и народу. У тей войни погинуло пол міліёна Жидоў.

На месце старого Соломоновою Храму дал виставиц цар Гадриян свой вельки монумент, а на капури варошской од Вифлеему дал поставиц з каменю ёдну колосалну швіню — на поругу целому Израїлю.

Єрусалим од тэраз як главни цэнтар народа жыдовскага веций неопставал.

Ішё ше и нешка модля Жидзі у своім Талмуду з тима словамі: „Паметай Господи, які бул Гадриян окрутнік проців нас; як нам попалёл 480 божні и идоли виставел на св. места“.

Аж цар Антоній Пій допушчел Жидом обрізаніе, но гу Елій Капітоліні т. б. гу старому Єрусалиму нё шмели Жидзі ані блізко — под кару шмерци. Лем з далека могли патриц за драгі пенёж стари свой Єрусалим. Християне шмели бывац у Єрусалиму, цо значі же цар Гадриян уж теды знал за розлику медзі Жидами и Християнами.

Св. Жем пре страшны войни постала права пустіня, над хтору пановал пагански ідол Юпітер поставін на месце Соломоновою храму. Мерзосц запущеня пророкамі запановала над нёвірним народом и над обещану жему. Памятник гонителя израілскага народу — Гадриянова Тумба (гроб) дзвига ше и нешка горе до хмарох при Петровай Церкви у Рыме под назвіском Ангелска твердиня, бо на ём поставін позлацены ангел. Тот монумент опоміна шицкі народи швета яке вельке злодійство нёверносц Богу.

2.) Початок Християнскай еры.

Така мерзосц запущеня Св. Жемі и Єрусалима осталася аж до цара Константина, хтори праял Христову виру и дал Християном 325. р. шлебоду.

Швет оддыхнул. Над Св. Жем спадла росичка благодаті. Християнска влада од тэраз па до 637. р. пановала у Св. Жемі. То было време младосці, обнові, розвитку, — але на жаль нё

понятне прецо так мушело буц — р. 637. однял од Византії Палестину муслімански калифа Омар II. и поставел на месце Соломоновою храму мугамедовску Мошею, и так положел темель мусліманскому панству — хторе владало по при малих станкох аж до світовой войны.

У штреднім віку од 1096. р. пробовали западни Християнски народи одняц Св. Жем зос мусліманских рукох и воіввали за ню скоро 200 рокі — аж до 1292. То ше волали крижарски войни. По тих войнох спадла Св. Жем заш до мусліманских рукох и осталася у их рукох аж до світовой войны. Тे раз ше находзі под покровительством Енглезей.

Од Христовага родзеня до нешка прешла история Св. Жемі веций форми владаня, па ше так розвивала и ей вонкашніосьц. Перша периода истории и розвиваня Св. Жемі по Родз. Христовим була римско-паганска аж до цара Константина р. 325.

Потым аж завладала Християнска ера. За тото щешліве време обновела ше Св. Жем: украсела зос красніма церквамі на местох Христовага живота. Од тих стоя даскельо памяткі и до нешка. 637. року спадла Св. Жем до рабства под власц мусліманства, цо тирвало аж до світовой войны 1918. р. За тото длуге време ледво очували святыні, хтори вяжу Християнох гу Христовому родзеню, шмерци, преображеню и целому животу през 3 роки до Його Воскресения.

Ми тоти места з часци нащывіме у духу и опишеме их постепено.

3.) Єрусалим, храм єрусалимски и други места од 70. р. по Хр. до нешка.

Християнска Влада од Константина тирвала коло 300 рокі. У тих часох крем радостного розвитку Св. Жемі трафело ше и єдно смутне событие у початку истории целого Християнства.

Цар Юлиян, виховані од Християнских родітельох, одпаднул од віри, постал апостата, и надумал у своім злым шерцу загнац Христа до цыганства. Христос предрек, же Єрусалим будзе розваляни и розбити, а його житеље розшати по швеце. Вон даклем надумал да Єрусалим назад збудуе и храм обнови. Зволал даклем Жидох зос шицкіх странох да збудую нови Єрусалим на месце старого. При тей роботі сам помогал Жидох зос свою царскую силу лем да цо скорей сконча туту роботу. Но,

стало ше по шведочанству самих Жидох и других историчарох то, же зос жеми вибуховал огень, жем ше сильно тресла, задули страшна бурї, хтори розваляли ище остатки од старих зданийх Ерусолима.

Християне дораз з початку на меслу старого жидовскаго храму не будовали церкви — оздаљ пре неприятельства Жидох процив Християнох — то зробел аж цар Юстиниян 530 р. по Хр. збудовал предивну церкву во чесц Матери Божей у трох ладьюх на берегу Морії дзе стал Соломонов храм. Тоту церкву пременёли Арапи на мусліманскую мошю Ел Акс. То єдна од найкрасших мусліманских церкох. У дужини ма 90 м., у ширини 60 м., а зоднuka ма 85 слупи, од тих 33 з мармакаменю!

Силни Калифа Омар, кед однял Св. Жем одлучел 637. будовац на меслу старого Соломонового храму величезну мошю. Тоту церкву будовал калифа 50 роки. Християне ю прозвали Омарова мошя. На тоту мошю даровали и познейши калифи ище вельки суми пенежи и украшовали ю. Так вона постала дивна будовля и звонка и зоднuka, цо удивио шицких приходнікох до ней.

Омарова мошя збудована у осмерокуту а зоднuka є у премеру 53 м. широка, слупи високи $20\frac{1}{2}$ м., облаки на шпицу ма 56 кветовани, над ню ше дзвига 40 м. висока купола (бомба), 18 м. у премеру.

Шицка внутреносц ше бліскота и швици од злата, драгоценного каменю и мрамора. Под купулу указую Арапи и Турки єден 17 м. дуги камень и 13 м. широки, за хтори погане у поманьканю правей вири — приповедаю вишліяки причти.

Мугамедане з векшай часци християнски церкви з перших викох християнства розваляли, а християне ше змагали да више поправя до Турки погубели. Так то ишло през столітия. Пакосц губела, а доброта поправяла.

За ошлебодзене Св. Жеми пре мугамедовски насилия — дзвигли ше народи Християнского Западу коло 1100. року и поведли войни за Св. Жем, хтори тирвали скоро 200 роки.

4.) Крижарски войны.

Папа Урбан поволал у Клермонту цали християнски швет, да вишлебодза гроб Хр. од Туркох. Рушел ше швет як велька рика. Хто сцел пойсц на войну пришил себе на плецу червени криж и ишол. Чежко то ишло. Перши войска препадли. Аж кед

ше дзвигнул побожни и шмели витяз Готфрид Буйонски зос ушореним войском и зос надчловечима трудами у юлию мешацу 1099. р. бул ошлебодзени Ерусолим.

Теди постала нова христ. ера, хтора на жаль тирвала лем 88 роки. За тото кратке време створели чудеса крижаре у Св. Жеми.

Перша брига була крижаром да Омарову Мошю збудовану на меслу Храма Соломонового претворя на Храм Христов. Крижарски краль Балдуин II., котри мал свою кральовску палату при самим храму припущел єдну часц тей палати витязом Темпларом (Витязи св. храму), котри мали задачу чувац храм и цалу Св. Жем од нападох бедуинских збойнікох. Темпларе з временом домогли ше велького богатства и слави, на чим им були ненависни западн християнски вельможи и кральове, та их помали витребели. Тоти два церкви на берегу Соломонового храму Ел-Акса и — церква приказаня Марії — на вельки жаль Християнства 1244. р. пришли заш до рук мусліманских. Християном забранени бул уход на саме место Соломонового храму аж до нешкайших часох. Тераз лем за пенеж указую Арапи тоти стари св. места.

5.) Днешнії Ерусолим.

Одкеди римски цар Тит розвалял Ерусолим — 70. р. по Хр. престал вон буц центром народа жидовскаго.

Ерусолим ма нешка арапско-турски и християнски характер. Ерусолим ше цага по 4 берегох, а обколени є каменим муром високим 12 метери. З далёка ма випатрунок — пре велью християнски церкви и турски мошёй — кральовскаго града. Но, зоднuka випатра як даяке старе розваленіско. Велью мали хижки стрепани зос каменю до густых громадох, през облакох и з ровніма кровами даваю му смутне ліцо. Ерусолим ма 9 капури варошки и 170 улічки, од хторих су найширши тоти од 5 метери, а найуаши тоти од 1 метер. Пре тоту ускосц од слунка су заклонени, но транспорти по іх су чежки и досадни, а и воздух нечисти.

Нешка ше розширел град и поза варошки мури, та є знатно векши пре насельоване Жидох. Скоро кожда векша держава ма у Ерусолиму своіх конзулох, а граждане цудзіх державох можу купиц жеми и хижки.

Ерусолим ше нешка дзелі у главним на 4 часци.

I. Край коло св. Гроба Христовога. Там биваю з найвекшай часци Христијане. Там су гречески манастири, Шпиталь Св. Йоана, Латинска Патријаршија и други школи. II. На юго-истоку цага ше Јерменски край. III. На сиверо-востоку биваю мугамедане. IV. Штварта часц вола ше Жидовска, а цага ше на юго-восток.

Жительох ма нешка Єрусалим 86.000 души. Жидох ест 60 еври. Вони ше населени у новше време на Сионистицку пропаганду. Но у их кварту панує бида и нужда. Кед би не приходзела помоц з вонка бида би их отамаль виедла и виплащела. Град „царя Великаго“, град царя Давида стої смутни у знаку караня и чека свою судьбу.

Пред свитову войну велью ше змагала Русия, да ше цо лепше утверди и удрилі до Св. Жеми, па зато жертвовала силни милиони за рижни институциі и церкви. Ёй ціль бул акупація Св. Жеми у добрым намирению, да ю воздзвігне и оживі, а нешка — это — властодержител€ Русії — таманя Христов закон а сцели би вигнац Христа зос свойого дому и з цалого швета. Преобрят страшни. Наруби швет. Но меч божи виши над главами тих, що сцу викореніц Івангелску правду з того швета! Так було віше у історії, — так будзе и до вика.

6.) Церква Св. Гроба.

Перше да опатриме тото место, дзе ше скончело откупнене рода чловеческого и откаль започало Царство Христово на тим швеце. То гроб Христов. Место шмерци и Воскресения Христова.

На темелю Евангелійох и планох жидовских гробох — можеме точно постановиц дзе бул, яки бул Гроб Христов.

1.) Вон бул у каменю вирубани. 2.) бул лем еден гроб (за єдного). 3.) Мал уход окремни (предвори€). 4.) Мал лавочку з каменю, дзе лежало цело Христово.

Цо остало нешка од св. гроба?

Цар Гадриян дал гроб Христов заруцац з каменями, же би ше не знало за нъго. Цар Константин дал гроб Христов одконац и очисциц и справел над ним величезну церкву як будземе далей видзиц. Зли Калифа — арапски Гаким дал розваляц камени гроб — лем зохабел камену лавочку. 1555. дал еден монах з Дубровнику Бонифац збудовац ёдну капліцу и так остало до

1808 р., кеди векша часц церкви Св. Гроба згорела. Нову капліцу дали оправиц Греки. Тота капліца стої и нешка.

Цар Константин дал збудовац под єдним закрицом величезну церкву, котра обняла Св. Гроб, место Розпяца и место св. Креста (Воздвижения). — Длужина Константиновога здания звонка з гарадичами виношела 145 м., сама церква 108 м., ширина зоднуга 45 м.

Нешка ма Св. Гроб исту ширину, а длужина му 72 м. з додаткама, котри одвитую Константиновому зданию...

Церква була висока. Мур и зоднуга з кветованого марма каменю. Повала ше швицела од злата и мозаїка. Под бул од мозаїка.

У б. столітию нашол ше план Константиновей церкви на гробу зос мозаїку — и на нім ше точно видзи яка була тата перша церква на Христовим гробу.

Персийски шах, розярени од Жидох розвалял тоту предивну церкву Св. Гроба и однес св. Крест Господнї. Патриарх Модестус обновел тоту церкву але то були 4 здания, котри були скапчани медзи собу.

По други раз однял Єрусалим калиф Омар 637. р. И вон дал руйновац церку Св. Гроба, а кед дзіви Турки-Селджуки 1072. р. завладали зос Св. Жему, теди ище баржей мучели Християнох. У тей биди поволал славни папа Григорий VII. западни народи, да ошлебодза Св. Жем и Єрусалим. То ше удало аж за папи Урбана II-го, хтори на народней схадзки у Клермонту прегварел народу — було до 100 еври души — о потреби избавленя Св. Жеми од Туркох и теди ше озвал народ: „То Бог сце“ и пришивали себе червени криж на плєца и готовели ше на крижарску войну.

Славни княз од Лотрингії, Готфрид Буюнски поведол вельке войско за ошлебодзене Єрусалима, у по при не преповедзених погибельох дошли б. Юния 1099. р. под варошчик Емайс при Єрусалиму. Отамаль пошли на Єрусалим.

Єрусалим мал силни камени мури, хтори бранели зоднуга Турки-Селджуки. Дзела не було, води не було, а и древа було мало, да себе правя древени турнї, да можу дойсц горе на мури и отвориц дзвери, 5 днї були днї опходох и молитви, а б. дзень спущел вітяз Готфрид зос своєй турнї мост и скапчал ше з муром Єрусалимским и перши скочел на мур, за нім други, котри ше спущели долу и отворели дзвери. То було

15. Юла 1099. р. на 3 годз. по поладню и то пяяток — вадзень шмерци Христовей. На отворени дзвери вдерели шицки крижаре и Єрусолим бул одняті з поганских рукох.

Крижаре выбрали Готфрида за краля Єрусолимскаго „але вон у своеі смиреносци не сцел прияц злату коруну там дзе Христос ношел церньову, та ше назвал лем чуваром Св. Гроба. Єрусолим бул у рукох крижарох лем 88 роки. Ишё ше воювало пре Св. Жем до 1270 р., але пре нэзлогу Християнских владарох и пре издайство византийских грекох, спаднул Єрусолим назад до турских рукох и так остал аж до 1918. р. по світовій війні.

Крижаре за их краткей власци украсили Св. Жем зос красними церквами од хторих величезни руїни шведоча, яки були крижаре верни Богу и полни ревносци за славу Божу.

Перша им брига була, да розваляна Церкву Св. Гроба од Константина збудовану а вецка веций раз репарировану —, котру фанатични турски краль Гаким розвалял — на ново збудую. Вони так зробили, же би стара форма Константиновей базиліки остала нерушена. Зложели З церкви: Гроб — Голгофту — Св. Крест ведно. Гу тому збудовали гу ней колосалну турню за дзвони. Вона є нешкана пол розвалена. Церка була величезна украсена з образами и написами. Готова була 1125 року.

Церква дожила далей ище 3 обнови р. 1555., 1669. и 1719. — цо зробили Францискани монахи — чуваре Св. Гроба.

12. октября 1808. вибухнул страшни огень незна ше за причину — лем ше рапахе на пакосці, — хтори руйновал пол церкви. Капліца над гробом Христовим остала зачувана. Понеже худобни Францискани не мали довольно средсвия да обновя церкву, дали ше на туто роботу греки-византийци, котри помагани од Русії сцели себе присвоїц право на цалу Церкву Св. Гроба.

Борба за первенством над Церкву Св. Гроба медзи Греками и Латинами стої и нешка. Найлепше би було, а то и Божа воля, да себе єдни и други даю руки помирницы и зиду ше у єдней Христовей овчарници, бо лем теди будзе на швеце мир и и щесце. Ишак неверник будзе заповедац Християном, як цо стої и нешка у швеце, же презбохтво водзи перше слово у управи швета. Прето ше нам так чежко и поводзи. Пре сре-бролюбие придали Єнглези ключи од Св. Гроба — лем да ше не замержа муслиманом — Арапом, з котрима маю свойо зязи

— турскому годжи, так же кед сцу Християне пойсц до Церкви Св. Гроба, першे муша заплащи турскому годжи за ключи, а вецка ше можу пойсц модліц гу своіому Богу. Ето, то зробила Християнска нэзлога. — Да будет юдно стадо, и юдин пастир!

БУЧКО ПЕТРО.

Яр.

Стої на угле у подраных шматох
стари калап трима у рукох
и слуха
ярне хихотане ситих людзох.
И стука
бо тоти радостни бабки
биду живота такого,
и боль души и цела його
не видза.
А людзе?!

Преходза коло нього зоз шмишком на устох
и думаю,
же яр не за нього створена.
А тото красне, пахняце квеце
и слатке шпиване пташкох?
То лем за пані
зоз червенима гамбами,
и панох
зоз бліщацима цилиндрами.
Вон нешме уживац желену яр
ві квеце дробне да паха,
бо яр за человека створена,
а не жобра!

Проф. ЯНКО ЕРДЕЛІ.

О воздуху.

Нет на швеце нічого, що би нам у живоце було потребніше од воздуха, а о чим найменей думаме.

Па пре його важносць за живот на жеми думам, је не будзе згоршє упознаць з нім и читательох нашого Руского Календару.

Воздух є матерія, которую не видзиме, бо ще не може видзиць у його звичайнім станю. А матерія може буць тварда або така як вода, да може чечиць, або як дим, пара лебо пламень. Воздух не тварді ані не чече як вода: вон є як пара, дим або пламень — вон є плин, як то Горвати и Сербі гваря.

Составені є у главним од двох плинох: вон є мішаніна од душіку (азоту) у 78% и од кисику (оксигену) у 21%, а 1% отпада на други составини: аргон, водову пару, прах и други плини. Вон обляпя цалу жем, хтора випатра як лабда, а ідзе високо од 75 до 300 кілометери. Вон ще вшадзіць уцискує, дзе лем єст места, дзе нет уж даяка друга матерія. И там, дзе гонет пре було яку причину, нет ані животу ані ще не може огень запаліць. Бо його составина кисик при диханю у наших плюцох чисци нашу крев. Душник (азот) гамує моц кисику при огню и при диханю, а у окреміх фабрикох з цього ще прави фабричні гной и други хасновити вироби. Кед би було веце душіку або кисику, як то напредз спомнуто, и нашо плюца би були іньшаки, огень би ще чежше або легчайше розвивал.

Воздух може буць цеплі або жимні. Загрива ще и хладзи од жеми и моря веце як од слунечних заріох, поки приходзя до жеми лебо моря. Але жем и вода не єднак ще зогривають. В леце жем цепліша од води а в жиме вода од жеми: пре то и воздух не єднак цеплі над жему и воду — в леце є цеплійши над жему, а в жиме над морем. З того виходзі и то, же воздух, що є далей од земельній лабди, то є жимнейши и на висоті од 3000 метерах вода ще маржне.

Цеплі воздух є легчайши як жимні па ще давига горе, а да не будзе на його месце пражніна, приходзі з других краіох жимнейши — чежши. Тото путоване воздуху зос жимнейших краіох до цеплійших воламе вітри. И цо в воздухе цеплійши то є легчайши, па ще швидше давига и на його место швидше приходзі жимнейши. Пре то мame рижні вітри по їх моці: що ще швидше воздух нацискує, то вітри мо-

чайши. У Америки и Азії єст таки моцні вітри (уратани, торнада, тайфуни), же валяю шицко, на що наайду (древа, хижі, желеznіци) и давя ладі на моріох. Але мame и благи вітри, хтори нам дую з гори, од рікох и моря, па одгоня спарну щеплоту през дзень и пречисцую воздух. Вітри гоня ладі по

Глачітба — Розур.

моріох, мліни, хмари, з котрих нам ще спущує благотворні диждж (дакеди на жаль и каменець). Без вітрорх — не думали бисце! — не мали бязме овоци, жита, кукурици и други од рошліох: кед ще росквитню рошліни, вітор розноши квіткові пращок, хтори найчастейше жовти або жовкави, и опрашує нарочисти часци квіткох, з котрих ще розвиваю рижні плоды.

Напредз спомнuto, же у воздуху ест и водовей пари и праху. Вода зос морйох, рикох, озерох и барох випаруе ше, а понеже пара легчайша як воздух, то ше вона дэвига віше висще. То ми уж знаме, же цо ше висще ідзе, то жимнейшее. Пре то и пара на вельких висотох преходзи до водовых дробнюючих капкох, котри поставаю коло дробных заренкох праху. И цо ше пара веций хладаи, то капки векши и чежши па и хмари (то мало первеі спомнuti капки од охладзенай пари) векши, густейши и блізши жеми. Па кед капки уж таки чежки, же ше не можу отримовац у воздуху, то вец пада: диждж або каменец, кед диждж скорей, як цо спадне на жем, преходзи през таки жимни воздух, же и змаржне. Пред вечаром охладзи ше жем и шицко по ней а од ніх ше охладзи и воздух. З охладзеного воздуху, вилучув ше пара у капкох, хтори воламе роса. Наймоцнейша роса пред виход слунка, бо теди ше жем и воздух найвеций охладзели. Водову пару може да прима лем цепли воздух.

Кед пара такой попри жеми пре наглу хладноту преходзи до дробнюючих капкох (в ешні, в жиме або з яри), вец настава молга.

Воздух преноши бешеду и шпиване.

През воздух можу лециц літаки (аероплани) и цали воздухово ладі — цепелини.

Кед би не было сциснутого воздуху у гумох од бициклох и автомобилох, не было бы ше приемно вожиц на ніх.

Помоцу барз сциснутого воздуху гоня ше млатки за нітovanе на мостох, ладьох и вшадзі там, дзе незгодно хасновац иныши млатки и дзе не досц чловекова моц.

Исто так гоня ше на досц далеко и вельки фурови при вартаню тунелох, у копальњох угля и других рудох.

З його помоцу може ше робиц под воду при мурованю фундаментох за мости: мотори гоня пумпи, хтори нацискую воздух до вельких посудох (кесонох), котри як дзвони з единого краю отворени и з тим крайом пущени до води на дно. Вода не уходзі, бо ей не да згуснути воздух, па вец людзе копу на дну рики и мурую. Згуснути воздух гоні годзини по варошох, гамус железніци и так далей.

О воздуху ест вельки книжкі написані, а за наш календар було бы досц, и тото, цо до тераз написане.

Але при концу спомнем ище и то, цо велім непознане: на нарочисти способ и помоцу окремых машинох може ше зробиц,

же и воздух як вода чече. Таки воздух ма особисте вражине (учинак): чеік ше до такого воздуху замочени, алкоголь ше у ньому маржне, жива (од котрой ше прави справа за меране цеплоты) од нього постава тварда як чеік, квице, замочене до

Митрополіт А. Шчепетілкі на одночівку.

токого воздуху, при дотику преходзи до праху, у судзини, у котрой ест такого воздуху, кед ше ю положи на ляд, вре, и т. д.

Ето так и воздух є шветком моци и мудросци свайго Створителя, котрому слава и дзековане най будзе од нас шицких! Або хто од читачох подума, же то шицко случайно постало лебо саме од себе, и з тим остане задовольни?

|||||

Злодійство.

Кажды дзень предвечаром починали цверчки свой концерт. И тоти вельки, цо жилю вандровкашким животом, як милиёны безроботных у нешкашнім швеце, и тоти меньши шиви и чарни, цо найрадше робели себе обисце (малу дзирку полну прицагуючай таємничосци) и при кождым шушщеню сцекали нука.

Було то остатніх дньох вакаций теди, кед час випатра найкрасши, грозно у виніці найсладше, а ѿшеньське слунко найприємнейше. Шедзел сом и читал. Питане о простору и часу, о добрым и злым, змислу и змисту живота и швата — так було досадне. И сон ше почал лапац за очи. Руцел сом кніжку.

Недалеко коло мне зявел ше цверчик. Його гарло було гласнейше и у спокойным ритму тих симпатичных гудакох цо нігда не учели грац, вон як да бул примаш... А так заспокоююцо грал. Але як віше таємни концерти тих сотвореньгох так нагадовал таємничосц и ведно марносц целога нашого животу.

Ето: жиєме и живот наш „яко цвіт сельний тако оцвітет“. Тота одвічна стара тайна живота нерозвязана остава віше пред людзміи и віше вона у найрозлічнейших фурмох виступує пред очі человека у полній своїй страхотосци.

И цала філозофія, котра ше стара дац розвязку тей загадки так ше ми марно представляла, бо „ест вецеі стварох на швеце як цо ше о ніх и шніло вашей філозофії“ (Шекспір). Знаме же ніч не знаме.... Не знали зме, не знаме и не будземе знац... кельо правди у тих словох.

Чи швет ма причину, чи зле и добре, моралне и неморалне, щесце и нещесце ма об'ектывну, правдиву основу — чи то лем нашо видумкі?

А цверчки з примашом, моім сущедом провадзели смутну писню — елегию моей души як цо гудаци провадза того цо напредок шпива.

И вец нараз, сам не знам прецо, вдерел сом моцно з руку по месце одкаль приходзела найвиразнейша писня.

„Дурне шицко“ — прелецела през свист думка, и я ше зорвал и попатрел на вдерене место: цверчок бул забити. И теди не знам прецо я ше злекнул пред самим собу. Зробел сом зло! Упрепасцел живот! злодійство сом зробел. И віше кед зробим дацо зле приходзі ми на розум спомін на туту малу, ані гадки не вредну подію. И випатра частейше же інъшакей назви не заслугуе мой живот як натпис пред тима шориками.

С. Саломон.

Насікомі и их — за человичество опасне дійствіе у природі.

О насікомих вообще.

Мухи, блихи, молі, грамушки, осі, цверчки, шашка, комари (суньоги), буба-шваби и шицки други тым сличні менши-векши хробачки, котри людзом не лем стаємно досадзую, але як цо у доме, так и у полю робя им койяки пакосці и превелькі чкоди, у царству животинъох составляю ўдну окремну класу, и волаю ше ўдним общым меном: *насікомі* (інсекти). Як цо буби, котри людзе одховую за производзене гадваба, кед повіходзва зос вайчох, жилю як гушеніци, а вец кед повіходзва зоз галетох у хторих були замотані, заш жилю як мотілі, т. е. жилю два животи, так исто два животи жилю и шицки други насікомі, зато их волаю и: „два животи живущі животині.“

Не давно, познати немецкі зоолог (научняк, котри преучуе живот животинъох), по мену Др. Хорн, закончыл попис шицких до терац на жемі познатых животинъох, и дошол до результата, же ест их найменей 920.000 различней фели. Сисари, котри свой малородзены дзёци пестую зоз млеком, ше дзеля на 13.000, — птицы на 28.000, — рибы на 20.000, — а насікомі на 750.000 класи. Дакле насікомі представляю главну часц шицких других животинъох на жемі. Але наученякі заш доказаю, же веќша часц животинъох до терац ище вообще не позната. Представяю, же на жемі жиє до 3—4 мільёни разней класи насікомих.

Споре множене насикомих.

Насикоми множа ше невироватне споро. Же у повольних приликох, под кратким временом, у як страховито велькай колъкосци можу ше розмножиц поєдини насикоми, представя нам слику следујуши три новини: „Политика“ зоз 1933. рока: — I.) число 9083. страна 2

Незапамћена навала лептира на Бања Луку

Бања Лука, 27 августа

Синоћ око девет часова, над Бањалуком су се појавили милиони такозваних једнодневних лептира. Ових лептира, који се јављају једино око река и мочвари и живе и нестају за један дан, било је синоћ у Бањој Луци у толикој мери да је њихова инвазија изненадила шетаче по корзоу. Многи су одмах отишли кућама. Нешто доцније, кад су нашли општински чистачи имали су доста после око чишћења угинулих лептира, који су нарочито око електричних сијалица били попадали у толикој мери да су се улице белиле. Ову необичну навалу лептира не памте ни најстарији људи.

II.) число 9124, страна 9.

Крилати мрави појавили су се у Мађарској, код Дунафелдвара. Ови крилати мрави, који су дугачки 20 до 30 милиметара, бавили су се два дана у околини, затим су одлетеши на југ, ка Дунаву. Кад су прелетали Дунафелдвар, прелетање је трајало три сата и облак мрава је био тако велики да је за то време био скоро потпун мрак.

III.) число од 12 јула, страна 5.

Професор Хауард је израчунао да једна јединица кућна мува за неколико месеци има 720 милиона деце и унучади, да једна јединица биљна уш, која је тешка свега један милиграм, само у једној сезони може да има, када се не би таманила, потомство у тежини више од шеснаест милијарди метричких центи. (Упореди: целокупно живо човечанство мери једва три милијарде метричких центи).

Дакле уж и саме вельке число класох насикомих ше явља чудливим за человека, але право страховиту опасносц представи их огромно велька моц множења, котра за њих самих представи и найвеќшу заштиту процив их непријатељох. Словом небверљиво споре множене насикомих претстави за њих таку страшне вельку силу, же ю љюка друга природна сила надвладац не може.

Даџо зос историї насикомих.

Наученяки доказају, же насикоми жили на релативно високим степену розвица уж вельо стотисячи роками пред појављењем человека на жеми. У тим барз давним и дугоким вре-

Обливанка — Коцур.

мену развили својо обилие, фурми и способносци у так велькай мери, же могли премиц, прецерпиц, одопрец ше шицким катастрофом, котри ше през тути времена случовали на жеми, и могли противостац шицким нападом своих непријатељох.

Насикоми жију у тропских и поларних (у цалком цеплих и жимних) преділох, словом широм швета. Жију у воздуху, у

жеми, у чистей и у најгаднейшой води, у гною, ище и у витриону и вшадзи дзе им дата и лем найменша можносц за опстанок. А једа шицко окрем скла и железа.

Насикоми у својеј дугокеј историје добре розвили и други своје особини, које ше видзи и у строју их цела. Мају рила, да љегко рију жем, жадла да ше браня, зуби да погрижу гоч које и т. д. Их мишици (мускули) су велькай снаги, која у већим насикомима релативно је велько веќаша, које у других најмоћнијих животињама по размиру их величини. Напримир једен бубашваб, када би бул так вельки као човек, вон би бул у станју да дзвити осем тони (8000 кг. = 80 квинтили) чечини. Шашка да велька јагод човек, размиро могла би прескочиц дужину на пола километра.

Далей треба нам обачиц, же пчоли, грамушки на који високи степен розвили своје дружтвени живот. Их дружтва представљају у јаким погледу добре ушорени држави. Кажде их дружтво ма својог поглавара (водју, краља), кога вони шицки искрено почитују, и у шицким му је безусловно повинују. Шицки други члени дружтва мају своје окремни занятия. Једни је майстрове лем будују их бара компликовани град, други доношују потребни материјал гу будовљи, треци зберају храну, и зоз њу наполнјују магазини, штварти чисца, чувају магазин, да је храна не погуби, пяти одховну и учја на роботу нови поколји и т. д. Отимају и стражу, полицију, а у потреби организују и војску, да у случају напада сушедног дружтва можу же успишно бранити. Но треба знац, бивају и у њих случају, же дапоједно дружтво, када му пре даки елементарни удари нестане храни, воне нападне на сушедне дружтво, и када же му удеши гевто надвладац, воне го вирају до чиста.

Највеќаша сила тих дружтвоа состоји у их строгој отимаји дисциплини. У њима јакди член совистно и точно коњчију своју задачу. Вони медзисобну мережњу, ваздроје, презиране не познају; медзи њима немир, звади, буни, мејдусобни брани же не случују. Вше жију у миру, у злоги, цали свој живот и силу употребија лем за обје дружтвене благостане. Але вельку силу представља и их природне наоружање. Када насикомима патриме на микроскоп (скло, котре увеличује ствари), обачиме, же веќшини их глава полна зос велько очми, и зато през да главу лем руша, види на јакду страну. Пазури, зуби тварди, оштрија же да су од најтвардейшога чељика. Зос таким оружјем вони

легко и вчас ростаргају, погрижу, поједа шицко које им допадне. Дакле треба нам подумац, које би ше могло случају, да члени, који припадају тим дружтвом, не таки мандушки, које су фактично? Але и при их маленкосци, када патриме шицки их способносци, вони нас прешвеча же насикомије довольно моћни, да превежију неодлучну борбу против чловичкога рода.

На јакдија фронтох бори же чловек зос насикомима?

Против насикомима род чловички је бори на јакдима фронту. У домајима мухи, блихи, моли и други, бо иншак размножели би ше у такеј мери, же пре њих не могли би зме обстају у обисцу. Дохтор (лекар) бори же против истих, бо му преношују кояки обераци хороти на людвох, које: маларију, тифус, колеру и т. д. Лесничик (шумар), земљеделец употребљују против њих розлични средства, бо им губија, пустоша, уничтожују у лејше, у садох древа, у полю пошеви, у винџох лозу; муча (штухају), упрепасцују стадо. Словом, — које уж сом спомнул, — бори же против насикомима през розличија јакди чловек, бо вони же винайду, размножају вшадзи и поједа шицко. А при шицких борбох ипак чкода, — којту насикомије людзом причинију, — рочно виходзи на милиарди. Напр. „Пољопривредни Гласник“ у 1934. р. чис. 5. стр. 11 соопштује: „Po prof. D-ru Morštu celokupan gubitak, što ga nemacka poljoprivreda iz godine u godinu pretrpi usled animalnih i biljnih štetočina, iznosi oko 2 miliarde zl. maraka (око 40 miliarde dinara).“

Каждога року у јарніх и летњих часох који чујеме, који читаме у новинох, же геваль-тамаль у полю же појевело вельке число чкодливих насикомима. Напр. „Политика“ од 12. III. 1934. у числу 927. стр. 7. доноши:

Читави облаци скакаваца пали су на област Нефта, у близини Туниса. За два дана поубијана је велика количина ових штеточина и потрпана у четири стотине пуних цакова.

Далей, же гушеніци, грущи геваль-тамаль опустошили вельки комплекси леса, сади (овоцні), шашка широки поля, филоксера винџи, а постоја на жеми и таки крајни, на јакдија же людзе вообще не можу насељи и економство розвији пре там страшне размножених чкодливих насикомима. Које сом горе спомнул о Немецкјеј држави, так исто и шицки други културни држави, медзи којима је и наша Југославија, јакдога року силно вельки

пенеж троши на таманене чкодлівих насикоміх. У найновших часах пробую ніщиц насикоміх и зос авіонах, и біолошким способом, фаворизаньом природних неприятельох насикоміх. Напр. Проців кревних ушох, котрі пустоша овоцні древа, приноша до нас зос Італії, и ту росплодзую такі осі, котрі та-маня кревни уши.

Тоти вельки змагання шыцких цывілизаваніх народох у борбі проців насикоміх, правда показую вельки успіх, але тот успіх за тераз іще аяі з далека не показує надію, же чловек у предвидзеным времену може надвладац насикоміх. Чом? Бо народы зос проширеньом саобрачайных средствох у общей своєй культурі ведно олегчую и ширене, преходзене насикоміх ва други далеки околіни, дзе о ніх пред тим людзе не знали. Зос унічтожованьом природных процівнікох насикоміх, як цо у нас унічтожую синици (цинки), шпаки и други птицы, котрі су найвекши процівніки (ловаре) чкодлівим насикомім. Прето ше у нас чкодліви насикомі споршэ множка як давно, прето чежко одховуеме овоцні древа, и прето на ніх овоц звекшай часцы хробачна. На концу и тоти міри котрі ше применюю проців инсектах, часто су хибни и не застановяю ширене насикоміх.

Тоти предпоставкі потвердзую и тоти случаі, же у послідних часах появлюю ше насикомі, и робя огромны чкоди и на таких околінох, дзе за ніх, — и за их опасносці людзе пред тим вообще не знали. Напр. у послідних часах стручни — и дневни новини описую, же у Французкей ше появела якашик кромпльова буба, котру там, па и у целей Европи людзе до тераз не познали. Тота буба множы и шири ше невироватно споро и унічтожує уроджай кромпльох у вельких комплексох поля. Французка водзі проців тей буби очайну борбу, а предважати су предсторожносці проців ширеня тей буби и шыцки сущедни держави, бо о тей бубі доказую, же може катастрофалну чкоду нанесці целей Европи, кед ше вій росплодзене и ширене не застанови.

Словом, за тераз чежко ше може предсказац, же у будучносці хтори може буц побідитель, або побіждени зос спонутых двох противнікох: чи чловек, чи насикомі.

М. А. Полявка.

Наша младеж и ей виховане.

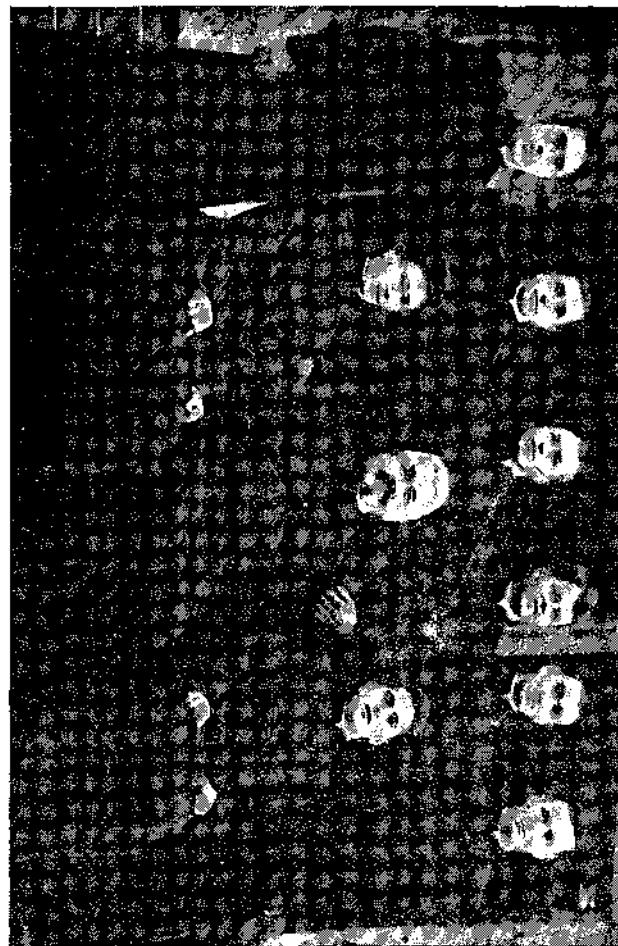
Младеж то єдини и найвисши та найвецей надійни капитал каждой нації. То добре розумели творци и водьове таких ідеяох, цо не сцу и не можу знесці попри себе інши ідеі, цо сцу запалиц маси людзох, котрі призначеві, да іх дахто залапі. Вжац бі хоч фашизам або большевізам. Больщевики пришли до того, же зробели з виховання младежі монопол, бо одбрали родичом право на виховане младежі и забераю дзеци на взаімне виховане у свойого рода касарньох. Же тата борба за душу младежі оправдана и доцільна, о тим нет сумніву. Бо як нешкі древо заквитло, так на ютре зродзі. Яка младеж — така будзе нація. То добре знали стари Спартанцы, цо виховували дзеци одмалючка, зношиц шыцки навигоды цела и духа. Тому лем муша дзековац за свою славну историю. А Турки, чи не виховали зос християнских дзецеох своё найкрасше войско — янічарох!

Прето слова віповедзени немецким філософом Ляйбніцом: „Дайце ми на 50 рокі виховане младежі, та предобієм швет!“ треба да и за нас буду животним правилом. Бо кожди хто ше розумно стара за будучносці ідеі, за ей успіх и розвійт не може несцец вжац до своїх рукох виховане младежі. У процівним случаю сам засудзел ідею на шмерц.

Пред шыцким мушиме мац ясне понятіе, цо сцеме посцигнуц з вихованьом младежі и які дражки до того водза. Іньшак мета виховання є гармонійни розвиток духовых и физичных силох єдиніци. То добре за тих, цо жию у своеі національней державі. Мета нашого виховання младежі ма буц: розвиване у ней шыцких духовых и физичных силох у рамікох морально-религійных та національных нормох (правилох). Приготоўц младеж на службу Богові и народові, а не учыц ю, да вона жие лем за себе индивідуально. Бо наш програм: здійсніц релігию и етику И. Христа, яго чисту и непорочну релігию людскосці. У любові до Бога и біжнього Ісус видзел цали закон..., а перши наш біжні то наш народ... О моральн-религійним вихованю ту не будзем гуториц, бо його потреба евідентна и воно ше у нас провадзі у живоце. Зато у нас слабо стой національне виховане младежі — квіту нації. Наша колонії ту творя мали швет за себе, цо ше допольньює новима емігрантами зос родзеного краю. Ми не познати громадянству

країни у котрій живеме. Яке у нас знання о живоці нашої Отцівщини?! Свідомосці національній готово і нет медаї нами! Шпиме на лаврох наших дідох і цешиме ше, же нам вони намарли славу з тим, що ше отримали у живоці. Не видзиме нову епоху і не идземе з новим часом, живеме іще віше у цуд-

Др. Г. Костельник у нашо богослове у Львове.

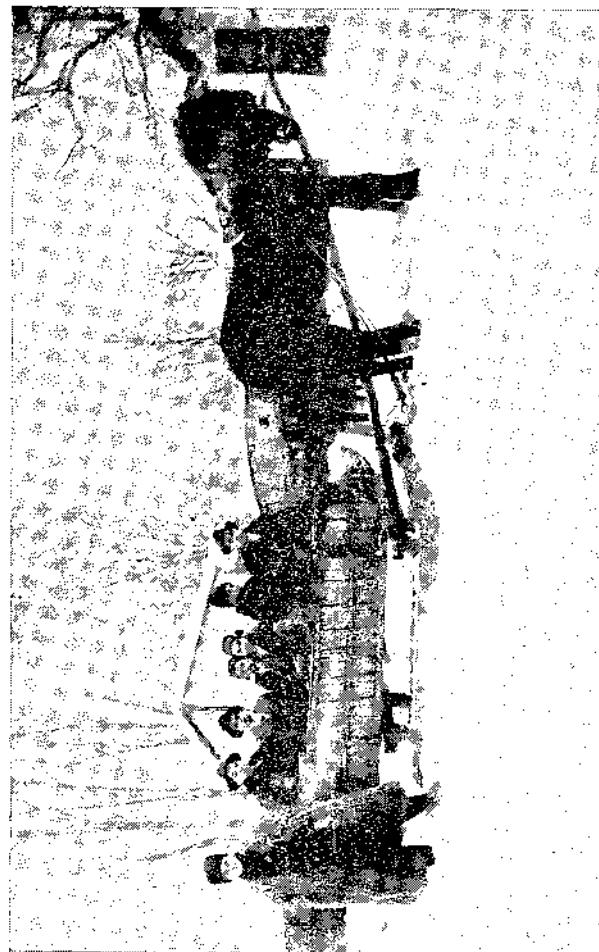

зих ідеяох 19. вику. То наша трагедія, ще ми не мame незмінені, непохитні національні норми, які би нам як тоді огняни слупи швицели віше у шицким. Ми ше виховували і жили у пожиччених і чкодлівих нам ідеяох в теорійох. Ми віше жили у своїм цемним куцику чуючи ше цудзима і нас мали за цудзих. Наша чеснота, як гварі Ницше, то цихенько шедзиц...

Ми не кусаме нікого і уступаме ше з драги кожому, хто сце кусац, у шицким наша думка така, яку нам подложа.

Нігда ми не зрозуміли найважнішшу правду за наш цали народ а зокрема за нашу шицку младеж, ще лем цала Руско-Українска Нация є жертвеніком, на якому достойно складац

Санкуне.

свою жертві, а не приватні интереси єдиніцох частинох групох.

Хто виховує нашу младеж — нас? родзина, школа, історія, література, книжки, обичаї, писні і т. д.

До шицких тих виховаючих елементох под тим оглядом можно спокойно применіц: ніхто не може дац тово, що сам

нема. Родзина наша сама не вихована национально и не знає вельораз ані найосновнішого — якій нації вона членом.

А школа (мам на думки основну)? Яке вона дава виховане? Ми у братській Югославії мame право як і шицьки други народи на національну школу. Вина на нас самих, бо ми же бойме хасноваць з того на цо мame право. Ніхто розумни з того не може добавочаць яких політичних тенденцій, а на культурно-просвітній живот ма кожди право, лем ми же го одрекаме і виховуємо младеж у тим.

Іпак школа то „очі народу“. Вона найвецей виховує младеж, тим вецеї у нас, бо наша младеж, кед же випише зос школи престава уж цо не будзе читаць. Дакле школа не дава нашій младежі ані змиловання до книжки. Чом? Одповідь ясна: вона цудза і дзеци то чую. А вона би мушела виховаць дзеци у любові до своєї нації у шицьких бý проявах, научиць дзеци у першим шоре родзену бешеду, історію, традицію, обичаї, писню, єдним словом любиць шицько своє.

Родзена бешеда. Бешеда то крев цо обходзи цело. Випушце чловекови крев то сцекнє од нього живот — одберце од народа бешеду а вон умре. Яка наша бешеда! Кельо у нашим діялекту цудзих словах, або кельо наших прекруцених.

Чи думаме над тим і виховуємо младеж, да бешедуб, як найчистейшу родзену бешеду и да ю люби як живот свой? Наша младеж ше ганьби своєї бешеди, а тому причина невиховане у родзеній бешеди. З тим звязане и ламаня характеру бо дзеци од малючка прекривя души. За віх не вредзи шицькими призната девиза: **свойо люб, а цудзе (лем) почтуй.**

Наша младеж не черпа зос національній історії тото одушевлене до живота, а іпак повем за Гетеом, же найлепше у живоце тото одушевлене, яке будзи історія.

Нашей младежі ше не дава тото цо би ю робело младежу. Младеж без одушевлення — труп, гной цо сцеце найгорше. Наша тисячлітна руско-українська історія з креву и слунком ошвицена була би кадра уляць младосці.

Наша младеж шпива нешка преважно цудзи писні. Прейдзеце вечар през наш валал, дзе по „красним обичаю“, як гвари наш вельки поет шпиваю дзвічата и хлапці, але не почувце нашій писні.

Чи тоти чинінци нас не понукую запридуваць ше над тим. Цо то значи? то значи же наша младеж уж готова не наша, бо змею не виховали за себе.

Док час треба ше постараць о національне виховане нашій младежі. Озда віхто не дума, же наша младеж будзе справди наша якимш чудом або задармо. Лем героїчна посвята у вихованю младежі под каждым оглядом и у органічній роботі зможе зробиць тово, да младеж научи браніць своє національне meno, попри шицьких прикрасців, бо лем тот хто шеє на власній ниві, може ше доробиць власного хлеба. Кед будземе шац на цудзим будземе виноватима и одповедальніма пред Ідеалом нашій руско-українській нації.

М. Бучко.

Ж. Бучко.

Младосць.

Подуло по розквитнутей яри полній погорди
Як дзешка у клавиру акорди!...
запах то дівственей
Твоей главочки схilenей,
Цо пахнє запахом аромати!

Злата молга предомну пліва,
Зос шпивом ангелским ше зліва.
Не знам — остаць чи войсц
Зводзи ме ярня младосць
Стойм пред ню, зармуцени...

О, вична младосць, Твой я слуга,
Раб Твой, вично тримаць ручку плуга
Лем дозволь устами ше дотхнуць Твоїх ногох.
Заш ше розляла зпод ружово-бліядих пальцох,
Струнох циха писня...

Цо тераз? Дзвери заварла, чуць акорди.
Ошмихла ше зомнє полна погорди.
Розум гутори, приобрела велько пакосці.
Шердо плаче за Тобу, прекрасна младосць,
Цо пахнеш запахом аромати!

Як ше правя часовніково меновніки на -не и -це.

У тим пишме цо сом го од тебе, мили Денчи, гінто приял стой, медзи іншым, и тото: „А чи би не мож було повесць даць и о тим як ше правя часовніково меновніки на -не и -це?“ — Зна ше же наша бешеда по войни возвищена „на достоинство літературного язика“*, на котрим нашо учени пишу свойої книжки. Понеже наш язик „худобни — як гвари о. Мих. Мудри — не виробени, не совершени“, а потреби наших учених людзох за коректним виражованьем нешкя вше векши, не будзе згоршого повесць даскелью слова о тих меновнікох. У тим ше напряму можеш о тим питаць, поготов кед тот вопрос у нас не досць рошвітлени.

1.

Уж д-р Г. Костельник у своій „Граматики бачваньско-рускай бешеди“ (Срем. Карловци 1923) пише о тих меновнікох. Вон (на стр. 32 у точ. 80) так гвари:

„Слідуючи наростики додани гу кореню обично означаю *ствар*, але лем даяке *робене*, *тиране*, або даяку *власносць*:

(за штред. род):

-енс, ане: *церпене* *ходзене*, *читане*, *огваряне...*

-це, -нуце; *жице*, *бице*, *пице*, *махнуце...*“

Проф. д-р Костельник у тей истей точки спомина по даскелью меновніки и за суфікси *-ство* и *-енство* за штредні род, як и за *-осць*, *-ота*, *-аніна* за женськи и *-ота* за мужески род. На остатку тей точки дадава:

„Як видзімеме, найвецей з тих меновнікох виведзены су од часовнікох (*Церпіц* — *церпене*, *чытаць* — *читане*, *жиць* — *жице* — *живоша*, *бегаць* — *беганіна*), а таки меновніки волаю ше часовніково, особіто тоты, хторы ше коньча на *-ене*, *ане*, *ице*.“

З тим д-р Г. Костельник лем констатава же у нашим языку ест меновніки котры ше правя зос часовнікох и на *-не*, *-це*, и таким меновніком дал мено. О тим чи их мож з каждого часовніка справиць чи не (оп. ніжей), вон не гутори.

* Оп. о. Мих. Мудри, О языку за южно-славянску руску писменосць, Рус. Календар за 1921 р. ст. 41.

Прейдзаме вецка шицкі меновніки цо их вон под суфіксами *-не*, *-це*, споміна и опатриме як су справени.

церпене (пор... и зос своім церпеньем приготовлюю препородзене у Христу, д-р Д. Няради, Рус. Календар за 1932 р. ст. 11) — справени меновнік з основи пасивного партіципа претерита імперфективного часовніка *церпіц* и суфікса *-е*.

ходзене — з імперфективного часовніка *ходзіц*, котры, понеже є інтранзитивны, не ма пасивного партіципа претерита.

читане, *огваряне* — тиж справени з партіципох претерита імперфективных часовнікох *чытаць*, *огваряць*, и суфікса *-е*.

жице — з імперфективного часовніка *жиць* (пор. „*ходзене*“).

бице, *пице* — з пасивных партіципох прет. імперфективних часовнікох *биць*, *пиць*, и суфікса *-е*.

Шицкі тоты часовніки, з котрых справени меновніки, и *церпіц*, и *ходзіц*, и *чытаць*, и *огваряць*, и *жиць*, и *биць* — та чи вони транзитивни або не —, маю ёдну взаімну особину: — вони імперфективни.

З таких істых часовнікох и на істи способ справени меновніки: *кресцене* (...проповидали ёдну виру, ёдно кресцене, д-р Д. Няради, Р. Календ. за 1923, ст. 2), *наказоване* (Тоты шицкі слухали Петрово наказования, д-р Д. Няради, ibid. 4; ...Зато досць му було три роки наказования, М. Мудри, ibid. 24; Успіхи, наказования апостолского, М. Мудри, ibid. 31), *почітане* (д-р Д. Няради ibid. 9); *шпіване* (...чує ще там ангелске шпіване, д-р Д. Няради, ibid. 14), итд. итд. И часовніки *кресциць*, *наказоўцаць*, *почитоваць*, *шпіваць* и подобни, з котрых зме видзвели меновніки, так су исто імперфективни як и гевти з котрых справени меновніки цо их спомнул д-р Костельник. И віше бізме могли з таких часовнікох, на горе спомнити способ, справиць меновніки на *-не*, *-це*, проців котрых ше нашо язицке чувство не буні. Значи, дакле, з *каждого імперфективного часовніка* *годно* *справиць* часовнікови меновнік на *-не*, *-це*.

2.

До того ше дакле приходзі по окончаней анализи горе наведзених прикладох. Але то ище не значи же зме з тим готови. Наш матеріял указуе, з ёдней страни, же мame попри *судзене*, з імперфективного часовніка, и *осудзене*, з перфективного часовніка, и подобне, — цо би нас могло звесць да думаме же *каждому* меновнікови на *-не* з імперфективного часовніка

одвитуе його пара з перфективного часовніка. З другої страни заш, не гуториме зварене, з перфективного часовніка, гоч мame зварене, з імперфективного часовніка. То значи же меновніком справеним з імперфективних часовнікох не одвитую вше меновніки и з їх перфективних парох. Ту ствари іншак стоя.

Остава нам дакле лем преучиц нукайшу страну тих твореньох, тото цо знача справени на тот способ. Опатриме цо знача меновніки з імперфективних часовнікох, а по їх одредзиме значене меновнікох з перфективних часовнікох.

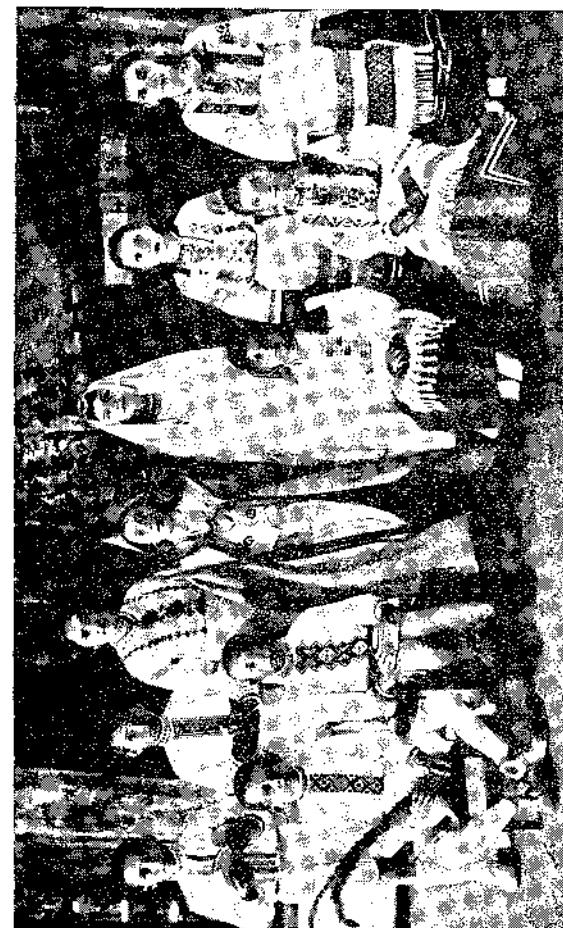
Цо значи зварене? За нас ясне же тот меновнік ма два значеня: 1) вершения, ділання часовнікової роботи — *das Kochen* и 2) зварене єдло — *gekochte Speise*; лем у першим случаю мame часовнікови меновнік; у другим случаю мame — даяки предмет. Тот предмет — у нашим случаю „варене єдло = зварене“ — достали зме як результат роботи котра вершена на предмету.** Часовніково меновніки справени з імперфективних часовнікох можу дакле чувац часовніково значене кед знача *робене*, ділане, часовнікової роботи (*das Kochen*) або можу того значене страциц и значиц меновнік даякого роду (варене єдло). Так исто и *печене* не значи лем робене (печене меса), але и меновнік, результат робеня (печене = печене месо = *der Braten*) итд.

Откладз же тоти значеня тим меновніком? Ту спомнеме лем тельо же ше тоти значеня находза у природи самих пасивных партыципох з котрих ше меновніки правя. И пасивни партыципи претер. можу значиц: 1) роботу котра тирва (та отальна пр. зварене єдла) и 2) прешлу роботу або уж вершену, конъчену (до дава значене результативне або меновніцке; оталь на пр. зварене = зварене єдло = *gekochte Speise*).

Отадз уж мож видзиц цо муша значиц меновніки справени з перфективних часовнікох, чий пасивни партыципи претерита знача вше або часовнікову роботу скончenu у *прешлосци* або лем часовнікову скончenu роботу, т. б. маю значене прешлей або вершней, конченей роботи котра дава результативне значене меновніком. Прето меновніки з перфективних часовнікох *ніда* не знача же робота сконъченна, але муша значиц або предмет як результат роботи, або акт, або вообще меновнік даякого роду. Прето и не мож повесц *уварене* вечери и подобне, а мож

** Таке ше значене, кед часовнікови меновнік значи предмет (або даяки акт, а не робене, ділане), вола результативним.

повесц *створене* (тото цо створене, *das Geschöpf*), покаяне (= акт, результат роботи), ушвердзене (= результат роботи), признане (= акт), потвердзене (акт, результат роботи); так и *пошвечене*, очисцене, обновене, вібавене, зединене (Ту маце у Св. Писанию шліди первого зединеня, д-р Д. Няради, Р. Календар за 1923. ст. 6), заключене (акт, результат роботи: И папа Дамас по-

Представа школлярох — Коур.

твердзел заключеня собора..., д-р Д. Няради, *ibid* 8; ... папа потвердзел заключеня собора 432 року и..., д-р Д. Няради, Р. Календар за 1932, ст. 6), осудзене (= акт, результат роботи: Тото осудзене потвердзели римски папове..., д-р Д. Няради, Р. Календар за 1923, ст. 9), уредзене (= результат роботи = уредба: ... не церпиме да дацо, цо ше тиче церковного уредzenia, будзе

непознате Вам, котри сце глава шицких святих церквох, д-р Д. Няради, *ibid* 10), спашене, спасене (= резултат роботи, das Heil, salus:... хто од Вас страци тот дар Божи, тому нет спашеня, д-р Д. Няради, *ibid* 16, ... найдзеце спасене душом вашим, М. Мудри, *ibid* 30), появлене (= die Erscheinung: Появлене Иисуса Христа, М. Мудри, *ibid* 3), вишлебодзене, ошлебодзене (= резултат роботи, die Befreiung: Лем кус модлім вашу церпезлівосць здогадайце ше у яким шоре нас бачко-сримских Русинох нашло вишлебодзене спед цудзого ярму 1918—20, Д. Биндас, *ibid* 174, Вон видзи же спашене и ошлебодзене Русій..., д-р Д. Няради, Р. Календар 1932, ст. 9), воскрешене (= die Auferstehung: Спомедзі Отцох, котри Вас з Евангелием родзели, перше ма место св. Лука Евангелист, котри так пише о Сопшествии Святого Духа на апостоли, пейдзешати дзень по воскрешеню Христа Господа, д-р Д. Няради, Р. Календар за 1923, ст. 3), ошведочене (= die Überzeugung:... ошведочене нашо..., Д. Биндас, Р. Кал. 1923, ст. 175), ришене (= резултат роботи: Вирніки места Ефеса од рана до позней ноци чекали з найвекшу нецерпезлівосцу на ришеня святих отцох..., д-р Д. Няради, Р. К. за 1932, ст. 5), препородзене (= die Wiedergeburt:... и зос своим церпен'ем приготовлюю препородзене у Христу..., д-р Д. Няради, *ibid* 11); так и *росаяце* (Христос на крижу як резултат сконченей роботи, або лем акт як резултат роботи). Так исто и меновнік *кліпнуце* (време док ше кліпнє = der Augenblick), котри находзиме у познатей пісні д-р Г. Костельника *Помарли ми оцец и мац* (Р. Календар за 1931, ст. 66):

Боже, Боже, як зме блізко
пришли гу Це!
Як преходзі людски живот!
як кліпнуце! —

Практична би поука з того була, на остатку, не лем у тим же ше тоти меновніки правя з пасивного партыципа претерита, але и у тим:

1) же меновніки *на-не* и-*це* мож вше справиц зос имперфективных часовнікох, и

2) же меновніки *на-не* и-*це* зос перфективных часовнікох зос значеньем часовніковай роботи, діланя, — не мож справиц; але кед меновніки знача *рэзултат* шей роботи, т. е. кед маю меновнікце значене — теди их правиц мож.

Г. Надь, студ. филоз.

ОНУФРІЙ ТИМКО:

Нашо складателе.

Кажды ше народ зос „свойм“ цеши и поноши. Чи обраціме скалу нашого радио апарату на Београд, чи на Milano, Wien, Prahu, Budapest, Warszawu.... нешкя, ютре, напоютре, гоч кеди, вше и вшадзи обачиме едну тэнденцу. Ту о политичных пропагандох недумам бешедовац, але берем лем музични продукцій пред себе. Кажды народ своїх майстрох музыки возноши. Як ше ми теди чувствуеме? Частейше, лебо голем кеди-некеди нам понос неда мира, а то особено, кед зме у тих моментах свидоми, же зме часточка 45 милиёнового народу, которому швет узнал його музикальны способносцы, питаме ше: дзе наш Palestrina, дзе наш Verdi, Beethoven, Chopin...? Маме ми на тим полю лакого, з котрим би зме могли виступиц пред швет?

Маме. Доля наших майстрох-складательох як и доля нашего страдающаго народу. Сущедзи, панове над нашим народом шицки сили и способы вжали себе на помоц да запру и зніща його культурни розвиток у каждом та и музичним напряму. То история потвердзела.

Кажда нагода була одобрена нашым музичним талентом, а кед ше даедному ипак удало пре незвичайни способносцы на державні царски (В. Україна) трошок усовершиц себе, того ше старали и стараю одняц од нашого народу (Чайковский, Бортиянський, Березовський и т. д.), гоч вон у твореню остал вирни духу нашого народу; а котри ше заш сам чежко-нелегко витулял, мушел остац затаени пред шветом, а познати лем свойому народу, бо панове над нашим народом добре стрегли над тим да наша слава остане швету непозната, бо инышак би и питане нашей державней-политичнай екзистенції пришло на шор. Так, маме ми вельких людзох на тим полю, котрих нелем цудзи швет не позна, але на жаль у веций випадкох ше и ми сами красще похваліц неможеме.

Треба да познаме свойо, та го и ценіц будземе. То еден мотив, котри ме навед, да подам гоч лем як найкратше дацо о наших складательох. Други, то дужносць наша, ширыц іх славу, а найлепше ю розшириме, кед іх творы упознаме и виводзиц будземе. Ту велько слова трошиц не нужно за іх рекламу, бо сами вони (творы) найкрасша и певна успіху реклама.

Припознам, же би требало подац то так як историю хронолошки по розвою, але пре недостаток потребного матеріялу допущим себе бібліографични способ алфаветичним шором. При векших майстрох застановиме ше дакус служей.

* * *

Аркас Микола (1853—1903.) симпатик по своїй опери „Катерина“.

Аршемовський-Гулак Семен (1813—1873) блєзки приятель Шевченка. Музични студії зкончел у Петрограду и у Італиї. Як шпивак у імператорській опері (1842—63) у Петрограду здобул немалу славу, як складатель зохабел нам оперу „Запорожець за Дунаєм“ и вецей народни шпиванки аранжовал за хор.

Бажанський о. Порфірій (1836—1920) галицки складатель. Зложел першу Сл. Божу на хор по церковних напивох. Од велїх обробених свитских писньох на хор зачувани лем даєдни у композиції „Олекса Довбуш“ и у „Весіллю“. Особити прихильник ферталь тонох у гармонизації.

Барвінський Василь (1888) галицки терашні складатель. Ученік модерного ческого музика Новака. Напрям його творах новромантични. Оригинальні форми його творах прибавели му у швеце обще признанє велького складателя. Од 1916. р. є директор „Музичного Інститута імені М. Лисенка“ у Львове.

Безкоровайний — терашні галицки аранжер народних писньох на хори, оркестру, а особито цитру. Як компонист постал познати по своїх сонатах за клавир и оркестру.

Березовський Максим (з Глухова 1745—1777) ученік познатого Р. Martini-а у Італиї, дзе го влада послала пре незвичайни талент на музични студії (перше бул як и Бортнянски як шпивак у дворским петроградским хору). Написал у главним лем церковни твори, у котрих дух чисти остал руско-українски, гоч го под упливом школи обдзвивал до талиянской форми. Попри незвичайнім таланту не нашол припознанє у музичних кругох, а то була причина його трагичній шмерци — одобрав себе живот.

Біліковський Іван (1846—1922) организатор станиславовского „Бояна“ — хору (1894), педагог музични, котри видав теорію музики и школски спиваник и складатель духовних и шветских („Гамалія“, „Многая“ и т. д.) творах на хор.

Бортнянський Дмитро (1751—1825) наш найвекши церковни складатель. Родзел ше у Глухову черніговской губернії, син українских родительох. Перше бул поволани на царски двор як шпивак, бо мал одлични глас, а вец на царски трошок бул вислати до Італиї на висши музични студий гу проф. Galuppi-ю. По тим як скончел студії постал директором царской духовней шпивацкой капели.

Наш найвекши автор духовней музики зохабел нам: 48 духовни концерти (псалми) на мишани хор, 14 композиції „Тебе Бога хвалим“, вецей цали литургії на мишани хор и єдну трогласну. Гу тому написал вон ище вецей духовни обрядови (з утрені, молебна) писні.

У векшини творах нашого „Palestini“ осети нам ухо талиянску форму — уплив школи, але дух у нїх чисто народни українски. Бортнянски за наш церковни шпив ма значенє „Ralastrina“, бо вон го цалком зреформовал. — Чайковський дал свой суд о даєдних концертох Бортнянського: „не лем же су найкрасши твори у нашей церковней музичній ризниці, але вообще того рода композиції“.

Бортнянський написал єщи 5 опери талиянского, а даєдни французского тексту: Алкід, Креон, Квінт Фабій, Le Faucon, Le fils rival. Крем тих творах свитской музики написал и даскельо сонати, симфонії и солоспіви.

Вахнянин Анатоль (1844—1908) организатор союза шпивацких хорох у Галичини, товариство „Торбана“ и „Бояна“ и перши директор нашого музичного інституту у Львове. Твори писал хорски („Наша жізнъ“, „По морю“, „Стіймо разом“ и т. д.), оперу „Купало“, штири кантати и до двацет аранжи народних писньох на хор. Виказал ше особито як добри музични педагог.

Вахнянин Б. терашні галицки складатель „Пісна життя“, „Титар“ и т. д.

Ведель Артем (1767—1806) регент киевского архиєрейского хору, з котрим обишол з концертами цалу Україну. Творел лем духовни фалати, котри ше зачували у киевской дух. академії (10 концерти штирогласни и два концерти псалмох на два хори, и познати трио „Покаяния двери“.) Дух у творах чисто народно церковни, а форми самостойніши од самого Бортнянського.

Вербицький о. Михайло (1815—1870) автодидактик, а у композиції ученік Нанке-а и Лоренца. Уж як еденацрочни хлапец

є широта не лем по отцови, котри бул священік и умар, але вецеїй ище по мацери, котра ше дораз преодала, а його ше одрекла. По тим слабого здравя вично церпел. Як богослов раз по оздравленю — як реконвалесцент научел так добре грац титару, же при твореню нігда не хасновал другого інструменту. Власна шмерц оца, одрекнүче мацери, ніяке здраве, а тиж вчасна шмерц любеней жени, котра му широти зохабела, шицки тоти моменти потресали його душу, котру мирел лем з молитву. Такого го и видзиме у духу кед слухаме його твори. Вон ше вше у них модлі (особито у його „Оченашох“), препитує, блага, не траци надію. Превладує вшадзи молови настрой, але позитивни будуючи, а не очайни. Ридши моменти дурово, але їх іпак єст дзе висказую славу. То особено у письмох Пречистей Діви („Достойно“, „Ангел вопляше“). Левицький І. твари: „...гоч гармонизация його чиста од найновших музичних пикантерийох, але є іпак полна артистичного розмаху и сериозносци. Кед своєю рапсодії писал, як да ше упатрал до тих прекрасних українских вишивкох“.

Крем церковних духовних письмох (вецеї Сл. Божи) написал 7 оперети, 12 рапсодій и коло 30 світски мужески и мишани хори.

Верниківський Михайло (* 1896) диригент харковської опери и складатель солоспівох и народних письмох („Веснянки“).

Воробкевич о. Сидор (1736—1903) учень бечкей консерваторії, затим професор музики на духовній академії у Черновицюх. Його твори барз спопуляризовані особено тоти, котрим крем музики дал сам и текст („Над Прутом у лузі“, „Заграй ми цигане“, „На чужині загибаю“, „Там де Татран“, „Як бим була“ и т. д.). Велька складательна рутина му дала можносц да твори фришко, а цалком коректно, крем спомнутого написал вецеї духовні писні и 14 оперети.

Гайворонський Михайло галицький складатель и организатор військових оркестрох J. C. C. Писал и тераз ище склада (у Америки од 1925) твори на хори, клавир и оркестру. Познати постал особено пре своєю стрілецькими писні.

Давидовський Григор (* 1866) типови представнік укр. музичного дилетантизму. Постал незвичайно популярни з композициями „Україна“, „Кобза“, „Бандура“ и т. д.

Демуцький Порфір (1870—1927) спада медzi найвекших наших музичних етнографох. У рукопису му ище остало не-

виданн вецеї як тисяч (1000) записани нар. укр. мелодії котри не сцигнул видац, а видани лем дакус менше число од тих. Як складатель видал збирку „Укр. пісні на хор“, „Ліра і її мотиви“. Добри музични педагог, а як диригент ше преславел з хором зоз валалу Охмятов у Києвщини, з котрим обишол Україну.

Вечерніця — Коцур

Демченко Іван тиж познати музични етнограф. Видал назберани народни писні у зб. „Українське весілля“ на хор.

Валеський Осип (* 1892) гал. укр. компонист найвецеї солоспівох, а іншак познати музични критик.

Квітка Климент (* 1880) муж поетки Лесі Українки. Тераз є директор етнографичного муз. институту. Як етнограф

особено вредни зберач народних писньох, котри видал у своїм величким зборніку.

Капрія о. Іван († 1856) автор велих церк. писньох у Галичині.

Кишакевич о. Йосиф терашні львовски складатель и диригент. У гармонизациї є любитель хроматики. Велі його церковни писні барз популярни и у нас ту же шпиваю. Як складатель познати є по своїх доховних складбох на хори и кантоах на хор и оркестру („К. в честь Шевченка“, К. в ч. Котляревского“ и т. д.).

Колесса Філлярет терашні галицки найвекши музични етнограф и аранжер народних писньох („Вулица“, „Галилки“, „На щедрий вечір“ и т. д.). Як оригинални складатель ма вецеї патріотичного роду твори на хор. Як найлепши познаватель нашей народней писні видал своєю студії под насловами: „Огляд укр. народнї піснї“, „Ритмика укр. нар. п.“ „Молодії укр. нар. думи“, „Про генезу укр. нар. дум“ и „Укр. нар. думи“. Як музични педагог видова школски спиваники. Робота Ф. Колесси на полю нашого найвекшого богатства барз заслужна. У найновших часох завжати в зоз студию о подкарпатских писньох.

Колко о. М. галицки складатель духовних творох (особито познати „Отче наш“) у вифлеемской сценичної оратої „Ніч“.

Кошиць Олекса (* 1875) наш найславніший диригент, котри обишел Европу и Америку воз славну „Укр. Республіканську капелу“, котру му Директория як диригенту київской опери придала, же би рознес славу нашей писні широм швета и обрацел увагу на политицки положай України. Як складатель видал Сл. Божу на мишани хор з укр. текстом, „Религийни канти и псалми“, а як аранжер вецеї зборніки народних писньох.

Кошко Дмитро (* 1892) то наш други славни терашні диригент, котри воз интернованей войски У. Н. Р. организовал необични хор, з котрим обишел Немецку и Польску (1920) з величким успіхом. Видал два зборніки (по дзешец) нар. писньох.

Козицький Пилип терашні гал. музични критик и педагог. Як аранжер видал вецеї писні на хор и сола, гу тому и композиції за гушлі и клавир.

Кудрик Др. Борис веден од терашніх младших львовских складательох (клавир). Особити познаватель западней музики,

у котрой поглядал нашо писні и винес у брошурки „Укр. нар. писна и всесвітна музика“, яки вона вплив мала на великих западних складательох. Як складателя познаме по даскелью хорох потриотского тексту и церковник складбох.

Кумановський о. Микола складатель духовних и народних писньох шветских на хор.

Лавровский о. Іван (1822—1873) написал 12 твори на хор (познати „Осінь“, „Заспівай ми соловію“, „Козак до Торбана“, „Чом річенъко“) шветски и вецеї духовни. Його гармонизация примитивна але полнозвучна и кокектна. Крем того написал оперу „Оман очей“.

Леонтович Микола (1877—1921) модерни композитор и аранжер нар. писньох. У твореню себе хор претставя як оркестру, та таки и ролі дзелі поєдиним гласом як инструментом (оркестрални малюнок).

Видави му велики зборніки писньох (медзи німа популярни „Щедрик“, „Дударик“, „Подчайвська М. Божа“, Уза гори камяної“ и т. д.). Осталас недокончена опера „Русальчин великий день“, бо го 1921. р. большевики забили.

Ласенко Микола зоз Гринькох (1742—1912) на Полтавщини старого козацкого роду, оцец укр. нар. писні. Ученік у Лайпцигу проф. Рихтера, а по тим у Петрограду Римского Корсакова. По сконченю студийох достал место проф. музики у київской муз. школи.

Лисенко видал барз вельо и добре обробени у народним духу своє твори и то:

- a) 7 зборніки нар. писньох як соло з клавиром (то 280 писні);
- b) 12 ” ” на хор (то 120 писні);
- c) 5 ” обрядових ” („Веснянки“, „Колядки“, щедрівки“, „Весілля“ и „Молодощі“);
- d) оригинални солоспиви и хори (80 твори) з клавиром до Шевченкового „Кобзаря“ и (30 твори) з текстом J. Франка и Гайнє-а и др.
- e) клавирски твори коло 30 (рапсодії, сюита и полонези);
- f) вецеї оркестрални твори (як „Укр. козак“, „Capricio elegiaque“ и т. д.);
- g) Опери и оперети: „Чорноморці“, „Різдвяна ніч“, „Утоплена“, „Наталка Полтавка“, „Коза Дерези“, „Зима и весна“, „Снігова края“, „Пан Коцький“, „Тарас Бульба“, „Сапфо“ и „Nottungno“.

Лисенко як музични теоретик написал крем того и студиї, „Характеристика укр. нар. дум і пісень О. Версая“, „Музичні Струменти на Україні“ и „О торбані і музиці пісень Відорт“.

З того видзиме же Лисенко наш найвекши и найплоднейши автор на музичним полю. У його творах чисто народни дух. Гармонизация кус иншака од зап. европской. У оригиналних творах дал нам токо до нам хибело, да ше и з найвекшим складателями европских народох можеме мерац. Дал нам направям гармоники у твореню по народним духу, котрим кед пойдземе, подзвигнеме нашу писню понад писні юцикіх народох.

Лопатинський Ярослав познати по опери „Енеїда“.

Людкевич Др. Станислав (* 1879) дотерашні директор Муз. института у Львове. Основатель є нового напряму новей музичній школи у Галичини. Модкевич постал швету познати (нелем своіому народові) зоз своїма солоспівами (познате „Черемоше, брате мій“ і др.), творами за клавир и оркестру („Scherza symphonique“, „Вічний революціонер“, „Кавказ“, „Останій бій“ и т. д.). Од природи автор сильно обдарени з преображені артистичну інтуїцию, а ище є и незвичайно шмели у модерних гармонічних ефектах, же му пре тоги позитивни прикмети критика дава перше место медзи нашими складателями.

Машюк о. Віктор (1852—1912) наслідователь Лаврівського и Вербицького. Мелодика легка, а гармония у ньго природна полна. Солоспіви (як „Цвітка дрібная“ і др.) и хори („Крилець“, „Прийди весно“, „Чом так скрито“, „Родимий краю“ и други) прибавели му популярносц. Написал вон ище даскельо мелодрами-оперети („Капраль Тимко“, „Нешчасна любов“ и др.), а у духовній музики даскельо Сл. Божи.

Недильтський (* 1895) пише оркестрални, хорски твори и солоспіви. Познати його марши на хор („Вояло сонце“, „У дві пари“ и др.).

Жижанківський о. Осип (1862—1919) галицки и ридко талентираны складатель. Крем Сл. Божей цо написал, особеней вредносци його хори „Гуляли“, „Зокрушків“ и др. и його сола („Минули літа молодії“ і др.). Без суду 1919. р. у Стрію од польских фанатикох розшеляни.

Нижанківський Нестор терашні галицьки складатель и познати клавирист. Крем хорских видал вон найвецей клавирски и оркестрални твори.

Ніщинський Петро (1832—1896) писатель и складатель. Популярносц му прибавели його оперети (хорски часци „Козак Софон“, „Байда“, „Вечоніци“ и „Назар Стодола“).

Присовський В. до тераз видал красни клавирски и оркестрални народного стилу твори: „На України (Potpourri) № 1, 2“, а особено красна „Укр. думка № 1, 2“, затим „Щумка и др.

Приходько Олекса (* 1888) учащік у славней капели Кошиця, а тераз музични педагог учит. школи и гімназії у Ужгороду. Познати організатор націоналних хоров на Подкарпатию.

Річинський Арсен (* 1892) терашні волиньски роботнік на полю церковней и світской писні.

Рудницький Антон (1902) галицки складатель, тиж познати клавирист и бувши диригент київской и харковской опери. Твори ма клавирски (и солоспіви) и оркестрални („Бура над заходом“ и др.) як сююти и писні.

Сениця Павло до тераз необично плодни и велькей вредносци видал (вецей як 200) твори вокальней, камеральней, симфонийской клавирской и оперетней музики.

Січинський Денис (1865—1909) ученик львовской консерватори. Пре необични лиризм його твори бара полюбени и популярни. Так його мишани хори з оркестру „Лігу в неволі“, „Дніпро реве“, затим мужески хори a capella „Непроглядною юрбою“, „Даремне пісне“, „Нудыг“ часто су на програму пре свою красу. Ище частейше почувме його сола з клавіром „Finale“, „Як почуєш“, „Бабіне літо“, „Із сліз моїх“ и др. З вельку симпатию прията його опера „Роксолана“. — Гоч у форми Січинський пошол за немецким романтизмом, але з українську мелодику марканто зазначел, же ше не удалел од націоналного ґрунту.

Сокольський Петро (1832—1887) предтеча Лисенка познати по своїх операх „Облога Дубна“, „Мазепа“ и „Маєва ніч“, гу тому даскельо рапсоді видал и студию о росийских и українских нар. шпіванкох.

Старицький М. написал историчну (драму) оперету „Маруся Богуславка“ и народну „Ой не ходи Грицю“.

Степовий (Якименко) Яков по при Леонтовичу, Стєценку и Лисенку наш найлепши аранжер нар. писньох (вецей зборніки видал). Його оригинални твори („Мініятури“ и т. д.) маю вельке признане.

Стеценко К. наймаркантнейши народни складатель незвичайних способносцох („Прометей”, „Сон”, „Ніченко нічко” и др.). 1922. го большевицки агенти забили.

Тележинський млади аранжер волиньски нар. писньох (видані єден зборнік).

Топольницький І. галицки складатель хорових творох („Ой три шипхи” „Хустина” и т. д.).

Якименко Федор брат Якова (псевд. Степовий) музични педагог и вообще призначати складатель векшином камеральних творох.

Ярославенко Я. Винцковський львовски барз продуктивни гармонизатор нар. писньох и оригиналних патриотичого духу творох. Так исто и у духовней музики опробовал свой талант.

Док други народи ані (квалитативно) таки по вредносци, ані тельо (квантитативно) не творя, то іх складателе мали иншаку ролю, а нашо, сами творели. Нашо заш черпаючи з такеї богатеї ризници [уж 1817 р. Ходаковский записал вецеї як 2000 народни мелодиї (два тисячи) у Галичини, Демуцький и Квитка кожди скоро по два на Вел. України, а Колесса заш на Подкарпатию и др.] лебо су аранжери-складателе, лебо складателе у висшим стилу (Лисенко, Льодкевич, Барвіньський, Січинський, Якименко, Стеновий и т. д.). У тим іх вага и артизм, же у народним духу написали велики архитвори.

На концу обрацме увагу и на то, же ту вони не щицки наведзени пре недостаток потребного материала, а ту тому и велі цо су наведзени лем з пар словами прето, да статя не забере вельо места.

Зарно гу зарну — будзе колача,
Камень (цегла) гу каменю — будзе палата!

РНПД-о и Нар. просв. Доми отримую ше и будую лем од щедрих, гоч и малих, але чи-
слених даровательох!

Дівчина незабута.

Видзел я це у храме Божим,
Кед ши Богу молитви посылала,
И у вздихованю побожним
Зос самим Богом щесца ростваряла.

Швички трепали як гвизды ясни
На ліца твою, очи прекрасни;
Твою очи до неба патрели
И од Бога щесце модлели...

Душу мою радосць обняла,
Бо ше прецлюсци давнєй здогадала,
И думох вельких и думох славних
И зла шицького, цо го церпела.

Так и я дарас руки своё складал,
Полни надії и упованя:
Я не знал яки живот ми ноши
Чежкосци, терхи, бриги, страданя.

Твоя молитва душу мою таргла
И я побожно руки своё зложел:
Ище ест людзох, цо Бога веря!
И надію сом свою на престол Божи положел.

Надію захраніц, надію затримац,
Хоч бул живот яка велька скрута —
Ти мне научела и твоя молитва,
Дівчино непозната, нігда незабута!

М. Винай.

Мудри чловек не правози ше
ані з велькими панами, ані
з празнима главами.

Єдина наймилша.

Любовал я дівчини,
Правду нацо таїц,
Шицким шерцом не мог я
Ні-єдну полюбиц.

Єдна була шерцу мила,
Друга люба, красна,
Треца була блага, слатка,
Як цо ружа віщасна.

Одраз-разу шицко прешло...
Твоя краса блісля,
Шицко шерцо ти заняла,
Єдина, наймилша!...

М. Винай.

1934.

Прешол стари рок.

Нам як да заш олегчало. Наша надія за лепшу будучносц розбера нашу задуманосц и зармуценосц.

Души нам були обяти зоз страхом и трепеньем як душа земледілца, котри стої у своїм дворе и патри на прибліжущи чарни хмари, котри ше нагло дзвигаю понад його поля, же би до чарней жеми немилосердно збили його цалорочни труд, знай и його опстоянє. Стої немочни пред тим великом страхом упарто очи до неизвесносци и чує лем страшне гирмотане у даліни и циху скриту молитву у себе.

Подобни страхи захмарйовали и нашо чувства.

Кед би зме у даліни гледали розтерховане од чежких наших думох, котри нам як камень прицисковали шерцо, там зме на борби находзели групи розличиних политицких идеологіях з ножом и огњем грабали ше за державни дэплови, же би зніма свою волю примушели на цали дружтвени порядок и свою идеологию претвореи у діло.

Чловек у своїм застараню як да уж забул и на самого себе, па ставя як жертву на олтар своего задуманя шицко и

кров и живот и шицки творевини тисячи-рочного живота людскаго за остварене и обожаване свой идеології.

Випатра якда чловек зазберує шицки своё тілесни и духовни сили, же би розтаргнул тот челічни ланц, котри людска доля віше веций раз закручує около нас и примушує цале нашо житие до єдного виру, котрому ми ані початок ані край не знаме, але у тим його настоянню место слоги немирни души преліваю противници пламені и велики сили чловека, як да у ніх погоря скорей, як приду до свойого виражая.

У кратким времену на бини исторії людской одбавели ше шицки фурми політических управляемьох и то зоз фильмску чывтоксцу, так же випатра нова история як робота чловека, котри у своїм збуненю, лебо незнаню на раз на сто способи звершує єдно діло. Апсолутизам и демократизам, диктатуру и анархию, олігархию и большевизам, фашизам, гітлеризим, — шицко ше випробовало, а як результат заключує ше, же либерални демократизам и парламентаризам прежил свойо.

У людских душох ше цошка збива. Там вру шицки ідеї нашого спознання же би виврало цошка нове, котре би виполнело наш незадовольни и побунені дух и котре би нам як нова гвізда показовало нову драгу до туземского блаженства на економским и соціяльнім полю.

Людзе як да гледаю нови смисел свойому жемскому животу. Зоз дотерашнім як да не знали жиц, лебо го не розумели.

Горучка економских и соціяльных установох як обераца хорота розшала свойо бактерії по шицких жридлох нашого дружтвеного живота. Ей вплив обачує ше на кождым полю нашей културней роботи. Порушали ше шицки темелі.

Каждому порятку темель ауторитет. Не важне як и на котри способ створени тот ауторитет, але през ауторитета краткого времена шицки власци гоч их трима и велика физическая моц. А прешли рок як да бул арене револуцийох нашего духа против каждого ауторитета.

Нашу душевносц як да буря различитих поглядох на швет, на економски и соціяльни порядок наших дружтвох пустошела и подобно тара斯基 глубоко вдерело корень недовирие против шицкого, цо було содержание нашого культурного живота. Як полип зоз своїма чаплями нашо недовирие приліплювало ше на наш фамилиярни, дружтвени, морални и вірски живот и

нашо найвекши сятині сцело потаргнуц зоз собу до презспондковей глібочини моря сумні и непоштования.

Чежко вериц дакому и у дачим, прето церпи ше лем тому и дотля, цо ше и докля ше муши.

Кажды би сцел сам створиц свой швет и у нім вон бы сцел буц лем сам законотворец.

Прето модерни чловек гутори:

Не верим жени, бо думам же вона свою любов дæлї и заз другим.

Не верим дæцку, бо думам же воно ме крадне.

Не верим другу, бо думам же ми мою нігда не враци.

Не верим нікому, бо думам же ми кажды одніма хлеб.

Нач мне філозофа, кед и я сам тот! — жиєм, як ше да.

Нач мне паноца, кед я виру себе сам стварам!?

Нач мне глас гушелькох?

Джес ми заграйце! — у нім ёст шицко, як и у моей души.

Тата душа то моя... чловека 1934. рока.

Е. Г.

М. КОВАЧ.

З нашей загради.

Лелия.

Паноцец у ризох, з крестом у рукох випровадзел их пред церковну капуру. Одпитал ше, дал благослов з високо здвигнутым крестом, и врацел ше назад. А процесия наставела далей. Нанпредок крижи. Ноша их дзивки. Красны нашо дзивки у билих оплечкох и боси. За німа дзеци и други дзивки, а веџ хлопи и жени. — Три дні и три ноцы треба док не дойду там дзе ше Мария указала. По широких драгох и узких дильовох, попод овоцнікі коло прошох спова котрих ше глаша стада, през длагоки шори ягодох, шлівкох и грушкох, буду преходзиц. Прейду коло зашатих польох и ушореных виніцох, и вшадзи буду благац Марию:

Милосердия двери, отверзи нам....

Ноги дзвівкох и дзецеох буду раняви, мацери буду лёдво-стац на ногох кед ше злегне прах, и кед ше порозмесцую попод древа, цо стоя засадзеви коло драги.... Коло оградзеного крижа пошедаю старши жени з пацеркамі у рукох и буду до позних

годзинох под гвіздамі моліц молитви, за мілих своіх, за народ свой... а Мария вислуша, бо вона вше будна и меркуе на свой чада....

А дотлі дзивки и дзеци пошпя и буду шніц заграду полну лелийох у хторей их нащиви Владичица и віпольні жаданя....

Руски дзінчата — Ст. Вербас.

Рано кед перши когуты у цудзім волале зашпиваю, буду прервати красни сни, и процесія руши далей. Заш прах, горуце слунко, валали, овоцнікі, поля, и заш тресаци гласі женох, помишани зос краснимі дзвівоцкімі гласамі буду шпіцац:

Марійо, мати руского краю....

Пред храмом Царицы, трецого дня дочекаю их крижи и уведу до храму дзе стой над олтаром велька слика Матери нашей оквицена з велью велью билих лелийох. Слика Матки Преславней, найкрасшай Лелий медзи лелиями....

Благи ошмых з ей ліца одбере шицки болізни, шицки терхи зос шерцох обременених.

Вистати и полни праху спадню на колена пред ей олтаром, обновена писня випольні храм.

И войдзе прекрасни мир до душох их, бо осетя пах Лелий... найкрасшай медзи лелиями....

Вашильец.

Недзеля пополадню. По вечурні. Стари дідове з билима долгима власами у іще билших кошульох, погорбени врачаю ше дому з молитвеніками под руку и з стручом спретого ваншильцу медзи пальцами. Станю, приповедаю и заш ше руша. Часто пахаю желени конарчок ваншильцу....

Жени з пацерками. Ледво вишли пред церковни дзвери а уж шептаю, приповедаю. И около ніх пахне ваншильец.... Шицко нешка пахне по ваншильцу. Зайдзе до церкви, до рускій хижі и вшадзі найдзеце тот пах.

З його пахом випольнети Дом Божи....

З його пахом випольнети хижі нашо, пах ваншильца пребере у хижі умартого чежкі воздух, з ваншильцом замаченим до Йорданскай воді доставаме благослов, а його пах остава ище длugo.... у хижі зос червеним партком на столе.... за образами у руских хижох задзате струче ваншильцу.

Ваншильцов пах опомина нас на должносты гу Богу и людзом. Опомина нас на кратки дні нашого живота. И зато го з таку дзечносцу пахаю гевти, котры найвецей думаю на остатак....

Рузмарії и ружи.

Слунко ше опатрало у капкох роси цо ше назберала на лісточкох джобацей ружи. Капки роси випатралі як найлепши рубини и смарагди. Прелівали ше у сто фарбох. Ружа розвила остатне пупче, и чекала док слунко видзе високо над заграду да ше ей чудзе....

Іще роса стала кед надішли до заградки весели дзивки з спущеніма варгочамі по плечох и з ножамі у рукох.

Почали резац ружи и рузмарії. Дошли и до тей, цо ше на ней так бліщели капки роси, и цо того рана розвила остатне пупче прекрасней билей барви.

Стресли росу, и капки спадли на чарну жем. Нестало прекрасных фарбох, цо ше опатралі у капкох, а оштри нож одрезал остатню ружу:

Яй Боже, як Ганьчи будзе добре на ютре док ю облечу до билого, и док увидзи у свой хижі виплецены венци....

— А чом то кажда дзивка плаче кед ше до винчаня одбера?

Дзивчата виходзели з полніма наручамі ружкох и з гевту ледво розквитнуту, ішце полни красных думках, и богатих мрийох, а не були свідомі, же Ганьчи, як і тей ледво розквитнутей ружи, найчежши гевтот дзень, кеди думала, же посцігла свой щесце....

Приду людзе и збию росу, а лісточка спрею у длугокіх венгоц....

Взаємна робота родітельох и ШКОЛИ ПРИ ВОСПІТОВАНИЮ ДЗЕЦОХ.

У нешкайшим часу часто ше чую пригварки, же нашо дзеци не добри, а цо горшэ, велі и погубени. Тот факт наисце и постоі и не мож го побіц, а единна причина ё тому не довольне воспитане істых. А хто виновати тому, же нашо дзеци не досц воспитані? Векшина людзох би такой поведла, же школа виновата. Но кед ше поєдні добре здогадаю на тоти вияви, котры сом на вецей схадзкох наглашовал, же школа лем теди може посцігнуц праві успіх у свой роботі, кед дом т. є. родителі ведно буду робіц зос школу на воспитане своіх дзецох, теди ше их суд бізовано премені. А тото заедничке старане при воспитане наших дзецох лем так ше може остварыц кед ше родителі, так поєдні, як у громаді през школски рок вецейраз зиду на пораду зос учительями своіх дзецох. На тих схадзкох би претрэсли учитель зос родителями шицко тото цо ё потребне за добре воспитане наших дзецох. На тих схадзкох родителі би доповедли учителью хиби и недостаткі своіх дзецох, а так исце и учитель родителем и так би ше ведно трудзели да викореня тоти хиби. Даҳто би ше могол запытац, а чом то нет

тих схадзкох? На жалосць лем прето, же велі родителі ня знаю похопиц их вельку важносць. Учителе як того року, так і другі рокі поволали родітельох своіх дзецеох на такі схадзкі, поради так шицкіх, як і поєдніх, а результат бул тот, які од 60—70 родітельох пришли 2—3. Цалком є разумліве, же при таким заинтересованню ня могло буць доброго успіха од тих порадох.

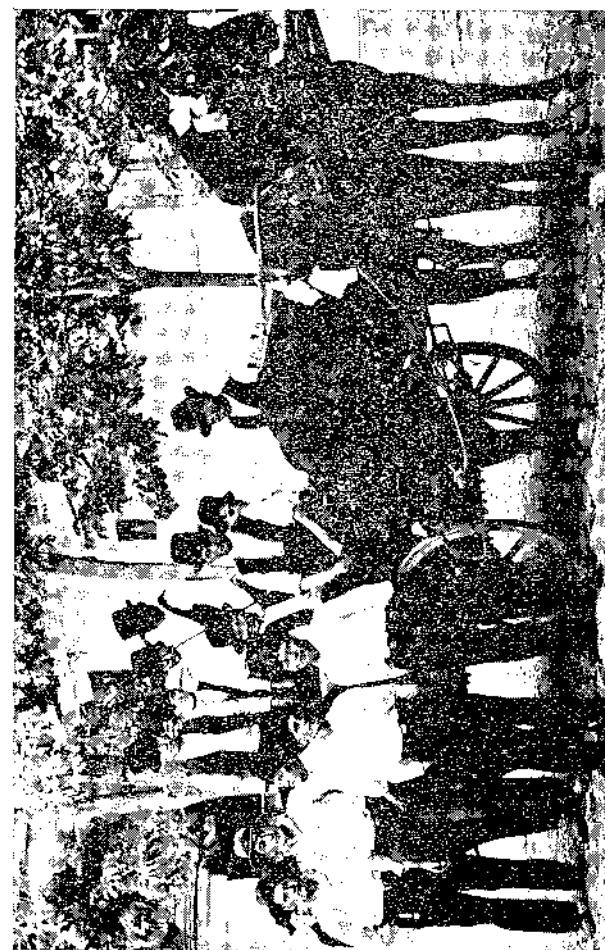
Но іпак ест родителі, хтори приду гу учительом своіх дзецеох, але то зробя найвежейраз теды, кед уж нескоро. Тоти родителі ня приду ше презнавац за напредоване своіх дзецеох праз цали школскі рок, але лем теды, кед ше уж дознаю, же іх дзецко ня прешло до вишэй класі. У таких приликох не питаю ше учителя, же чом не прешло іх дзецко, але ше вадза з нім, нападаю го, бо по их думаню тому лем учитель виновати, а няк вони сами або дзецко.

Припознам, же сараднію родітельох і учительох ня так легко створиць, бо велі родителі ище віше ня чувствую і ня увидза ей потребу. Но баш зато сом і пришол пред Вас зос туту тему, да укажем на важносць тай взаємнай роботы, на важносць тих схадзкох і порадох, да тото до ше ня робело до тера, най ше роби од тера за лепшэ виховане наших дзецеох.

А прецо є важна взаємна робота родітельох і учительох при воспитаню дзецеох?

Дзеци маю свой нашледзені і уродзені душевні і тілесні, хиби а так исто і добры особіны. Тоти хиби і добры особіны ня опходно потребно да учитель позна, а исто так і потребно учителью да зна, же при яких околносцях жиу його школьнія дома, бо лем так може викореньоваць до зле, а утврдзоваць до добра. А шицко тото лем од родітельох ше може учитель на тих схадзкох дознаць. Но і учитель може даць осетиц на дзецку що родителі ня осетілі і допове то родителем, а окрем того родителі на тих схадзкох може ше дознаць о напредованію у науки і владаню своіх дзецеох і по тим ше ровнац у поступраваню звес дзецми дома. Пре непознання хибох і недостаткох своіх дзецеох вельораз маю родителі криві і непотполни думанія о іх. Под впливом родітельскай любові і фамеліярного самолюбства вельро родителі преценюю свою даеци; вони видза і виноша лем добры страни і особіны у своіх дзецеох, а іх хиби і зли особіны препатра. Пре непознанне душевнай і тілеснай природы своіх дзецеох і прето же преценюю іх способносці і даровитосці, велі родителі очекую у школі і у живоце вельро.

векши результаты і успіхи як що вони по своеї природы, способносці і мади можу показаць і при тым очекованю дожиу вельораз і ня чекані неприёмносці. А же су за тога у главним вони виновати, бо ше або слабо, або няк ня стараю за одхованне своіх дзецеох, то на себе ня сцу прият, але хибу найвежейраз на школу здрилюю.

Родителі ня припознаю, же тоти уродзені і нашледзені способносці і склонносці котры дзецко ма, ня мож так легко меняць і прето ня може школа віше тога створиц звес дзецеох що би родителі жадали, але лем тога що дзецинска природа дозволює.

Дзецко кед ше народзи не випатра як ёден чисти папер або табла по котрой можеме цо сцеме и як сцеме писац; воно кед ше народзи уж ма у себе спомнути склоносци, способносци, и свойства, котри дораз або голем познейшэ ше покажу. Тоти свойства, способносци и склоносци можу буц добри и зли, можу буц у векшай, а можу буц у меншай мери засадзени у дзецку, а хтори ше од ніх и на келью розвию, завиши од оклоносцах и од воспитнаго впливу, прето мушиме вибачиц при дзецах тоти способносци и склоносци, котри дзецко нашледзело и по ніх ше ровнац при іх воспитаню. Треба при дзецах добри свойства розвивац, а зли викореньовац. По тим не шме ше твердзиц, же ше дзецко цалком добре народзи, бо попри добрых особинах нашледзи и зли од свойх родительськох и преткох. Сама права и чиста дзецинска природа була бы цалком добра, кед би ше нашледзенъем не уношели у туту природу и зли особины и кед би не им не дало прилики, да ше тоти зли особины розвиваю.

Гоч ше природни дзецински склоносци и способносци розвиваю под впливом нукашней моци дзецинскай природы, ипак способ и степен их розвиваня у главнім завиши од вонкашніх впливох на дзецинскую природу, од штредку и од условох за повольні дзецински розвой т. б. яки приклади му дава його окolina у котрой живе и яку храну добыва за його душевне и тілесне розвиване. Развиване душевней и тілесней природы дзецка здаба на розвиване ёдней рошліни, котра ма свою одредзену лінию розвиваня и гледа свойо специялни условия и прилики за правилни и потполні розвиток до максималней граніцы, а робота воспитателя здаба на роботу ёдного заградара, хтори ше стара да створи шыцки услови, котри су потребни за успишне розвиване и напредоване його рошліни, але су вельораз тоти заградаре вреднейши и совистнейши як тоти, хтори ше маю старац о воспитаню свойх дзецах.

Чи можеме од дзецка віше створиц тото, цо жадаме и сцеме?

Зос виложеного можеме постановиц, же ё наш вплив на розвиване дзецка ограничены, а будзе мац лем теди успиха, кед ше будзе ровнац з природним розвиваньем нормалней дзецинской душевней и тілесней природы. Кед би зме сцели да зос своім впливом меняме дзецинскую природу у основи и творели дацо друге як цо природа дала дзецку, теди ступаме до

борби зос саму природу и цалком ё базовне, же наша робота будзе осудзена на нвуспих т. е. даремна будзе, гоч би ше и прывремено указовал даяки поверховні успих, а котри віяк не може буц стасмни. Наш вплив на дзецко лем теди будзе успішни, кед у истым часу виучуеме дзецко, же нацо воно ма склоносц и кед тоти склоносци и способносци добре упознаме, на добре розвиваме, а злим и чкодлівим спераме их розвиток, не даваме им прилики да ше вони розвию.

Виховане дзецах ё ёдна од найчежших работах и найважнейших задачах, але кед родителі зос учителями ведно буду робиц, теди сигурно посцигнеме добри успих у тей роботи.

Я. Шандор, учитель.

С. САЛАМОН.

Писанка.

Велькоцна радосц вшадзи. Чисти, побилени и пообцаравані хижы — як ластовки, желени древа и луки и дзеци таки як и я з писанками у рукох. „Изд до церкви и тримай писанку у рукох, кед паноцец будзе пошвецована з воду“. То бул найглавнейши розказ мацери на тото швето. Других дньох гучали прикази: пойдзеш до баби, принёшеш то и то, гушата треба чувац и др.

Яки то бул легки приказ! У рукох красна на червено и жовто и белаво помальована писанка (мац нескоро вноци уж рисовала ю!), нови шмати на мнё, а калапе ружа, з яку радосцу очековало ше хвілю, кед паноцец мал пошвецована шыцки кошарки з пасху.

*

Пошвецел паноцец з воду. На писанку, котру я на дланьох тримал спадла капка води. Була пошвецена. А потым длуго длуго стала дома на ормане у предней хижы. Не шлебодно було ю рушац бо пошвецена, а и не мож — орман за високи бул гоч ше и на карсцель стануло. А була на жовто и белаво и червено помальована. Мац длуго длуго ю мальovala. Бо пошвециц ю треба було.

*

Нешка я заш достал писанку. Прислала ю мац. У писме, намальовану. Та вона була не округла, але ровна. Не мож ю

було влапиц, бо твардо з клайбасом на неровним столе до паперу урезана. „И ту маш писанку”, було дописане коло неї.

*

Ожила минувшосц. Як кліпнуце ока станула Велька Ноц пред очми. И мац и давни писанки и приказ: „Ида до церкви...”, гоч их тераз нет.

*

Паноцец пошвецовал з воду пасху. И мою писанку нарисовану на паперу. А вец сховал я ю глібоко до нукашніосци. Там стой вона коло давней, цо стала на ормане. Не мож ю влапиц, бо є намальвана и не шлебодно, бо пошвецена.

ІВАН ТУРГЕНЕВ:

Жобрак.

Ишол сом по уліци... зопар ме ёден жобрак, ёден уж зашицким слаби стари чловек.

Почервенені, очи полни зос слизами, збелавени гамби, стари на нім и роспаздверені шмати, запущені рани. О, яке чудовиско створела бида з того нещешлівого чловека!

Вон мі дал свою червену, стухнуту, брудну руку...

Йойчал жалошнє, питаюци да му дам даци.

Почал сом ше шукац... Ані буделара, ані годзинки, та ані хусточки... Ніч сом зос собу не вжал.

А жобрак ровно чекал... Рука, котру гу мнє випросцену тримал, тресла ше и диргочела.

Рушени и змилени, моцно сом сциснул туту брудну и тресацу руку... „Не гнітай ше, брацику, не мам ніч, брату мой”...

Жобрак теды упар свойо почервенені очи на мне, його ше збелавени гамби ошміхли, и тераз вон сциснул мойо жимни пальци.

— Ніч то, брату — прэварел поціхи — и за тото ци дзекуем. И то, брату, дарунок.

Осетел сом вец же и я дostaл милостиню од брата свойого.

Преложела:

Надь Ирина,
учитель, приправніца.

ІВАН ТУРГЕНЕВ:

Кед зме ше остатніраз зишли.

Дараз зме були блізки и верни пайташе...

Але пришла нещешліва годзіна, и ми ше розишли як неприятели.

Прешло вельо роки... Кед сом раз пошол до варошу, у котрим вон жил, чул сом, же ше барз чежко похорел и же жада зомну бешедовац.

Пущел сом ше до ньго и вошол сом до його хижи...

Попатрели зме ёден на другого.

Ледво сом го познал. Господи! цо з нього зробела хорота!

Жовти, сухи, зошицким лиси, зос уску шиву браду, шедзел лем у кошулі, котра була барз вирезана спретку...

Не могол витримац, да го прициска ані найлегчейша шмата. Нагло мі дал свою барз суху, як огладану руку, и барз чежко вигварел даскельо нерозлучни слова: чи то бул поздрав чи прекор — хто зна? Вимучени перши обеспокоели ше; а зос як здревнетих и бліщаціх очох указали ше два, дробни, боляци слизи.

Шерцо мі ше сциска... Шеднул сом на карсцель гу ньому и, гоч сом не сцел, попатрел сом на жем пред тим ужасом и пред тоту бриткосцу. И я му дал руку. Прывидзело мі ше же медзи нами шедзі висока, циха, до билога облечена жена. Ма на себе заруцене дзялугое од глави по пети. Ей глібокі бляди очи не патра нігдзе; ніч не гуторя ей бляди гамби...

Тота жена зединела нашо руки...

Завше нас помирела...

Гей... помирела нас Шмерц.

Преложела:
Ірина Надь,
учитель, приправніца.

Хто сце другого познац —
най започнє од себе.

ЕЛЕНА ПЕТРИГАЛА.

Врачарка.

Недзеля. Красни марцови дзень. Слунечко пригрива, але ище зато не грев. Кеди не кеди витрик задуе, а вец знова узихне. — Пополадню. Шедзим при столе, кніжка ми на нім стой широм отворена. Гоч бім тераз найволела далей читац, цошка ме лем дзешка цага, ані сама не знам же дзе. Думам, себе: „Дзе бім мала пойсц? Гу пайташки, чи... не, незнам. И на концу сом одлучела пойсц до баби. Та моя баба зна крашне проповедац, ак то было давно, теди кед вона можебуц ище лем дзивче була, лебо ище давнейше. Велью раз ми проповедала красни проповетки, не таки о „шарканьох з дванац главами“, але іншаки, таки цо ше дакеди справди зисцели. Вона их чула ище од своеї баби, а гевта знова од своеї, а я тераз од ней. — Слава Ісусу Христу! На вики слава! Пале ты пришла? а я уж думала, же ані не придзеш. — Гей пришла сом, але да дацо проповедаце. — Но добре будзем ци проповедац о ўднайжени цо була Врачарка.

Було то — гвари — барз давно як жил еден чловек. Людзе го волали „бачи Міхал“. Жена му умарла у колери. Мал двух синох. Два ферталі жемі му приношeli красни доходок, але гу остатку препад. Пиянство го доведло до того, же остал на трох гольтох, и зтим ше синове подзелели. Недалеко од ніх бивала их кума Маря. Муж ей загинул у войни, а вона осталася сама зос пецерима дзецими, так же ледво лапала край з крайом. Дзеци ище були мали, як ше гвари — едно другому было по уха. — Легко вона зніма бригу водзела, але кед подросли вец аж на ню спаднул вельки криж. Два руки, за дзешец не могли старчиц. У велькай бриги була Маря. Едного дня зобрала ше и просто гу кумови Міхалови. „Куме, Христом вас модлім, порадце ме, цо мам робиц?“ — Та ніч! Справ ше же ши врачарка, увидзиши сама, же ци то поможе. — Куме! Цо ви то гуторице? Я врачарка? Ша я врачац не знам. Як годно буц? гуторице?

Барз легко. Назберай себе вшэліяки трави кой кореня, повисушуй их и кед ци буду требац, ты уж себе выбереш з ніх котра ци ше найбаржей будзе видзиц, же с добра за тоту, лебо за гевту хороту. Видзиш и сама, же у нашым валале барз велью мали дзеци хорую, а ты их лем ліч, хторе оздрави — оздрави, а хторе не, та не. Так и було. Маря назберала велью

трави кой „руменцу“, па „буячки“, па вец „миши хвосцики“, и т. д. повисушовала, поодкладала и чекала згодни час за свою роботу. У ей сущеди було тиж хоре дзецко, а Маря своеўльно пошла го зос своіма лікамі лічиц. Уварела якейшик трави, окупала дзецко даскельораз, и чи го вона оздравела, Бог бы го знал, главне же дзецко було оздравене. Розуми ше, же ше по цалим волале рознес глас, же Маря лічи хорих, же с врачарка и цо вона пове то ше и стане. Познейше приходзели гу ней людзе и зос других валалох, приводзели хорих, а вона их лічела. Едному було „наврачане“, та мушела да му дукат разрубе на хижним прагу, та го приведли да му „одврача“, и да го одцагне од „гевтей, хтора му то поробела“. Другому знова „зоч спадло“, та такому требало лем „углікі руцац“. А Маря лем зберала пенёжи до жачкова цо го тримала под заглавком. И збогацела ше вона так, же ей дзеци доедно за не велью роки мали насущни хлеб у рукох, а и вона сама жила велью лепше як пред тим.

Едного дня, бачи Міхал, Марійов кум едол риби. И несподзивано му станула костка до гарла. Не мог ю ніяким способом виняц. Синове ше злекли, та нагваряю, модля аж заклінаю оца да иду по куму. Але вон несце ані чуц. — Ша апо кед телім помогла, вам озда лем поможе, ви ей кум. И видзел Міхал, же ше не однес од іх молбох, дал привесц куму „врачарку“.

Кума на прагу, а Міхал до шміху, и косц му з гарла виледела. Шмишно му было з того, же вон бул тот майстор, хтори куму научел врачац, а тераз го вона пришла лічиц. А после того цо було, можеце себе и сами подумац — кума Маря постала ище славнейша врачарка.

Поверховне знане одводзи од
Бога, глібоке, праве знане
наводзи гу Ньюму.

Д-р А. НАЛИВАЙКО:

О допатраню дзецох у першым року их живота.

Каждей мацери, кед сце буц щешліва, кед жада да ей дзецко не хорує, а найвецей у малючкосци особено до 9—10 месяці, або до ёдного рока, — необходомо треба да зна, як треба дзецко допатрац од першого дня його народзеня. Тото знац неминовно треба за то, бо як цо тілесне, так и духовне розвице дзецка, завиши понайвецей од допатраня у першым року його живота.

Правда, и през применьованя того мацеринскаго знаня ше виховаю велі дзеци, вирошнюю и постаню доросли людзе, але велі дзеци и умераю прето, бо мацери не приуготовлени на то, да знаю правилно окончовац свой мацерински обвязаносци цо до допатраня дзецох.

А же то правда, о тим шведочи и тото обстоятельство, же напримир у Русії умера рочно 2,000,000 дзеци у перших месяцох их живота. Так исто и у нас понайвецей дзеци умераю у першим року их живота, цо ше видзи и зос слідуючай краткай статистики зос нашого ёдного валала (Руски Керестур).

Можеме шмелю повесц, же велі зос родзених дзецох — котри ше народзели здрави — умарли, а зос тих, котри остали у животу, велі останю слабого здравя на цали их живот лем прето, бо мацери не знали их допатриц у першим року их живота.

Просечно (вжато 10 роки) у едним року					
Народзі ше	Умре од — до				
	1—2	1—5	5—10	11—15	рок а
202	41	13	4	3	

Дакле, як видзиме, на мацер ше полага велька отвічательносц у тим погляду, же чи вона розумно и совисно допатря свой дзецко. Мацеринска любов, кед є скалчана зос знаньом, велько помага у допатраню дзецка, и же мацери любя свой дзеци, у тим ше ніхто не сумніва. Не може буц сумня ані у

тим, же ми дужни дзецко допатрац, але цо ше тиче знаня, мушиме признац, же велько мацером ище велько хиби до того, да знаю правилно допатрац дзеци.

А цо треба знац мацером о допатраню дзецох? Ето: перше тово, цо ше одноши на ніх самих.

Пред шицким другим обяшніме мацером, же акт родзеня не є ніяка хората хоч є вона и звязана зос болями. Родзене є нормални акт, котри показує стане здравя мацери. Кед вона здрава шицко будзе добре, але кед є ні здрава, т. є. кед ше находзи у даякей хороти, теди родзене може буц погибель и заю саму и за ей дзецко, гоч баш вона и полна любови спрам свойго дзецка, ма и довольно знаня зато же як го треба допатрац.

Жени вайперше треба познац закон: же лем здрави родичи родза здрави дзеци, а особено треба знац, же таки дзивки, котри су склони на гефтику, не треба да ше одаваю, а кед ше уж одали, не треба да дойча свойо дзеци. Було бы добрэ, кед би по цалим швеце шицки жени пред одаванку ше постарали за дохторске свидоцтво чи им допущено одац ше.

А тераз, — кед уж зме так опчнено указали, цо значи здраве за мацерински стан, — прейдземе на то, цо треба знац воопще кождай здравей мацери при допатраню ей дзецка, да би вона жило и було здраве: 1) Необходимо треба дзецко чувац од хоротах. За посцигнуце тей цілі найлепше предупредителне средство ше показує власне дойчене, т. є. кармене зос мацеринским млеком, и добре допатране цела, особено чистота. При карменю строго треба отримовац чистоту, порядок и регулярносц. При допатраню цела треба ше старац да дзецко ма довольно слункового шветла и швижкого воздуха. Пред карменьом віше треба умивац руки, груди зос чисту преварену воду. Дзецко не треба прейг мери кармиц, лепше го цалком не докармиц як прекармиц.

При дойченю строго отримац установлене време. Перши дзень по родзеню не звичай дзецко дойчиц, але кед барз не мирне (плач) треба му дац слабого чаю посладзеного зос сахарином. Дойчиц ше почне зос другим днем и то по состоянию дзецка, дойчиц треба кожди 2 або 3 годзини раз. Почамаше од другого тижня, дойчиц треба не частейше як у 3 годзинах раз. Вноци од 12 до 6 годзин воопще не треба дзецко дойчиц, ту чому дзецко легко привикне (першу ноц треба го охабиц, най плаче).

При кождим дойченю треба дац вицицац лем ёдну грудь а не длукше треба дойчиц як за 20 минут. По б тижні треба дзецко кармиц ридше (у 4 годзин раз), лем 5 раз на дзень, на приклад на 6, 10, 2, 6 и 10 годзин зос ноцним преривом. Але хтори дзеци слабо цицаю, треба их дойчиц частейш.

А тераз прейдземе на *искусствене кармене* (на кармене не зос мацеринским, але кравским або іншим млеком мишаним з воду, з юшку варену з ришкаши або зос овса, зос цукром або зос млекову муку). Искусствене кармене треба кончиц по упутству дохтора, бо іншак таке кармене часто може буц опасне за живот дзецка. Переход на искусствене кармене меншне опасне по даскельох тижњох, а по 3 мешацох уж не опасне. Зос того ше ясно видзи, же естествене кармене бави вельку ролю на дзецински живот, зато по возможносци треба отцаговац преход на искусствене кармене.

Найвецей мацери су способни, да сами дойча своё дзеци кед сцу и кед су не хори на гефтику, або на даяку другу хороту зос барз вельку горучку. А кед мацери млеко почне опадац (меншац), кед дзецко нэмирне, а главне кед не напредує, не рошне, теди го мушиме подкармйовац. Але и теди, т. е. при подкармйованю зос кравским млеком не треба цалком зауставиц дойчене, гоч би воно было и оскудне, бо мацери количина млека ше може повекшац.

Треба знац, же квалитет мацеринского млека нігда не мож зровнац з ніяким другим млеком, зато зауставиц дойчене свогого дзецка може мац лем теди, кед ше похорее а и теди лем кед то пове дохтор, а не вона сама, бо млеко мацери ест — як гваря — сопственосц дзецка. У случаю, кед мац вообще не може дойчиц свой дзецко, найлепшне би было за дзецко найсц дойку, але то драге средство.

При искусственім карменю (кед ше дзецко карми зос фляшкі, зос кравским або іншим млеком) віше треба млеко превариц (треба да вре 4—5 минути) а вец го треба нагло охладзиц у жимней води и чувац го на жимним месту. Пред карменем млеко треба розмишац зос преварену и охладзену воду. Спочатку на ёдну часці млека даме два часци води по штвартим тижню половку млека половку води, а од штвартогого мешаца на два часци млека ёдну часці води, а од початку другого пол рока т. е. од седмого мешаца ше дава дзецку чисте млеко. Дзецку, котре дойчи мац, после дзешшатого, — а котре

ше карми зос фляшкі тому после 8-9 мешаца треба почац давац мишано обычни едла.

Знац треба и тато, же дзецко, котре ше карми зос фляшкі, кельо млека ма попиц дневно. Одприлики тельо, кельо дзецко достава од мацери при обычним дойченю. Техника такого

Червени криэс — Р. Керестур

фляшкового карменя не у кождих народох ёднака, аке рапухе ше за норму, же дзецко не шме попиц млека вецеј од $\frac{1}{10}$ чечини свойого цела, не шме ше вецејраз кармиц як 5-раз а у ніяким случаю не шме попиц за 24 годзини вецеј од 1000 гр. (1 литра) млека (помишаного зос воду и посладзене, або дзецинской млечнай муки, віше по поради дохтора).

При одлученю од дойчэнія і од фляшкового карменя треба поступаць постепено. Место млека дзецко дастане месову юшку зос грисом, ришкашу, лебо овшану кашу, сухари у млеку на-мочене, ростарти кромплі. Од 2-го рока, дзецко достава ёсць дневно лем 4-раз а храна нешме мац содержанне веќніе од $1\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ литри млека. Даваю дзецим овоц, желеняму, хлеб, масло, порезане месо, мало колбаси. Вайца не вельо ше дава дзецим. Млеко ше дава при ёдзеню а не на место води.

2. За отримоване чистоти цела, окрем кожадодневного редовного купання, по кождим вичисценю необходно потребне умиване, сушене; кед дзецику скора осетліва, червена, треба масциц зос вазелином, цинкову масцу, або пудровац зос рижову муку, цинковим пудром. Купане найлепше кончиц воднє по другим карменю, кожди дзенъ раз, спочатку през 3 минути а веџ длукшэ. Купане треба вершиц позорліво особено у перших дньох жывота дзецика, да ше му пупосна рана не повредзи, и гоч после родзеня раз треба дзецико скупац у превареней води, веџ у току 5-8 днї, т. е. док пупок цалком не одпаднє, треба го лем умивац зос цеплу воду, але при умиваню пупок не треба мачац. Пупок треба превязовац кожди дзенъ: посыпац зос прашком гипса полак помишаного зос борову квашніну; на прашок з верха покласц газ и вату и закруциц зос биоту. Кед опаднє пуповина, найлепше посыповац пупок раз-двараз на дзенъ зос дерматолом.

Под час купаня дзецику твар не шлебодно умивац мидлом; твар треба умивац лем зос чисту мокру ренду. Дзецику уста зоднuka нігда, ані по дойченю не шлебодно умивац, вицерац, да ше му не повредза и да од того не добие даяку хороту у устах. Кошульки, пеленки, посцель дзецику віше най буду чисти.

3. Дзецико треба чувац од цугу, нігда го не треба охабяц при отворених облакох и дзверох.

4. Дзецико не шлебодно брац зос собу там, дзе ше схадза вельо народа, на приклад: на свалзбу, на погреб, до карчми ані на други ніяки схадзки, да не дастане оберацу хороту.

5. Кед хвиля красна, слунко греє, дзецико треба виношиц на слунко, на швижи воздух. Дзецинску хижу часто треба добре луфтірац, але не у присутству дзецика. У дзецинскай хижі не шлебодно куриц ані шмати сушиц.

6. Не треба, да ше мац смуци, бригус зато, же дзецико не тлусте, главне да воно добре випатра, да будзе бистре, веселе,

бо тлустота не віше знак здравю, напроців, тлустота дакеди баж знак хороти.

7. Не треба дзеци приучовац ношиц и колісац на руках.

8. Дзецико до устах бочкац не шлебодно, тото не шме робиц ані власна мац. Так исте не шлебодно дзецико зос устах кармиц, до шліни цицку мачац, дзецински цицок до устах брац, дзецински сосуди (погар, ложичку) хасновац и то зато, да ше на нього не пренеше даяка хорота. По карменю дораз треба умиц цицок, фляшку и други сосуди а так добре, да на ніх не дастане млеку ані шліда. Шицки дзецински посуди віше треба тримац закрито, да на ніх мухи не шедаю, не бридза и прах не шеда.

9. Цудзим людзом вообще не шлебодно допущиц да дзецико бочкаю.

10. Дзециом не допущене пиц ані капки алкогольного напою, бо то є за дзеци чежки отров.

11. Кед дзецико ма по целу дацо висипане, рани, теди го не шлебодно купац, лем сцерац зос зейтіном напоену вату, а по тим позавивац. По наредзеню дохтора мож дзецико купац и у таким случаю, але воно ше теди верши зос одредзеним ліком. По наредзеню дохтора дава ше дзецику и алкоголь, але лем як лік (при запаленю плюзох, и при слабосци шерца).

12. Кед дзецико немирне, плаче, кричи, тому найперше треба гледац причину; чи му пеленки не мокри, чи му не жимно, або не барац цепло, або чи є не посцискане одвише, або чи го дацо не куса, не щипе, не штуха, чи го не преганя, або же не може за себе и зато ма болі бо не одходац од нього луфт. Дзецико ридко плаче од гладу а частейше од прекарменя.

Дакеди плаче дзецико и зос упрекосци, на приклад приучели го ношиц на руках и воно у даним часу ше домага до того, да го ноша. У таким случаю не треба патриц на тот плач.

13. Мале дзецико потребує вельо спаня, зато го треба будзиц лем за кармене а и то лем воднє а не вноци. Дзецико так легко привика гу порятку и регуларносци, же воно ше и саме зобудзи кед час карменю.

Дзецико не треба приучиц гу колісаню на руках або у коліски, бо з тим ше дзецико лем розбалув, роспесци.

14. Дзецико дужніе заспац само од себе. Же би заспало, дзецику не шлебодно давац ніяки средства, ніяки ліки!!! Вельо мацери уж погубели своё дзеци зос тим, же им за спане дав-

вали кояки средства, маковини або др. Од того дзеци буду глупави.

15. Кед причину немированя (плача, крик) дзецка мац не може вияшніц и зауставіц, кед дзецко не бистре, кед випатра не так як обычно, кед ма даяки разстройства (преганячку, блюва, кашле, ма склопцы, горучку и т. д.), треба да гу ньому вола, або да з нім ідзе до дохтора.

Ето, тата є мала але найглавнейша наука, котру неміновно, — за свой щесце, — треба знац кождай мецери.

Найвекше швето.

Бешеда квецох.

Порта, пред ёдну вельку церкву, була висадзена зос прекрасним квицом. Ту, да чловек порозумел бешеду квеца, дознал би ше за велью — велью новосці. Але ані ёден чловек не розумел их и так остали шицки тайни у квицу.

„Подумай лем себе“, озвала ше червена ружа гу лелий, „зо ше мі тей ноци шніло. Ангелчки приходзели зос шицких бокох до церкви пред олтар. На то вишол Спаситель зос кивота и облапел каждого ангела, — іпак чудновате! — нестало го при каждому. а бул при слідуючим іпак заш ту“.

„Сон значи цошка“, прегварела лелия мудруюци. „Внедзелю, як сом дочула будзе вельке швето“.

„Добре, же маш таки длогоки уха“, вишміховала ше фіялка, „так не вімкнє ци ані една новосц.“

Лелия ше не дала буніц од вишміхованя. „Гей“, гуторела вона, „я чула, же мали дзеци ступя гу першай святей причасци.“

„А чи ёст на тим дацо необычне?“ питала ше Аронова лелия.

„Ша кожди рок иду з яри хлапци и дзивчата гу першай святей причасци.“

„Цалком правда, але баш ту є розлика“ одвітовала лелия. „Того року приму дзеци од 6—7 роках нашого Спасителя у святых тайнох“.

„Чи то не пре вчас“ умишал ше пахняци гвоздзик, „чи порозумя дзеци у тих роках о чым ше роби? — „Чи буду мирни — або лем нешор буду правиц?“

„Думам, прето не треба да главу розбиваме“, надпомла жолта ружа. „Тоти, хтори приправя дзеци, найлепше знаю, чи су способни, чи не.“

Заш ше озвала червена ружа: „Божески Приятель дзецох, котри у своїм жемскім живоце дзеци на свой Шерцо при-

Перша св. прасць. Захоранка — Конур.

тулел, вон істи пребива у святых тайнох под видами хлеба и вина. Вон не будзе одбивац мали, але их любезно облапи и притулі, як цо я то у сну видзела“.

„А дзеци маю чисты шерца, вони не знаю за злосц гриха. Одросли стоя у борби живота, вшеліяки им грихи и искушения грожа, — прегварел били дзвончок.

И трава ше умишала до бешеди. „Драга дзечинской души водзи през луки и пажици, а одросли часто муша претажиц и подводниу, мочварну жем.“

Задавонели дзвоні церковні. Квеца уцихли и зхилели главу з глібоку побожносцу.

Перша свята причасц.

Рано, слідуючай недзелі було коло церкви барз цихо и торжествено. Чим ше отверали дзвери церковні. задавонели шицки дзвоні, зашпивали церковні пісні и священік вишол у шветочных ризах, а пред нім швичкаре.

„Цо ма то значиц?“ шептала белава незабудька.

„Пошли по первопричастнікох“ толковала косатка.“

За мали час приходзели мали дзеци у білих шматкох и венцох, а у ручкох шицких запалены швички. Вони випатралі як ангелки. Меркуюци крачали и гоч барз велью ше людзе припратралі на ніх, не дали ше одривац од своїх побожных думкох и чутвох. На ліцочкот одбивала ше чистота и невиносц их душох.

„Тераз“ гуторела ружа божуроў „видзел ши як тоги мали знаю крашне шор тримац и точно у шорох исц?“

Божур остал як заганьбени.

У церкви були первопричастнікі зос дзвоненъем и красніма писнями прывітані. По казаню були родичи и дзеци свідомі важносці того велького дня. Велім родичом, при побаченю их малых ангелкох, очи ше радосніми слизамі орошели. Найторжественейши час бул, кед священік дзвигал чащу зос словамі: „Со страхом Божім и со вірою приступіте“, а малки на глас и щиро ше модлели: „Вурую Господи и исповидую, яко Ты еси воістину Христос, Син Бога живаго...“

Яке то велькое дацо ёдно чисте дзечинське шерцо! Воно ище не ма шицки дробни бриги каждого дня, не позна прегусті жемски шиви прах, цо приціска дух велькіх и однёс им вид гу вічносці и гу шицкому цо ма правдиву вредносц. Сигурно то зроби ласка у тайни красценя кед дзецко зос таку чисту непогубену виру попатри горе на велького Чудотворца под видом хлеба и вина, — кед шерцо ше обраца гу любови. Ісусовей, якцо слунечник гу слунку.

Як дзеци заш у торжественным ряду зохабели церкву, патрели мило за віма квеца. „Ах, лем кед би вони ище раз пришли“

озвала ше ружа. „Яй, кед би чловек зос віма дакус побешедовац могол“, зажадала мала салвия.

Жаданя малих квецох, виполнели ше. За мали час врацали ше вецей од первопричастнікох и пошедали на даскельо лавки помедзі квецох.

Живи кветки — дзеци.

„Як же ши Павлинко?“ питала ше ёдна свою сущеду.

„Ах, міе исто так, як да ёдно вельке шветло там, дзе іншак шерцо и ту ми так добре!“

„Поведз ле, як ши ше порихтала, мила Павлинко“, питала ше Верунка, мала вялкошка.

„Я себе так думала, же я Спасителя през дражку од самога квеца провадзіц сцем.“

„Яки квеца були то?“ питали ше даскельо дзеци.

„Мали жертви, молітви, нагли послух кед мац або учителька дацо розказали, вічастне ставане рано, ёдзене шицко поесц и ище друге добре до мож зробиц, кед дзень длогоки.“

„Я справеда милому Ісусові хижочку зос самих ружох“, озвала ше добра Ганьча.

„Едну хижочку зос ружох, хижочку зос ружох! — Як же?“

„Я була цали час приготовеня барз приязна и услужна гу кождому и гу служніци. Мацери сом принесла млека и масла, отцови приношела сом вечар папучи и поглядала Руски Новини и піпку, служніци сом отверала дзвери, кед дацо неслася, а и у школі сом ше трудзела кождому на вислуги буц. — Каждая вислуга, то ёдна ружа, гуторела моя баба, — так постала моя хижочка зос ружох.“

„А цо ты робел, Мижу?“

„О не велью! — Я поставел милому Спасителю до Шерца лем ёдну лелию...“

„Поведз нам, як ши то робел?“

„Даскельо сущедово дзеци, хтори су ненайлепши, віше ме сцели одвесц до біоскопу и приповедали койцо, цо не красне. Я — як котры мал постац первопричастнік — нігда сом не пошол до біоскопу и кед вони дацо бридке бешедовали гварел я им кратко:

„Ціхо будце, або я ідзем, як первопричастнік не сцем чуц такі ствари! — То моя лелия!“

„Наша Ксенька випатра ище и нешка преображеня, наў нам вона тераз паве дацо о сваім приготавеню“ гварела Павлинка.

„Я мала, зато сом себе и выбрала мале квеце, любичицу. Такой и дзечнё слухац нё легкі мі, але іпак сом и то добре вивежбала, бо сом віше думала на малого Ісуса у Назарету“.

„А я“, чула ше Леонка, „трудзела сом ше да цо побожнейшэ ше модлім, а у церкви да віше крашнё на ківот патрим. Так постала моя душа ёден мали слунечнік.“

„Але тераз мушиме уж дому пойсц“, здогадала ше Павлинка, „бо інышак муши мац длugo на нас чекац воз полу-дзенком.“

Дзеци ше весело понагляли кожде до сваіго дому.

„Ой“, гуторела о мали час висока мальва „ми квеца себе думаме, же мі ту у порти, у дому Божым, Бога преславляме. Але цо мі у поровнаню тим живім кветкам — дзецом?“

„Най будзе, мила шестро мальво“, одвітовала лелія, „кажде створене преславя Бога на свой спосаб. Кед бі мі не були квеца — рошліни, не мали бы жыві квеца — дзеци одкаль слику и приклад вжац и нё могли бы ані роснуц, ані квітнуц“.

На то шицки квеца були задовольни.

Преробела: Евзевія.

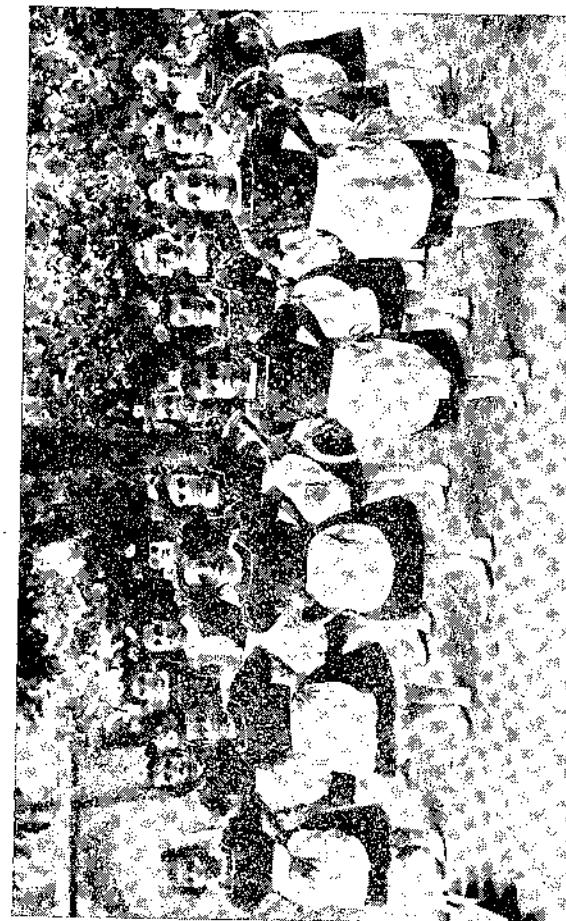
Швичка першай св. причасци.

Една часц велького варошу находитца ше вечар у цми, бо ше утаргла струя електричнага шветла.

У ёднай хижі на штвартей кондегнацыі шедзел ёден чловек при писацім столе. Трапаці пламеньчик скоро дагоренага шветла ошвицел ёдан ціме, гніваце ліцо. То было ёдан ліцо, на котрим ані шліду нё было од доброты. А кед ше дахто до очох того чловека запатрел, мал чуство, як да коло його души цошка барз нё у порядку було.

То нё было віше так. Давно, пред велькома рокамі, было у першох того чловека добре и мегке шерцо; а його душа була полна идеалох. Але живот бул тварді и строгі тут ньому. Його идеали зніщели и нё віполнёли ані ёдану надю його. Страцел масток и службу. Цо нове запачал нё удало ше му и остатні рокі були ёден юні ланц неповодзеньюх.

Барз було самотно коло того чловека. У обисцу кожди ше го бал. Дзеци посцекали, кед приходзел, а и сами пси уцагли хвост и збили ше до ёдного кута, бо ше бали од його крокох. Вон ані видзіц нё могол, кед другім людзом добре ішло и лемдзе могол да кому боль зробіц, там то и зробел.

Захоронка — Коцур.

Найстрашнейшэ мучел тот чловек свою жену. Ю, котра блага и добра була, котра йому жертвовала свою младосц и свой масток, ю тримал іпак у сваім огорчэню и несправедлівосці за виновату на сваім нещесцу. Мержел ю и не мал тут ней лем гадні слова. Часто ю керовал, а и тераз нё пошол до кухні, на ёдине место, дзе ясно и прыемно швицел вітрион — зато бо знал, же вона там ўздзи зхілена над сваім платаньем.

Тресаци пламенъчик його шветла віше баржей грожел, же загашне. Чловек лаюци вицаг столовку да гледа нове шветло. Але ніч не нашол и док гнівацо шицко преруцувал, отворели ше дзвери и на то вошла жена. Принесла єдну длугоку, жолту швичку.

„Штефане“ озвала ше вона зос тресацим гласом, я ци принесла єдну нову швичку“. А док вон жубронел и не у дзеки патрел восково шветло, ей ше худи лічка кус зачерьвенели и бояжліво наставела:

„То тата швичка, котру сом тримала, кед сом ше перши раз причасцала, котру сом себе охабела, да ми швици на смертельней посцелі; але тераз, же не маш шветло...“

Запалела швичку зос тресацу руку и поставела на стол. Чловек не повед ані єдно слово подзекования. Спущел главу на стол, а давигнул аж теди, кед жена заварла дзвери за собу. Вон пробовал дацо писац, але му ніяк не пошло за руку. Гнівацо шварбал лем гоч до по паперу.

Зос швички, котра у скрите ладички пребула вецей як 20 роки, виходзело єдно цихе и святе шветло. Еден мили чудновати запах розширел ше зос тей швички по целей хижі. Чловек ше почал неприємно чутствац. Очі упар на пламень и при тим мал чувство, як да ше молга спущуе на його шицки чула. Завар очі и задримал. Так му було, як да чуе сос швички єден глас, котра му прегварела:

„Чи паметаш — 20 роки тому там стало у торжествено украшенай церкви єдно множество младых дзивчатох. Вони мали били шмати и міртово венъцы у власох, а у руках тримали горящі швички. А тата, котра мне тримала, була найміліша помедзі їх. Як злато бліщали ше ей власи и ей невині очі були белави як ярне небо. Так приступела вона пред іконостас.

У остатніх столкох шедзел єден млады чловек зос отвореним, щирим поглядом. Вон не могол свойю очі зняц зос дзивчэца. Як закаменети упар свойю очі на дзивче. Його шерцо наполнело ше зос вельку радосць.

„Тата будзе раз моя жена“, гварел вон гу себе и його очі котри чисто и бистро патрели на швет, бліщали ше баржей як швички. Даскелью роки познейшее міле дзивчатко постало наисце його жена. През кратки час таки щешліви були, як двойо людзе, котри ше од шерца любя. Але вец пришло

нешесце и од того часу започало пекло церпеня за младу жену. Шицко гнів, до чловек заглушовал у своім шерцу на ню вилял. Вон огорчел ей живот до скрайносци. Кажды дзень, кажда годзина була жридлом новей муки. Вона постала циха и смутна. У обисцу нігда ше вецей не чуло ей веселе шмяяне. Але вона го любела и зато витримала при ньому. Ей шерцо було преполне зос сучуствием и дала би свой живот, да зроби знього заш щешлівого и задовольного чловека.

Шицко му дала; зос своіма слабіма рукамі за ньго ше старала и робела як єдна служніца през шицки рокі. А нешкі му свою швичку жертвовала, котра бі мала раз по цемнай драгі живота, разшвицці ей остатню годзину“...

Чловек нараз осетел єден тупи, грижаці боль у першох. Цошка го так прицисло, же не могол далей обстац у хижі. Скочел, старгнул капут зос гвозда, нацагнул калап на главу и злещел долу прейт гарадичох.

Жімна и цма прияла го уліца. Чудновато му випатрала позната околіца у слабім, неприємним ошветленю єднай единей мутно горящей лампи. Пущел ше до кафани, дзе ше звікол зос своіма даскелема старима пайташамі картац и непрестано ше жаловац пре несправедлівосц живота. Як вошол нука видзел уж гевтих двох при картох шедзиц. Вони ше ані не оглядли, але не дзбали за нім, так же вон чим улял до себе єден погар пива, огорчено зохабел тот локал.

Вонка тераз було цалком цма, бо и тата єдна мутна лампа була загашена. Так було цма же чловек гоч лем пар уліци бул отдални, не натрафел би на свою хижу.

Привидзело ше му, же уж вецей годзини блука по уліцох, па ше руцел, барз вистати на єдну лавку. Сцел лем даскелью минути одпочивац, але чим завар очі, твардо заспал. Кед ше пребудзел — було рано, єдно шыве молговите рано. Зос єдним тупим чутством у главі станул и чежким кроком ишол гу своеї хижі.

Баржей дримаци як будни вишол киваюци през гарадичи и вошол до хижі. Там шеднул на карсцель, котри бул при писачім столе и такой заш глібоко заспал. И до вон ту видзел, од того ше му стидла крев у жилох.

На стред хижі була вистарта його жена. Була мертва. Уске воскове ліцо одало таки страшны боль яки вон нігда не видзел на людзох ані у живоце, ані на шмерци. Златни власи

вишли з обидвох бокох труни. При глави горела єдна воскова швичка и заш ше привидзело чловекови, же швичка почина гуториц. Як гірмотане чул ёй глас:

Видзиш твой діло, нещеснику! Ти — ти ю забил. Ти гажел з ногами ёй фину и нежну душу так длugo, док од болю шерцо ёй не пукло.... Едину, котра це любела на тим швеце. Забил щи ю едину — котра — це — любела..."

„Убийца — убийца!" чуло ше през хижу, котру виполнела жалезна жима шмерци. Як бліскотане прешло його душу спознане страшней вини. А тим чежже му було, же провину нігда вецей поправиц не годзен. Нігда, па гоч би дожил и 100 роки. Бо нігда вецей на тим швеце не попатра го тоти заварти очи зос своїм добрым и пребачлівим попатрунком. Нігда вецей не прегваря гу ньому мили, приязни слова тоти на вики неми уста..."

Ляд, котри вельо роки уж отварднул шерцо чловека, почал ше топиц. Боль потресол чловека. Тресло ше цале цело и спаднул на колена пред труну. Зос його першох вирвал ше йойк од вимученого шерца, при тим вдерел зос голом до твардого стола и пребудзел ше. Такой учул як ше сциха дзвери отверали. Збунёти станул и улар свой упрепасцени и невиরующи погляд на ню. Бо то цо вон тераз видзел у тим часу так исто не могол увериц, як гевто страшне, на котре його очи баш пред тим патрели.

У дзверох стала його жена.

„Цо тебе?" питала ше злекнута. „Я це чула кричиц!"

Секунди прешли, а чловек не могол ані слово прегвариц. Ище не шмел вериц, же вон у своей хижи, при своїм писачим столу шедзел и же то шицко лем ёден страшни сон бул. Нагло станул, одбегнул гу жени и спаднул на колена пред ню.

„Макрино", зйойчел вон и цепли слизи почали чуриц зоз його очох, котри уж вельо роки не плакали.

„Макрино, можеш ми пребачиц?"

Жена не знала ніч о сну чловека, але видзела, же у його души настала єдна нависказана пременька. Ёдно вельке цепле чувство од щесца преполнело ёй шерцо. Нежно го дзвигла, облапели ше и по вельо роках нашли ше их уста перширац заш у щирим цилованю вимиреня.

А швичка, одредзена за стражу шмерци, швицела новому зединеню.

Предложела: ЄВЗЕВІЯ.

Судьба.

— „А я ци гварим, же будзеш мне слухац и так робиц як я зосцем!", лярмал бачи Михал, богаты газда, на свога єдинца, котри упраговал били чилаши до нового коча, на котрым думал пойсц там, дзе го шерцо цагало.

„Же би ши ше не усудзел випитац, и до мойого чеснога дому привесц тово жобраче!", — гірмотал далей бачи Михал. „О Боже, Боже! Цо сом под стари дні дочекал? Чи сом себе и подумал, же мой добры Яни, тот Яни, цо сом го за малючка на своіх коленох колісал и шицки його жаданя віпольнявал, же ме вон не будзе слухац? И то баш тераз, кед му жадам добрэ, лем добрэ як свойому дзецу. Та мог би уж мац на свойо двацец роки и сам розум. Ша не дзецко ё! Чи би му не лепше было вжац богату як цо тоту худобну? Правда, Юлка шумне и добрэ дзивче, але дармо, шицко дармо, не сцем о тим ані думац, вона Янкова не будзе. Чи то досц доброта и краса за живот? Ой нё! Вон най бере таку, цо гу ньому спада, па талу, талу да принеши! Такой ше нам газдовство баржай розшири, а вец цо ме брига за далей!" Думал так у себе, и іще баржай ше секирал стари Михал. — „А Ганя? Хм! вона ані не красна, ані не облесна, але кед ё богата. Ёй богацтва гу нашому па дзе вец сцеш векшого пана як мne, бачика Михала. Гваря повалале, же ё и не добра, нялкошка. Але цо то? лем пріповетки, бо людзом криво, же будзем богаты, та так плету. Вона, и лем вона муши войсц до мойого обисца. Гевту не сцем! Па най роби Янко ўгодз сце. Не сцем и мир!"

Док так стари лярмал и у свой твардей глави правел вшеліяки плані, Янко мирно упраговал коні, и уж бул цалком поріхтани да видзе на драгу, кед му оець знова почал наказовац: „Сину мой! послухай ме старого отца! Лем за ёдано це слово модлім поведз: „Вежнем Ганю", и мойо ше шерцо змири, видзиш, же и так міра немам, а то лем пре тебе!"

„Апо, гварице же ше вашо шерцо змири, але мойо не змири. Чом ми, апо, браніце вжац тоту, котру любім? Чи я апо не ваш син? Чи ме сцеце за цали живот запрепасциц? Не браніце ми вжац Юлку, модлім вас апо, як свойого найлепшого отца! Ви поведце: „Бер себе кого сцеш", и я би вец был найщешлівши, верце ми апо, а вас бим як свойого отца любел и поштовал як цо сом то и до тераз робел. Же вона худобна

вона тому не виновата, але баш прето ю и сцем, бо ю худобство научело ценіц и поштовац того до достане. Кажди би вец знал, же сом ше не оженел пре ланци и тал, але баш лем пре ню. Чи би то не бул красни живот? А да вежнем Ганю, до би швет и гуторел? Спальцом би на мене указовал: „Паце, паце, яки є гамишни! Гу тей доходзовал и зню ше любовал, а гевту же є богата, а гоч и рапава та ю берε: „Не любов нешкя влада у таким доме, дзе пре ланци и пенежи синох женя отцове“, гуторя розумни людзе.

— Ані слова ведей! Досц ми! Та ти би ше сцел любовац?! Сину жалосни! Не сцем знац нізаяку любов! Лем не випитай Ганю, та вец ми ше пакуй зос обисца по жобраню. Чуеш? Несцем Юлку до обисца! Изд пакуй ше!

Янково шерцо плакало, и гоч бул одважни и скривал свою жалосць, тераз му боль пребил на очи и даскелью горуци слизи спадли потаємне на златну каричку, котру думал даць свой милей нешкя, кед ю сцел пойсць питац за жену. А тераз дзе пойдзе? Не знал. Капура ше зос шкрипаньем отворела, чмигнул коні, а вони сплашени вилечели вонка на драгу. И поліщели зос реготаньем по ровней калдерми до другого валалику, дзе бивали обидва дзивки. Зоз капури зкричал за нім оцец моцним гласом: „Сину, буц розумни, не будз шалени!“ А Янкови тоти слова целом драгов гурчали у ухох: „Не будз шалени, будз розумни“.

Драга го водзела през мали лешник, а на штредку того лешника дзелеви ше драги на право и на ліво. Права би го одведла гу Гані, а ліва гу милей. На котру скруци, ані сам не знал. Думал цо Бог да! Пущел дэплови, коні чмигнул, завар очи и подумал: „Препушчам ци судьбо, одведз ме гу котрой лем сцеш!“ И коні чмигнути, зацагли на право гу Гані. Отворел очи, и попатрел кадзи коні иду, здихнул чежко и патраюци на ліво прегварел: „О судьбо, судьбо! Чом ши немилосердна?! Ту, тата — ни драга одведла би ме там гу краю лешника, а за нім шоричок не вельки, треца хижка од краю найкраша од шицких, бо там бива моя мила, там тераз охабям свойо квеце, свой живот.“ И у тим заплакал: „Ах! мила. Чи ме будзеш преклінац, чи ми жичиш щесце?... „Чом ши ме убил? Чом ши ме спрэведол?“ — ...Кричиш? Чуем твой глас, мила...“

Чилаши зос моцу бежали и пред нім ше не за длуго указал красни попатрунок. У велькай гущави, опсадзена зос ста-

рима ліпами и ябланами дзвягала ше красна, як зос припів'етки хижка. На штреднім облаку видзела ше якаш глава. То ше Ганя дознала, же приду питаче, та их несцерпеліво вічековала патраци на лешник, одкаль мали присц. Шмеюци ше и зос якуш злобну радосцу зіходзела долу гу Янкови. — „Мой

Обліванка на В. Ноц – Керстур.

будзе, мой! а не гевтей! Агейце, мамо?!“ шептала мацери. „Відаице, же іпак мне волі, кед го гевта и зос красу и з доброту не могла прицагнуц! Ах! яка сом весела! А гевта най ше мучи и виеда, ша досц сом ше пре гада намучела, а келі ноци не спала, кед Янко, можем тераз уж и повесц „мой Янко“, татац ходзел. Але най ей будзе! Ша сом ей лем тото и жадала. Але

го будзе лац и наздзивац, док увидзи же я зос нім ідзем гуолтару. До оч му наплюва! Ха-ха-ха! Викаже ше аж вец зос свою доброту, увидзиме! — И як мачка почне ше коло Янка облесковац, и яки лем найкраши слова знала таки му гуторела. А вон ше правел веселим гоч му шерцо пукало. У думох бул при Юлки. Чо роби? Чи зна, же вон ту? Боже, чи будзе плаقاц?

Уведли их до хижі. Нука так, як у раю. Права красота. Були заручини. И вон, Янко дал ей, тот персценъ на палец, на котри мало скорей спадли гевти боляци, горуци слизи, кед учул од отца, же му Юлку недозволюе до обисца увесці.

* * *

У часу, кед ше циха ноц спущела на тварду жем, а бліщаці гвіздочки ошмишковали ше ей попатрунком полним любові, вишла Юлка горе на невелькі брещок очі упарла дошвиціах гвіздах и модлела ше Отцу Небескому: „Боже, мили Боже! Та чи Це не досць любім? Чи ше не жертвуєм Тебе у кождай хвілінки моїого живота? У своїй жалосци шицку сом надію на Тебе покладла. А тераз? Чом ши ме охабел? — Алё я Це любім! Мам надію же ме будзеш чувац. Ох! чувай ме чувай, бо сом Боже слаба, а помоці немам! Царю мой!...

* * *

И кед ше рано зос цміх верхох сторочного древа пребили перши слунково зарі, и кед кажда птичка зашпивала свою слатку шпіваночку, дзвігла ше Юлка зос посцелі и знова ше модлела Творцу тей красней природи, котру тераз так почала любиц. Модлела ше за ньго: „Не судзени ми бул, о Боже! Алё я це модлім, дай му нешкя на його винчані дзень вельо щесца и радосци, и кед будзе вон щешліви и я будзем. Та я пре ньго віше церпела, едини Ти, о Боже, о тим знаш, дай да за ньго и на далей церпим. Прим мою молитву, Боже, Ти котри и зос Небом и зос жему царствуеш.

Прешол и тот дзень. Як и шицки други. И кед дньовошветло почало бляднуц и гаснуц, а у вечернім змерку скромни ружи заверац свой пахняци лісточка, а целовкасти хмарочки кед ше помалючки и неприметно почали давиц у царству ноці, и кед ше цала красна природа зберала на мирни отпочинок, Юлка вімучена лёгла на посцелку и заспала слатким сном. А там з далекі приходзели піскаві гласи соловея, котри завершовал свою вечершу шпіванку, и отпітуючи ше од билога дня заціхнул...

Петрагала Елена.

Вібор кукурици за садзене.

У нас ше звичайно кукурица за садзене вибера на яр у мешацу марта, дакле пред самім садзенем. Даҳто вибера и скорей па и в жіме, але тому вибераню су причини звичайно другой природи, а меней економски.

При тим и таким вибору кукурици за садзене мож вибраці красне, здраве и чежке зарно зоз краснимі гланцом, а попрі тим мож вибраці и файту яку сцеме.

У веліх обисцох ше уж в ешенні, у часох ламачки, видза повязані лепши чутки преруцени прейг бантох, або индзей, да ше суша.

То би мала буц кукурица за садзене. Як видзиме, и в ешенні ше уж даҳто стара о вибору кукурици за садзене.

Але и то ище не досць, бо и то в препознє и недостаточне виберане.

Кукурицу за садзене треба вибераці од першай копачки до садзеня, дакле цали рок.

Читательюм нашого Руского календара попробуем потолковац як, кеди и чом треба вибераці кукурицу за садзене.

Гварел сом, же уж при першай копачки треба на то думаці.

Кажды од нас обачел у часох копачки, же нам дараз кукурица не ровна, не еднака. Дараз знаме и причину тому, але дараз и не знаме.

Ми одноставно повеме, же тоти красні и лепши стеблікі маю лепши свойства. Було так або іншак, треба тоти стеблікі уж у першай копачки означиц зоз даяким знаком. Може ше на пр. завязац на ніх рафію (лика). Треба означиц двараз тельо, кельо нам будзе требац за садзене.

Так зме дакле вибрали кукурицу, хтора ма у першай копачки найлепши свойства. То в нужно, бо зоз здравей рошліни, здрави плод.

При другай копачки примеркуєме на шицки означени стеблікі, па хтори заостали, треба зоз ніх знаки познімац, да нам заш останю лем найлепши.

Попрі тим мушиме у другай копачки ище на єдну ствар мерковац.

Нам ше видзи, же кажда стебліка ма еднаке лісце, а ипак нема.

Кед добре опатриме, видзиме, же їх ест зоз широким и зоз уским лісцом. Тераз ше нам вопрос сам ставя, з яким лісцом

да зохабиме стебліки. Отвіт легкі. Зоз уским, и то прето, бо такі стебліки маю меньшу поверхню, а знаме же на меньшай поверхні, меней влаги виходзі.

Така дакле кукурица, хтора меней влаги пуша, меней влаги, и треба. Така кукурица будзе мац вецка и тото добре свойство

Русини у Новым Саду.

же легчайше годна сушу витримац и же такой суша не може телью чкодзиц, як гевтей зоз широким лісцом, хтора треба вецей влаги.

Така би була прикладнейша за дыжджовни роки. Аль кед знаме, же маме вецей сушни роки, вец дораз видзиме и веckшу вредносц тей зоз уским лісцом.

Кед кукурица уж потполно виросла, и кед почне класац и чутки руцац, треба примерковац и на то, келью ма коленка и чи су надалеко, чи наблізко.

Предносяц даме тим, цо маю на густо и вецей коленка, бо лем на коленках може буц чутка, а цо вецей коленка, вецей може буц и чутки.

Таким вибором (селекцийом) можеме посцигнуц, да нам стебліки даю и вецей як єдну або два чутки.

До ламачки треба конечно затримац знаки лем на тих, хтори маю чутки нізко. Такі стебліки стабільнейше стоя, и вітор им не може телью начкодзиц, як гевтим цо маю високо чутку.

По тим и таким вибору приходзі вец ище вибор, яки нашим людзом уж познати.

Чутки, хтори вибераме за садзене, муша буц здрави, сухи, на хторых полни зарна и хтори маю красни гланц.

Понеже лем у штредку чутки правилни и добри зарна, зато треба лем тоти за садзене употребиц.

Меркуйме и на то, да зарна на чутки, хтору ши выбрал за садзене, буду красни и у шоре, бо лем така чутка ё подполно здрава.

При вибору дакле кукурици за садзене мушиме меркованац на зрост стебліки, лісце, коленка, положай чутки пре стабіносц, потым на здравле, чежину, гланц и на красни шорики на чутки.

Меркуюци при вибору на тоти ствары, створиме себе сами кукурицу, хтора будзе за нас и наш край найприкладнейша з каждой страны, а хтору нам не може ніхто и ніодкадз дац.

Лем так выберана (селекцирана) кукурнца може буц добра, и лем така може дац добры, а на певно и найлепши плод и найвекши приход.

Якім Костелник, учитель.

- Здрава у младосц, млада старосц.
- Корень шицкому злу є лакомство.
- Хто поштує старшого — и його буду младши.
- Хто худобному дава — Богови жича.

ОСИФ ГУБАШ, учит. у пенз.

Кратка история Русинох у Привиней Глави (Руским Долу)

Пред мадярску буну 1848. р. приселели ше зос Шарискай вармедин даскељо худобни фамелиї до Привиней Глави на територију сербскога манастира и то були: Брчак Василь, Кунц Янко, Кузма Янко, Гоч Микола, Фигнар Василь, Мохнацки Янко, Бобаль Михал, Файфрич Микола и други.

Познейши 1877. р. доселели: Страценски Янко, Лазор Янко беочински (служел у Беочину, та го так назвали), Рохаль Янко, Сокол Митро, Гнатко Михал (Биљак) и Гнатко Янко (чарни).

У тото време ше плацел манастиру як спагилуку дзешаток у натури. Винїци добре раздели, та себе накуповали богатши граничаре зоз Вошици, Адашевцох, Моровичу, Батровцох, Илинциох и Товарнику и з других валалох винїци на манастирской територији. А як филоксера винїци унїтожела граничаре својо винїци запущели, та почали пусти, необробени предавац як парлоги по нїскай цени. З часци од граничарох, а з часци од манастира накуповали себе нашо Русини фалати жеми, та себе на згодним месеце збудовали хижи од Дангуби до манастирской чарди з лївого боку як ше идзе з Беркасова до Соту (Дангуба то владически лес викерчени). Викерчел го Лебл длугорочни арендатор. Тераз половка Дангуби припадла под аграр, а половка засадзена з багрену). При хижкох маю хто векши а хто меньши фалати жеми, так же себе посадзели американску дзвизу лозу, хтору покаламели, та себе отховали винїци. Маю тераз при хижкох (дома) и орачей жеми и винїци, розуми ше и вшеллякай овоци.

Почим Шид лем 6—7 км. далеко од Руского Долу а маю камену драгу од 1889. р., та ходза там на пияц (Шид спреко место).

Од својого пристановлења у новеј отчини прилапели ховац статок и так газдовац, як газдовали у својеј стареј отцовщини, на својеј и нашеј славней незабутнай Горніци. Народ фришко привикнул на свою нову домовину, бо ше му видзело, же је дома у својих красних незабутних Карпатах, зоз хторих шицки походзиме. У својих шерцох принесли зоз собу и побожносц и прадідовску виру, бо: „През Бога, аң до порога“,

та себе дораз збудовали дзвоніцу, у хторей ше служела служба Божа даскељораз у року.

Место за дзвоніцу їм дал Василь Брчак на својеј жеми при хижи, дзе ше служела служба до 1904. р.

У ней було места лем за єден дзвон, олтар, панотца, послужителя, дзвонара, дзияка и тутора а народ шицок стал вонка под ясним небом на манастирской луки у трави.

1903. року як пришол нащивиц блп. преосвящ. владика Юлий Дрогобецки свой спагилук Шид и Беркасов, пришол и до Руского Долу и у тей худобенькай, мизерней дзвоніци дрвеней служел службу Божу. Почим ще на службу Божу зишол народ з Беркасово, а було зоз Шиду и з Руского Долу по луки коло дзвоніци по трави, а кед Владика наказовал випатрало, ягод кед Христос научовал народ у пустинї.

Теди ше народзела идеја (дума), же да ше збудуе у Р. Долу церквочка, чо ше и на фришко зисцело.

У Беркасове на край валала з правей руки як ше идзе до Шиду обстояла качара од два ютра, дзе ше увожовал позбериани дзешаток зоз владического спагилуку. До тей качари ше увожовало грозно и шлівки, ту ше пекла паленка и до велького посту. Тоту качару и карчму у Беркасове прейг драчи од церкви и општини, дал владика розваліц Руснацом беркасовцом, а помогали и доляне. Цегли було вельо. Владика даровал Долянцом за будовню церкви 2000 цегли и 200 форинти. То бул початок.

На својој скупштини на яр 1904. р. Доляне одредзели, же даю пеннжи кельо будзе потребно, цеглу, градю, писок, вапно и подвоз. Пеннжи мали у церковнай каси на капару подузетнікови. Так поеднали Леонарда подузетніка зоз Шиду, да їм збудуе церквочку до єшенї и да прида ключ. По градю ишли до Митровици, бо у Шиду не було. Темель ошвецел паноцец Кирил Дрогобецки, шидянски парох.

Робота ишла у шоре так, же ше до 11. септембра 1904. р. могол подзвигнуц крижик на турню. Церквочка пошвецена 28. VIII. 1904. р. во чесц Воведения пр. Богородици, а спада як филияла под парохию Беркасово.

ПЕТРО РИЗНИЧ

„Заврачане благо“ (Скарб)

Комедия у 3х сликох зоз шпиваньем.

Дійово особи:

Тук, стари члочек.
Катка, його дзівка.
Штефан, млади легінь.
Адвокат, чловек стредніх роках пияніца, ліси.
Тумра, стари циган.
Аза, його дзівка.
Гіря, ей муж млади циган.
Штєха, млада циганка.
 Стари и млади цигане.

(Декорация I. на краю валала, II. исто и III. слика у леше).

1. СЛИКА I. ПОЯВА:

Тук: (приходзи зоз лівого боку зоз книжку у рукох, длуго чита, цошка. Себе мурчи, одмеруе крочаями од дерева и віше ше чудує). Ту tota препрека през котру не можем ніяк прейсц. (заш чита) Велька драга, (патри) Гей! Крижом прейг ню мала драга, Гей! Кед пойдзе по малей драги, дойдзе до леса. Лес це поведзе до єдней доліни, а у доліни єдно вельке дерево, котре шири своїм конарі на шицки страни єднак. Од дерева одчиташ осем крочаї, ту муши буц мала гущава. Е, тераз аже ніч не розумим. Шицко єст: и єдна драга и друга драга, и лес и доліна и дерево, лем гущави нет. А!... сигурно то дібол неда мне, да я найдзем тото благо (Чуц Штефаново шпиване) Ого, хтошка ідзе. Мушим ше скриц, да ме не видза (скрива ше з правого боку).

ЯВА II.

Штефан: (уходзи зоз лівого боку, шпива)

Та вжех третий вечер
 Як дівчину бачив
 Вийди дівчино, вийди рибчино
 Поговоримо з тобою. и т. д. (по шпиванки)

Катичка ми гварела, же бим ю ту чекал, гварела, же кед стари пойдзе дзешка з дому, та дораз приду... Гм!.. Видзиш, видзиш; од кеди ускочело старому до глави, же постане милионер, пременел ше зошицким гу мне. Скорей сом бул

барз добри за ньго и дзивку обецал за мне даи, а тераз дзивки не да ані на драгу викукнуц. Але не хиба, Катичка така мудра, же ше кожди дзень видзиме.

ЯВА III.

Тук: (виходзи, — зачудовано) А цо ше ти тадзи круциш? Озда за мну меркуеш? (Грожи ше) Меркуй на себе! А... шпиваш!.. Оздалъ дакого доволуеш: озда Катичку? То ци хлапче можем повесц, же ше дармо трудзиш. Катичка замкнута до комори, а ключ сом баш зоз собу вжал (указуе вельки увязані на шыі ключ).

Штефан: Не робице ви, бачи, добре. Я вашу дзивку так любим, так любим, цо аж страшно, а ви нам ані телью не допушуєце, да ше гоч пейц або шейц раз на дзень видзиме. А заш и вас так любим, так любим, як... як родзеного отца, та през цали дзень лем бим патрел на вас, таки сце ми мили.

Тук: Сину мой!... Ша кед так планета пришла, же не можем ніяк дац за це свою дзивку.

Штефан: Та чомже то, бачи?

Тук: Видзиш, кед я постанем милионар, та уж не швечи ше дац дзивку за худобного пааста... як цо ти. А ти сину не гнівай ше на мне. Бо кед я найдзем милион, то вец будзем жиц у варошу, будзем мац хижу на три кондегнациі, а на цалу хижу будзем мац вельки чардак за кукурицу. А ти сину кед придзе до варошу, та придз нас опатриц, але модлім це крашне нізач не приду на тоти вельки дзвери цо зоз предку, бо то лем за панох, а ти придз на тоти мали... цо зоз задку а добре очухай ноги,.. а я це погосцім з кафу, зоз макаронами.

Штефан: Лепше би було, бачи, кед би ше ви охабели свійого фантазіраня, и кед би сце ми дали вашу Катичку за жену, ми би були щешліви и вам цали вик благодарни.

Тук: О, сину, як то ти не розумиш, же то не може буц. Кед би ти бул официр, лебо даяки чиновнік, вец би ше могло о тим бешедовац, але так ніяк не мож.. не.. не, немож (ходзи тадзи, тамаль). Та да ци голем презвиско як треба!.. Яке то презвиско: Мокри? Праве за шміх (шмее ше) хе, хе, хе!

Штефан: Е, кед ви уж о презвиску бешедубце, то вашо ище горшее. Цо таке шмишне у слову „мокри“? — Ніч! А вашо? Яке то презвиско, Тук!.. То баш шмишне, то так як, кед ше

дзеци бавя та гваря: баран, баран тук!.. (вдери Тука зоз главу до бруха).

Тук: (Гнівацо): Обешеняку ёден! Немаш очи! Як ше ты шмеш зоз ўдним милийонаром так нацаговац? Я... Я це дораз придам суду, дораз це дам руциц до гарешту и будзем модліц апелацию да це обеша на мой видаток, збойніку ёден! Будзеш паметац кед ши почал зоз милийонаром (пошол брундаюци).

Штефан: (ше шмес) Идз, идз, та ше добре прейдз! Але, цо тераз я будзем робіц? Кед би голем Катичка пришла та би зме ше порадзели (чуч шпиване Катички). Як да вона, настрашим ю кус (скрыва ше).

ЯВА IV.

Кашка: (уходзи шпиваюци): Ой не світи місяченьку
Не світи нікому, и т. д.

Штефан: (поткрада ше и страши ю) А хто то шпива?!

Кашка: (злекнuto) Ох! А то ты Штефан! Пребач мі мой лабуду, цо сом це примушела так длugo чекац, ніяк сом ше не могла ошлебодзиц. Оцец ме замкнул до комори, та сам ше зоз вельку муку прецагла през облачок.

Штефан: Тераз сом го баш одогнал одталь, та сом ше з нім кущик и повадзел.

Кашка: Прецо? Цо вон ци ту гуторел?

Штефан: Та почал приповедац, же вон постане милийонар и прето не може одац це за мне, сце це одац за официра, лебо за чиновніка.

Кашка: О Боже! Цо да почнеме?... (Чуч шпиване адвоката).

Штефан: Я уж и сам не знам цо робіц. О, чуеш? Мне ше видзи, же ідзе адвокат. Знаш цо? Гайде, да ше мі з нім посowitzуєме. Правда, же є велька пияница, але інак мудри чловек.

Кашка: И справди, да го замодліме.

ЯВА V.

Адвокат: (уходзи, кус пияни облечени у білих шматох и сламяним калапе. Шпива:

Породзела ме мац у неволі, та не дала ні щесца ани доли;

Лем дала жадане ўдно, да пием паленку и вино.

Адвокат: А... а!.. Яка шумна пара! Красна слика при швижей и ясней яри. Хиби лем Амор зоз свою неподражаему лук-стрелу, то би була полна гармонія любовній идilli. Чи так Штефане?

Штефан: Та ви віше дацо видумаце, лем да нас заганьбице.

Адвокат: То барз добре. Гоньбиц ше, то доказ, же чловек не позна смак не дозволеного плода.

Штефан: Пане! Я би вас сцел цошкаль модліц. Можебуц сце нам годни помогнуц.

Адвокат: Шыцки моёю үукашні и воікашні органи претворели ше на слух и будзем слухац церпезліво, док мі не виповеш шыцко, цо маш повесц. Вецка у чим рич?...

Штефан: Рич така... Ви добре знаце, же я любім Катичку, а и вона мне. Стари Тук обещал, же мі ю да за жену. Але нашол у якейшик врачарской книжки, же у нашим леше мож найсц вельке благо — цали милийон. Од теди тот чловек зошицким іншаки постал гу мне. Вон Катичку дума одац лем за официра, лебо за чиновніка, а на мне несце ані попатриц. Прето ше обращац на вас, да мі даце даяки совіт, або даяк іншак помогнече, да то старому, цо вон надумал вибіеме зоз глави.

Кашка: И я вас модлім з моей страни, поможце нам.

Адвокат: Гей, шаліц ше у тей роботі немож. Але скорей-як почнем робіц, мушиме опатриц, чи то наисце так. Допущице мі честна добродійко, моя родна мац, да ше вас опітам: Чи ви барз любице свогого шерца вибраного?

Кашка: Ганьбим ше то повесц! (заганьбела ше).

Адвокат: Ганьбице ше, добре. Но, а вон вас?

Кашка: (фришко) Барз, барз ме люби!

Адвокат: (чу Штефанови) А ви, честни добродію, моя родна мац, чи барз любице свою шерца вибрану?

Штефан: Так, же ані жиц не можем през неї!

Адвокат: Чекай, досц! Дакле, по тим як чуем видзим, же ше моёю клиенты помедзі себе злагодза, мож раховац на успіх у тим процесу. Але тераз мушим добре премудровац зоз своим мозгом, же як зведземе старого Тука зоз кривей драги. Дораз, дораз я то найдзэм (ходзи и дума) Ага!... Гібай тадзи Штефане. Діло стой так: У твоей роботі, буду потребовац одредзени видатки, напримір: канцелярски, державни, кишен'ково и іншаки непредвидзены видатки. Маш ти таки бюджет, же би ши могол щыцко тово намириц?

Штефан: Ша... на таку ствар найдзэм, лем нам поможце.

Адвокат: О! до ше до того тиче, будце мирни. Кед ше я уж раз улапим до роботи, то ю и зробим. Чуйце: неішка до на-

шого валалу приходзі цыганска черга; я з вами пойдзем гу нім и побешедуеме о вашей роботи, а стари Тук на сигурно пойдзе гу нім, да му врачаю. А мі зоз цыганамі ше дагвариме, до да му врачаю.

Штефан: То барз добре!... И як вам таке згодне пришло на разум.

Адвокат: (указуе на главу) А цо то, бундава?!! Але приятлю, не будзем вам завадзац у тым кратким часу, здрави оставайце и добре ше чувствуйце (шпиваюци пошол).

Катка: Ох, лем да нам Бог помогнє у тим, я би була така щешліва, така щешліва!

Штефан: Я ище баржей, душо моя (Шпиваю дует)

Чорной хмарой за дубровой

Розклався туман

2 р. { Жду тебе я чорнобрива
Ходім серце в рідний край

Там в убогої хатині

Дівчинонька сирота

2 р. { Марно тратить на чужині
Молоді свої літа

О мій друже мій коханий

Обидвойо: Сердю радісний сей час

Ти на вік мій коханий

2 р. { Смерть одна розлучить нас
(за кулисама чуц лярму)

Катка: Ой, цо то таке?

Штефан: Пале цыгане иду. Попатри, кельо их вест! Поме одталь, бо тадзи иду (выхода на прави бок).

ЯВА VI.

Уходза цыгане зоз мехами и другима торбами.

Тумра: Стой черго! Ту барз шумне место, ту и станеме на одпочивок, валал тиж не далеко. Хлопи розопяйце шатри, та принесце древа, а ви баби розложце огень и варце вечеру. На рано бице до шицких наковадлох, най чую, же зме ту и шицко село най нам ноши роботу.

А тераз ззвешельце нове место зоз шумну шпиванку. (шпиваю) Ой щож то за шум учинився.

Що комар тай на мушци оженився и т. д.

Зависа.

2 СЛИКА. ЯВА I.

(Стоя шатри, ковадла на хторима цыгане робя, виши котлік на троногах, цыганки рихтаю полудасенок шицки шпиваю).

Тумра (уходзі) Гей браца, робце оштрейше! Напоюtre мушиме першу роботу людзом придац. Азо, гибай тадзи.

Аза: (млада шумна цыганка, уходзі) Цо сцеце, оцец?

Тумра: Як вас примаю у селу, чи задовольни з вами?

Аза: Примаю нас барз добре; и стари и млади приходза, да ше им врача.

Тумра: Но, то добре. Поведз Гири, най ше понагля з роботу.

Аза: Добре! (пошла).

ЯВА II.

Уходза. Адвокат, Штефан, Катка, а такой и Аза.

Адвокат: А!... поштованей черги мой поздрав (обачел Азы) Ух!... Яка красна!

Аза: Гайде, да вам врачам; повем вам до було, цо ест и цо будзе. Повем чисту правду.

Адвокат: Ох, мила моя врачарко (сце ю облапиц).

Аза: Шиц! Кед не познаш воду не скакай до ней.

Адвокат: До такей води, на главу бим скочел.

Тумра: (Стане помедзі їх) Цо жадаце пане?

Адвокат: Ого!.. Видзиш приятлю, мал бим з тим легиньом при це роботи.

Тумра: (кричи цыганом) Гей черго, цихо не лармай! Модлім поведце, о чим ше роби?

Адвоката: Видзиш приятлю, тот легинь на свойо нешесце, барз залюбени.

Тумра: Та то видно и по очох.

Адвокат: Модлім це приятлю, будз таки добри, та побешедзі з нім о тей хороти (Тумра одводзі Штефана на другі бок, шедаю и бешедую) Гей ти чорнява врачарко, гибай тадзи, да чуем як знаш цыганіц.

Аза: Полож першее дацо до руки, а вец увидзим. (Адвокат дава пенежы) Укаж свою руку. (шатри на длань) О мой брате, вельоши видзел у своим живоце, вельоши прежил вшеліячини, а вина тельо ши попил за цали твой живот, же би ше могол у нім купац, а женски любиш як кандур сланінку.

Адвокат: Ох ти моя врачарко мила, моя душа не мирна и шерцо ми гори як вулкан безумия, кед попатрим твойо ясни

очи, цала ми утроба ше руша, кед на мнє руциш твой оштри попатрунок. Поведз нё муч ме, дзе бим ше могол зоз тобу зисц, да ци отворим свойю роспалене шерцо?

Аза: Ой пане, яки сце страшни, зоз своим вулканским шерцом. Таки сце страшни, же ше аж боім при вас блізко шедзиц.

Адвокат: Нё бой ше, мойо шерцо у своім пламценю и у своій цеплоті, постава таке ніжне и зна лем ласкац. Лем поведз, поведз, дзе и кеди?

Аза: А цо би ми ти могол принесц, да и мойо хладне шерцо, исто так може гориц, як и твойо?

Адвокат: Принешем ци мою горуцу любов и... ніжну ласку.

Аза: Ха, ха, ха! То за мнє барз мало, мой мили вулкану, треба цошка лепше, таке цо би ше могло положиц до руки, ха, ха, ха!

Адвокат: Но, цоже сцеш? Принешем ци 10 динари.

Аза: Ха, ха, ха! барз мало за мойо шерцо, хторе ше барз чежко топи.

Адвокат: Но та цо сцеш ище? но 20 дин., 30, 40, 50 дин.

Аза: (вше указуе, же мало док не пове 50.) Но добре 50 дин. А ище цо?

Адвокат: Ище цо?.. Ох нещесце мойо. Цо можем ище? Но, добре, ище ци принешем гадвабну хусточку. Лем поведз дзе и кеди?

Аза: Но тераз ци повем. Нешка вечар, на 11 годзин, придзеш до леса, там при велькім древе ме будзеш чекац. Принешеш то, цо ши ми понукнул и гу тому... цо ище я сцем.

Адвокат: Цо душо? Лем поведз.

Аза: Ище... ми... мушиш принесц красни златны дукаты, и близовно мойо шерцо ше ростопи и постане горуце як твойо.

Адвокат: (злекнуту) О нещесце мойо! Ти сцеш, да ми шерцо такой пред твойма очами пукнё и да пред тобу, место горуцого вулкана остане хладне цело. Модлім це небудз така през шерца. Одкаль ла ци принешем дукаты, а ище и златы.

Аза: Досц! Я ци поведла, а ти як сцеш. Я ци не виновата, же незнаш як треба поступац зоз женску.

Адвокат: Добре! Приставам, але мушиш знац, же ме у моім живоце, ані ўдна женска тельо не коштала и лем твойо швицаци очи могли одомнє тельо вицагнуц.

Аза: Ха, ха, ха! Барз сом щешліва, же мам таки очи. Гайде, та придз, будзем це чекац.

Тумра: (прима од Штефана пенежы) Добре, ушориме ми то так зоз старым, же го прейдзе воля гледац милийони.

Адвокат: Цо же скончели сце? Як сце ше дагварели?

Штефан: Гей, шицко у шоре.

Адвокат: А тераз приятелю, позберай свою чергу, та зашпивайце дако, да чубеме цо знаце.

Тумра: Кед плацице, пане, та чом би не.

Адвокат: Штефан, плац тераз ты, бо я навечар плацим.

Штефан (дава пенежы).

Тумра: Гей черго, гибайце тадзи! (цигане уходзя) Защпивайце паном шумни шпиванки (Цигане ставаю хто як сце, шпиваю дуести, шицким хором, яки шпиванки режисер сце и як материял допушуе).

Адвокат: (по шпиваню) А тераз чесна черго, з Богом. Останьце здрави и радосни, а нам щешліва драга.

Цигане: З Богом, з Богом нанове. (Адвокат и Штефан пошли).

Тумра: Гей, браца, маме нешка роботу, а тераз кажди на свойо место. Азо, як твоя робота зоз паном адвокатом?

Аза: Добре! Будзе цошкаль, ха, ха, ха! Гиря, Гиря! Хибай тадзи.

ЯВА III.

Гиря: (моцни млады циган) Цо сцеш?

Аза: Нешка вечар ідзэм на любовну бешеду зоз паном адвокатом. Мушиш буц готови, да го добре помилуеш, бо вон ма барз горуце шерцо, ха, ха, ха!

Гиря: О, то я можем здзечне.

Тумра: Такой придзе гу нам ёден пааст, Тук ше вола, треба га добре спораіц, бо приходзи, да му ше врача. Стехо, Стехо! Гибай ту.

ЯВА IV.

Стеха: Цо сцеш апо?

Тумра: Придзе гу нам по щесце ёден пааст, хторому треба добре наврachaц. Вола ше Тук. Повем ци, цо му маш гуториц (патри за кулиси) Ни, уж ідзе скрийме ше (скрываю ше).

ЯВА V.

Тук: (уходзя, бояжліво ше огляда) Ту ше мала населіц циганска черга. Попробуем и ту ище погледац щесце. Сцем чуц, цо вони мне поведза. Гваря людзе же цигане познати зоз дяблом, та ми сигурно годни помогнуц у моій роботы (роспятра ше, шеда)

Пре тот милийон уж неможем ані спац, ані ёсц док го не ви-
копем, дотля сом не годзен мировац.

ЯВА VI.

Тумра: (приходзі поціхі, кладзе руку Туку на плецо) · Щесце
Боже дай Тук!

Тук: (злеколіш) А... ти одкаль знаш, же мне мене Тук?

Тумра: То уж не твоя брига. Знам же ши пришол тут нам
гледац щесца и да ци дацо повеме о твоім милийону.

Тук: Чи видзиш и то зна (ту публіки): Гварел сом, же вони
вос дяблом познати.

Тумра: Шыцко знаме, не чудуйше. Дораз ци повеме, цо ци
душа жада. Лем... плац на предок.

Тук: (вініма пенежы).

Тумра: А тераз шедні и заври очи, док ци не поведза, да
их отвориш. (Тук шеда и завера очи. Тумра віходзі за кулиси).

Тук: Добре же сом други пенежы скрил.

ЯВА VII.

Стеха: (уходзі окружена зоз чарну хустку, става на стол, хтори
уноша цигане, у ногах ставя котлік зоз огњем од шпірита. Кед шыцко
готове цигане ше скрываю, лем остава Стеха). Тук, отвор очи!

Тук: (ше злекол и пада на жем) Яй! охабце ме дябли. Криж
предомну, криж и замну. Не идце тут мене, не идце тут мене.

Стеха: Стань.

Тук: (става) Станул сом.

Стеха: Цихо будз!

Тук: Цихо сом!

Стеха: Цихо, гварим ци! Бо дораз постанеш конь. (Тук
затика уста). Тук, ты маш дзвівку Катку, котра барз люби легіня
Штефана и котру ши му обещал.

Тук: А тераз не обещаюм!

Стеха: Цихо будз гварим ци. Тераз полож над моію ноги
10 динари, да ше розяшні. (Тук віцала зоз чижкім ботошу у хторей
ма пенежы и покладзе на стол под ноги Стехи). Положел ши?

Тук: Положел сом.

Стеха: Ты гледаш у жемі благо, цали милийон. Нігда го
не найдзеш, бо не тримаш, цо ши обещал Штефанові. Кед сцеш,
достац милийон, мушкиш дац Катку Штефанові.

Тук: Не можем, бо вон не офицір.

Стеха: Цихо будз. Заш ше молга спущела, мушкиш заш
положиц 10 дин., да ше розяшні.

Тук: (кладзе пенежы) Док дойдзем до того милийона та по-
ловку розруцам.

Стеха: Положел ши?

Тук: Гей!

Стеха: Тераз слухай далей. Легні (Тук легнул). Нешка пой-
дзеш до леса тут велькому дрэву и там чекай ноц. Кед одбіс
12 годзін, а ти дораз почні. Першэ обидзеш коло дрэва 3 раз,
кажды раз плюваюци на шыцкі страни, а потым шеднеш под
дрэво, та будзеш чекац, док дябли не зверша свою роботу. Але
мушкиш буц мирні и не оглядайше, кед учуш дяць. Дяблол це
будзе волац и койцо робіц, а ти лем шедз и гутор слова за-
клінаня, котры ци повем, а на кеды ше обрациш, препаднє ци
щала ствар. Розумиш?

Тук: Розумим!

Стеха: Тераз стань.

Тук: (за себе) Раз стань, раз легні, то уж одвишэ.

Стеха: Цо жуброніш? Цихо будз!

Тук: Цихо сом.

Стеха: Тераз ци повем слова за преклінняне. Але полож
ище 10 динари.

Тук: (ту себе) Лем кладз! Чекай, я ю спрэведзем. Положим
5 динари, а повем же сом положел 10 (кладзе).

Стеха: Положел ши?

Тук: Положел! Дай Боже, да и тебе цо скорей до гроба
положа.

Стеха: Слухай, але не забудз. Гуториц будзеш тато:
Гірми предомну, гірми замну, не приступай дябле, бо ше од
це не бойм. Тераз шедні и заври очи, док ци не повем да
отвориш.

Тук: (шеднул) Але сом вистал од того пекельного врачаня
(Цигане шыцко одноша, Стеха и други ше скрываю).

ЯВА VIII.

Тумра: (Кляпка Тука по плецу) Но, цо же готове?

Тук: (злекнуту) Ой! А то ти цигане?

Тумра: Тераз можеш пойсц и роб цо ци казали (віходзі).

Тук: (радосны) Тераз бізовано дойдзем до милийона. Як то
вона мне гварела; Гірми предомну, гірми за мену, не присту-

пай и т. д. (выходзи). (Цигане поціхи виходза за нім на бину і кед вої вишол шицки на глас ше шмею) ха, ха ха!

Зависа.

З СЛИКА. ЯВА I.

Адвокат: (шпиваючи уходзи) Ту место моєй любовній бешеди. Га, по хрибце як да брамушки преходза, кед подумам, же з яку красну нешка ту будзем. Гварела же приде на 11 годзин (патри на годзинку) а тераз лем $\frac{1}{2}$ на 11 (shedne под древо). Мам іще кеди і вицифровац ше. Перше треба мешачок покриц. Чкода же не можем пред женску калап зоз глави зняц, бо сом с пребаченем ліси, та ше ганьбим. (кладзе на главу пароку) О, тераз зашицким иньшак випатрам, баюски дакус горе і випатрам як даяки легиньчик. Тераз ушорим дарунки, най видзи, же сом шорови (чита пеньжи). Келько мам пенежи? 60 динари, 50 ей, а 10 дин. остане на паленочку і винко; друге, гадвабна хусточка, іще од моєї мацери; треце дукати гварела ми, же бим ей принесол злати. На, ту ци злати. (указув шипак) Мушиць буц задоволна і зоз позлащенима (годзина біє 11). Ага, час любови ту, ох! Душа і шерцо ми замарло (чуц Азово шниване). Ни, вона, вона мої злато (ушорувше).

ЯВА II.

Уходзи Аза.

Адвокат: (бега пред ню) Країцо моя, злато мої, давно це уж чекам.

Аза: Ох, мой мили вулкану, ти уж ту? Як сом щешліва?

Адвокат: Ох, душко моя, уж сом думал же це нігда не увидзім.

Аза: О, я не така; цо сом раз обещала, то мушим і віполніц. А тераз да видзіміме, чи і ти такі. Чи ши ми принесол шицко цо сом наручела.

Адвокат: Шицко у шоре, моя голубко.

Аза: Ноле, най видзім перше 50 динари.

Адвокат: На их. (читаючи кладзе ей на руку)

Аза: Добре, (кладзе до кишені) а чи...?

Адвоката: А ту маш і гадванбу хусточку, цо була найлепша у тарговца.

Аза: Цошкаль твоя хусточка не випатра як нова, але є красна, та ю ипак вежнем. Но,... а главне, дукати?

Адвокат: О, і то мам. На! і знай, же моя любов гу тебе барз велька (обеши єй дукати коло ши).

Аза: А влатни су?

Адвокат: Як би нё?! Од найлепшого злата, опатри (куса дукати).

Аза: Но тераз шицко (одклада).

Адвокат: А тераз (шпива) црийдз злато на шерцо мої ѿ (сце ю побочкац).

ЯВА III.

Гиря: (зоз величким коліком) А цо то?!! (Аза скричала і сцекла) Та то так, пане адвокату? Ви ше облізкуєце коло мої винчаней жени? Дораз ше ми поєднаме! (одвізує зоз себе пояс).

Адвокат: Гей, приятелю мой, послухай ме!

Гиря: Цо це мам слухац, я це влапел зоз мою жену, а то мне досц, а кед це обешим на тото прево, можеш приповедац кельо сцеш.

Адвокат: Але цигане, голубе мой, ані з єдним пальцом сом ю не рушел.

Гиря: О, кед биш ю рушел, я би це два раз обешел. (лада го за власи, але парока остава у руках) Фуй іще і ліси! О, гаду єден, дораз це обешим (руцел му коло шиї пояс і цага гу древу).

Адвокат: Модлім це пущ ме, питай цо сцеш, лем ме пущ. Гварим ци, же сом ци жену ані не дорушел.

Гиря: Чекай як це обешим, сцем ци ше опитац, цо би ти дал за свой мизерни живот?

Адвокат: Шицко цо ци лем душа зажада, лем ме пущ. Нігда вецей і не попатрим на циганку.

Гиря: Добре, добре! Дай перше, да я ци препатрим твою кишенікі. (препатрує і шицко бере себе) Добре то мне шицко потребне. А тераз, дай да ше подзеліме зоз твоіма шматами.

Адвокат: Озда ци не досц, цо ши уж вжал, а цо ци уж і жена однесла?

Гиря: Охаб то ти на миру, алб ше зоблекай, бо дораз будзе чуда (зняма шицко з нього, остава кошуля і надраги).

Адвокат: Охаб ми надраги, хлопе Божи, да ше не ганьбим по валале дому пойсц.

Гиря: Жени заводзиц не ганьбиш ше, а дому исц голи ше ганьбиш, (дриля го). О гаду шветски. (Позбера шики шмати і ципели). А тераз останьце здрави пане, і добре запаметайце як заводзиц цудзи жени (грожи ше зоз кияком. Пошол).

Адвокаш: (сам, шедзи на жеми) Модлім вас та то таки шор. (скочи) Збойніку ёден, я це дам до арешту, я це будзем тужиц, комунисту ёден! Ой заш ше враца (скрива ше за древа). Не, пошол. Цо думаце, як сом страдал, могол ме ище обешыц, обешеняк ёден. Є, то ци шумни циганково очи, бодай ци випадли, то ци циганска любов, зчмерела би ше, да Бог да. Остатні 10 динари, цо сом охабел на паленочку однесол гад ёден, нэт зацо ангарло помочиц (пошол).

ЯВА IV.

После велькей паузы уходзі Тук.

Тук: (дриля фурик, на хторим мехи вшелякай величини, ашов и лопата, на предку фурика лампаш зашвицены, фурик охабя на правым боку бини, виходзі зов лівого боку) Но, ледво раз (сцера зной). Ту тото место, дзе циганка гварела. Мушим шицко прирхтац за роботу. Ту сом принесол мотику, ашов и мехи на пенжы: Тот за тисячны динарошки, тот за стотинарки, тот за пейдзешат динарошки, тот за 20 дин., тот за 10 дин., тот за 5 динарошки, тот за 2 динарошки, тот за динарошки, тот за пари, а тот, (указуе ёден мали на шыі мещок) за брилянты (шицки мехи ушорюе на жеми). Яй!!! А за милиён сом забул принесц мех! Яй, цо будзем робиц?! А, ніч, тоти дробни пари порозруцам циганчатам, та будзем мац место за милиёны. А тераз мушим чекац, док вібіе годзіна 12. (шеда под древо) Боже, Боже, кельо ше чловек муши натрапиц, док постане милиёнаром. Як то вона гварела, туту клятвену бешеду? Ага: Гирми предомну, гирми замну и т. д. (годзіна вібіва вон чита, паха багов, киха, та начита тринац, чудуеше) сигурно годзіна погубена, не біе добре. Нетераз почнем свою роботу. Першэ треба обисц три раз коло древа и плювац на шицки боки, (обходзі перши раз, праві знак) раз, тфу, тфу, тфу! (заш обіходзі) два, тфу, тфу, тфу! (обходзі по треци раз сце зробиц знак находит пароку) А ўто? якишик власі зоз глави, а чловека нет, а, то сигурно дябли ше вигравали зоз християнскую душу, та зруцели власі ведно зос скору, фуй (руца пароку, робі з ногу знак) два, тфу, тфу, тфу! (пошол заш коло древа) Три! (сети ше) О, то сом уж штири раз обишол, цо будзе тераз? А врацім ше ёден на зад (враца ше) три, тфу, тфу, тфу! Тераз шеднем и будзем чекац, цо будзе далей.

ЯВА V.

Гиря: (поціхі става за древо, за хрибет Туку. Тук паха багов а Гиря киха и чуе ше кіхане по цалім леше).

Тук: (ше злекол) Гирми замну, гирми предомну и т. д. О уж ше почина.

Гиря: Тук, тук, тук! (по леше ше чуе исто).

Тук: Еге, так ше я ци и обращім, чекай кус! (гвари заклинане, а віше барз злекнуты).

Гиря: (почина кричац як когут и другі животіні, а за куласамі ціганае то шицко понавяю, нараз постане ціхо).

Тук: (закліна) Ага, баш ми віч немогол поробиц, мушел ше умириц, так ціганка ме добре поучела. Тераз можем почац копац (бере ашов и почне копац, по леше ше дзвігне велька лярма Тук преплашени пада на жем. З правого боку починаю прибліжовац ше видли, хтори тримаю преоблечены у чарнім цігане, кед ше видли прибліжую до Тука вон ше прегурбіта на ліві бок бини, теди зов лівого боку ваш ше указую даскелью видли и заш го گурбічаю на праві бок и так ше зов вельку ціганську лярму то понові даскалью раз).

Тук: (першэ закліна, а кед видзи же то не поможе кричи) Ой дяблики, приятель мойо не рушайце ме, пушце ме!!

Гиря: (за древом) Тук, одрекні ше мілийонох!

Тук: Не можем! (сцена зов видлами понавя ше) Ой!! несцем, несцем мілийони, несцем блага, яй, лем ме пушце.

Гиря: Дай чесне слово, же вецей не будзеш рушац нашо благо!

Тук: Давам, давам, нігда вецей, ані на разум таке дацо ми не придзе.

Гиря: И же одаш свою дзвівку Катку за Штефана.

Тук: То не можем (заш штухаю зов видлами) Сцем, сцем, яй! давам, давам за Штефана, лем мнє пушце.

Гиря: Тераз іда дому и нігда вецей да це ту не видзіме, бо вецей це оталь не пущіме (велька лярма и нараз ціхо Гиря сцека)

Тук: (огляда ше, шедзи долу) Пошли. Патри як сом ше озноєл, але и страшна тата дябловска сила и як лем чува свойо благо (закліна, осетел, же хтошкаль ідае).

ЯВА VI.

Уходзі Катка и Штефан

Катка: А, то ви оцец? А ми вас гледаме по шицким леше, кед нараз чуеме якушік лярму, та зме дораз прибегли тадзи, а то ви ту. Ставайце, цо то з вами?

Тук: (гнівацо) Ніч!

Штефан: Пойдземе, оцец, дому ми вас одпровадзиме.

Тук: Чекай, дакус одпочинем.

ЯВА VII.

Уходзи Адвокат.

Адвокат: Ага, уж и другого ушорели прокляти цигане
(Туку) Цо шедзиш пайташу, ставай! А може ци ше пачи лесови
воздух?

Тук: А цо ви шейтаце у леше по ноци, іще и боси?

Адвокат: Мне дохтор преписал ноцну шетню по леше,
гвари, же то барз хасновите за мою горуцу крев. Ш.... модлім
це, лем.. боси.

Тук: То исте и мне дохтор преписал.

Адвокат: То ше видзі, же зме у ёдного дохтора були.

Тук: (става) Придце ту дзеци. Штефана, чи ци ше пачи
моя Катка?

Штефан: Пачи ше, оцец!

Тук: Вжал би ши ю себе за жену?

Штефан: Вжал бим, оцец!

Тук: (до Катки) А ти Катко, пошла би за Штефана?

Кашка: Гей, оцец!

Тук: Е, то най будзе край, най вас Бог благослови (кладзе
руки им на главы).

Штефан и Кашка (радостны) Барз вам дзекуеме, оцец.

ЯВА VIII.

Уходза шицкі Цыгане.

Гиря: Ого! та ту якащик свадзба (Тук ше злекол, закліна).

Тук: (патри на Гирю) Чекай, чекай пайташу (обраца го) Дай
да видзим, чи ти не тот дябол цо ши мне оганял.

Гиря: (шмее ше) яки дябол?

Тук: Та тот цо мне оганял и мучел.

Адвокат: А и мне!

Гиря: Пале, цо видумали. (шмее ше).

Тумра: Дай Боже газдо, ми дознали, же одаваш свою
дзивку, та зме пришли да ци винчуеме.

Тук: А так, так, здрави будце.

Тумра: А ну чето отвор свой гарла, за младенцы шумниу
шпиванку (шпиваю):

Там за лісом, там за перелазом, и т. д.

(кед одшпиваю туту, Гиря начина.)

Гиря: Пишла мати на село

Грецкой муки здобувати

Грецкой муки здобувати

Гречаники рошчиняти

Хор: Гоп мої гречаники

Гоп мої мили

Чом мої гречаники

Не скоро поспили

Прайхали паничи

Гречаники у печи

Прайхали капитаны

Гречаники похватали

Гоп мої гречаники и т. д.

Адвокат: (до Тука цо стої на другім боку біни)

И ти дурни,

Тук (гнівано): И ти дурний.

Ведно: И ми оба дураки,

Посидали по під хижу

Заревили як бики!

Хор: Гоп мої гречаники и т. д.

Зависа.

КРАЙ.*)

*) Шицким дилетантским дружтвом, хторым треба даяки упутства,
кед би давали представу, дава автор.

Мудры виречения.

(Позберал: Биркаш Михал.)

— Часто раз думали, же шицка жирячка станула на пирню,
а то осталася лем барз мала жирячка, од хторей придзе до вель-
кого бовчаня отня.

— Нет человека — злодия, же би вон голем за дакого добре
не зробел, доброго, хтори би голем за дакого зле не зробел.

— Роскош то часто раз дражка до напасци, а нужда до
памеци.

— Магарец ма барз мало єдла, хтори не може поессц.

— Дзе порите там кажда швіння о нозгер уквачи.

— Хто ше неможе сам задоволіць, того ніхто не задоволі.

— Веций раз очи орошиме кед Бога квіліме, як кед Го
модліме.

— Спомедзі шицких богатствах ё найвекше богатство
у шерцу задовольство.

— Вельо ствари служа чловеку не за послугу, лем за чуване.

— Кого маш подзвигнуць тот не легки, але слаби.

— Церпезлівосць то велька мад.

— Хто вимори очи з ужераньем — не вимори язик зос бербляньем.

— Вельо би сцели буц учителю, а не знаю, же лем зос ученіка може постаць учитель.

— Смутно випатра цело, хторе ноши у себе пишни жалудок.

— Док очи не видза, дотля шерцо мирує.

— Чежко тому, кого людзе саную.

— Железо губи ардаа, а чловека ленівство.

— Шміх за чловека одличны лік.

— Красне яблуко ше скорей погуби и баржей, як бритке, бо до нъго ше скорей влапя хробаци, як до бридкого.

— Гоч яка велька ясносць шлепому, вона ані найменей не вредзі.

— Щешліва тата птица, хтора себе зашпива, кед лега спац до гнізда.

— Швіня цо вичисти, тото на ново поё.

— Отровни буячки далей шири запах, як пахняца ружа.

— Кед ригов найвеселіше шпива, теды го найлэгчайше мож влапиць.

— Широта вельо раз може буць широка.

— Гада не мож под пазуху ношиць.

— Хто не задовольни тот худобни.

— Найскорей чловек увери свойо добре, а цудзе зле.

— Цо красша и пахняцейша ружа, тым вона коляцша

— Пес зато при обисцу, же би брехал.

— Шпиванка ше находзи на сподку фляши.

— Вельо людзе не зато робя да жилю, але зато жилю да робя.

— Бешеда, цо през вецей решета преходзі — тым вона векша и шметнійша.

— Хто у культуры назадку, у погибелі вон на предку.

Ш М И Х И.

(Редактор)

Вельке панство.

Дротар: Кед бим бул цар, ёден гарчок бим не одротоваля спод ёден милийон динари.

Дармовнік: Кед бим бул цар масць бим пил, лой ёдол, на кочу на шену бим спал.

Югас: Кед бим бул гроф, у гадвабных бим гачох ходзел а сланіну бим з колачом ёдол.

Ціган: Кед бим бул цар, надраги бим ношел зос червенного баршоню, а плати би були зос жаленого гадвабу.

*

Муж: Гварела ши, же у твоей фамелії ані ёдного дурнога нет.

Жена: То сом гуторела скорей як зме ше побрали.

Пияніца.

— Слухайце Михал! Ви так пиеце паленку, як воду.

— Пребачце, спреводзице ше, бо я воду нігда не пием.

Страх од бурі.

— Чи ше боїце од бурі вонка на шлебоди?

— Не, лем дома...

Питач и богач.

Богач: опоміна питача, же ма три дзівкі, котры не ёднакі тали достаню и то: наймладша достане 1 милийон динари, старша 2 милийони а найстарша 3 милийони.

Питач: Модлім, не маце ище старшу дзівку?

*

Приятеле: Перши стретне другого, котрому ліцо повязане, та ше го пита: Чи ци уж справди жена дому пришла?

Виганял би злого духа.

Муж цо недобру жену мал так себе здыховал: гваря, же диявола виганяю кед кресца, а то би лепшэ було да робя кед винъчаю...

Цо то малженство?

Пашемнік: Малженство то курова клітка до хторей єдно сце войсц, а друге висц.

Учтивосць.

Приповедаю, же у Берліну у єднай церкви на олтару находзі ше образ Ісуса Христа разпятага. Под образом стой надпись: „Отче, одпуш ѹм, бо не видза, чо робя“. — Гваря, же дзвоніар тай церкви пред віньчаннями зос учтивосці віше закрые тот надпис.

Дзецинска радосць.

Хлапець: Мамо, кеды ме говля прынесла до нас?

Маць: Пред штырома роками.

Хлапець: Алё сцем знаць хторога дня, мешаца, вноци чи водні?

Маць: Дваццяпятага апраля на поладнє.

Хлапець (весело): О, баш на мой родзени дзень!

Шыцко сце знаць.

Хлапець: Мамо, прецо оцець на главі нема власі?

Маць: То зато, бо ше велью старал і мудровал о нас.

Хлапець: А чом ви, мамо, такі длуги і густі власі маце?...

Протекция.

До якогош велькага звания дошол магарець.

— Модлім це препоруч мойога сина, велькоможни пане, запитавала го циха овечка, млады хлапець.

— Не мож! По закону, одповед пишно магарець, я лем найблізшу родзину препоручуем!

Безроботны.

— Добри чловече, чи сце уж давно през роботы?

— На жаль, газдиню, од кеды ми мац умарла.

— А кеды вам мац умарла?

— Кед сом ше народзел.

Лукави путнік.

Путнік: За келью ме одвежеш до першага варошу?

Кочыш: За пейц динари.

Путнік: Дзекуем! Лем сом то сцел дознаць, келью зашпоруем, кед пешо пойдзем.

Хто як дума?

Парасть: — Хто цо пошее, то и пожне!

Коваль: — Дотля бий железо, док ё горуце!

Служніца: — Хто як себе посцелі, так будзе спац!

Вредны: — Цо можеш нешкада зробиць, не охабяй на ютре!

Леніві: — Е, та ёст кеды ище!

Священнік: — Добри священник учи ше до шмерци!

Лікарь: — У здравим целу здрава душа!

Ленівець.

— Мамо, гвари седем рочна Марча, тот наш Мирон найвекши ленівец на швеце.

— Та прецо, пита ше мац?

— Ша зато, бо віше почека док я вечаршу молітву окончым, а вон вец лем телью пове: Амины!

Робота за нъго.

— Чловече, радо бім вам дал роботи, алё у моій радні мало роботи за вас.

— Не завадза! Я ше і з найменьшу роботу задоволім.

Гаранция.

— Яку ми гаранцию можеце даць, же я свой пенеж назад сигурно дастанем?

— Давам вам честне слово честнага чловека.

— Добре, приведце ми того честнага чловека а пенеж дастанеце.

Днешні дзеци.

Една фамелія баш мала започац полудньовац. У тым прышол телеграм, же умар дідо. Мала Фема пита ше патраци на танер: Мамо, чи такай почнеме плакаць, чи по полудзенку?

Неспорозум.

Вона: Кед ши ме брал обещал ши ми, же ме на руках будзеш ношиць.

Вон: Гей, алё ты тераз жадаш, да це на автомобілу вожим!

Напрадоване.

— Но, Мижу, чи твой мали брацік уж бега?

— Ище не бежи, алё уж ма єдну і другу ногу.

Жобрак.

Газда: Пенёжи ци не можем даровац, але ци дам роботи.

Жобрак: Барз добре! Накеди найдзэм dakого, цо гледа роботу — пошлем го до вас.

Добри виход.

A: Мой дохтор ми заказал, цо ми наймилше: уживац вино и доган, цо да робим?

B: Изд гу другому дохторови.

Найменей.

Жена (гнівацо гу мужови): Чи чуєш, годзина ёдну вибила, а ти аж тераз приходзиш дому!

Муж: Ша, жено, меней од ёдней уж не може биц.

Загадки.

(Редактор)

1. Хто ше зноў в жиме? [Ogækni]
2. Цо то: нема уста а бешедуе, нема уха а чуб, и одпoвeda на кождым языку? [O]
3. Кед ма води, вино пие, — кед нема води, воду пие. Хто то? [Bozehyap]
4. Хто то: син моїх родичох а прето ё не мой брат? [K]
5. Як мож виписац нумер 1000 а да нула не будзе у нім? [^666]
6. Еден хлапец шедзел и едол, цо веций едол тим векша громада була пред нім. Хлапец ше наед и цалу громаду вируцел. Цо едол? [Opedxu]
7. Св. апост. Павел прецо писал писма римляном? [Bo telen he 6y i Pyne]
8. Цо горшэ од ёдного недоброго хлапца? [Umoem]
9. Шлëпи видзел заяца як бежи, хроми бегадзя нім, еден толи чловек го влапел и до кишенькі одложел. Цо то? [Ulnarapto]

10. Цага ше по жеми а ипак ше не руша. Цо то?

[Ulnapto]

11. Водне ё служніца а вноци паніца. Цо то?

[Mera]

12. Кед ше народзи та ё биле, кед рошнє та ё желене, кед спаднє до гробу та ё червене. Цо то?

[Bunyka]

13. Цо то, цо ё ані нука, ані вонка?

[Ogæk]

14. Цо будзе на конец марта?

[Bamohne apnja]

15. Хто ше дава спаліц, же би тайну зачувал?

[Bockor nekau]

16. Хто то, цо и пред кральом у калапе?

[Konyk]

ВАШАРИ.

(По новым календару).

1. У Горватскай и Славонії.

Андріевци, 5. мая, 28. августа. Андрияшевци, 27., 28. и 29. новембра за статок, а 15. августа и 30. новембра сабадвашар.

Бабина Греда, 21. апреля, 3. и 7. августа за статок, 24. апреля, 10. августа и 15. новембра сабадвашар. Бабска, 17. до 19. юна. Берак, 29. октября. Бешка, перша недзеля по Велькай Матки Божай и перша недзеля по Благовіщеню. Бобота, 7. и 8. апреля, 27. и 28. августа, 3. юна. Бошняци, 8. новембра за статок, 11. новембра сабадвашар. Брод, 4., 5. и 6. апреля за статок, а 7. и 8. апреля сабадвашар, 3., 4. и 5. юна за статок, а 6. и 7. юна сабадвашар, 30. и 31. юла и 1. августа за статок, а 2. и 3. августа сабадвашар, 22. новембра за статок, а 25. и 26. новембра сабадвашар.

Церна, 14. януара, 15. августа и 26. до 29. сентября (15. августа и 20. сентября сабадвашар).

Черевич, 20. и 21. юна и 18., 19. и 20. юла.

Даль, 14. фебруара, 5. мая и 30. октября. Дреновци, 27. сентября за статок, а 29. сентября сабадвашар. Дубрава, 17. януара, 24. фебруара, 1. апреля, 14. юла, 11. августа и 1. сеп-

тембра. **Дяково**, 20., 21. и 22. януара, 24., 25. и 26. апреля, 24., 25. и 26. юула, 26., 27. и 28. октября.

Ердевик, 7., 8. и 9. апр., 7. и 8. юна, 27., 28. и 29. септ.

Габош, 17. и 18. сентября. **Гарчин**. 21. юна. **Голубинци**, 20., 21. и 22. мая, 6., 7. и 8. сентября.

Илоқ, 24. апреля, 13. юна, 2. августа, 23. октября. **Ириг**, два дні пред нашима Русадлями. **Иванково**, 10. юна. **Индя**, 1. юна.

Ярмина, мешачни кажди перши штварток у мешацу за статок.

Крижевци, 20. януара, 14. февраля, 3. мая, 27. юуна, 18. юла, 3. августа, 14. сентября, 18. октября, 11. новембра. **Кукуевци**, на св. Тройство (римокат.) 20. юла. **Кузмин**, 12. и 13. юла за статок, 14. сабадвшар.

Липовляни, 19. марта, 20. юла и 8. децембра. **Ловас**, 9., 10. и 11. новембра.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октября. **Митровица**, 20., 21. и 22. марта, 4., 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. авг., 19., 20. и 21. сентября и на 29., 30. и 31. октябера. **Морович**, 13., 14. и 15. августа, 5., 6. и 7. юла.

Нашице, 4. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. августа, 25. и 30. новембра. **Немци**, 23. и 24. новембра лем за статок, а 25. новембра сабадвшар. **Нова Градишка**, 25. марта, 1. авг., 1. новембра и на нашо Русадля. **Нови Микановци**, од 15.—21. августа. **Нови Сланкамен**, 17., 18. и 19. марта, 1. и 8. новембра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна и 18. октября. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля. 23., 24. и 25. юла, 2. и 28. сентября.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла и 8. новембра. **Осие克**, 16. и 17. януара, 22. и 23. апреля, 30. мая и 1. юна, 18. и 19. юла, 16. и 17. октября, 23. и 24. новембра. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. юна.

Петроварадин, 21. февраля, 20. юна и 11. новембра. **Пожега**, 13. мая.

Рача, 25. апреля, 30. юла, 15. и 16. августа, 8. и 9. сентября. **Рума**, рочни вашар 12., 13. и 14. февраля, на нашу квитну недзелю на Вознесение и на нашего Петра, 10., 11. и 12. новембра, 19., 20. и 21. новембра. **Раевосело**, 19. юла.

Сошице, рочни 8. апреля, 7. мая, 16. юна и 13. юла. **Ср. Карловци**, 2. юна, 2., 3. и 4. децембра. **Стари Янковци**, 13. и

14. августа. **Стари Микановци**, 1. апреля. **Стари Сланкамен**, 26., 28. и 29. юна. **Сотин**, 17. и 18. октября.

Шид, 10., 11. и 12. февраля, 17., 18. и 19. марта, 30., 31. октября и 1. новембра, 10., 11., 12. и 13. децембра. **Штитар**, 18. сентября за статок, и 31. сентября сабадвшар.

Товарник, 22., 23. и 24. августа.

Винковци, 30. и 31. януара, 13., 14., 15. и 16. мая, 3., 4., 5. и 6. августа и 29. октября. **Врбаня**, пяток пред меном Марии, на мено Мария (сабадвшар). **Врполе**, 11. и 14. февраля, 24. юна (14. февраля лем сабадвшэр). **Вуковар**, 1. марта, 29. и 30. апреля, 1. мая, 22., 23. и 24. юна, 13. и 14. сентября, 13., 14. и 15. новембра.

Загреб, штварток пред шок. Квитну недзелю, 26. апреля, 13. юла, 21. августа (кralевски! трая 8 дні), 28. октября, 9. децембра. **Земун**, 11., 12. и 13. мая.

Жупания, 1. февраля, 26. августа (за статок), 29. августа (сабадвшар).

У Бачкеј, Барапі и Банату.

Ада, 19. марта, 15. юна, в недзелю пред 25. октября. **Алибунар**, 16. и 17. марта, 5. и 6. октября. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. октября.

Бач, 19. марта, 10. и 21. мая, 8. сентября, 26. октября. **Бачки Петровци**, 1. марта, 13. мая, 29. августа, 11. новембра. **Баймок**, 25. мая, 24. августа и 11. новембра. **Бачко Петрово-село**, 8. мая, 30. августа и 7. новембра. **Бела Церква**, 5., 6. и 7. марта, 21., 22., 23. и 24. юна, 16., 17., 18. и 19. октября. **Бездан**, 15. марта, 16. юла, 29. сентября и 19. новембра. **Будисава**, 15. апреля и 15. юла.

Чантавир, 1. мая и 24. сентября. **Червинка**, 7. мая и 13. августа. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна и 6. октября.

Црно Брдо (Фекетић), 2. мая, 2. августа и остатній понедзелок у октября.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. юна и 31. авг. **Деспот св. Иван** (Сентиван), 21. марта, 11. юна и 24. октября.

Кула, 29. апреля, 24. юна, 6. августа и 15. октября. **Куцура** (Коцур), 4. марта, 15. юна и 2. октября. **Кумани**, 17. апр., 30. юла и 28. сентября.

Мали Ідьош (М. Гедеш), 20. мая и 1. сентября. **Меленци**, на Стритеці, 27. августа и 7. новембра. **Могол** (Мол), 30. мая и 30. сентября.

Нови Бечей, 25. марта, 17. августа и 3. октября. **Нови Сивац**, 3. апреля, 10. июня и 23. сентября. **Нови Врбас** (Н. Вербас), 28. марта, 2. юла и 12. сентября. **Нови Сад**, 20. марта, 19. мая, 6. и 7. августа и 29. октября. **Нова Канижа**, 29. апреля, 1. августа и 1. новембра.

Оджаци (Годжак), 9. апреля и 29. сентября.

Паланка, першай недзелі и понедзелку у маю и октобру. **Панчево**, 22. апреля, 9. юла и 18. сентября. **Перлез**, 27 юна и 2. новембра. **Пивніц**, вше недзелю пред 17. апреля, 1. юла и 22. октября. **Пашичево** (Кира), 14. фебруара, 25. мая, 1. окт. и 26. новембра.

Руски Керестур, по 3. априлу, 14. юну, 25. сентября, перши пондзелок.

Сивац, 3. апреля. **Суботица**, вше внедзелю пред 24. фебруара, 16. мая, 8. сентября и 28. октября. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. августа и 15. новембра. **Стара Канижа**, 25. мая и 1. сентября. **Стари Бечей**, 8. апреля, 5. юла и 17. окт. **Стари Футок**, 31. марта, 16. юна, 18. августа и 7. новембра. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. августа и 19. новембра. **Секич**, 17. юна и 27. сентября. **Србобран** (Сентомаш), 12. марта, 26. юла, 20. сентября и 12. новембра. **Св. Милетич**, 7. мая и 20. октября.

Темерин, 25. фебруара, 5. мая, 4. сентября и 22. нов. **Тител**, 6. апреля, 22. августа и 20. октября. **Топола**, 18. и 19. априла, 13. и 14. юла, 4. и 5. октобра. **Товаришево**, 1. априла, 1. юна и 1. новембра. **Торжа**, 11. юна и 2. октября. **Турия**, 22. априла, 13. августа и 25. октября.

Вршац (Вершец), 2. фебруара, 28. марта, першай недзелі августа и на мад. Лукача, лябо остатню недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. августа, 12. октября и 23. новембра. **Велька Кикинда**, 25. фебруара, 24. априла, 24. юна, 20. сентября и 1. децембра.

Жабаль, 15. априла, 20. юна и 29. сентября.

Табла о плодзеню домашніх скотох.

Кед зачаце	Конь	Крава	Магарец	Овца и коза	Швіня	До- машні заяц
Ян. 1.	Дец. 6.	Окт. 12.	Ян. 1.	Юни 3.	Апр. 30.	Феб. 1.
" 10.	" 15.	" 21.	" 10.	" 12.	Май 9.	" 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 22.	" 19.	" 20.
" 30.	Яв. 4.	Нов. 10.	" 30.	Юли 2.	" 29.	Март 2.
Феб. 10.	" 15.	" 21.	Феб. 10.	" 13.	Юни 9.	" 10.
" 20.	" 25.	Дец. 1.	" 20.	" 23.	" 19.	" 20.
" 28.	Феб. 2.	" 9.	" 28.	" 31.	" 29.	" 30.
Мар. 10.	" 12.	" 19.	Мар. 10.	Авг. 10.	Юли 7.	Апр. 10.
" 20.	" 22.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Мар. 4.	Ян. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Апр. 10.	" 15.	" 19.	Апр. 10.	Сеп. 10.	Авг. 7.	Май 10.
" 20.	" 25.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Апр. 4.	Фебр. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Май 10.	" 14.	" 18.	Май 10.	Окт. 10.	Сеп. 6.	Юни 10.
" 20.	" 24.	" 28.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Май 4.	Мар. 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Юни 10.	" 15.	" 20.	Юни 10.	Нов. 10.	Окт. 1.	Юли 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Юни 4.	Апр. 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Юли 10.	" 14.	" 20.	Юли 10.	Дец. 10.	Нов. 6.	Авг. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Юли 3.	Май 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Авг. 10.	" 14.	" 20.	Авг. 10.	Ян. 10.	Дец. 7.	Сеп. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Авг. 2.	Юни 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Сеп. 10.	" 12.	" 20.	Сеп. 10.	Феб. 10.	Ян. 7.	Окт. 10.
" 20.	" 22.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Септ. 4.	Юли 11.	" 30.	Мар. 2.	" 27.	" 30.
Окт. 10.	" 14.	" 21.	Окт. 10.	" 12.	Феб. 6.	Нов. 10.
" 20.	" 24.	" 31.	" 20.	" 22.	" 16.	" 20.
" 30.	Окт. 4.	Авг. 10.	" 30.	Апр. 1.	" 26.	" 30.
Нов. 10.	" 14.	" 20.	Нов. 10.	" 11.	Мар. 9.	Дец. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 20.
" 30.	Нов. 4.	Сеп. 10.	" 30.	Май 1.	" 29.	" 30.
Дец. 10.	" 14.	" 20.	Дец. 10.	" 11.	Апр. 8.	Ян. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 30.

По тай таблічкі кожды газда легко може вираховаць, кеды ше му кобула ождреби, крава оцелі, швіня опраши и т. д. Але и то познайте же време породу ве вше точне. Мужески породы познейшее приходзя на швіт як женски. Нездрава мац нешоровшэ ше жреби од здравей и моцней, Кеды то до рахунку вежжеме тэди кобула може быц жребна 330 до 429 дні; крава цельна 240 до 330 дні; овца 140 до 160; кова 143 до 146; швіня 110 до 134 дні. Домашні заяцы скоты су 28 до 31 дні. Кури шедва на 16—20 вайцох 20 до 22 дні; пулька на 12—16 вайцох 27 до 28 дні; гуска на 12—15 вайцох 28—32 дні; качка на 15—18 вайцох 27—32 дні.

Цо у тим Календару?

	страна
1. Календарска часц	I—XXV
2. Церк. рок, Кр. Дом, нашо епарх.	XXVI—XXIX
3. Е. Тимко: Наша перша друк. кніжка	XXX—XXXIV
4. О. Фа: Именник чл. РНПД-а	XXXV—XXXIX

Церковне чтење:

5. Впр. Дионізій, влад.: Ювілейни рок	1— 9
6. О Вен. Сабов: Св. зведеніє у Срібні	10—13
7. " " Хр. виховане	14—21
8. " " Любов	21—26
9. " " Любов ближнього	26—30

Світське чтење:

10. П. Бучко: Рок 1934	31—32
11. Д. Біндас: XV. рочніца РНПД-а	33—42
12. " " XX. рочніца впр. Дионізия	43—48
13. С. Саламон: Прегляд творч. Г. Костельника	49—56
14. Габ. Костельник: Когуцики Кукурикаю	57—61
15. " " Цар над слунечніками	62—74
16. Е. Тимко: Т. Шевченко	74—78
17. Шевченко-Тимко: Розрита могила	79—80
18. Д-р Вінай: Кадзи швет ідзе?	80—90
19. М. Мудри: Св. жем	91—99
20. П. Бучко: Яр	99—100
21. Проф. Я. Ерделі: О воздуху	100—103
22. С. Саламон: Злодійство	104—105
23. М. Полівка: Насикомі	105—110
24. М. Бучко: Наша младеж	111—115
25. Н. Бучко: Младосць	115—116
26. Г. Надь: Часовніково меновніки	116—120
27. Ов. Тимко: Нашо складателі	121—130
28. М. Вінай: Дівчина незабитна, Єдина	131—132
29. Евг. Гербут, адв.: 1934	132—134
30. Я. Шандор: Взаємна робота	137—141
31. С. Саламон: Писанка	141—142
32. Тургенев-Надь: Жобрак	142—143
33. Ел. Петригала: Врачарка	144—145
34. Д-р А. Наливайко: О допатраню дз.	146—152
35. Еваевія: Найважче швето	152—156
36. " " Швичка першай св. прич	156—160
37. Е. Петригала: Судьба	161—164
38. Як. Костельник: Вибор кукурици	165—167
39. Ос. Губаш: Історія Прив. Глави	168—169
40. П. Рязнич: Заврачане благо	170—185
41. М. Біркаш: Мудри виречения	185—186
42. Шміхи, загадки, вашари	187—196

У нашим ошлебодзеню достали зме право як и иныши браца славянъски жиц культурно у шыцким по своей нацы рускей.

Кажды мудры чловек би ше тому зрадовал и трудзел, да вихаснue и подпомогне тот добиток — давно обчековані.

Ми мame буц щешліви, же зме ше нашли по нашим руским ошлебодзеню у нашей славянъскай держави, у нашим милим отечеству Югославії, котра шыцким поданіком дава праву шлебоду розвиваня през розлики вири и націй.

У тим поровнам Немцах-меньшину у нашей держави и нас Русинох, котри пред нашим ошлебодзенем лем од ніх мали нашу газдовску и общу просвиту.

Немци жию у разных краях розшати як и ми Русини, лем су у веckim числу. И вони маю меджи собу спрички-неспорозуми у поединих валлох, а гу тому су ані не єдней вири. Але кед прииде вопрос явни, котри ше тика їх націй, — таки су зложни, же ше на ніх кожди може упатриц.

Тота зложносц нам Русином хіби. Ми на тельо ище не просвищени, гоч уж мame свойо РНПД-о, — же би зме знали и разумели, же лем у нашей єдносці и взаємнай злоги може буц єдино осигурана наша щешліва будучносц!

Югославянъски Русини! Пред 16 р. основали сце сами вос шыцких валлох позберани Русини свойо РНПД-о, котри вам шыцко дало цо могло у тим часу до тераз. Чи сце мали до тераз лепшого и властнейшого приятеля од своего Руского Нар. Просвітного Дружтва? Ко би сце читали и вашо дзеци учели, кед би не було того дружтва? Прецо ше таргаце, же єдни керестурци а други коцурци? Чи то не глупосц и не приведзе нас до препасци?

На жаль ёст людох, до таргую з виру и нацию. А чи ви то не видзіце ясно, яку чкоду ма наша прадідовска вира и нация з того?

Нашо РНПД-о основане є лем за наш народ, да го просвищуе у вири у рускей нації, а хто инышаки плани ма о нашей вири и нації — тот є наш зраднік и не жичи добре ані нашей рускей нації, ані своєй прадідовской вири.

Прешвачени сом, же наш народ люби свойо, та як до тераз так од тераз свою едину кніжку „Руски Календар“ радо приме до каждого руского обисца и з нього ше вельо поучи и поцеши.

Най вам шыцким на ужиток будзе!

Редактор.